

Uredil
Darko Ščavničar

Poveljniško-štabna šola

VOJSKA IN VOJAŠKA MISEL

Zbornik prispevkov 33. generacije ŠŠ

*MINISTRSTVO ZA OBRAMBO
SLOVENSKA VOJSKA
CENTER VOJAŠKIH ŠOL
POVELJNIŠKO-ŠTABNA ŠOLA*

VOJSKA IN VOJAŠKA MISEL

**Zbornik prispevkov
33. generacije štabnega šolanja**

Uredil Darko Ščavničar

Maribor, 2023

Vojska in vojaška misel: zbornik prispevkov

33. generacije štabnega šolanja

Uredil: *vojaški uslužbenec XIV. r. doc. dr. Darko Ščavničar*

Knjižna zbirka *VOJAŠKE VEDE*

Urednik zbirke: *vojaški uslužbenec XIV. r. doc. dr. Darko Ščavničar*

Izdajatelj: *Visoka vojaška šola, Center vojaških šol*

Recenzenta: *polkovnik izr. prof. dr. Tomaž Kladnik in podpolkovnik Anton Ribič*

Jezikovni pregled: *Urška Prelog*

Naslovnica in prelom: *Jurko Starc*

Fotografije na naslovnici in avtorjev: *Carmen Kos*

Založnik: *Center vojaških šol, Knjižnično-informacijski in založniški center*

Kraj: *Maribor*

Leto: *2023*

Elektronska izdaja

E-izdaja je dostopna na spletni strani <https://dk.mors.si>.

Prispevki, objavljeni v zborniku *Vojska in vojaška misel*, so povzetki iz šolskih pisnih del 33. generacije štabnega šolanja in niso uradno stališče Slovenske vojske niti organov, iz katerih so avtorji prispevkov. Publikacija je uvrščena v bibliografsko zbirko podatkov COBISS.SI.

Copyright © Center vojaških šol, 2023

Fotokopiranje in razmnoževanjih po delih in v celoti je prepovedano.

Vse pravice pridržane.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP)
pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 172106243

ISBN 978-961-7160-19-2 (PDF)

Kazalo

Uvodnik	5
<i>Primož Ržen</i>	
1 Bojne zmogljivosti bataljona	7
<i>Uroš Črnigoj</i>	
2 Bojno delovanje bataljona	23
<i>Jernej Ramovš</i>	
3 Temeljne sestavine bojnega delovanja bataljona	36
<i>Nejc Kukovič</i>	
4 Sodelovanje in sobojevanje bataljona	48
<i>David Bojanec</i>	
5 Operativne zmogljivosti bojnega delovanja bataljona	66
<i>Peter Kavčič</i>	
6 Zmogljivosti za zagotovitev delovanja v bataljonu	77
<i>Tomaž Majdič</i>	
7 Oskrba in logistično izračunavanje oskrbe v bataljonu	83
<i>Luka Nemeč</i>	
8 Zmogljivosti za izvajanje manevra – premičnost in preživetje na bojišču	95
<i>Amadej Petelinšek</i>	
9 Ognjene zmogljivosti oborožitvenih istemov v bataljonu	102
<i>Danilo Šiško</i>	
10 Ognjene zmogljivosti pehotne oborožitve v bataljonu	110
<i>Matija Zupančič</i>	
11 Ognjene zmogljivosti ognjene podpore in zračne obrambe	121
<i>Luka Jenič</i>	
12 Načrtovanje in izvajanje usposabljanja posameznika, posadk in oddelkov za doseganje operativnih zmogljivosti	131
<i>Rok Vovk</i>	
13 Načrtovanje in organiziranje usposabljanja v bataljonu	142

<i>Anže Kladnik</i>	
14 Načrtovanje in izvajanje skupinskega urjenja v bataljonu	153
<i>Zoran Kovačič</i>	
15 Prehodna delovanja bataljona	164
<i>Jernej Mušič</i>	
16 Taktični postopki enot - bataljon pri prehodu skozi ovire	177
<i>Lin Regali</i>	
17 Taktični postopki enot: bataljon pri izvajanju naloge varovanja	194
<i>Gorazd Rakuša</i>	
18 Taktični postopki enot: bataljon pri izvajanju naloge kritja	203
<i>Jaka Babulč</i>	
19 Taktični postopki enot: bataljon pri izvajanju naloge ščitenja	215
<i>Mihela Onič</i>	
20 Udejanjanje poveljevanja v bataljonu	232
<i>Dominik Ladič</i>	
21 Poveljevanje in vodenje enot v boju	240
<i>Siniša Bizjak</i>	
22 Neposredni vpliv mednarodnega vojnega prava in pravil delovanja na bojno delovanje bataljona	253

Uvodnik

Razvoj vojaškega znanja in hiter razvoj novih oblik izobraževanja zahtevata tudi nove pristope na področju vojaškega šolstva. V Centru vojaških šol se že tri desetletja izobražujejo generacije častnikov Slovenske vojske. V vsem tem obdobju so nastajala različna pisna šolska dela udeležencev šolanj. Ta so temeljila predvsem na vzorcih zaključnih šolskih del dodiplomskega in podiplomskega študija. Sodobni čas, čas vsem dostopnih informacijskih tokov in orodij umetne inteligence, oblikuje nove standarde poučevanja in uporabe informacij. Pomen in sestava šolskih del sta se spremenila. Ustvarjalno in kritično mišljenje je postalo eden temeljnih ciljev sodobnega izobraževanja. Razvijanje sposobnosti veščine analize, vrednotenja in oblikovanja argumentov oziroma raziskovanja ter odkrivanja je miselni proces ustvarjanja novih zamisli ali poustvarjanje nove celote iz zamisli, ki že obstajajo. Pisanje šolskih del in prispevkov je tako postalo miselni proces pisnega izražanja zamisli v (novih) besedilih iz sestavin, ki že obstajajo, ter poustvarjanje vsebinsko smiselnega, povezanega in zaokroženega besedila.

V izobraževalnih procesih Centra vojaških šol nastajajo različna pisna šolska dela. Pisna dela, zlasti interpretativni ter argumentativni eseji, projektne in zaključne naloge imajo velikokrat pomembno sporočilno vrednost tudi za bralce. Interpretirajo namreč posamezne strokovne vsebine in povezujejo zamisli v vsebinsko sklenjeno enoto. Na zahtevnejši ravni temeljijo na prepletanju osebnih izkušenj in spoznanj iz strokovne ter znanstvene literature. Obsegajo še razlage, strokovne dileme, rešitve problemov in vrednostne sodbe. Ti izdelki, razen zaključnih nalog, običajno niso zbrani in tematsko urejeni ter dostopni notranji strokovni javnosti.

V Centru vojaških šol je dozorelo spoznanje, da je treba spremeniti pristope k izdelavi pisnih šolskih del, tako da bodo ti spodbujali, utrjevali ustvarjalno in kritično vojaško strokovno mišljenje ter spodbujali častnike k pisanju strokovnih prispevkov. To je temeljni korak k razvoju vojaške inteligence pa tudi vojaške znanosti kot interdisciplinarne vede. Zato je bila sprejeta odločitev, da se vojaško šolsko spisje vključi v knjižno zbirko Vojaške vede kot zbornik Vojska in vojaška misel, ki bo predstavljal rezultate dela udeležencev šolanja na področju vojaških ved.

Zbornik prispevkov 33. generacije štabnega šolanja, ki so povzeti iz zaključnih nalog udeležencev 33. generacije štabnega šolanja na Poveljniško-štabni šoli, je tako pomemben mejnik v načrtnem razvijanju vojaške strokovne misli ter predstavitvi dosežkov generacije. Z branjem in analizo vsebine pisnih izdelkov udeležencev štabnega šolanja je mogoče prepoznati formativno naravo pridobljenih spoznanj, pa tudi posebnosti častnikov, obseg njihovega znanja, njihovih pisnih (komunikacijskih) spretnosti in strokovne kompetentnosti. Zbornik prispevkov 33. generacije štabnega šolanja izraža doseženo stopnjo strokovnega razvoja generacije in je tako tudi pomemben vir informacij o razvoju posameznikov, njihovih osebnih izkušnjah in spoznanjih.

Tema zaključnih nalog 33. generacije štabnega šolanja je obsegala vprašanja delovanja bataljona. Izdelanih je bilo dvaindvajset zaključnih nalog, ki so obravnavale posamezne sklope raziskovalnih vprašanj, ki so jih oblikovali udeleženci skupaj z mentorji. Prispevki udeležencev 33. generacije štabnega šolanja so sicer skromni, vendar so začetek prakse oblikovanja vojaške strokovne misli, ki za zdaj še zelo blago in zadržano uveljavlja ustvarjalno in kritično (raz)mišljenje častnikov Slovenske vojske.

Vsebinsko obsežen pregled in izbor aktualnih tem, ki jih predstavlja zbornik, sta dokaz o uvajanju novih vsebinskih pristopov v poučevanju ter proučevanju vojaških veščin in ved v sistemu vojaškega šolstva v Slovenski vojski. Hkrati pomenita tudi izziv in napotilo za začetek ustvarjalnega oblikovanja zbirke informacij ter spoznanj, ki lahko predstavljajo začetek pospešenega oblikovanja strokovne literature na vseh področjih vojaških ved.

Vojaški uslužbenec XIV. r. doc. dr. Darko Ščavničar

Nadporočnik Primož Ržen

Zaključna naloga: *Bojne zmogljivosti bataljona*

Mentor: podpolkovnik Anton Ribič

1 Splošno o bataljonu

Bataljon je vojaška enota, ki jo sestavlja od tristo do tisoč vojakov, razdeljenih v štiri do šest čet. Poveljuje mu podpolkovnik. Avtonomno lahko opravlja naloge omejenega obsega (Bokal idr., 2009).

V sodobnem globalnem varnostnem okolju, kjer spreminjajoče se grožnje zahtevajo hitre in prilagodljive odzive, ima bataljon s svojimi zmogljivostmi pomembno vlogo. Predstavlja enoto, ki je opremljena in organizirana z namenom zagotavljanja visoke odzivnosti in sposobnosti hitrega delovanja. Formacija bataljona je oblikovana tako, da omogoča učinkovito opravljanje nalog v vseh vrstah oboroženih konfliktov, od konvencionalnih vojaških spopadov do spoprijemanja z asimetričnimi grožnjami, ki obsegajo terorizem, nepredvidljive spopade in nestabilnost v različnih okoljih.

Kljub njegovi sposobnosti hitrega odzivanja pa bataljon ne more vzdrževati dolgotrajnih operacij brez močne logistične podpore. Osredotočenost na dolgotrajno delovanje zahteva, da se zagotovi ustrezna zaloga goriva, hrane, medicinske opreme in drugih nujnih virov. Brez teh bi se njegova operativna zmogljivost lahko hitro zmanjšala, kar bi vplivalo na njegovo učinkovitost in prispevek k varnosti. Njegova sposobnost delovanja v vseh zemljiščnih in klimatskih razmerah mu omogoča, da se spoprijema z izzivi, ki izhajajo iz različnih okolij, od puščav, gozdov do gorskih pokrajin in urbanega okolja. To je zaradi

kompleksnosti terena in bližine civilnega prebivalstva ter drugih dejavnikov še zlasti zahtevno bojišče, in zato zahteva posebno pozornost med urjenjem.

Možnost okrepitve bataljona z dodatnimi silami, oborožitvenimi sistemi in opremo povečuje njegovo bojno zmogljivost in mu omogoča boljše obvladovanje kompleksnih nalog. Tako se bataljon lahko učinkovito odziva na različne situacije in zagotavlja varnost ter stabilnost v različnih okoljih.

Primerjalne analize sodobnih armad kažejo, da imajo njihovi pehotni bataljoni od 600 do 900 vojakov (odvisno od vrste pehote) in so sestavljeni iz treh do štirih pehotnih čet in poveljniškoštabne čete za podporo, ki jo sestavljajo vodi težkih minometov, protioklepni vodljivih raket, topov zračne obrambe, netrzajnih topov ter vodi za transport in oskrbo, vzdrževanje, sanitetno oskrbo in zveze, v nekaterih vojskah pa tudi inženirski vod in vod za opazovanje in izvidovanje (Žabkar, 2007).

Tudi v Slovenski vojski sta sestava in organiziranost pehotnega bataljona precej podobni. Bataljon sestavljajo poveljstvo, tri manevrske čete, minometna četa in poveljniškologistična četa, v sestavi katere so nastanitveni oddelek, vod za zveze, izvidniški vod, protioklepni vod, vod za oskrbo, vod za vzdrževanje in zdravstveni vod (Škerbinc idr., 2007, 35).

Za neko nalogo bataljon prilagodi uporabo svojih organskih enot tako, da ustreza konceptu delovanja v skladu s poslanstvom in namero poveljnika. Pri tem se lahko dopolnita ali zmanjšata sestava in organizacija manevrskih enot. Enote za bojno podporo se lahko dodelijo manevrskim enotam v celoti ali delno ali pa med njimi vzpostavi razmerje splošne ali neposredne podpore. Bataljon lahko za bojevanje, bojno podporo ali zagotovitev delovanja pridobi dodatne sile. Običajno se okrepi z oklepnim vodom ali četo, protioklepni vodom ali četo, vodom ali baterijo za zračno obrambo, inženirskim vodom ali četo ter različnimi sistemi za obveščevalno zagotovitev. Te sile se lahko vključijo v organizacijo bataljona kot celote ali pa se delno dodelijo lastnim manevrskim enotam (prav tam).

Pehotni bataljon se bojuje in dosega zmage v bojih s ciljem doseganja učinkov ter skladno z operativnimi in strateškimi cilji. Temeljno poslanstvo pehotnega bataljona v bojevanju je približati se sovražniku s pomočjo manevra (ognja in premika), s ciljem uničiti ali zajeti sovražne sile ali pa odvracati sovražne napade z ognjem, bližinskim bojem ter protinapadi, zagotoviti nadzor ozemlja,

vključno s prebivalstvom in naravnimi viri. Za doseganje svojega poslanstva bataljon opravlja naloge, kot so uničevanje utrjenih območij, infiltracija in zavzemanje ciljev v sovražnikovem zaledju, odstranjevanje ostankov sovražnih sil na omejenem območju, varovanje ključnih objektov in dejavnosti ter izvajanje operacij v podporo nalogam stabilnosti (ATP 3-21.20, 2017).

Opredelitev bojnih zmogljivosti

Besedno zvezo *bojne zmogljivosti* pogosto zasledimo v vojaški in varnostni povezavi, vendar kljub dokaj obsežnemu brskanju po slovenski in tuji vojaški literaturi nam ni uspelo najti doktrinarne, predvsem pa enotne definicije, ki bi podrobneje opredeljevala pomen te besedne zveze.

V slovenski vojaški literaturi edino skopo definicijo najdemo v Angleško-slovenskem vojaškem terminološkem slovarju (Brinc idr., 2006, 175), ki bojne zmogljivosti enači z operativnimi zmogljivostmi in jih definira kot: »Zmogljivosti, ki jih mora enota imeti za izvedbo dodeljene naloge. Izražajo se v standardih sil glede na rod ali zvrst vojske.«

Bojne zmogljivosti omenjajo tudi najvišji razvojno-usmerjevalni dokumenti Državnega zbora Republike Slovenije (npr. ReDPROSV35 in ReDPROSV40), s katerimi se načrtuje dolgoročno doseganje potrebne stopnje razvoja organizacije in modernizacije sil ter zmogljivosti in povezljivosti Slovenske vojske za uresničevanje nacionalnih interesov ter ciljev na obrambnem področju v sodobnem varnostnem okolju.

Upravičeno bi bilo torej pričakovati, da bo ta pojem v vojaškostrokovni literaturi podrobno in jasno opredeljen, vendar ugotavljamo, da to ni tako, hkrati pa se nam postavlja vprašanje, zakaj snovalci omenjenih razvojno-usmerjevalnih dokumentov uporabljajo ta termin, ki ni opredeljen niti v Vojaški doktrini. Ta je najvišji vojaškostrokovni dokument in podlaga za organiziranje in delovanje Slovenske vojske (Petelin in Furlan, 2006, 3).

Glede na proučeno tujo in slovensko vojaško literaturo ugotavljamo, da je avtorjem večinoma skupno, da termin »bojne zmogljivosti« razumejo kot nabor dejavnikov, ki vojaški enoti omogočajo uresničevanje njenega poslanstva.

Bojne zmogljivosti se lahko opredelijo kot stanje enot ali sil in omogočajo uspešno izvajanje bojnih dejanj in uresničevanje njihovih bojnih zmožnosti skladno z njihovo namembnostjo. Gre za dejanske bojne zmožnosti izvajanja bojnih dejanj s sredstvi in enotami, ki so na voljo (Russian Defense Policy, 2010a). Bojne zmogljivosti ima vsaka enota, ki ima dejavnike, kot so osebje, orožje, oprema ter potrebne materialne zaloge. Na stopnjo bojnih zmogljivosti pa vplivajo število oz. količina, kakovost in primernost teh dejavnikov ter stanje moštva in sistema poveljevanje in kontrole (Russian Defense Policy, 2010b).

Tudi Więcek (2017) podobno ugotavlja, da gre pri bojnih zmogljivostih za sposobnost vojaške organizacije, vključno z bataljonom, da izpolni naloge v taktičnih situacijah. Te zmogljivosti so odvisne od različnih dejavnikov. Ti dejavniki obsegajo bojno moč, sposobnost izpolnjevanja nalog z uporabo streliva (ognjene zmogljivosti), sposobnost učinkovitega manevra ter uporabo naprednih tehnologij za boljše poveljevanje in operativno usklajenost. Poleg teh tehničnih dejavnikov so pomembni tudi neoprijemljivi vidiki, kot so usposobljenost, morala vojakov, organizacijska sestava in prilagodljivost na različne okoliščine. Na koncu sklene, da vrednotenje bojnih zmogljivosti zahteva celosten pristop, ki upošteva tako tehnične kot človeške vidike.

V slovenski literaturi podrobnejše opredelitve termina »bojne zmogljivosti« nismo našli. Ugotavljamo, da podobni dejavniki, ki jih navajajo omenjeni viri, omogočajo vojaški enoti (bataljonu) opravljanje njegovih nalog in poslanstva. Ti dejavniki so opredeljeni v Navodilu Lahki pehotni (motorizirani) bataljon, ki še vedno velja kot prvo in temeljno taktično navodilo za bataljon pehote v slovenskem jeziku. Tam so ti dejavniki opredeljeni v okviru pojma »zmogljivosti«. Navodilo (Škerbinc idr., 2007) poudarja mešano oborožitev bataljona, močan sistem poveljevanja in kontrole, informacijsko premoč, premičnost, ognjeno moč in zaščito.

Na podlagi opredelitev domačih in tujih avtorjev smo skupaj z lastnim razumevanjem tematike prepoznali, kateri so ključni elementi bojnih zmogljivosti, ki jih enota, v tem primeru bataljon, potrebuje za uspešno delovanje.

Človeški dejavnik označuje vojake, podčastnike ter častnike obeh vpletenih strani, ki neposredno ali posredno sodelujejo pri pripravah in izvedbi oboroženega spopada. V najširšem pogledu pa človeški dejavnik predstavljajo vsi pripadniki vojaške sile, od katerih v konkretnem boju, bitki, operaciji ali kampanji dejansko

sodeluje le del. V oboroženem boju tako neposredno sodelujejo pripadniki posameznih rodov in specialnosti (pešaki, topničarji, tankisti, radaristi, piloti, inženirci idr.), poleg njih pa so v dejavniku ljudje vključeni tudi člani štabov, ki skrbijo za organizacijo bojnih delovanj, nebojevniki v sestavi oboroženih sil (zdravniki, veterinarji, duhovniki) ter številni pripadniki zalednih enot, vključno z obveščevalnoizvidniškimi in drugimi enotami. Ti s svojim posrednim sodelovanjem omogočajo uspešnejše opravljanje bojnih nalog tistih, ki so neposredno vključeni v oboroženi boj. V oboroženem boju je poleg števila vojakov pomembna tudi njihova kakovost. Ta se kaže v njihovi izurjenosti, fizični pripravljenosti, zdravstvenem stanju, disciplini, motivaciji za izvedbo bojne naloge (oz. bojni morali), pogumu, psihološki stabilnosti ter v znanju in veščinah, ki so potrebni za uspešno uporabo orožja in opreme. Prav tako ima zelo pomembno vlogo znanje častnikov in podčastnikov, saj so odločitve, ki jih sprejemajo, ključne za uspeh enot v boju (Žabkar, 2003).

Oborožitev in vojaška oprema predstavljata materialno-tehnični dejavnik, ki igra ključno vlogo v oboroženih spopadih, saj je le s primerno oborožitvijo in vojaško opremo mogoče povzročiti izgube visoko motiviranemu nasprotniku v njegovem moštvu in tehniki. V modernem bojevanju je zato poleg človeškega dejavnika pomembno tudi število različnih vrst orožja in opreme, ki vojaški enoti na eni strani zagotavljajo sposobnost učinkovitega ognja, zaščito pred orožjem nasprotnika ter zmožnost hitrega manevriranja, po drugi strani pa omogočajo hitro pridobivanje informacij, vkopavanje, maskiranje, hitro odkrivanje ciljev, hiter prenos povelj, oskrbo in druge ključne funkcije (prav tam).

Ob enakovrednih pogojih bo na bojišču zmagala najbolj usposobljena in izurjena vojska. Temu ne more oporekati nihče, ki je kdaj videl kaos vojne, trdi Kent (1989). Ugotavlja tudi, da so jedro vsakega pehotnega bataljona njegovi oddelki, s katerimi bataljon izvaja načrte in uresničuje cilje, zato morajo biti ti oddelki zelo dobro usposobljeni. To zahteva ogromno časa in truda, vendar ima poveljnik pehotnega bataljona na voljo omejeno količino časa in virov, da usposobi svoj bataljon za boj in zmago na bojišču. Učinkovito usposabljanje za vsak pehotni bataljon mora biti neposredno povezano s pripravo na situacije, s katerimi se bo srečal v boju. Obstajajo tri vrste usposabljanj, ki jih poveljnik mora izvajati. Na najnižji ravni je to individualno usposabljanje, s katerim se pripadniku zagotovijo veščine in znanje, ki jih potrebuje za opravljanje svojega specifičnega dela. Sledi mu kolektivno usposabljanje, ki je namenjeno pripravi skupine

(oddelkov, vodov, čet) na delovanje v vojni. To se nato nadgradi z usposabljanjem enote oz. bataljona in je usmerjeno v uresničitev njegovega poslanstva. Da bo bataljon dobro usposobljen, je treba kombinacijo vseh treh vrst usposabljanj načrtovati in izvesti za vse podenote znotraj bataljona. Usposabljanje se je treba za delovanje v napadu, obrambi, patroljiranju in ognjeni podpori, pri tem pa je treba v usposabljanje vključiti tudi minomete, artilerijo in zračno podporo.

Poveljevanje in kontrola je sistem, ki podpira poveljnika pri uveljavljanju avtoritete in usmerjanju. Sistem poveljniku omogoča sprejemanje informiranih odločitev, delegiranje pooblastil ter usklajevanje bojnih funkcij, vse z namenom izpolniti nalogo. V povezavi s pehotnim bataljonom sistem poveljevanja in kontrole obsega razporeditev osebja, upravljanje informacij, postopke, opremo ter objekte, ki so ključni za poveljnika pri vodenju operacij. Osebe sestavljajo poveljnik bataljona, njegovi podrejeni poveljniki in štab. Sistem zagotavlja ustrezne informacije pravih osebam ob pravem času in v uporabni obliki. To omogoča lažje razumevanje situacije in sprejemanje odločitev ter variant delovanja, ki opredeljujejo, kako izvesti nalogo. Poveljnik bataljona s svojim taktičnim znanjem in s pomočjo poveljstva upravlja dodeljene naloge na bojišču. Je na položaju, kjer lahko najbolj usmerja in vpliva na bojna dejanja. Podrejeni morajo razumeti in izvajati naloge v skladu s poveljnikovo namero, poveljnik pa mora poskrbeti, da se podrejeni zavedajo njegove prisotnosti na bojišču. Poveljnik bataljona vodi štab in podrejene poveljnike s svojim zgledom in ohranja nadzor nad svojo enoto, hkrati pa omogoča podrejenim poveljnikom, da izvajajo pobude, kolikor je mogoče. Štab poveljstva mu pomaga pri nadzoru bataljona prek poveljniških mest, izdelave ukazov, upravljanja komunikacijskega sistema ter uveljavljanja vzpostavljenih postopkov (FM 3-21.20, 2006).

Literatura pogosto navaja, da je logistika kisik in življenjska sila vsake vojske, saj omogoča generiranje ene ključnih in morda najbolj kompleksnih ter medsebojno povezanih sposobnosti današnjih oboroženih sil, kar je sposobnost, da vojaške enote delujejo, rastejo in nepretrgano napredujejo. Brez ustrezne in učinkovite logistične podpore si ne moremo predstavljati uspešne vojaške operacije, saj je logistika pogosto omejevalni dejavnik. Preprosto povedano, lahko vključimo toliko sil, kolikor jih lahko podpremo z logistiko. Vse druge sile, ki so vključene, so v stalni nevarnosti uničenja, še posebej, če jih ne more podpreti »energija vojne«, tj. strelivo in pogonska sredstva (Milenkov idr., 2020).

Temu pritrjujejo tudi Škerbinc in drugi (2007, 32), ki pravijo, da bataljon za dolgotrajno delovanje zahteva močno logistično podporo. Ta je ključna za zagotavljanje vseh sredstev, ki jih bataljon potrebuje za učinkovito delovanje. Obsega oskrbo s potrebnimi materiali za preživetje, vzdrževanje opreme, organizacijo prevoza ter zagotavljanje zdravstvene oskrbe. Za načrtovanje in usklajevanje logistične podpore je odgovoren S-4, ki prepoznava potrebe glede na vrsto operacij, njihovo trajanje in prednost prioritete oskrbe. Poleg tega mora biti načrtovanje logistične podpore usklajeno z načrtom manevra, zato je ključno, da se že pri njegovem oblikovanju upoštevajo zmožnosti in omejitve logistične podpore.

Razumevanje okoliščin in obvladovanje informacij zmanjšujeta verjetnost nepričakovanih situacij, spodbujata hitro odločanje, omogočata izvedbo premišljenih manevrov z natančnim in učinkovitim ognjem ter dosego ključnih ciljev. Zanesljive obveščevalne podatke potrebujemo za učinkovito načrtovanje in varno delovanje, hkrati pa tudi za zavajanje sovražnika. Obveščevalna dejavnost predstavlja sistematičen trud poveljnika za pridobivanje in analiziranje informacij o okolju delovanja ter o sovražniku. Za uspešno obveščevalno delovanje so ključni premišljeno zbiranje podatkov, centralizirana obdelava in analiza pridobljenih informacij ter učinkovita distribucija ocen o sovražniku in terenu končnim uporabnikom. V bataljonu je za načrtovanje in usklajevanje zagotavljanja obveščevalnih podatkov odgovoren S-2, vendar so vse enote bataljona dolžne poročati o svojih opažanjih o sovražniku in terenu med izvajanjem nalog. Za ciljno in usmerjeno zbiranje podatkov se lahko dodatno angažirajo specifične enote ali deli enot. Bataljon ima na voljo izvidniški vod, ki ima ključno vlogo pri aktivnem pridobivanju informacij o sovražniku in terenu. V omejenem obsegu se za to lahko uporabljajo tudi pehotne patrulje. Poleg izvidniškega voda zbirajo podatke tudi druge enote, bodisi s preverjanjem terena bodisi med izvajanjem drugih vrst operacij. Bataljon pridobiva obveščevalne podatke tudi od nadrejenega poveljstva, sosednjih enot in iz vseh razpoložljivih virov. Če je treba, se za zbiranje informacij uporabljajo sredstva, kot so radarji, senzorji ali brezpilotna letala (Škerbinc idr., 2007).

Bojna morala v vojski predstavlja zavedanje o nujnosti oboroženega boja. To obsega pripravljenost enot in posameznikov, da izvajajo bojne naloge tudi v situacijah, v katerih je prisotna smrtna nevarnost. Vojskovodje že od nekdaj razumejo pomembnost bojne morale in se zavedajo, da je ključna tudi za

številčno šibkejše sile, saj jim daje moč in odločnost za srečanje z močnejšim nasprotnikom ter učinkovito upiranje, zato so nenehno nadzirali kazalnike bojne morale in pravočasno ukrepali za njeno okrepitev. To so dosegli s posebnimi ukrepi, kot so spodbujanje vojakov z nagradami, odlikovanji, napredovanji in skrbjo za ranjence, invalide ter veterane. Hkrati pa se je disciplinsko izostajanje kaznovalo, in sicer od odvzema čina do različnih oblik telesnih kazni, pošiljanja v tvegane naloge, poniževanj in celo javnih kazni ter usmrtitev, izvajanih izjemno kruto, še posebno za dezertarje, izdajalce in strahopetce (Žabkar, 2003). Da sta bojna morala in skrb za njeno ohranjanje izjemno pomembni, poudarjajo tudi Škerbinc in drugi (2007, 25), saj je bojna morala pogoj za učinkovito delovanje bataljona, njeni ohranitev in vzpostavitev pa sta ključni za uspeh delovanja in vzdržljivost bataljona. Poveljnik mora zato izbirati takšne rešitve, ki poleg izvedbe naloge zagotavljajo tudi ohranjanje bojne morale za nadaljnje delovanje. Tudi Petelin in Furlan (2006, 56) navajata, da sta razvijanje in ohranjanje bojne morale ključnega pomena za zmago, saj so za uspeh v boju s sovražnikom pogosto bolj pomembne moralne kot fizične lastnosti enote, saj se pogum, energija, odločenost in motiviranost ne dajo nadomestiti s številom, vrstami in učinki oborožitve.

Moštvo, oborožitev in oprema, usposobljenost, sistem poveljevanja in kontrole, logistična podpora, obveščevalna zagotovitev ter bojna morala so bistveni dejavniki, ki tvorijo bojne zmogljivosti bataljona in so nepogrešljive sestavine bataljona, da je lahko prilagodljiv in odziven, da lahko izvaja ukrepe za zaščito, upravlja z lastno ognjeno močjo in izvaja učinkovit manever. Vse to bataljonu omogoča uresničevanje njegovega osnovnega poslanstva.

Analiza dejavnikov bojnih zmogljivosti

Bataljon je še vedno osnovna bojna enota, ki ima temeljne taktične zmogljivosti za uresničitev operativnih nalog. Dinamične spremembe v varnostnem okolju vplivajo na spremembe v naravi bojnih operacij, te pa zahtevajo vedno večjo avtonomijo bataljonov, zato so se organizacijske sestave pehotnih bataljonov v razvitih vojskah v zadnjih letih precej spreminjale. Prav tako je bilo v bataljone uvedene veliko nove opreme in dodatno število oklepnih vozil. Preverili bomo, ali je obravnavana šolska formacija bataljona prilagojena zahtevam sodobnega bojišča in kakšne so njene zmožnosti.

Bataljon ima v formaciji 755 vojakov, kar je primerljivo s standardnimi sestavami v svetu. Ta velikost zagotovo predstavlja potencial za učinkovito delovanje na bojišču, vendar je ključno, da so pripadniki ustrezno opremljeni, oboroženi, zaščiteni, usposobljeni, motivirani ter da imajo na voljo ustrezne transportne in logistične zmogljivosti. Le tako lahko človeški dejavnik pripomore k visokim bojnim zmogljivostim. Kljub napredku tehnologije in avtonomnih sistemov je človeški dejavnik še vedno nepogrešljiv pri uspešni in etični izvedbi vojaških operacij, saj so ljudje ključni za sprejemanje kakovostnih odločitev, ki izhajajo iz kompleksne analize informacij, izkušenj, moralnih pomislekov ter načel. Prav tako so sposobni prilagajanja in reševanja problemov v nepredvidljivih situacijah ter so ključni za vodenje vojaških aktivnosti, ki zahtevajo kompleksno sodelovanje med različnimi vojaškimi enotami in drugimi akterji na bojišču.

Bataljon ima na voljo širok nabor oborožitve in opreme, ki omogoča prilagodljivost in možnost odziva na različne vrste groženj. Bataljon ima oborožitvene sisteme posameznika, kot so pištole in ročne bombe, ki pridejo v poštev predvsem za bližinski boj, za bojevanje na večjih razdaljah pa ima na voljo avtomatske puške, ročne bombomete in ostrostrelno orožje. Poleg tega ima skupinske oborožitvene sisteme, kot so puškomitraljezi, težki mitraljezi, minometi in avtomatski bombometi, ki se uporabljajo kot učinkovita podpora pehoti pri izvajanju delovanj. Odlikuje jih precej velika ognjena moč, domet in mobilnost.

Večnamenski težki mitraljez z neposrednim ognjem uničuje lahko oklepljene cilje na kopnem, v zraku in na vodi. Je temeljno večnamensko podporno orožje in je običajno nameščen na trinožniku ali na kolesnih oklepnih vozilih, njegov učinkovit domet pa znaša 1800 metrov. Minometi 120 milimetrov, ki so v sestavi minometne čete, so ključni pri zagotavljanju artilerijske ognjene podpore in predstavljajo eno najpomembnejših oborožitev v bataljonu. Njihova glavna prednost sta hitra odzivnost in sposobnost streljanja na cilje na večjih razdaljah, saj njihov učinkovit domet znaša 7200 metrov, poleg tega pa omogočajo napade na cilje, brez potrebe po neposrednem vidnem stiku z njimi. To omogoča, da se strelci ne izpostavljajo neposredni nevarnosti. Minometi lahko izstreljujejo različne vrste granat, vključno s topovskimi, osvetlitvenimi in dimnimi granatami ter drugimi specializiranimi projektili. To omogoča prilagodljivost glede na posebne operativne potrebe. Minometi so učinkoviti pri obleganju utrjenih položajev, kot so bunkerji, utrdbe in vkopani položaji, kjer je treba uničiti nasprotnikovo obrambo. Lahko se uporabljajo tudi za izravnavanje

ovir, poleg tega pa imajo zaradi zvoka in uničevalne moči velik psihološki vpliv na sovražnika, kar lahko vpliva na njegovo moralo in odločitve. Avtomatski bombomet GMG je naslednja pomembna zmogljivost v pehotnem bataljonu, saj se uporablja kot večnamensko orožje za podporo, ki je, tako kot težki mitraljez, običajno nameščeno na trinožniku ali na vozilih, z njim pa lahko uničujemo lahko oklepljene in neoklepljene zemeljske cilje z uporabo neposrednega in posrednega ognja na razdaljah do 2000 metrov.

Bataljon ima na voljo tudi ročno protioklepno orožje in protioklepne raketne sisteme (PORS), ki povečujejo sposobnost zaščite pred oklepnimi grožnjami. Protioklepno orožje se uporablja za uničevanje oklepnih ciljev, kot so tanki, oklepna vozila in druga bojna vozila. Orožje je dokaj lahko in prenosljivo ter preprosto za uporabo, kar omogoča pehoti hitro in učinkovito odzivanje na oklepne grožnje, kadar težke oklepne enote ali druge oblike protioklepne obrambe niso na voljo. Orožje se lahko učinkovito uporablja tudi za krepitev obrambnih položajev in pri preprečevanju sovražnikovega preboja z oklepnimi vozili.

Bataljon ima v svoji sestavi tudi srednja kolesna oklepna vozila (SKOV 8 × 8), ki omogočajo večjo mobilnost in posledično tudi odzivnost ter dajejo osnovno zaščito pehoti pred strelnim orožjem med premikanjem na bojišču. Oklepna kolesna transportna vozila se lahko opremijo s formacijskim težkim mitraljezom ali z avtomatskim bombometom GMG, vendar bi bilo vsaj del kolesnikov v bataljonu smiselno opremiti tudi s topovi in protioklepnimi raketnimi sistemi, s katerimi bi povečali ognjene zmogljivosti in sposobnost bojevanja proti bolj oklepljenim ciljem.

Poleg navedene oborožitve in opreme je zelo pomembna tudi osebna zaščitna oprema. Sem spadajo zaščitni jopiči, čelade, zaščitne maske, lopatke, bajoneti in bojne uniforme nove generacije, nepogrešljiv del opreme posameznika pa so tudi obutev, nahrbtniki, čutare in druga intendantska oprema.

Bataljon ima na voljo širok izbor oborožitve in opreme, ki pa potrebujejo redno vzdrževanje in servisiranje, saj s tem zagotavljamo njihovo brezhibno in zanesljivo delovanje takrat, ko bo najbolj treba. Treba se je tudi zavedati, da lahko imamo številčno moštvo in vrhunsko oborožitev in opremo, vendar bomo imeli od tega bolj malo koristi, če vojaki ne bodo ustrezno usposobljeni za njihovo uporabo. Dobro usposobljeni vojaki so bolj zanesljivi, disciplinirani in so sposobni se hitro odzvati na zapletene situacije. Tako se zmanjšuje tudi tveganje za poškodbe in smrt

med operacijami ter obseg stranske škode. Dejstvo je, da dobra usposobljenost enote pomembno vpliva na njeno večjo učinkovitost v vojaških operacijah.

Poleg usposobljenosti je za učinkovito delovanje bataljona zelo pomemben tudi učinkovit sistem poveljevanja in kontrole. Iz formacije bataljona lahko razberemo, da ima bataljon jasno razdelano organizacijsko sestavo. Sestavljen je iz poveljstva bataljona, poveljniškologistične čete, treh motoriziranih čet in minometne čete. Razmerje med častniškim, podčastniškim in vojaškim kadrom je ugodno in omogoča hitro verigo odločanja. V sestavi poveljniško-logistične čete je vod za zveze, ki zagotavlja delovanje komunikacijskih in informacijskih sistemov za potrebe poveljevanja in kontrole bataljona. Jasno določena hierarhija poveljstva in vzpostavitev zanesljivih komunikacijskih kanalov sta bistveni za pravilno organiziranje, usklajevanje in izvajanje operacij.

Za zagotavljanje logistične podpore v bataljonu skrbi poveljniško-logistična četa, natančneje poveljstvo čete, vod za oskrbo, vod za vzdrževanje in zdravstveni vod, ki zagotavljajo logistično podporo delovanja vseh enot bataljona. Bataljon lahko omejen čas deluje brez dodatne logistične podpore, vendar pa je dolgoročno odvisen od oskrbe iz lokalnih virov ali višje enote. Bataljon ima omejene kapacitete za vzdrževanje in evakuacijo opreme, a je sposoben oceniti okvare, opraviti manjša popravila in izvesti evakuacijo sredstev do zbirne točke na svojem območju. Bataljon lahko izvaja transport moštva in lastnih zalog, pri povečani potrebi po oskrbi, predvsem gorivu, vodi, težjem strelivu in sredstvih za utrjevanje ter oviranje, pa potrebuje dodatno podporo iz višjih enot. Bataljon ima tudi lastne zmogljivosti za zagotavljanje osnovne zdravstvene oskrbe, ki je pomembna pri ohranjanju bojne morale enot (Škerbinc idr., 2007).

Za aktivno pridobivanje informacij o sovražniku, terenu in poteh ima bataljon na voljo izvidniški vod, ki je del poveljniško-logistične čete. Izvidniki lahko delujejo do deset kilometrov pred bataljonom, zbrane informacije pa posredujejo poveljstvu bataljona za podporo pri odločanju in načrtovanju. Med pomembnejše naloge izvidniškega voda spadajo natančno izvidovanje ciljev in poti, označevanje in izvidovanje zbirnih mest, usmerjanje lastnih enot na terenu in postavljanje prikritih opazovalnih točk. V ofenzivnem delovanju izvidniški vod locira in opazuje sovražnika ter vodi bataljon v najboljše pogoje za napad, v obrambi pa je izvidniški vod lahko pred pehotnim bataljonom v prikritih opazovalnih točkah, kjer opazuje približujočega se sovražnika in ga moti s posrednim ognjem s pomočjo dodanih ekip za podporo artileriji.

Zelo pomemben dejavnik bojnih zmogljivosti je tudi bojna morala, neoprijemljiv dejavnik, ki ga ni mogoče natančno izmeriti. Nanaša se na psihološko in čustveno stanje vojakov ter njihovo pripravljenost za boj. Pomembno je razumeti, da bojna morala ni stalna in se lahko spreminja glede na različne okoliščine, operativne naloge in stresne situacije na bojišču. Ključno je, da vojaško vodstvo skrbi za dejavnike, ki lahko pozitivno vplivajo na bojno moralo. Nekateri izmed njih so že bili predmet analize v tem podpoglavju. Pomemben dejavnik je ustrezno vodstvo oz. učinkovit sistem poveljevanja in kontrole, ki postavlja temelje za zaupanje in zavzetost vojakov na vseh ravneh ter pripomore k boljši povezanosti in pripravljenosti za skupno delovanje na bojišču. Drugi pomemben dejavnik sta usposobljenost in opremljenost, kar vpliva na večjo samozavest vojakov in njihovo pripravljenost na spoprijemanje z izzivi na bojišču. Tretji je skrb za blaginjo vojakov z zagotavljanjem osnovnih dobrin, kot so hrana, voda, počitek in ustrezna zdravstvena oskrba, zagotovo pa na bojno moralo pozitivno vplivata tudi ustrezna komunikacija in informiranost podrejenih.

Glede na število moštva, sredstev in druge sestavine ocenjujemo, da je bataljon, podan v šolski formaciji, dobro opremljen in precej konkurenčen v primerjavi z drugimi pehotnimi bataljoni v razvitih vojskah po svetu. Analiza njegovih bojnih zmogljivosti kaže, da mu te omogočajo prilagodljivost in odzivnost na različne grožnje. Osebna zaščitna sredstva in oklepna vozila mu sicer dajejo omejeno zaščito, ki pa jo zvišuje s taktično premičnostjo, razpršitvijo elementov ter poznavanjem situacije, s čimer poveča svoje sposobnosti preživetja. Neposredni in posredni ognjeni sistemi mu omogočajo veliko ognjeno moč ter so ključni za izvedbo učinkovitega manevra. Vse to pa bataljonu omogoča doseganje njegovega poslanstva, ki je osredotočeno na doseganje zmag v bojih z namenom podpore operativnim in strateškim ciljem.

Kljub vsemu pa ima formacija bataljona nekaj pomanjkljivosti. Da bi bataljonu zagotovili večjo izvršilno samostojnost, bi ga morali opremiti s sredstvi za zračno obrambo, natančneje s prenosnimi raketnimi sistemi, ki bi mu omogočali, da hitro vzpostavi obrambo proti grožnjam iz zraka, kot so napadi helikopterjev, letal in brezpilotnih sistemov. Poleg tega bi bilo treba bataljon opremiti z brezpilotnimi zrakoplovi, ki omogočajo opravljanje širokega spektra nalog. Tako bi bataljonu omogočili učinkovitejše opravljanje različnih nalog, obenem pa moštva ne bi izpostavljali nepotrebnim nevarnostim.

Z brezpilotnimi sistemi lahko natančno določimo lokacijo sovražnikovih ciljev in tako učinkoviteje usmerjamo ognjeno podporo. Če se navežemo na formacijo pehotnega bataljona, bi to koristilo predvsem pri navajanju minometnega ognja, predvsem kadar ne bi imeli vidnega stika s cilji. Poleg tega droni omogočajo boljše zaznavo dogajanja na bojišču. Uporabljamo jih lahko za izvidovanje, saj so opremljeni z visokoločljivostnimi in termalnimi kamerami ter drugimi senzorji in so se v praksi že pokazali za neprecenljive pri zbiranju kritičnih informacij o sovražniku. Z uvedbo izvidniških brezpilotnih zrakoplovov v izvidniški vod bi bistveno povečali njegovo sposobnost zagotavljanja takojšnjih in natančnih informacij, poveljstvo bataljona pa bi imelo na voljo trenutno sliko situacije na območju delovanja. Droni bi lahko uporabili tudi pri nadzoru in patroljiranju ter odkrivanju eksplozivnih naprav.

Če bi imel bataljon na voljo brezpilotne zrakoplove, opremljene z oborožitvenim sistemom ali z eksplozivom, bi mu to omogočalo izvedbo natančnih napadov na sovražnikove cilje na dokaj velikih razdaljah, brez potrebe po izpostavljanju lastnega moštva. Tako bi se povečali tudi njegova ognjena moč in sposobnost zaščite lastnih sil.

Kot uspešni so se brezpilotni zrakoplovi izkazali tudi pri zagotavljanju oskrbe, saj lahko, seveda v omejenem obsegu, dostavljajo zaloge in nujne materiale, npr. hrano, medicinsko opremo in strelivo, na težko dostopna ali ogrožena območja. To bi v nekaterih situacijah ohranilo vzdržljivost bataljona in njegove sposobnosti za bojno delovanje. Droni lahko delujejo tudi kot mobilne komunikacijske postaje, ki ohranjajo in izboljšujejo povezavo med različnimi enotami v bataljonu in z nadrejenim poveljstvom, zlasti na območjih z omejenim signalom.

Pomembno je poudariti, da bi moral bataljon ustrezno usposobiti moštvo, ki bi upravljalo brezpilotne sisteme ter razmisliti o logističnih vidikih, kot sta vzdrževanje in zagotavljanje goriva oz. baterij. Tako bi bila izvedena skrbna integracija dronov v operativno delovanje bataljona, ki bi zagotovila, da bi ta nova tehnologija zelo izboljšala zmogljivost in uspešnost enote v boju.

Dejstvo je, da so brezpilotni zrakoplovi postali cenovno dostopni in tehnološko napredni, zaradi česar se je močno razširila njihova prisotnost v oboroženih spopadih. Pehotni bataljoni se morajo zavedati potrebe po hitri uvedbi in usvojitvi teh sredstev, da ne bi zaostali in se znašli v neugodnem položaju na bojišču.

Sklep

Elementi bojnih zmogljivosti so medsebojno povezani, obenem pa predstavljajo pogoj za uspešno opravljanje nalog, ki podpirajo bataljon pri uresničevanju njegovega poslanstva.

Moštvo oz. človeški dejavnik je temelj enote, njegova učinkovitost pa je odvisna od usklajenosti, motivacije, opremljenosti ter usposobljenosti posameznikov in celotnega kolektiva. Precej velika številčna sestava bataljonu zagotavlja potencial za učinkovito delovanje na bojišču. Človeški dejavnik je pri izvajanju vojaških operacij ključen za sprejemanje kakovostnih odločitev, prilagajanje v nepredvidljivih situacijah ter za sodelovanje z drugimi enotami in akterji na bojišču. Bataljon ima na voljo raznovrstne oborožitvene sisteme in opremo, kar mu zagotavlja veliko ognjeno moč, zaščito, taktično prednost in učinkovito opravljanje različnih nalog. Usposobljenost vojakov je pri tem zelo pomembna, saj omogoča izvajanje kompleksnih bojnih operacij v stresnem in nepredvidljivem okolju. Sistem poveljevanja in kontrole je ključen za usklajevanje med različnimi enotami v bataljonu ter za pravočasno in učinkovito sprejemanje odločitev. Bataljon ima jasno razdelano organizacijsko sestavo in ustrezno število poveljniškega kadra, kar omogoča hitro sprejemanje odločitev. Pomemben del bojnih zmogljivosti bataljona je tudi logistična podpora, za katero je odgovorna poveljniško-logistična četa. Bataljon svoje podenote oskrbuje s strelivom, gorivom, hrano, opremo ter drugimi nujnimi materiali, ki so ključni za vzdrževanje bojnih operacij. Poleg tega izvaja osnovno vzdrževanje sredstev in ponuja osnovno medicinsko oskrbo. Pri povečanih potrebah in po preteku določenega časa je odvisen od logistične podpore nadrejene enote. Izvidniški vod v pehotnem bataljonu je ključna zmogljivost obveščevalne zagotovitve. Izvidniki so dejavni globoko v predpolju, kjer zbirajo informacije o sovražniku in terenu ter jih posredujejo poveljstvu bataljona za podporo pri odločanju in načrtovanju operacij. Pomemben vidik bojnih zmogljivosti je tudi bojna morala, ki vključuje pripravljenost enot in posameznikov na opravljanje bojnih nalog v najnevarnejših situacijah. Visoka bojna morala je ključnega pomena za vzdržljivost bataljona in njegovo zmožnost učinkovitega upiranja sovražniku.

Na podlagi analize formacije bataljona ocenjujemo, da je ta dobro opremljen in je sposoben učinkovito opravljati različne bojne naloge, vendar ima nekatere pomanjkljivosti, saj nima sredstev za učinkovito zračno obrambo, s katerimi bi se zaščitil pred grožnjami iz zraka, prav tako nima brezpilotnih sredstev. Ocenjujemo,

da bi integracija brezpilotnih sistemov v pehotni bataljon pomembno vplivala na povečanje njegovih bojnih zmogljivosti in mu omogočila, da se na modernem bojišču izkaže kot enakovreden nasprotnik.

Literatura in viri

1. ATP 3-21.20. 2017. *Infantry Battalion*. Washington: Headquarters. Department of the Army.
2. Bokal, L., idr. 2009. *Razlagalni vojaški slovar* [elektronska knjiga]. Ljubljana: ZRC SAZU. Dostopno na: https://www.slovenskavojska.si/fileadmin/user_upload/Dokumenti/Medijsko_sredisce/Terminologija/Slovarji/7_Gradivo_za_razlagalni_vojaski_slovar_2009_.pdf. [20. 7. 2023].
3. Brinc, D. idr. 2006. *Angleško-slovenski vojaški terminološki slovar* [elektronska knjiga]. Kraj izdaje: ni podatka. Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje. Dostopno na: https://www.slovenskavojska.si/fileadmin/user_upload/Dokumenti/Medijsko_sredisce/Terminologija/Slovarji/5_Anglesko-slovenski_vojaski_terminoloski_slovar_2006_.pdf. [20. 7. 2023].
4. FM 3-21.20. 2006. *The Infantry Battalion*. Washington: Headquarters. Department of the Army.
5. Kent, E. L. 1989. *Infantry Battalion Training: Is It Good Enough?* [online]. Dostopno na: https://www.globalsecurity.org/military/library/report/1989/KEL.htm#google_vignette. [12. 8. 2023].
6. Milenkov, M. idr. 2020. Logistics - its role, significance and approaches. *Vojnotehnički glasnik/Military technical courier*. 2020, Vol. 68, str. 79–106.
7. Petelin, D., ur., in Furlan, B. 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Defensor.
8. Russian Defense Policy. 2010a. *Combat Capability, Battle Readiness, and Combat Readiness* [online]. Dostopno na: <https://russiandefpolicy.com/2010/01/06/combat-readiness-and-combat-capability/>. [21. 7. 2023].
9. Russian Defense Policy. 2010b. *Evaluating Combat Capability* [online]. Dostopno na: <https://russiandefpolicy.com/2010/01/07/evaluating-combat-capability/>. [21. 7. 2023].
10. Škerbinc, M., idr. 2007. *Navodilo Lahki pehotni (motorizirani) bataljon*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.

11. Więcek, W. 2017. Factors determining battalion's combat capabilities (battalion tactical battle group). *Scientific Journal of the Military University of Land Forces* [online]. Dostopno na: <https://zeszyty-naukowe.awl.edu.pl/resources/html/article/details?id=154378&language=en>. [15. 7. 2023].
12. Žabkar, A. 2003. *Marsova dediščina*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
13. Žabkar, A. 2007. *Pehotna oborožitev in oprema (Stanje in smeri razvoja)*. Ljubljana: Defensor.

Nadporučnik Uroš Črnigoj

Zaključna naloga: *Bojno delovanje bataljona*

Mentor: podpolkovnik Anton Ribič

2 Bojno delovanje bataljona

Bojno delovanje je oblika taktičnega načina delovanja, ki se izvaja v povezavi s specifičnimi vsebinami delovanja oziroma bistvenimi operacijami. Z bojnim delovanjem se najbolj neposredno pokaže oboroženi boj kot osnovna vsebina vojne, kjer je temeljna naloga bojnega delovanja delovanje proti sovražnikovim silam. Je osnovno sredstvo, s katerim se sovražniku prizadenejo izgube, slabi bojna sposobnost, vsili volja ter doseže cilj boja. Vojaška doktrina (Petelin in Furlan, 2006, 55) navaja, da je bojno delovanje skupni naziv za vse vrste ofenzivnih, defenzivnih in specialnih delovanj, ki se izvajajo z namenom doseganja vojaškega cilja. Obsega postopke in ukrepe, ki s svojimi učinki povzročajo spremembe bojne moči in taktičnega položaja sovražnika. Izvaja se s ciljem zavzetja prostora ali objekta, uničevanja, nevtraliziranja ali onemogočanja sovražnika, zadrževanja njegovega napredovanja, obrambe območja ali objekta in drugo.

Oblike bojnega delovanja so operacije, bitke in boji. Vojaška doktrina (prav tam, 64), navaja, da je boj osnovna, najštevilčnejša, najbolj neposredna in najintenzivnejša oblika bojnega delovanja ter drugih dejavnosti, ki jih izvajajo posamezniki, skupine, taktične enote ter četne in bataljonske bojne skupine. Boj je neposredni organizirani spopad med pripadniki enot, zrakoplovi, ladjami in drugimi bojnimi sistemi. Izvaja se kot sestavni del bitke ali operacije na kopnem, morju ali v zraku. Bitka je oblika bojnega delovanja, ki poteka v okviru operacije ali kot samostojna bitka na kopnem, morju ali v zraku, da bi dosegli taktični cilj.

Operacija pa je zaporedje bitk in/ali bojev, ki poteka po enotni zamisli na nekem prostoru in v nekem času. Združuje in usmerja bitke, boje in druge dejavnosti enot za doseganje operativnega in strateškega cilja ter prinaša odločilne rezultate v vojni.

Boj je sestavljen iz bojnih delovanj in dejavnosti, ki jih izvajajo posamezniki, skupine ter taktične enote ob sodelovanju in neposredni udeležbi moštva. Na vojskovališčih jih izvajajo sile na taktični ravni od brigade navzdol (brigade, polki, bataljoni, čete, vodi in oddelki). Brigade, polki in manjše enote izvajajo z bataljoni boje, ki trajajo dan ali dva, čete teh bataljonov pa kratkotrajnejše boje manjših razsežnosti. Čete iz sestave bataljonov imajo lahko večurne boje, pri čemer gre za proces »drobljenja« razsežnosti oboroženega boja brigade na boje nižjih enot v njeni sestavi vse do točke, ko se oddelek vojakov nekaj minut bojuje s skupino vojakov ali tankov, oziroma posameznik proti posamezniku ali tanku. Ta temeljni dogodek najmanjših prostorskih in časovnih razsežnosti, do katerega pride v oboroženem boju, imenujemo dvoboj.

Glede na organizacijo taktičnih enot običajno uvrščamo bataljon v organizacijsko sestavo brigade/polka kot manevrsko enoto, ki izvaja bojevanje samostojno ali z okrepitevami ob podpori enot brigade, ali kot združeno taktično enoto, ki združuje enorodne bojne enote ter opravlja samostojne naloge pomožnih sil ali naloge bojne podpore.

Bataljoni v sestavi brigade predstavljajo njene manevrske enote in osnovno bojno moč. Namenjeni so za izvajanje boja na manevrskem zemljišču v sestavi brigade, ki v tej funkciji oblikuje in vodi kombiniran bojni manever enot za uveljavljanje taktičnih učinkov, ki jih je treba ustvariti z združevanjem ognja in premikov. Poveljnik bataljona načrtuje, vodi in opravlja dodeljene naloge in na podlagi odločitve. Namensko organizira svoje sile in bojne funkcije, ki delujejo skupaj pod njegovim poveljstvom. Na primer, v ofenzivnem delovanju izvaja brigada obhod, kjer sile, ki ga izvajajo (bataljoni), delujejo neodvisno od glavnine sil (brigade). Za zagotovitev svobode delovanja silam bataljona v obhodu lahko brigada okrepi bataljon z dodatnimi silami z namenom naloge zaščite in varnosti (na primer ščitenje ali varovanje bokov pri premiku).

Samostojni rodovski bataljoni, kot so oklepni, artilerijski, inženirski, obveščevalni, gorski bataljoni, RKBO, zračne obrambe, so organizirani in opremljeni za opravljanje določene vrste nalog. Rodovske enote so specializirane

in usmerjene v opravljanje specifičnih nalog. Vsi delujejo avtonomno v sestavi višje enote. Delovanje bataljona je odvisno od vrste enote, doktrine, operativnega okolja, v katerem deluje, ter od naloge oziroma poslanstva, ki mu je dodeljeno v okviru operacije ali strategije in ki ga izvaja višja taktična enota. Uporablja se za izvajanje bojev, kar lahko vključuje izvajanje napadov, obramb in drugih vojaških manevrov v okviru širših taktičnih nalog.

Bataljon je taktična enota, ki izvaja bojevanje z okrepitevami in ob podpori višje enote. Uporaba in delovanje bataljona sta opredeljena kot način delovanja, vključno s prenosi upravljanja sil, oskrbo, delovanjem, napadom, obrambo in manevrom enote, ki so potrebni za doseganje ciljev v boju. Da lahko izvaja različne vsebine delovanja, so bataljoni različno opremljeni in organizirani, kar jim omogoča, da so visoko odzivni in sposobni hitrega ter specifičnega delovanja. Bataljon ima praviloma v svoji sestavi zmogljivosti za oskrbo delovanja enot za omejen čas. Na daljši rok in ob višji intenziteti izvajanja aktivnosti pa potrebuje močno logistično podporo nadrejene enote ali podporo iz lokalnih virov. Bataljon deluje proti konvencionalnim in asimetričnim grožnjam na vseh zemljiščih in ne glede na vremenske vplive. Je najnižja stopnja taktičnega usklajevanja, ki se opira izključno in neposredno na doseganje taktičnih učinkov z manevriranjem čet, saj je četa osnovna moč ter nosilec manevra.

Organiziranost sil bataljona

Organiziranost sil bataljona se glede na sestavo in opremo deli na manevrske enote za bojevanje, enote za bojno podporo ter enote za zagotovitev delovanja. V zmogljivosti za bojevanje spadajo tri motorizirane manevrske čete. Bojno podporo izvaja minometna četa, za zagotovitev delovanja pa je poveljniško-logistična četa, v kateri so vod zvez, izvidniški vod, protioklepni vod, vod zračne obrambe, vod za oskrbo in vzdrževanje ter zdravstveni vod.

Poveljstvo bataljona zagotavlja podporo funkcij poveljevanja in zagotovitvi možnosti za nepretrgano poveljevanje, za delovanje s podrejenimi enotami in enotami za bojno podporo kot tudi delovanje in usklajevanje z nadrejenim poveljstvom in sosednjimi enotami. Enote za podporo poveljevanja so ključne za zagotavljanje funkcije poveljevanja in kontrole. V to skupino spadajo zmogljivosti, ki omogočajo poveljnikom sprejemanje odločitev in vodenje bojev. V sestavo sil spadajo poveljniške enote, vod zvez in izvidniški vod. Izvidniški

vod omogoča pridobivanje ključnih informacij o sovražniku, njegovi moči, zemljišču in obveščevalnih podatkih o cilju ter zagotavlja poveljniku in poveljstvu informacijsko podlago za načrtovanje in sprejemanje odločitev.

V bataljonu so motorizirane čete kot manevrske enote njegova temeljna bojna moč in sila za bojevanje. Bojna moč je odvisna od več dejavnikov, vključno z vrsto orožja, številom in usposobljenostjo vojakov ter taktičnimi strategijami, ki se uporabljajo v boju. V bataljonski sestavi so tri motorizirane manevrske čete. Vsaka je sestavljena iz treh motoriziranih vodov in četrtega voda za ognjeno podporo, katerih minometi kalibra 60 mm so formirani v oddelek. Vsaka ima v formaciji tri orožja. Po načinu streljanja se uporabljajo z neposrednim ognjem, ki se premikajo v sestavi pehotne čete in delujejo brez centra za vodenje ognja. Premično je bataljon opremljen s srednjimi kolesnimi oklepnimi vozili 8 × 8 (SKOV) Svarun, ki se uporabljajo kot oklepni transporterji in zagotavljajo četi/bataljonu visoko stopnjo mobilnosti oziroma premičnosti njegovih sil. SKOV 8 × 8 je opremljen z daljinsko vodeno oborožitveno postajo, ki omogoča uporabo enega izmed orožij, ali s težkim mitraljezom M2 kalibra 12,7 mm, avtomatskim bombometom GMG kalibra 40 mm ter sistemom za izstreljevanje dimnih granat, kalibra 76 mm, za obrambni sistem. Slednji orožji v četi omogočata veliko kapaciteto natančnega ognja za maksimalnim učinkovitim dometom osnovnega pehotnega orožja. Smrtnost njunega streliva pa ju naredi idealna za napad na koncentrirane enote, lahko oklepljena vozila, preostala vozila, utrjene točke in druge opreme. Ognjeno moč voda dopolnjujejo in povečujejo motorizirani oddelki, ki so oboroženi z avtomatskimi puškami kalibra 5,56 mm na katerih so nameščeni podcevni bombometi LG1 kalibra 40 mm, z lahkimi puškomitraljezi kalibra 5,56 mm, mitraljezom kalibra 7,62 mm, ostrostrelno puško kalibra 7,62 mm in z ročnimi protioklepnimi orožji.

Bojno podporo bataljonu zagotavljajo enote, ki so namenjene zagotavljanju ognjene in operativne podpore silam za bojevanje, pa tudi boljše učinkovite mobilnosti in zaščite. Enote za bojno podporo so sestavljene iz izvidniškega voda, voda zračne obrambe, protioklepnega voda in minometne čete oziroma čete za ognjeno podporo.

Vod zračne obrambe zagotavlja obrambo pred sovražnimi letali, brezpilotnimi letali, raketami in drugimi letalnimi sredstvi. Omogoča ohranjati nadzor nad zračnim prostorom in preprečuje sovražne napade iz zraka. Protioklepni vod izvaja učinkovito protioklepno delovanje in je glavni nosilec protioklepnega boja

v bataljonu. Omogoča preprečevanje sovražnih napadov oklepni sil in štiti lastne enote, da se učinkovito spoprimejo s sovražnikom. V formaciji ima štiri protioklepne raketne sisteme in dvanajst ročnih protioklepnih orožij.

Minometna četa 120 mm je formirana v dva voda, ki imata po formaciji osem orožij in sta organska podpora čete. Namenjena sta za neposredno podporo poveljnika čete v ofenzivnem in defenzivnem delovanju. Po načinu streljanja delujeta s posrednim ognjem in skupaj s centrom za vodenje ognja. Po načelu podrejanja orožja za podporo se podredita vodu/četi na glavni smeri oziroma odločilnem delovanju bataljona.

Izvidniški vod lahko opravlja naloge ščitenja, kontrole in opazovanja. V vlogi bojne podpore opravlja naloge zgodnjega opozarjanja in ščitenja enot zlasti v defenzivnem delovanju.

Enote za zagotovitev delovanja zagotavljajo možnosti za delovanje in ohranjanje vzdržljivosti enot in bojnega delovanja bataljona. Enoti za zagotovitev delovanja bataljona sta logistična enota, v kateri sta vod za oskrbo in vod za vzdrževanje, ter zdravstveni vod. Vod za oskrbo bataljona izvaja oskrbo s sredstvi iz razredov oskrbe. Omogoča, da so enote ustrezno opremljene in prehranjene ter tehnično in transportno podprte, kar je pomembno pri zagotavljanju trajnosti izvajanja vojaških aktivnosti in bojev ter pri ohranjanju bojnih zmogljivosti.

Vod za vzdrževanje zagotavlja vzdrževanje, popravila in servisiranje vojaške opreme, orožja, vozil in komunikacijsko-informacijskih sredstev z namenom ohranjanja tehnične brezhibnosti in operativne zmogljivosti silam za bojevanje, kar omogoča uspešno opravljanje nalog.

Zdravstveni vod je odgovoren za zagotavljanje zdravstvene oskrbe bataljona. Vod pomemben za ohranjanje zdravja in bojne pripravljenosti manevrskih čet. To zagotavlja z nujno medicinsko pomočjo poškodovanih in obolelih na bojišču, zdravljenjem poškodb in uporabo osnovnih medicinskih postopkov. Opravlja organizacijo in evakuacijo poškodovanih z bojišča do bataljonske zdravstvene postaje ter uresničuje preventivne ukrepe za preprečevanje bolezni in poškodb.

Glede na značilnosti enot bataljona, njegovo ognjeno moč in operativno premičnost in zaščito ga uvrščamo med srednje manevrske sile. Natov standard SVS Stanag 2605 (2018, 110) navaja, da so srednje sile prilagodljive sile, ki se lahko uporabijo za številne taktične naloge. Bojne enote so vkrcane na kolesnih

vozilih (oklepnih transporterjih) z vgrajenimi topovi za hitro streljanje. Srednje sile imajo večjo operativno premičnost kot težke sile (hitreje se lahko premaknejo z ene strani bojišča na drugo), vendar manjšo strateško premičnost kot lahke sile. Glede na te značilnosti je za ognjeno moč srednjih sil značilno, da imajo po Natovem standardu SVS Stanag 2605 (2018, 110) v svoji sestavi na vozila nameščeno podporno orožje, ki je namenjeno neposredni podpori izkrcanega moštva. Glede na operativno premičnost in zaščito Natov standard SVS Stanag 2605 (2018, 110–111) navaja lahkost teh sil, zlasti če so njihova sestavna bojna in podporna vozila na kolesih, ki omogočajo precejšnjo operativno premičnost, kar jim dovoljuje hitro razmestitev in ponovno razmestitev za spoprijemanje z nepredvidenimi grožnjami.

Bojevanje bataljona

Bataljon se bojuje s kombiniranjem učinkov in usklajevanjem dejanj njegovih osnovnih enot. Sodeluje pri izvedbi manevra združenih orožij in oblikuje skupni manever z enotami brigade s ciljem doseganja taktičnega učinka. Taktični učinek se nanaša na sposobnost za doseg poslanstva oziroma da bataljon izvede nalogo nadrejenega z uporabo taktičnih manevrov, strategij in njegovih sredstev. Natov standard SVS Stanag 2605 (2018, 90) navaja, da je za doseg najboljšega taktičnega učinka potrebna vojskovalna moč taktičnih enot, ki je odvisna od njihove zmožnosti premikanja. Navodilo Lahki pehotni motorizirani bataljon (Škerbinc idr., 2007, 14) pa navaja, da bataljon dosega odločilne učinke s svojo mešano oborožitvijo na ravni čete, s pretežno izkrcanim silovitim vojaškim napadom iz neposredne bližine, podprtim z neposrednim ognjem mitraljezov in bombometov ter s posrednim ognjem minometov. Kombinirani učinek teh oborožitvenih sistemov temelji na močnem sistemu poveljevanja in kontrole, zvez, informacijske podpore ter opazovanja in izvidovanja do ravni čete. Omogoča odzivni ogenj, ki podpira odločilno delovanje. Končni uspeh bataljona je odvisen od njegove zmožnosti integracije in sinhronizacije učinkov mešane oborožitve, ki jih uporabi v podporo izkrcanega vojaškega napada.

Ognjeno moč v bataljonu zagotavljajo posredni in neposredni ognjeni sistemi. Natov standard SVS Stanag 2605 (2018, 76) opredeljuje ognjeno moč kot del celotnega koncepta ognjenega delovanja. Ognjena moč je opredeljena kot količina ognja z nekega položaja, iz enote ali oborožitvenega sistema, je sestavni del sil in je lahko nameščena na vozilih ali ne oziroma je prevozna ali prenosna (prav tam,

102). Osnovni oborožitveni sistemi v bataljonu so avtomatski bombometi GMG, težki mitraljezi M2, ročna protioklepna orožja RPOO-1 RGW-90 in RPOO-2 Carl Gustaf ter minometi kalibra 60 mm. V svoji sestavi ognjeno moč dopolnjuje še protioklepni vod s protioklepnimi raketnimi sistemi SPIKE in dodatnimi ročnimi protioklepnimi orožij ter s posrednim ognjem minometne čete 120 mm. Osnovno ognjeno moč bataljona predstavljajo tri motorizirane manevrske čete, ki se bojujejo z izkrcano pehoto. Pri tem SVS Stanag 2605 (2018, 110) navaja, da imajo sile običajno v svoji sestavi na vozila nameščeno podporno orožje, ki je namenjeno neposredni podpori izkrcanega moštva. Velja poudariti, da so vozila SKOV 8 × 8 namenjena transportu pehote, in ne neposrednemu bojevanju s sovražnikom. Škerbinc in drugi (2007, 15) pojasnjujejo, da se bataljon lahko okrepi z dodatnimi protioklepnimi sistemi in podpira z artilerijskim ognjem višjih enot. Visoka premičnost teh sistemov prispeva k povečani bojni učinkovitosti, ki je nad ravno, kot jo lahko dosežejo preostale lahke pehotne enote. Neposredni podporni ogenj z avtomatskimi bombometi in težkimi mitraljezi je namenjen predvsem uničevanju utrjenih položajev sovražnika. Minometni ogenj omogoča osredotočeno ognjeno delovanje po globini in odzivnost z veliko količino posrednega ognja pod visokimi vpadnimi koti. Bataljon ima omejene lastne protioklepne zmogljivosti in se običajno okrepi z dodatnimi protioklepnimi sistemi, če se namerava spoprijeti z večjimi oklepno-mehaniziranimi sestavi na odprtem manevrskem zemljišču.

Zmožnost bojevanja bataljona se nanaša na celovito sposobnost bataljona za izvajanje boja ter sposobnost njegovih enot, da uničijo, nevtralizirajo, zavzamejo in onemogočijo sovražnika ali zadržijo njegovo napredovanje, obrambo območja ali objekta. Vojaška doktrina (Petelin in Furlan, 2006, 21) navaja, da so bojna moč vse sile in sredstva za vojskovanje oziroma količinski in kakovostni kazalec celotne fizične moči in učinkovitosti enote. Je celotna uničujoča sila, ki jo enota uporabi proti sovražniku v nekem času. Elementi bojne moči so kadri, vojaška oborožitev in oprema, pripravljenost za delovanje, vzdržljivost in kolektivno delovanje. ATP Infantry Battalion (2017, 16) pa pravi, da je bojna moč skupno sredstvo in je odvisna od uporabe delovanja združenih orožij, da bataljon doseže sredstvo konstruktivne, destruktivne in informacijske zmogljivosti, ki ga lahko uporabi v danem trenutku. Osem elementov bojne moči so vodenje, informacije, poveljevanje ter kontrola, premik in manever, obveščevalna zagotovitev, ognjena podpora, preživetje in zaščita. Zadnjih šest elementov (poveljevanje in kontrola, premik in manever, obveščevalna zagotovitev, ognjena podpora, preživetje in

zaščita) je uvrščenih med bojne funkcije. Te pa so opredeljene kot skupina nalog in sistemov, ki so združene z namenom, da poveljniku omogočajo izvedbo naloge.

Da bi zavzeli prostor ali objekt, uničili, nevtralizirali ali onemogočili sovražnika, zadržali njegovo napredovanje, obranili območje ali objekt, je poleg koncepta bojne moči pomemben tudi manever. Manever je uporaba sil s premikom v kombinaciji s hitrostjo in ognjeno močjo. Vojaška doktrina (Petelin in Furlan, 2006, 59) navaja, da je manever osnovni dejavnik osredotočenja bojne moči na odločilni točki in dejavnik gospodarne uporabe sil in doseganja presenečenja. Uporablja se za globinsko delovanje, bližinski boj in delovanje v zaledju. Z manevrom se dosežeta ugoden položaj na bojišču in prenos težišča bojnega delovanja, spreminjata se način in vrsta bojnega delovanja, ohranja ali prevzema se pobuda, zagotavlja se svoboda delovanja in zmanjšuje ranljivost sil. Manever se zagotavlja z izkoriščanjem ognja in premičnostjo enot ter posameznih bojnih sistemov. FM 3-90 Tactics (2023, 23) pa trdi, da je manever premik v povezavi z ognjeno močjo. Namen manevra je pridobiti in izkoristiti položaj precejšnje prednosti, da se opravilo naloge oziroma izpolni dodeljeno poslanstvo.

Kot primer, poveljnik bataljona v napadu na utrjeni položaj sovražnika med taktičnim premikom manevrskih čet uporabi ognjeno podporo (minometno četo 120 mm, vode za ognjeno podporo 60 mm), da onemogoči sovražnikovo delovanje po manevrskih četah v premiku. Manevrske čete se nato organizirano in usklajeno premikajo, da zasedejo najugodnejši položaj za bojno delovanje z ognjem oziroma da izvedejo manever (premik, ogenj in udar) z namenom uničiti sovražnika. Tukaj ognjena podpora (kot bojna funkcija) dopolnjuje bojno funkcijo manevra (premika, ognja in udara).

V sodelovanju z višjimi enotami se izvedba manevra pehotnih, letalskih in oklepnih enot pogosto uporablja skupaj za izvedbo združenega boja. Kombinirano delovanje enot krepi zaščito, manever in zmogljivosti neposrednega ognja. Pehotna enota ščiti tanke pred sovražnikovo pehoto in protitankovskimi oklepnimi sistemi; oklepna enota – tanki – zagotavljajo zaščito in ognjeno moč pehote; letalska enota pa lahko neposredno napada ali s preleti opazuje sovražnikove cilje.

S povezovanjem in sočasno uporabo oborožitvenih sistemov v bataljonu skupaj dosežemo večji učinek (ognjeno moč, premičnost in zaščito), kot če bi bil vsak element uporabljen posebej. Z analizo bojnih funkcij je za izvedbo naloge

ključna bojna moč bataljona, ki opredeljuje, kaj poveljnik potrebuje, da oblikuje in opravi neko nalogo. Pri skupnem delovanju sil se posebno izraža in povečuje bojna moč skozi element materialnega dela oborožitve in vojaške opreme ter kolektivnega delovanja, ki pomembno vplivajo na razmerje sil in učinkovitost v boju. Vojaška doktrina (Petelin in Furlan, 2006, 59) navaja, da z obravnavo bojnih funkcij poveljnik upošteva vse dejavnike bojevanja, ki so pomembni pri načrtovanju in izvedbi delovanj. Čeprav je relativni pomen posamezne funkcije odvisen od načina in vrste delovanj, skupno sestavljajo povezano celoto in so temelj uravnavanja zmogljivosti sil. Bojne funkcije Slovenske vojske so manever, ognjena podpora, obveščevalna zagotovitev, premičnost, oviranje in preživetje, zračna obramba, zagotovitev delovanja in poveljevanje. Z njihovo integracijo si Slovenska vojska prizadeva doseči bojno premoč za doseganje zmage v bitkah in operacijah.

Načini in vrste bojnega delovanja bataljona

Navodilo Lahki pehotni motorizirani bataljon (Škerbinc idr., 2007, 37) navaja, da bataljon lahko brez posebnih okrepitev izvaja posamezne vrste ofenzivnega, defenzivnega in prehodnega delovanja. S potrebnimi okrepitevami v bojni podpori in z zagotovitvijo delovanja lahko oblikuje bojno skupino in izvaja vse načine in vrste delovanja. Odločilne rezultate v bojnem delovanju doseže z ofenzivnim delovanjem. Ofenzivno in defenzivno delovanje kot temeljni način delovanja praviloma izvaja v sestavi višje enote.

Taktični načini delovanja bataljona pri ofenzivnem delovanju so napad na utrjeno točko čete ali izvajanje napadnega manevra v okviru delovanja brigade, skupaj v sodelovanju in sobojevanju s preostalimi enotami. Pri zgodovinskem minimumu potrebnih sil glede na nalogo in položaj ter zmožnosti bataljona in sredstev glede na razmerje sil, aktivnost in posledice Priročnik za podporo vojaškega preigravanja (Grizila, 2001, 10 in 50) navaja, da je razmerje sil 3 : 1 na utrjen/pripravljen položaj ter 2,5 : 1 na hitro organiziran napad, pri čemer bataljonska namenska enota izvede napad na velikost čete z zmožnostjo njenega poraza. Bataljon ne more izvajati nasilnega izvidovanja. Razen če ga izvaja proti šibkejšemu sovražniku, ki ni dobro oborožen s protioklepnim orožjem (tj. odvisno od njegove ognjene moči), saj je ustrezno premičen, vendar nima ustrezne stopnje zaščite, da bi z manevrskim delom sil iskal sestavo in šibkost obrambe, bojno moč, namero ter aktivnost sovražnika. Naskoka bataljon ne more izvajati, ker za delovanje nima

ustrezne stopnje zaščite. Bataljon mora biti za naskok opremljen in sestavljen z oklepnimi silami, ki mu dajejo zaščito in omogočajo premičnost, z vdorom in infiltracijo na območje sovražnika, kjer ga uniči ali zajame določena sredstva in naprave ter se izmakne. Razen v okolju lahkih sil lahko npr. v razporedu divizije in glede na sovražnika (v bojni moči pehotne čete) izvaja naskok, saj je opremljen s kolesnimi bojnimi vozili, ki mu zagotavljajo premičnost, vendar ob sovražnikovi omejeni bojni moči. Demonstracije sile ne more izvajati. Lahko jo izvaja v okviru delovanja brigade, saj obsega širši del načrta zavajanja, kjer je potrebnih veliko enot, da bo demonstracija vidna sovražniku. Izvaja lahko zasedo. Omejen je v protioklepem delovanju in lastni logistični podpori. Organiziranost sil ustreza delovanju, v katerem prva četa izvaja zasedo, druga četa napad, tretja četa pa je namenjena za rezervo ter zaščito sil spredaj in zadaj zasede. Hiter izmik si zagotavlja z lastno premičnostjo, kritje pa mu zagotavlja organska podpora čete minometov. Preboj lahko izvaja v okviru brigade, ko se poveže s sosednjo enoto, ki bo izvedla preboj in združitev, bataljon pa samostojno izvede obrambo območja. Ali pa izvede lasten preboj, pri čemer sta pomembni njegovi posredna in neposredna ognjena moč, da si zagotovi svobodo delovanja. Pri delovanju sta pomembna razmerje sil in bojna moč sovražnika. Izkoriščanja uspeha ne more izvajati, saj nima zadostnega števila potrebnih sil, omejen pa je tudi z lastno logistično podporo, kjer delovanje že sledi uspešnemu napadu ali obrambi. Priročnik za podporo vojaškega preigravanja (Grizila, 2001, 50) navaja, da je bataljonska namenska enota v napadu zmožna poraziti četo, vendar pozneje ni sposobna napadati od štiri do dvanajst ur. Bataljon samostojno ne bo izvajal pregona, ker glede na izkoriščanje uspeha po že izvedenem napadu v celoti nima zadostnega števila sil za delovanje. Pregon lahko izvaja v okviru delovanja brigade ob ustrezni organiziranosti sil, kadar je v rezervi, in v okviru izkoriščanja uspeha pri delovanju brigade, kjer je uveden za izvedbo pregona in izvaja pregon nad delom enot, ki so v umiku, da bi ga uničile.

Taktični načini delovanja bataljona pri defenzivnem delovanju so obramba območja na utrjenem ali pripravljenem zemljišču ter ob ustrezni razporeditvi enot bataljona, ki ga napada brigada. Priročnik za podporo vojaškega preigravanja (Grizila, 2001, 10 in 50) navaja, da je razmerje sil z nalogo branjenja 1 : 3 na utrjen/pripravljen položaj ter da je bataljonska namenska enota zmožna poraziti polk, če je popolnoma angažirana v obrambi. Veliko vlogo bataljona v obrambi imajo zaščitne sile z namenom zgodnjega opozarjanja in ognjena podpora minometne čete z namenom načrtovanega ognja po ciljnih in oviranja sovražnika, ko izvaja

bataljon izmike med položaji. Potrebna je tudi rezerva bataljona za zamenjavo enot iz položajev in njihova angažiranost za protinapad. Bataljon je v obrambi občutljiv za delovanje iz zraka, omejen je v protioklepem delovanju, pa tudi v lastni logistični podpori, ki zahteva dodatno podporo za samostojno delovanje. Premične obrambe ne more izvajati. Glede na taktične norme v obrambi nima zadostne globine rajona v kilometrih za oblikovanje ustreznih razmer (oblikovanje zemljišča za razpršitev brigadne bojne moči). Kot tudi za protinapad manevrske sile bataljona nimajo ustrezne stopnje taktične premičnosti, zaščite in ognjene moči, kot jo ima sovražna brigada. Priročnik (prav tam, 18) navaja, da je globina rajona v kilometrih za pehotni bataljon od dva do tri kilometre ter za oklepni bataljon do tri kilometre. Bataljon prav tako ne more samostojno izvajati zadrževanja. V okviru delovanja brigade, ki izvaja zadrževanje, lahko realizira zadrževanje s postavljanjem zased v prednjem območju zadrževanja, nato na glavnem območju zadrževanja (zadrževanje iz izmeničnih oziroma z naslednjih položajev) z namenom povzročanja sovražnikovih izgub in predčasnega razvijanja njegovih enot.

Taktični način delovanja bataljona pri prehodnem delovanju je izvidovanje, ki ga bataljon ne more izvajati, saj nima dovolj izvidniških sil, saj je osnovno bataljonsko sredstvo za aktivno iskanje sovražnika, ki se v načinih in oblikah bojnega delovanja izvaja neprenehoma, tj. pred izvedbo naloge, med njo in po njej. Na podlagi tega in glede na formacijo v bataljonu, v katerem deluje vod izvidnikov, izvidovanje v tem obsegu ni mogoče. Za varovanje je značilno intenzivno izvidovanje in kot pri izvidovanju bataljon nima dovolj izvidniških sil, ki bi zagotavljale varovanje. Varovanja ne more izvajati, ker nima ustrezne stopnje zaščite in ognjene moči, s katero bi se zoperstavil sovražniku, kot tudi omejeno posredno delovanje organske ognjene podpore minometne čete, katera deluje po globini ter lastne zagotovitve delovanja. Lahko pa bataljon v okviru delovanja brigade z razporeditvijo sil zagotavlja sprednjo in bočno zaščito z namenom svobode delovanja silam brigade. Premik v stik lahko izvaja, vendar glede na razmerje sil v velikosti in moči pehotne čete. Potrebna je pravilna organiziranost sil (izvidniški vod zagotavlja izvidniške aktivnosti, manevrska četa pa je v premiku pred glavnino in zagotavlja varnost in neovirano napredovanje). Bataljon je pri delovanju omejen v opremljenosti (ustrezno stopnjo zaščite in ognjene moči), saj gre za namerno iskanje sovražnika. Premik mora biti podprt z ognjeno podporo minometne čete, neposredno zračno podporo voda in rezervnimi silami. Do nepričakovanega boja v srečanju lahko pride, ko bataljon izvaja izvidovanje,

premik v stik ali napad na sovražnika. Bataljon izvaja zamenjavo enote v boju, če ima enako ali večjo premičnost kot sile, ki jih zamenja. Umik lahko izvede v okviru delovanja brigade, saj mora imeti urejeno učinkovito varnost oz. posredno delovanje ognjene podpore. Pohod lahko izvede, saj je prilagodljiv in ima veliko taktično premičnost. Prečkanja ovir ne more izvajati, saj nima inženirskih enot za izdelavo prehoda ovir.

Sklep

Bataljon ima ključno vlogo v bojevanju, saj je osnovna manevrska enota v sestavi brigade. Deluje lahko samostojno ali z okrepitevami in izvaja napade, obrambo ter druge manevre. Skupna moč in učinkovitost bataljona sta odvisni od uspešne integracije in sinhronizacije različnih oborožitvenih sistemov ter kolektivnega delovanja njegovih enot. Bataljon dosega taktični učinek s kombinacijo premičnosti, ognjene moči in manevriranja, kar mu omogoča izpolnjevanje naloge in doseganje ciljev nadrejenega poveljstva. Ognjena moč bataljona, sestavljena iz posrednih in neposrednih ognjenih sistemov, ima ključno vlogo pri podpori v bojnem delovanju.

Pomembno je poudariti, da bataljon deluje v skladu z vojaško doktrino in smernicami, ki obsegajo bojne funkcije, kot so manever, ognjena podpora, obveščevalna zagotovitev, premičnost, oviranje, preživetje, zračna obramba, zagotovitev delovanja in poveljevanje. Skozi povezanost in usklajeno delovanje teh funkcij si prizadeva doseči bojno premoč in učinkovito izpolnjevanje svojih nalog v boju.

V skladu s temi načeli združuje svoje sile in sredstva ter izkorišča svojo ognjeno moč in premičnost za doseganje prednosti na bojišču. Manevriranje skupaj z ustrezno ognjeno podporo omogoča pridobitev taktične prednosti in uspešno opravljanje naloge. Skupno delovanje in povezovanje oborožitvenih sistemov v bataljonu prispevata k večji učinkovitosti ter povečanju zaščite in mobilnosti enot.

Literatura in viri

1. ATP3-21.20. *Infantry Battalion Headquarters*. 2017. Washington: Headquarters Department of the Army.
2. FM 3-90. *Tactics Headquarters*. 2023. Washington: Headquarters Department of the Army.
3. Grizila, B. 2001. *Priročnik za podporo vojaškega preigravanja*. Ljubljana: Generalštab Slovenske vojske.
4. Petelin, D., ur., in Furlan B. 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Defensor.
5. SVS Stanag 2605. ATP-3.2.1. 2018. *Taktika zavezniških kopenskih sil*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo.
6. Škerbinc, M. idr. 2007. *Navodilo Lahki pehotni (motorizirani) bataljon*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.

Nadporočnik Jernej Ramovš

Zaključna naloga:

Temeljne sestavine bojnega delovanja bataljona

Mentor: podpolkovnik Boris Stankovič

3 Temeljne sestavine bojnega delovanja bataljona

Bojno delovanje je skupni izraz za opisovanje vseh bojnih aktivnosti posameznika, skupine ali enote za doseganje oziroma uresničitve dodeljenega poslanstva. Na značaj bojnega delovanja vpliva več dejavnikov, kot so izurjenost pripadnikov, prostor, kjer poteka bojno delovanje, materialno-tehnična popolnjenost lastnih in nasprotnikovih sil, čas ter poznavanje uporabe sil in sredstev.

Cilj bojnega delovanja je doseganje končnega učinka, ki ga določi nadrejena enota. Končni cilj najpogosteje dosežemo postopoma z uporabo zaporednih nalog in uporabo različnih sestavin bojnega delovanja. (Anžič, 1999, 3.)

Protipehotni boj

Protipehotni boj je najpogostejša oblika bojnega delovanja in je sestavni del vsakega bojevanja. Najpogosteje se izvaja z osebno oborožitvijo, običajno pa ima dodane tudi minomete, bombomete, mitraljeze, puškomitraljeze in druga protipehotna ubojna sredstva. Protipehotni boj se običajno kombinira s preostalimi sestavinami bojnega delovanja, kot so protioklepni boj, oviranje, zračna obramba. Značilno zanj je, da lahko poteka na vseh terenih ter v vseh vremenskih razmerah, za kar pa je potrebna prilagoditev opreme, usposabljanja in taktike bojevanja.

Glavni namen protipehotnega boja v ofenzivnem delovanju je uničevanje žive sile in bojnih sredstev sovražnika, v defenzivnem delovanju pa zaščita lastnih sil pred nasprotnikovo pehoto. V Slovenski vojski morajo biti vsi pripadniki usposobljeni za bojno delovanje ne glede na njihovo osnovno nalogo.

Protipehotni boj kot samostojna sestavina bojnega delovanja običajno težko dosega cilj naloge, zato je za doseganje dobrih rezultatov nujno združevanje več temeljnih sestavin bojnega delovanja. Uspeh protipehotnega boja je najbolj odvisen od pravočasnega in dobro usklajenega ognja, za kar pa mora poveljnik enote dobro poznati taktiko delovanja posameznih elementov bojevanja. Za uspeh je prav tako pomembna pravilna izbira manevra, ki predstavlja sintezo ognjev in premikov, izurjenost enot, primerne in pravočasne maskiranja ter vrste ognjenih sistemov.

Na območju Republike Slovenije ima protipehotni boj še posebno velik pomen zaradi razgibanosti in raznovrstnosti ozemlja, ki daje odlično kritje in masko živi sili tako v napadu kot obrambi. Protipehotni boj je najučinkovitejši na območjih, kot so hribi, gozdovi, mesta in vasi, planinsko in kraško ozemlje, ter na terenu, kjer uporaba druge tehnike (predvsem motorizirana in mehanizirana) ni mogoča.

Organizacija protipehotnega boja mora biti takšna, da se sovražnikova sila znajde pod našim ognjem, kadarkoli je le to mogoče. Namen take taktike je povzročanje slabe morale, zmede izčrpanosti ter uničenje celotne sovražnikove enote ali njenega dela. To dosežemo z usklajenim delovanjem, kot so oviranje, ognjena podpora, manever, ter z drugimi sestavinami bojnega delovanja, s katerim ločimo sovražnikovo živo silo od bojnih vozil (Anžič, 1999, 4).

Protioklepni boj

Protioklepni boj je v Slovenski vojski zadnja leta deležen bolj malo pozornosti. Čeprav smo pridobili odlične protioklepne sisteme, kot so RGW-90, Spike in nedavno Carl Gustaf, pa pojma protioklepni boj v Vojaški doktrini ne najdemo (Furlan, 2006), v Natovi doktrini kopenske taktike pa se protioklepni boj obravnava le v poglavju obrambe (ATP 3.2.1).

Kljub temu pa oklep predstavlja eno največjih groženj v oboroženih spopadih, zato je ta sestavina bojnega delovanja ena od prednostnih nalog poveljnika

v napadu ali obrambi zlasti na ravninskem in manevrskem zemljišču, kjer je delovanje oklepno-mehaniziranih enot bistvenega pomena.

Protioklepni boj je torej poleg protipehotnega boja ena od ključnih sestavin bojnega delovanja in v bistvu pomeni delovanje proti sovražnikovim oklepno-mehaniziranim silam. Protioklepni boj obsega delovanje, postopke in ukrepe, zadrževanje oklepno-mehaniziranih sil ter slabitev napada. Za čim lažje uničenje ali nevtraliziranje moramo organizirati svoje sile tako, da sovražnikove oklepno-mehanizirane sile ločimo od preostalih sil in logistike ter jih tako lažje uničimo (Unger idr., 2004).

Protioklepni boj lahko poteka neposredno s protioklepni sistemi, lahko pa ga izvajamo tudi posredno, z uničevanjem komunikacij, infrastrukture, remontnih območij, z oviranjem in uničevanjem logističnih objektov ter tako preprečimo oskrbo oklepno-mehaniziranih enot.

Načel protioklepnega boja je veliko. V Natovi doktrini sta poudarjeni načeli množičnosti in globine (FM, 2002, 1), v doktrini nekdanje Jugoslovanske ljudske armade pa je protioklepni boj opredeljen kot neposredni boj proti oklepnim silam ter s posrednim delovanjem na infrastrukturo in druge objekte, ki so pomembni za delovanje oklepnih enot (Potočnik, 2017). Glede na zavezniško doktrino in drugo literaturo lahko poudarimo nekaj osnovnih načel:

- Presenečenje – sovražnikovo oklepno sredstvo se prehitijo z ognjenim delovanjem. Presenečenje dosežemo z nenadnim manevrom in uporabo primerne orožja.
- Združeno bojevanje rodov – združevanje protioklepnih enot s preostalimi rodovi, s čimer se poveča učinkovitost. Pehota omogoča odlično varovanje, medtem ko se lahko protioklepne enote osredotočajo na uničevanje lahkega oklepa in tankov na velikih razdaljah. Inženirci upočasnjujejo napredovanje sovražnika, razbijajo njihove formacije, oblikujejo bojišče, da privedejo sovražnika v naš domet, zagotavljajo premičnost, oviranje in prikrivajo naše položaje ter premike.
- Nепretrganost, vztrajnost – protioklepno lahko delujejo vse sile in z nepretrganim ter vztrajnim delovanjem onemogočamo sovražniku hitro napredovanje. Njegova formacija se razbije, kar omogoča boljše pogoje za protioklepno delovanje.

- Učinkovitost in racionalnost – protioklepni sistemi, kot so RGW-90, Spike in Carl Gustaf, so dokaj težki za prenašanje po bojišču, zato moramo proti oklepnim enotam delovati premišljeno in racionalno, zlasti kadar imamo omejeno logistično zagotovitev.

Tako kot pri drugih rodovih se moramo zavedati, da je tudi pri protioklepem boju najpomembnejši človeški dejavnik. Noben protioklepni sistem ni učinkovit, če ga ne upravlja dobro usposobljen, motiviran in odločen posameznik, ki je pripravljen na delovanje tudi v zelo težkih razmerah (Potočnik, 2017).

Cilji protioklepnega boja so upočasnitev delovanja sovražnikovih oklepnih enot, oslabitev udarne moči in preprečitev globokih prodorov, povzročanje nadvse velikih izgub sovražnikovi živi sili in oklepnih sistemov ter seveda uničenje nasprotnika. Glavni dejavnik za doseganje končnega cilja pa so zagotovo pravočasna organizacija, pravočasno odkrivanje in spremljanje sovražnikovih oklepnih enot. Pomembno vlogo pa vsekakor predstavljajo tudi vrsta oz. učinkovitost naših protioklepnih sistemov, izurjenost enot, učinkovitost oviranja in manevrskih sposobnosti sil za protioklepni boj.

Za uspešno protioklepno delovanje je nujno dobro poznavanje nasprotnikovih oklepnikov in njihove taktike. Osnovna oklepna sredstva so tanki in oklepni transporterji, ki se nenehno izpopolnjujejo ter razvijajo. Glavne izpopolnitve tankov so povečevanje ognjene moči, kar se doseže s povečanjem kalibra, izboljšano elektroniko namerilnih sistemov in stabilizacijo orožja. Poleg glavnega topa imajo tanki tudi 2–3 mitraljeze, opremljeni so s protioklepnimi raketami in senzorji, ki samodejno zaznavajo grožnje in sprožajo samodejno samozaščito. Razvoj tankov se giblje tudi v smeri izdelave močnejšega oklepa, ki je odporen proti kumulativnemu učinku. Dandanes imajo tanki zelo dobro sposobnost manevriranja, kljub temu pa zaradi velike teže niso primerni za uporabo na vseh terenih. Na slovenskem ozemlju je uporaba tankov izredno omejena zaradi razgibanosti, nagnjenosti in razmočenosti terena. Zaradi številčnih ozkih dolin je težek oklep omejen za kolone, zaradi česar so izredno neučinkoviti. Razvoj oklepne enote je predvsem mogoč le na jugovzhodu in severovzhodu države.

Poleg tankov vse več uporabljamo oklepne transporterje za doseganje hitrejših napredovanj. Oklepni transporterji imajo podobne manevrirne lastnosti kot tanki, vendar so na račun šibkejšega oklepa ter manjše ognjene moči lažji in primernejši za uporabo na različnih terenih, zato so z vidika protioklepnega boja lažji cilj (Anžič, 1999, 5).

Protioklepni boj poteka na majhnih, srednjih in velikih razdaljah. Na majhnih razdaljah – bližinski protioklepni boj z uporabo lahkih protioklepnih orožij pehote (RGW-90, Carl Gustaf, netrzajno top, ročni minometi, tromblonske kumulativne mine, protitankovske mine) poteka na razdaljah do 1000 metrov, vendar je treba poudariti, da se bližinski protioklepni boj izvaja samo, kadar je to nujno in če razmere bojevanja to dovoljujejo.

Protioklepni boj na srednjih razdaljah pomeni uporabo artilerijskega protioklepnega orožja, protioklepne vodljive rakete (Spike) in druga bojna sredstva na razdalji od 1000 do 4000 metrov. Čeprav se protioklepni sistemi nenehno razvijajo, pa so za tanke največja grožnja še vedno drugi tanki.

Na velikih razdaljah 4000 metrov in več se za protioklepni boj uporablja artilerija za podporo in letalstvo, predvsem oboroženi helikopterji. V modernih spopadih se vse več uporabljajo tudi brezpilotni zračni sistemi (Unger idr., 2004, 33).

Največji učinek protioklepnega boja dosežemo z izvajanjem protioklepnega delovanja na vseh razdaljah hkrati vzporedno s protipehotnim bojem, ki ima glavno nalogo, da loči sovražnikovo pehoto od vozil, uniči sovražnikove posadke iz poškodovanih ali uničenih vozil ter zavaruje svoje enote.

Zračna obramba

Zračna obramba je načrtovano in organizirano izvajanje bojnih in nebojnih postopkov ter ukrepov za namen zmanjšanja, preprečitve ali uničenja sovražnikovih zračnih zmogljivosti. Ne glede na izurjenost pehotnih enot so te izredno lahke tarče za napad iz zraka, zato sta še kako pomembna nadzor in obramba zračnega prostora. Zračni prostor nad območjem delovanja je enako pomemben kot vojskovališče, saj se uporablja za izvajanje združenih in ključnih operacij, kot so manever, ognjeno delovanje, izvidovanje, opazovanje, transport in poveljevanje (Furlan, 2006, 36).

Zračno obrambo v grobem delimo na aktivno in pasivno zračno obrambo. Aktivna zračna obramba pomeni neposredno bojno delovanje na sovražnikova zračna sredstva z namenom odvrniti, nevtralizirati ali uničiti sovražnika, še preden ta opravi svojo nalogo. Aktivna zračna obramba obsega uporabo letal, helikopterjev, kopenskih oborožitvenih sistemov zračne obrambe in sredstev za elektronsko delovanje (Petelin in Furlan, 2006, 62).

V primerjavi z aktivno zračno obrambo, ki zahteva izredno veliko finančnih in materialnih sredstev, stalno urjenje in usposabljanje, pa je pasivna zračna obramba dolžnost vsake enote in posameznika. Pasivna zračna obramba pomeni postopke, ukrepe in aktivnosti, s katerimi se zmanjšujejo učinki nasprotnikovega delovanja iz zračnega prostora. Obsega izbiranje časa ter načinov premikanja in meteoroloških pogojev, maskiranje s formacijskimi in drugimi priročnimi sredstvi, izrabo konfiguracije zemljišča, radijsko disciplino, opazovanje zračnega prostora in obveščanje.

Zračna obramba obsega tri sklope:

- zračno opazovanje in obveščanje,
- zračna zaščita,
- boj proti zračnim silam nasprotnika.

Zračno opazovanje in poročanje predstavljata začetni element zračne obrambe. Omogočata pravočasno odkrivanje, sporočanje in spremljanje stanja sovražnikovih zračnih sil, kar je izredno pomembno za izmik, prikrivanje ali pa za učinkovito pripravo sistemov za zračno obrambo. Zračno opazovanje je treba organizirati z lastnimi enotami in sredstvi, če pa imamo možnost, pa lahko izkoristimo tudi druge vire s podatki o zračni situaciji od preostalih enot. Glavni organ za opazovanje in nadzor zračnega prostora v Slovenski vojski je 16. center za nadzor zračnega prostora (CNKZP), ki spremlja situacijsko sliko zračnega prostora nad Republiko Slovenijo. Njegove osnovne naloge so nepretrgan nadzor in kontrola zračnega prostora Republike Slovenije, prenašanje podatkov uporabnikom o situaciji v zračnem prostoru in vodenje izvajanja nalog v zračnem prostoru. Njihova naloga je tudi bojno upravljanje oborožitvenih sistemov zračne obrambe pri delovanju na cilje v zračnem prostoru (delitev ciljev raketnim sistemom in prestreznikom ter vodenje in usmerjanje prestreznikov na cilje v zračnem prostoru). Poleg radarskega nadzora zračnega prostora poznamo tudi vizualne opazovalne postaje kot dodatek k radarskemu opazovanju, kadar to zaradi dejavnikov, kot je elektronsko motenje, ni mogoče, izpostavljene opazovalnice, kadar opazovalci z ognjenega položaja zaradi zemljišča ne morejo pravočasno opaziti cilja na majhnih višinah, in opazovalce zračnega prostora, ki so izurjeni, da podatke o ciljih takoj sporočijo nadrejenim enotam (Anžič, 1999, 9).

Pod zračno zaščito štejemo taktične in tehnične ukrepe ter vse postopke, ki zmanjšujejo, otežujejo oz. onemogočajo delovanje sovražnikovih zračnih sil po

naših enotah, ter vse postopke, ki nam omogočajo hitro odpravljanje posledic zračnega napada. Zračna zaščita je obvezujoča, izvajajo jo vse enote v vseh pogojih in vrstah bojnega delovanja (Unger idr., 2004, 35).

Ukrepi zračne zaščite so vsi ukrep, ki preprečujejo sovražniku odkritje naših enot ali objektov iz zraka, kot so maskiranje s formacijskimi ali priročnimi sredstvi, izbira časa in način premika (noč, neugodne vremenske razmere idr.), izraba pokritosti in reliefa terena za prikrite premike, slepitev (lažni položaji, premiki idr.), radijska disciplina, alarmiranje, vkopavanje, utrjevanje, elektronsko motenje in naknadni ukrepi, ki se izvajajo po zračnem napadu. Ukrepi po zračnem napadu so sanitetna pomoč, gašenje požarov, popravila po požarih, jarkov, prometnic, mostov idr. (Anžič, 1999, 10).

Boj proti zračnim silam organizirajo in izvajajo artilerijske enote zračne obrambe ter druge enote s pehotnim in protizračnim orožjem. Najprej je treba ščititi najobčutljivejše elemente za zračni napad, ki pa hkrati predstavljajo najpomembnejša sredstva za izvedbo naloge, kot so oklepnomehanizirane in protioklepne enote, enote za ognjeno podporo in nekateri objekti bistvenega pomena (Unger idr., 2004, 35).

Za najnižje taktične enote je osnovno sredstvo za streljanje na cilj v zraku pehotno orožje (mitraljez, puškomitraljez, puške). S pehotnim orožjem je smiselno streljati samo na letala v spuščajočem letu ali pa na počasi leteče zrakoplove na majhnih višinah, helikopterje in padalce na razdaljah do največ 1000 metrov. Poudariti je treba, da je s pehotnim orožjem onesposobitev letečega cilja izredno težka, zato se za to vrsto boja uporabljajo predvsem protiletalski sistemi (Igla, Strelets, SA-24) in protiletalski topovi.

Protidesantni boj

Desant pomeni premik enot in opreme s transportnim sredstvom na sovražnikovo območje z namenom:

- zavzeti in držati cilj v svojih rokah do prihoda okrepitev;
- onemogočanje na območju, namenjeno je preprečevanju in omejevanju sovražnikovih delovanj na območju;
- zračni naskok kot taktična ali strateška oblika delovanja.

Glede na način transporta poznamo zračni, pomorski in kombinirani desant. Zračni desant pomeni vse aktivnosti, pri katerih nekaj odvržemo iz zraka ali desantiramo (spustimo) na zemljo (Furlan, 2006, 165). Deli se na helikopterski, padalski in kombinirani zračni desant, dodatno pa zračne desante delimo še na združene desante, desante v okviru kopenske vojske (deli pehotnih, topniških, izvidniških ter drugih enot, ki jih s helikopterji prepeljemo v zaledje sovražnika) in specialne zračne desante za diverzantske, obveščevalno-izvidniške in druge akcije. Za vse desante je značilno, da se izvajajo v sovražnikovo zaledje (Anžič, 1999, 11).

Namen protidesantnega boja je odkriti, blokirati, ovirati, razbiti in uničiti nasprotnikov desant.

Ukrepi za protidesantno zaščito so:

- Prepoznavanje območij, ki so primerna za zračni desant. Mogoče območje desanta je treba urediti za protidesantni boj, postaviti ovire in zaklonilnike za lastne enote, ki bodo izvajale protidesantni boj.
- Opazovanje prostora in poročanje o desantih.
- Organiziranje boja z razpoložljivimi sredstvi in enotami za protidesantni boj.

Namen protidesantnega boja je blokiranje razbijanje ali uničenje desanta. Ob pravočasnem odkritju desanta in odvisno od velikosti ter uspešnosti je cilj tudi blokirati ali popolnoma preprečiti zavzemanje območja in povezavo z drugimi sovražnikovimi enotami. Protidesantni boj je najuspešnejši v fazi spuščanja ali utrjevanja nasprotnikovih enot. Če imamo razpoložljiva sredstva (zračno obrambo), lahko na desant vplivamo tudi med prevozom, pri čemer je treba vedeti, da je višina spuščane opreme in tehnike ca. 800–1000 metrov, padalcev pa 300–600 metrov nad tlemi. Protidesantno bojevanje se izvaja do uničenja nasprotnika, da mu preprečimo utrjevanje in povezovanje s sosednimi enotami na fronti, pri čemer je nujno izrabiti njegove šibke točke, kot so slabo utrjeni položaji, slabo branjeni medprostori, slaba opremljenost ter ločenost od preostalih enot.

Protidesantno izvidovanje in obveščanje je del zračne obrambe. Za opazovanje in obveščanje je odgovoren čisto vsak vojak na bojišču in se mora izvajati neprenehoma.

Diverzantsko bojevanje in protidiverzantsko delovanje

Diverzantsko bojevanje je ofenzivno bojevanje, ki načeloma poteka v sovražnikovem zaledju. Ta način bojevanja izvajajo posebej izurjeni posamezniki, skupine ali enote, ki uporabljajo posebna bojna sredstva z namenom povzročanja nasprotniku čim večje izgube, zadrževanje premikov, oviranje zvez, uničevanje pomembne sovražnikove vojaške infrastrukture, povzročanje zmede, negotovosti ter občutka stalne ogroženosti in vnašanje strahu ter panike med sovražnika. Tako se zmanjšuje nasprotnikova bojna sposobnost, pomembno pa je paziti, da se ne prekoračijo meje dopustnega oziroma ne kršijo pravila vojne in konvencije ter ne zaide v terorizem (Unger idr., 2004, 156).

Kot smo že omenili, je diverzija ofenzivno delovanje in je eden najbolj pestrih in učinkovitih načinov bojevanja, kar se kaže predvsem v osnovnih značilnostih, kot so nenadnost, izvirnost, spretnost izvedbe naloge in tajnost. Diverzija pomeni samostojno operacijo ali posamezno bojno akcijo praviloma v sovražnikovem zaledju in največkrat brez neposredne bojne ali operativne povezave. Kadar pa diverzantske enote na nekem območju izvajajo več med seboj povezanih in usklajenih akcij – diverzij, imenujemo to diverzantsko delovanje.

Diverzanti so motivirani posamezniki, ki so posebej izbrani in izurjeni ter oboroženi s posebnim orožjem in opremo. Delujejo lahko posamezno in samostojno, lahko pa se povežejo v diverzantskih vodih ali odredih. V posameznih akcijah lahko sodelujejo tudi specialisti, kot so kemiki, gradbeniki, električarji.

Cilj diverzantskega delovanja mora biti skrbno izbran. Največkrat je to nasprotnikova živa sila, tehnična sredstva ali objekti, pomembni za nasprotnikovo delovanje. Pri izbiri ciljev moramo upoštevati (prav tam, 158):

- pomembnost cilja,
- dostopnost cilja (ne smemo pozabiti na svoj varen izmik),
- občutljivost cilja (izberemo glede na vrsto akcije in sredstva, ki jih lahko uporabimo),
- spremenljivost cilja (spreminjanje cilja od faze načrtovanja do izvedbe).

Med diverzantskim in terorističnim delovanjem je zelo ozka meja. Beseda terorizem pomeni uporabo sile proti nezaščitenemu civilnemu prebivalstvu. Medtem ko se diverzantskoteroristične akcije dogajajo med bojnim delovanjem,

se terorizem izvaja tudi v miru. Protidiverzantsko in protiteroristično delovanje pomenita izvajanje ukrepov postopkov in bojnega delovanja, skaterim zmanjšamo, otežimo ali onemogočimo nasprotnikovo diverzantsko ali teroristično delovanje oziroma ščitimo ali varujemo lastne enote, objekte in prebivalstvo.

Pomembno se je zavedati, da cilji diverzantskih in terorističnih enot niso le vojaški cilji, temveč tudi objekti, ki jih vojska uporablja, brani ali varuje, kot so poveljniška mesta, centri zvez, železnice, infrastrukture. Poleg tega so pomembni cilji diverzantskih in terorističnih skupin tudi zajemanje ali ubijanje vojnih in političnih voditeljev, ustvarjanje psihoze, nestabilnosti, oviranje mobilizacij itn.

Uspeh protidiverzantskega in protiterorističnega delovanja je odvisen predvsem od pravočasnega obveščana o delovanju nasprotnikovih enot in se doseže z organiziranim in pravočasnim izvajanjem taktičnih ukrepov zaščite in zavarovanja objektov in prebivalstva pred možnimi diverzantskimi in terorističnim delovanjem. Ti ukrepi so (Anžič, 1999,16):

- pravočasno odkrivanje diverzantskih in terorističnih enot ter njihovega namena,
- uničevanje diverzantskih in terorističnih enot pred začetkom njihovega delovanja,
- protidiverzantska in protiteroristična zaščita in varovanje lastnih sil ter objektov.

Elektronsko bojevanje

Za delovanje zvez, oborožitvenih sistemov, opazovanje, izvidovanje, navigacijo, zaščito sil ter veliko drugih namenov vojaške sile uporabljajo elektromagnetni spekter. V bojnem okolju je nujna vsaj osnovna zaščita zvez, za kar skrbijo specialisti za zaveze, ki so dodani bataljonu. Elektronsko bojevanje obsega vse ukrepe, ki se izvajajo za preprečitev vpliva nasprotnikovega elektronskega delovanja in zaščite lastnih sil ter elektronskih sredstev (Anžič, 1999, 14).

Elektronsko bojevanje na splošno delimo na tri dele:

- elektronsko izvidovanje: splošno izvidovanje, ki se izvaja s specializiranimi enotami z zemlje, morja ali iz zraka;

- protielektronsko delovanje:
 - slepljenje, s katerim se v nasprotnikove zveze vrivajo napačna sporočila in informacije;
 - motenje, s katerim s pomočjo elektromagnetnih valov velike moči nasprotniku otežimo ali pa preprečimo brezžično zvezo;
- protielektronsko bojno delovanje: uničevanje nasprotnikovih sistemov za komunikacijo, kot so antene, relejne postaje idr.

Za bataljon, kot je v našem primeru, je najprimernejši način za prenašanje sporočil v bojnem okolju uporaba kurirjev, žičnega – poljskega telefona, signalnih komunikacij, radiorelejnih sredstev, radijskih zvez. Zveza mora potekati tudi v pogojih elektronskega motenja, pri čemer pa mora delo s sredstvi zvez ostati zaščiteno, neodkrito in dovolj odporno proti motnjam, kar lahko zagotovimo tudi s tehničnimi ukrepi, kot so:

- manjše razdalje za prenašanje informacij,
- avtomatično menjavanje frekvenc,
- možnost ločevanja koristnega od nekoristnega signala,
- stabilnost delovanja naprave.

Eden od učinkovitih in dokaj varnih načinov prenašanja informacij je tudi uporaba kriptirane zaščite. Namen kriptirane zaščite je pretvorba informacij za prenos v obliko, ki je prepoznana samo neposrednim uporabnikom kljub prisluškovanju. Takrat je potrebna pogosta menjava kriptiranja, kar pa je odvisno od izurjenosti nasprotnikovih specialistov za dešifriranje.

Sklep

Na sodobnem bojišču se lahko pojavijo najrazličnejši sodobni oborožitveni sistemi, ki zahtevajo specializirano znanje in različne tehnike delovanja. Zato sta izredno pomembna prepoznavanje in uporaba pravilne sestavine bojnega delovanja in s tem sestava enot za delovanje s primerno opremo. Seveda so za uspešno delovanje nujni uporaba različnih sestavin bojnega delovanja hkrati, dobra organizacija, komunikacija in usklajeno delovanje, s čimer lahko znatno zmanjšamo izgubo lastnih sil ter povečamo uspeh na bojišču.

Pri izbiri primernih sestavin bojnega delovanja imajo ključni pomen teren, prehodnost, pogozdenost, oprema nasprotnika, vreme in informacije obveščevalcev.

Osnovna sestavina bojnega delovanja je še vedno protipehotni boj, podkrepljen z artilerijskim delovanjem. Glede na situacijo pa se dodajo še protioklepni boj, zračna obramba, protidiverzantski in protidesantni boj ter seveda protielektronsko bojevanje, ki je v sodobnih časih nujno v vseh oboroženih spopadih.

Navedena dejstva in hitro spreminjanje načinov bojevanja potrjujejo, da je nujno kombinirati in prilagajati vse razpoložljive sestavine bojnega delovanja.

Literatura in viri

1. Anžič, P. 1999. *Osnovne sestavine bojnega delovanja*. Zaključna izpitna naloga. Ljubljana: Center vojaških šol.
2. Furlan, B. 2006. *Bojno delovanje*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
3. Petelin, D., ur., in Furlan B. 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Defensor.
4. Potočnik, V. 2017. Protioklepni boj v Slovenski vojski. *Sodobni vojaški izzivi*. 19-4, str. 15–33.
5. Škerbinc, M. idr. 2007. *Navodilo Lahki pehotni (motorizirani) bataljon*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
6. Unger M., idr. 2004. *Taktika*. Ljubljana: Center vojaških šol.

Nadporočnik Nejc Kukovič

Zaključna naloga: *Sodelovanje in sobojevanje bataljona*

Mentor: major Milan Režonja

4 Analiza bojnih funkcij

Bataljon dosega odločilne rezultate na četni ravni z manevrom. Bataljon v glavnem deluje z jurišem izkrcane pehote in je podprt z neposrednim ognjem iz formacijske oborožitve. Če zemljišče omogoča ustrezno preglednost in zaščito, deluje iz vozil z avtomatskimi bombometi in mitraljezi. V nasprotnem se orožja snamejo in delujejo z izkrcanih ognjenih položajev. Če zmogljivosti sovražnika in zemljišče ne omogočajo neposredne podpore iz vozil, vozila ostanejo v kritju in so pripravljena na hitri premik. (Škerbinc idr., 2007.)

V bataljonu imajo manevrske čete nalogo, da uničijo sovražnika, zavzamejo in obdržijo zemljišče, njegovi preostali elementi pa podpirajo manevrske elemente. Za pehoto je značilno, da deluje izkrcana, le redko se poveljniki odločijo, da se sile bojujejo vkrcane. Poveljnik se odloča na podlagi ocene tveganja in poznavanja situacije ter na podlagi analiza poslanstva, obveščevalne priprave bojišča in ocene tveganja. (Prav tam.)

Za transport pehotnih oddelkov v boj so namenjena lahka in srednja kolesna oklepna vozila Valuk in Svarun. Zagotavljajo taktično premičnost ter prilagajanje oborožitve in bojnega tovora vojakov glede na potrebe v konkretni situaciji, višek opreme pa se pušča v vozilu. Vozila Valuk in Svarun so oklepni transporterji in niso namenjena vkrcanemu delovanju v napadu ali obrambi, kot so bojna vozila pehote. (Prav tam.)

Manever

»Manevrske enote bataljona lahko pridejo v situacijo, ko dejavniki delovanja narekujejo ločitev vozil od oddelkov, in sicer zaradi:

- zbiranja informacij;
- napada na sovražnikovo šibko točko;
- zavzetja ključnega zemljišča ali objektov za sovražnikovo linijo;
- motenja sovražnika z zasedami v njegovem zaledju;
- napada na sovražnikovo rezervo, ognjeno podporo in poveljniška mesta« (Škerbinc idr., 2007, 29).

Kadar bataljon deluje na oklepno prehodnem zemljišču in pričakuje sovražne oklepne enote, se lahko okrepi z oklepnimi enotami. Dodeli se mu lahko protioklepni vod ali četa iz sestave nadrejene enote.

Za usklajevanje in načrtovanje inženirske podpore, JRKB-obrambe, neposredne zračne podpore in zračne obrambe bataljon potrebuje dodatne specialiste.

»Bataljon lahko v druge enote odpošlje omejeno število častnikov za povezavo za krajša obdobja. Bataljonu so lahko začasno dodeljeni častniki za povezavo iz sosednjih enot ali enot, ki podpirajo bataljon, ter pomočniki po področjih artilerijske podpore, inženirske podpore ali JRKB-obrambe.« (Prav tam, 435.)

Ognjena podpora

Bataljon ima za lastno ognjeno podporo na voljo le minometno četo. Iz njene sestave organizira potrebne funkcije za načrtovanje, usklajevanje in izvajanje ognjene podpore. Za načrtovanje in izvajanje drugih vrst ognjene podpore, za katere nima lastnih zmogljivosti, potrebuje podporo iz drugih enot.

Od lastnih neuboynih sredstev ognjene podpore ima le zmogljivosti za osvetljevanje in zadimljenje bojišča.

Bataljon organizira svoje zmogljivosti za načrtovanje, usklajevanje in izvajanje ognjene podpore v skupino za usklajevanje ognjene podpore (SUOP), minometno četo, prednje opazovalce ter prednje usmerjevalce zračne podpore (angl. *forward air controller*, FAC).

Organizacija v taki obliki bataljonu omogoča, da načrtuje in usklajuje podporni ogenj lastnih in drugih minometnih ter artilerijskih enot, ki ga podpirajo, in usmerja neposredno zračno podporo. Nadrejeni mu lahko zagotovi dodatno neposredno zračno podporo ali ognjeno podporo drugih artilerijskih enot. Bataljonu so lahko ob tem dodeljeni tudi častniki, skupine in prednji opazovalci iz teh enot. (Škerbinc idr., 2007.)

Bataljon ima na voljo samo minometno četo, preostalo ognjeno podporo pa mora dobiti od nadrejenega poveljstva, zato se vsako načrtovanje ognjene podpore v bataljonu začne z načrtom ognjene podpore nadrejenega poveljstva. Iz tega načrta je jasno, s kakšnim ognjem in učinki ognjene podpore, kdaj v poteku delovanja in pod kakšnimi pogoji lahko bataljon računa. Prav tako je jasno, katere ognje iz načrta ognjene podpore mora izvesti in s kakšnim namenom. (Prav tam.)

Nadrejeno poveljstvo načrt ognjene podpore uskladi s svojim konceptom manevra, znotraj katerega ima bataljon določeno nalogo. Skladno s to nalogo in nalogami drugih enot nadrejeno poveljstvo dodeli vire ognjene podpore med posamezne enote, namene ali faze delovanja ter opredeli ognjene naloge bataljonu. Načrt ognjene podpore nato posreduje bataljonu, od katerega pričakuje dopolnila, ki bodo podrobneje uskladila bataljonu dodeljeno ognjeno podporo s konceptom njegovega manevra. Po prejemu dopolni načrta iz bataljona nadrejeno poveljstvo dopolni svoj načrt ognjene podpore. Nadrejeno poveljstvo ob približevanju boja prednjim manevrskim elementom preda odgovornost za izvajanje ognjene podpore enotam, ki so v stiku. Vendar pa si običajno pridrži pooblastilo za odobravanje ognja. Zato ne glede na dodeljene vire ognjene podpore ni zagotovila, da bo bataljonu dodeljena ognjena podpora v nekem trenutku tudi dejansko odobrena in uresničena. (Prav tam.)

»Vloga nadrejenega poveljstva pri načrtovanju ognjene podpore:

- sinhronizira koncept ognjene podpore s konceptom manevra;
- določi pogoje za izvajanje ognjenih nalog v bližinskem delovanju bataljona;
- zagotovi zaščito bataljonu z ognjem proti sovražnikovi artileriji;
- izdela načrt in shemo ognjene podpore in dodeli naloge podrejenim;
- integrira dopolnitve načrta s strani podrejenih v svoj načrt ognjene podpore;
- integrira in sinhronizira premike artilerijskih enote s shemo manevra« (prav tam, 346).

»V bataljonu ognjeno podporo načrtuje in usklajuje SUOP v sodelovanju s S-3 in S-2. Častnik za ognjeno podporo pregleda načrt nadrejenega poveljstva ter uskladi bataljonu dodeljeno ognjeno podporo z bataljonskim konceptom manevra. Ob tem dopolni načrt ognjene podpore nadrejenega, s čimer zagotovi, da ognjena podpora doseže načrtovani učinek na posameznih ciljeh. Po potrebi predlaga nove cilje za dodeljeno ognjeno podporo. K temu doda še ogenj bataljonske minometne podpore. Minometni ogenj uskladi s konceptom manevra bataljona in z načrtom ognjene podpore nadrejenega poveljstva, da ne pride do nepotrebnega podvajanja ognjenih nalog. Minometno podporo vključi v načrt ognjene podpore in uskladi premike minometne čete z načrtovanimi ognji in manevrom. Določi še organiziranost razpoložljivih sil za opazovanje ciljev in usmerjanje posrednega ognja. Nato izdelava združen načrt ognjene podpore, ki ga posreduje v manevrske čete.« (Prav tam.)

Poveljniki čet pregledajo načrt ognjene podpore bataljona in načrtovane ognje v svojem območju delovanja ter jih uskladijo s konceptom manevra čete. Ob tem dopolnijo načrt ognjene podpore bataljona s podrobnostmi (s četnimi koordinacijskimi elementi), s katerimi bo ognjena podpora dosegla načrtovan učinek, ter po potrebi zahtevajo dodatno ognjeno podporo. Tako dopolnjen načrt posredujejo v SUOP, ki ga pregleda in dokončno uskladi podrobnosti načrta ognjene podpore. (Prav tam.)

»V bataljonu usklajen načrt častnik za ognjeno podporo nato posreduje v nadrejeno poveljstvo, ki vključi dopolnila iz bataljonskega načrta v načrt ognjene podpore nadrejenega poveljstva. Dopolnjevanje načrta, ki poteka od podrejenega proti nadrejenemu poveljstvu, ne posega v namen, zaradi katerega je ognjena podpora dodeljena enoti. Cilj dopolnjevanja načrta je uskladitev in sinhronizacija podpore z manevrom, zato da bi bil ta namen dosežen. Na podlagi svojega koncepta manevra poveljniki nižjih enot ocenijo, kje, kdaj in s kakšnim učinkom mora delovati ognjena podpora, da bo uspešno dosegla pričakovan namen.« (Prav tam, 346.)

»Naloge bataljona pri načrtovanju ognjene podpore:

- razume koncept manevra in ognjene podpore nadrejenega poveljstva;
- razume vlogo bataljona v konceptu nadrejenega poveljstva;
- razume namero nadrejenega poveljnika glede namena ognjenih nalog;
- vključi in dopolni cilje nadrejenega v svojem območju;

- vključi in sinhronizira minometno podporo ter premike minometne čete;
- posreduje načrt ognjene podpore manevrskim četam;
- sprejme dopolnila načrta ognjene podpore iz manevrskih čet in dopolni bataljonski načrt;
- izdela bataljonski načrt in shemo ognjene podpore;
- posreduje izdelan načrt ognjene podpore z dopolnjenimi podatki o ciljih iz nadrejenega načrta nadrejenemu poveljstvu;
- izvede preskus« (prav tam, 347.)

Za zadimljenje in osvetljevanje bojišča bataljon uporablja minomete. Nosilec načrtovanja zadimljenja in osvetljevanja je častnik za ognjeno podporo. Pri načrtovanju mora upoštevati učinek zadimljenja in osvetljevanja na manever ter na možnost pridobivanja podatkov o ciljih in delovanju na cilje tako od bataljona kot od nadrejene in sosednjih enot. (Prav tam.)

»Neposredna zračna podpora je bojno delovanje iz zraka na sovražnikove kopenske sile v neposredni bližini lastnih sil. Zahteva podrobno uskladitev delovanja iz zraka z ognjem in premikom teh sil. Njena učinkovitost je odvisna od stopnje obvladovanja zračnega prostora. Dokler ni dosežena lokalna premoč v zračnem prostoru, je razpoložljivost bojnih poletov za neposredno zračno podporo omejena.« (Prav tam, 356.)

Bataljon nima lastnih zmogljivosti za načrtovanje neposredne zračne podpore, pri načrtovanju zračne podpore se mu dodeli usposobljeno osebje, ki sodeluje s SUOP, S-3 in S-2. Usmerjanje zračne podpore lahko izvajajo tudi usposobljeni pripadniki manevrskih enot, ki izvajajo funkcijo prednjih usmerjevalcev zračne podpore. Če so bataljonu dodeljeni prednji opazovalci, imajo ti nalogo usmerjanja delovanja letal (angl. *forward observer*, FO). (Prav tam.)

»Neposredno zračno podporo običajno načrtuje in kontrolira enota ravni brigade, ki so ji dodeljeni bojni poleti. Bataljon lahko zahteva neposredno zračno podporo, dobi takojšnjo zračno podporo ali pa mu nadrejena enota naloži odgovornost za izvedbo načrtovane podpore. Načrtovano zračno podporo uskladi s konceptom manevra in z ostalo ognjeno podporo.

Ne glede na odobreno neposredno zračno podporo mora bataljon načrtovati tudi alternativni način delovanja na načrtovane cilje.

(a) Vnaprej načrtovana zračna podpora

Bataljon oblikuje in posreduje zahtevo za neposredno zračno podporo, ki vsebuje podatke o shemi manevra, oceno potrebnih učinkov oborožitve (protioklepne, protipehotne) in predvideno časovno obdobje podpore.

(b) Takojšnja zračna podpora

Zahtevo za takojšnjo neposredno zračno podporo bataljon posreduje, kadar potrebuje takojšnjo podporo zaradi situacije na bojišču, podpore pa ni načrtoval in zahteval pravočasno, da bi bila vključena v vnaprej načrtovano podporo. Te zahteve posredujejo poveljniki manevrskih enot v stiku na najhitrejši možni način v SUOP, ta pa nadrejenemu poveljstvu.« (Prav tam, 356.)

»Smer naleta letal pri izvajanju zračne podpore je odvisna od varnosti lastnih sil med napadom na sovražne cilje, varnosti in možnosti preživetja letal med delovanjem, lokacij sredstev sovražnikove zračne obrambe in od optimalnih učinkov orožja za podporo, predvsem pri delovanju proti oklepnim silam sovražnika« (prav tam, 358).

Obveščevalna zagotovitev

Obveščevalno zagotovitev bataljona izvajajo S-2 iz sestave poveljstva bataljona, manevrske čete in izvidniški vod. Bataljon lahko podpirajo ali pa so mu dodeljene različne enote s posebnimi zmogljivostmi na področju zbiranja informacij. Dobi lahko senzorje, radarje, brezpilotna letala in druge zmogljivosti za zbiranje informacij. Te zmogljivosti vključi v načrt izvidovanja in nadzora.

»Ogrodje obveščevalne dejavnosti je obveščevalni cikel. Cikel vsebuje:

- usmerjanje zbiranja informacij,
- zbiranje informacij,
- obdelavo informacij in
- širjenje obveščevalnih informacij« (Škerbinc idr., 2007, 334).

Načrtovanje obveščevalne zagotovitve poteka med načrtovanjem bojnega delovanja. S-2 bataljona na podlagi obveščevalne priloge nadrejenega ukaza in obveščevalne priprave bojišča (OPB) ugotovi naloge bataljona pri izpolnjevanju obveščevalnih zahtev nadrejenega in jih vključi v svoje načrtovanje. (Prav tam.)

Obveščevalna priprava bojišča se najbolj osredotočeno izvaja v koraku analize naloge, dopolni se v koraku analize variant delovanja. Štab na podlagi priprave izdela matriko izvidovanja in nadzora ter ukaz za izvidovanje. (Prav tam.)

ISTAR (angl. *Intelligence, Surveillance, Target Acquisition, and Reconnaissance*) je sistem, ki združuje sredstva in zmožnosti, zbira podatke in informacije ter jih nato v obliki rezultatov ISTAR posreduje v obveščevalni cikel. Gre za preproste in usklajene zmožnosti, ki pomagajo zapolniti vrzeli in omogočajo obveščevalnemu osebju, da poveljniku zagotovijo zavedanje o situaciji in razumevanje. ISTAR se osredotoča na naloge, ki temeljijo na poveljnikovih zahtevanih informacijah. Pri učinkoviti integraciji bodo posamezne aktivnosti ISTAR ustvarile obveščevalno sinergijo in tako zagotovile dinamičen in stalen proces zbiranja, obdelave in razširjanja. Nacionalne zahteve, doktrina, politične omejitve in dogovor med zavezniki določajo raven, intenzivnost in sredstva, s katerimi te aktivnosti potekajo. (SVS Stanag 2605(2), 2019.)

Sposobnost hitrega pridobivanja informacij o sestavi, dejavnosti, razmestitvi in zmogljivosti sovražnih sil, terenskih in meteoroloških podatkov ter glede drugih danosti, vplivov in vidikov (političnih, civilnih, kulturnih, gospodarskih itn.) znotraj okolja je bistvena za uspešno izvedbo taktičnih aktivnosti v podporo operativnim ciljem. Ustrezna obdelava teh informacij bo prinesla dragocene obveščevalne in ciljne podatke, ki jih poveljnik lahko uporabi za svoje sile in vire, določi ciljne prioritete in vzpostavi prave pogoje pred začetkom delovanja. (Prav tam.)

Sestavni deli ISTAR-ja so tesno povezani in se pogosto prekrivajo. Obsegajo območni, točkovni in ciljni nadzor. Stalni nadzor za neko območje, točko ali posamezen cilj predvideva zbiranje splošnih informacij o sovražniku ali drugem nasprotniku ali situaciji na splošno. Lahko se uporablja za zbiranje informacij ali pa se uporabi kot sprožilec za vključitev sil.

Cilj izvidovanja po globini je zagotoviti podrobne informacije na območjih zunaj dosega orožja za neposredno delovanje.

Bojno izvidovanje izpolnjuje zahteve za bojne informacije in zajem ciljev, bistvenih za enote v stiku s sovražnikom ali blizu njega.

Ciljanje je po Natovi doktrini opredeljeno kot dovolj podrobno zaznavanje, identifikacija in lokacija tarče, da omogoči učinkovito uporabo orožja. Zbiranje

obveščevalnih podatkov zagotavlja poudarek na upravljanju sistemov zaznavanja. ISTAR bo prepoznal prednostne tarče, kako bi jih lahko odkrili in ali je za te tarče potrebno sledenje. Ciljanje na sovražne sile mora obsegati tudi ciljanje na druge danosti in sisteme znotraj okolja. Takšno ciljanje bo poiskalo cilje za uporabne informacijske dejavnosti z namenom razumevanja, dojetanja in volje, da bi poudarili legitimnost in ustvarili podporo koaliciji in njeni kampanji. Ti cilji so lahko širše občinstvo, nekateri posamezniki, moč struktur ali specifične skupine. (Prav tam.)

Zmogljivosti ISTAR je treba uporabiti, da bodo podprle poveljnikove obveščevalne zahteve. Temelj za učinkovito uporabo katerega koli sredstva ISTAR je celovit načrt zbiranja obveščevalnih podatkov. (Prav tam.)

Premičnost, oviranje, preživetje

Bataljon v svoji sestavi nima lastnih inženirskih enot in specialistov s področja inženirstva. Osnovne inženirske naloge izvaja z lastnimi silami. Če potrebuje inženirsko podporo, se mu dodelijo inženirske enote.

Vrste inženirske podpore:

- podpora premiku (ohranja svobodo manevra lastnih sil),
- oviranje (zmanjšuje svobodo manevra sovražniku),
- podpora preživetju (ščiti lastne sile pred učinki delovanja sovražnega ognja in vplivi okolja),
- splošna inženirska podpora. (Škerbinc idr., 2007.)

Bataljon nima lastnih zmogljivosti za podporo premiku, zato potrebuje okrepitev z inženirskimi enotami v velikosti voda z zmožnostjo podpore premika. Takšne so mostne, pionirske in gradbene enote. Običajno je bataljon okrepljen s kombinirano inženirsko enoto. (Prav tam.)

Zmogljivosti in omejitve dodeljene inženirske enote so odvisne od sestave enote ter njene opreme. Največ stika z inženirskimi enotami imajo v bataljonu manevrske enote. Te sodelujejo z inženirskimi enotami pri izdelavi prehodov v ovirah, posebno pri prečkanju ovire in prehodu čeznjo. Pri podpori premiku imajo inženirske enote te naloge: izdelava prehoda v ovirah, prečkanje vodnih

ovir in usekov, priprava in izboljšanje poti za premik ter zagotavljanje premičnosti v območju delovanja. (Prav tam.)

Bataljon izvaja oviranje z lastnimi silami v mejah svojih zmogljivosti. Ročno lahko izdelata manjše žične in minske ovire. Za rušenje in izdelavo fortifikacijskih ovir nima lastnih zmogljivosti.

Bataljon prav tako nima lastnih zmogljivosti za inženirsko podporo oviranja in zato potrebuje okrepitev z inženirskimi enotami. Okrepljen je lahko z različnimi inženirskimi enotami. Te so običajno v velikosti voda in imajo sposobnost podpore oviranja.

Za podporo oviranju je bataljon običajno okrepljen s pionirsko enoto. Zmogljivosti in omejitve dodeljene inženirske enote so odvisne od sestave enote ter njene opreme. Pri izdelavi ovir z inženirskimi enotami največkrat sodelujejo manevrske enote bataljona. (Prav tam.)

Ob podpori inženirskih enot lahko bataljon uporabi naslednje vrste ovir:

- minske ovire (ročne ali strojne),
- fortifikacijske ovire (protipehotne in protioklepne),
- okrepljene ovire (naravne in umetne),
- rušenja vseh vrst objektov.

»Bataljon uporablja oviranje za napad na sovražnikovo sposobnost premika, zbiranja in okrepitev. Taktične ovire morajo biti usklajene s konceptom manevra in shemo ognja, ker samo tako dosežejo želeni učinek. Ovire same po sebi ne dosegajo pomembnejših učinkov proti sovražniku, če niso usklajene z ognjenim delovanjem.« (Prav tam, 370.)

»Skupine ovir so dve ali več posameznih ovir, grupiranih tako, da dosežejo določen učinek. Bataljon načrtuje skupine ovir zato, da zagotovi usklajenost načrtov oviranja v četah ter s tem integracijo posameznih četnih ovir v koncept manevra bataljona. Čete uskladijo posamezne ovire z neposrednim in s posrednim ognjem in tako dosežejo želeni učinek. S skupinami ovir bataljon napade manever sovražnikovega bataljona. Običajno jih poveljnik načrtuje vzdolž smeri dostopa sovražnikovega bataljona ali koridorjev premika sovražnikovih čet. To še posebej velja za lahke sile. Skupine ovir niso pasovi oziroma območja oviranja, ampak so postavljene na določene lokacije.« (Prav tam, 371.)

»Poveljnik čete in poveljnik inženirske enote neposredno uskladita podrobnosti glede postavljanja posameznih ovir. Poveljnik čete lahko glede na značilnosti zemljišča dopolni načrt oviranja. Dopolnila morajo biti usklajena in odobrena od poveljnika bataljona, zato da se ohrani želen učinek skupine ovir v konceptu manevra. Bataljon običajno določi četi samo eno skupino ovir. Za pokrivanje skupine ovir z osredotočenim ognjem je pogosto potrebno več čet. V takem primeru je tisti poveljnik, ki je odgovoren za območje spopada, prav tako odgovoren za izdelavo skupine ovir in uskladitev ognjenega delovanja. Običajno poveljnik bataljona ali pa S-3 igra glavno vlogo pri usklajevanju delovanja v območju spopada, ki ga pokrivata dve četi ali več.« (Prav tam.)

Večina nalog podpore oviranja se opravi v fazi priprav za delovanje. Postavljanje ovir se organizira s silami manevrskih enot in dodeljenimi inženirskimi enotami skladno z zmogljivostmi in prioriteto glede posameznih inženirskih nalog.

Zmogljivost preživetja bataljona se lahko poveča z dodeljenimi inženirskimi enotami. Z moštvom iz formacijskih enot lahko ročno pripravijo in delno utrdijo ključne položaje, ročno očistijo ognjene cone in izvedejo maskiranje s formacijskimi ter priročnimi sredstvi.

Inženirske enote pomagajo pri izdelavi zaklonilnikov za ključna orožja, rogov in prometnic med posameznimi zaklonilniki, okopov za zaščito položajev in elementov, pokrivk ter objektov za skupinsko zaščito. Pomagajo predvsem z delovnimi stroji in svetujejo poveljnikom enot. (Prav tam.)

Poveljnik inženirske enote svetuje enotam bataljona pri maskiranju in prikrivanju položajev ter sredstev. Inženirske enote pomagajo tudi z izdelavo lažnih položajev in tako podpirajo ukrepe zavajanja sovražnika. (Prav tam.)

Inženirske enote čistijo ognjene cone z odstranjevanjem ruševin, podrasti ali drugih ovir, ki onemogočajo neposredno ognjeno delovanje z nekega položaja. Pomagajo predvsem pri čiščenju ognjenih con za delovanje ključnih orožij. (Prav tam.)

Enote uporabljajo za delovanje in zaščito različne objekte. Ti imajo različne lastnosti in so različno odporni proti delovanju posameznih orožij. Pri izbiri stavb ali drugih objektov za delovanje in zaščito se vključijo tudi inženirske enote in poveljnikom svetujejo predvsem glede zaščitnih lastnosti teh objektov. (Prav tam.)

Bataljon deluje tudi ob prisotnosti JRKB-grožnje in v JRKB-kontaminiranem okolju. Na območju delovanja bataljona lahko do tega pride zaradi JRKB-delovanja sovražnika ali zaradi nenamernega izpusta toksičnih industrijskih snovi. (Prav tam.)

Bataljon ima sredstva za JRKB-obrambo, nima pa lastnih sil. Za opremo, usposabljanje ter ustrezno upoštevanje ukrepov JRKBO v četi skrbi JRKB-specialist, ki je v poveljstvu.

Za izvajanje dekontaminacije in JRKB-izvidovanje se bataljonu lahko dodajo specialistične enote za JRKBO. Za nalogo dekontaminacije se mu lahko doda enota za dekontaminacijo, ki vzpostavi postajo za dekontaminacijo. JRKB-izvidnike bataljon dodeli četam. Ti formirajo JRKB-opazovalnice ali pa delujejo na JRKB-ogroženem območju. (Prav tam.)

Bataljon v sestavi poveljstva nima specialista za JRKB-obrambo. Če mu je dodeljena JRKBOenota, lahko njen poveljnik svetuje poveljniku bataljona in sodeluje pri načrtovanju ter kontroli JRKB-obrambe. (Prav tam.)

»Pri načrtovanju JRKB-obrambe mora štab na podlagi obveščevalne priprave bojišča oceniti ogroženost posameznih elementov in možne vrste JRKB-napada, oceniti njegove učinke na načrtovano delovanje in sposobnost enot za uresničitev poslanstva ter določiti potrebne ukrepe za zmanjšanje teh učinkov. Pri tem mora upoštevati vpliv JRKB-zaščitnih ukrepov na učinkovitost in vzdržljivost enot.« (Prav tam, 386.)

Zračna obramba

»Osnovne grožnje iz zraka za bataljon predstavljajo helikopterji, letala in brezpilotna letala, ki opazujejo razpored in aktivnosti bataljona ter napadajo sile in sredstva bataljona ter posamezne pomembne objekte v območju njegovega delovanja.« (Škerbinc idr., 2007, 390.)

Ukrepi zračne obrambe v bataljonu so lahko pasivni ali aktivni. Za izvajanje pasivne zračne obrambe ima bataljon lastne zmogljivosti. Za izvajanje aktivne zračne obrambe se uporabi vso primerno oborožitev ob neposrednem napadu na enoto.

Bataljon nima lastne enote za zračno obrambo, zagotavlja mu jo nadrejena enota. Med izvedbo OPB se izdelava ocena potrebnih okrepitev bataljona z zmogljivostjo zračne obrambe. Izvede se obveščevalna priprava bojišča in se oceni, ali bataljon potrebuje okrepitev z enoto za zračno obrambo. Bataljonu se lahko dodeli lahki raketni vod, ki je opremljen z namenskimi sredstvi za izvajanje zračne obrambe. Lahki raketni vod omogoča bataljonu zračno obrambo posameznih elementov razporeda, smeri ali obrambo pomembnega objekta na nizkih višinah. Praviloma vod deluje kot celota in se ne deli na manjše enote. (Prav tam.)

Bataljon nima lastnih specialistov za zračno obrambo. Če mu je dodeljena enota za zračno obrambo, poveljnik te enote svetuje poveljniku ter sodeluje pri načrtovanju in usklajevanju zračne obrambe v bataljonu.

Obrambni ukrepi zračne obrambe so namenjeni za uničenje sovražnikovih zračnih plovil ali raket v zraku ali za zmanjšanje posledic takšnega napada. Vrsta zračne obrambe se določi na podlagi dodeljene enote zračne obrambe. Pri neposrednem napadu iz zraka se vedno uporablja kombinacija pasivne in aktivne zračne obrambe. (Prav tam.)

»Pasivna zračna obramba se izvaja z izogibanjem napadu in zmanjševanjem škode zračnega napada. Izogibanje zračnemu napadu zajema aktivnosti, s katerimi se sovražniku onemogoča, da bi opazil naše sile. Bataljon se izogiba napadu predvsem s prikrivanjem svojih sil in aktivnosti ter z maskiranjem. Postopki in materiali, uporabljeni za prikrivanje in maskiranje pred opazovanjem iz zraka, so podobni tistim, ki se uporabljajo za prikrivanje pred opazovanjem s tal. Ukrepi za zmanjšanje škode predstavljajo poskus zmanjšanja škode po tem, ko sovražnik odkrije naše sile. Ti ukrepi se izvajajo, kadar so enote razmeščene na statičnih položajih ali pa se premikajo. Kadar sovražnikovo letalstvo opazi enoto na prostem, se morajo vsa vozila takoj umakniti na prikrita in zaščitena položaja ter tako zmanjšati možnost učinkovitega zračnega napada.« (Prav tam, 392.)

Aktivna zračna obramba je definirana kot ognjeno delovanje po sovražnih ciljeh v zračnem prostoru. V bataljonu so njen nosilec dodeljene enote zračne obrambe. Manevrske enote izvajajo aktivno zračno obrambo le, kadar so neposredno napadene ali tako ukaže poveljnik bataljona ali čete. Poveljnik manevrske enote se o boju z letali odloči na podlagi trenutne situacije in zmogljivosti razpoložljive oborožitve. Takrat delujejo po ciljeh v zraku z močnim osredotočenim ognjem iz mitraljezov in druge primerne oborožitve. (Prav tam.)

Štab ob pomoči poveljnika enote za zračno obrambo načrtuje aktivno zračno obrambo bataljona glede na oceno grožnje, ki izhaja iz obveščevalne priprave bojišča, ter skladno s stopnjo obvladovanja zračnega prostora, razpoložljivimi sredstvi zračne obrambe in konceptom manevra. Prioritete zračne obrambe določi poveljnik bataljona skladno s svojo namero in konceptom manevra. (Prav tam.)

Kadar je bataljonu dodeljena enota za zračno obrambo, ta ne more izvajati zračne obrambe celotnega območja. Izvaja lahko neposredno zračno obrambo pomembnejšega objekta, pomembnejših elementov razporeda ali posamezne smeri.

»Ukrepi, ki se uporabljajo za zmanjšanje škode ob zračnem napadu, so enaki kot ob artilerijskem napadu in obsegajo:

- razpršen razpored enot, vozil in opreme, ki prisili napadalca, da se osredotoči na posamezen manjši cilj, ki pa ni rentabilen in ga je težje zadeti. Razpršen razpored se doseže s pravilnimi razporedi med premikom in z vzdrževanjem ustrezne razdalje med vozili in vojaki, s čimer se zmanjšuje učinkovitost sovražnega ognja;
- uporabo kritja, ki ščiti lastne sile pred opazovanjem in zmanjšuje učinke sovražnikovega neposrednega in posrednega ognja. Enote med premikom in postankom uporabljajo kritje, ki ga nudi zemljišče. Zemeljske vbokline, jarki, kraterji, zidovi in stavbe zmanjšujejo učinek sovražnega ognja;
- izdelavo in uporabo zaščitnih objektov, kot so zaklonilniki in zaklonišča, ki jih izdelajo enote za zaščito pred neposrednim in posrednim ognjem.« (Prav tam, 393.)

Zagotovitev delovanja

Za zagotovitev delovanja ima bataljon na voljo S-1 in S-4, v sestavi poveljniško-logistične čete poveljstvo čete, vod za vzdrževanje, vod za oskrbo in zdravstveni vod, ki zagotavljajo logistično podporo delovanja vseh enot bataljona. (Škerbinc idr., 2007.)

»Bataljon je lahko okrepljen z element za logistično podporo iz poveljniško-logističnega bataljona nadrejene enote. Lahko se mu dodelita logistična četa ali njen del ali pa ga lahko le-ta neposredno podpira. Bataljon dodeljene logistične

elemente vključi v običajno organiziranost lastnih logističnih elementov ali pa prilagodi organiziranost logistične podpore povečani zmogljivosti in velikosti logističnih enot. Dodeljeni so mu lahko tudi pravnik, psiholog ali vojaški kaplan.« (Prav tam, 401.)

»Bataljon lahko z lastnimi zmogljivostmi za oskrbo in transport zagotovi 72 ur delovanja, brez dodatne oskrbe iz drugih virov. Svoje sile za oskrbo in transport organizira v izpostavljeno logistično postajo, bataljonsko logistično postajo in četne logistične elemente.

Z lastnimi silami izvaja:

- časovno omejeno pripravo in delitev obrokov, količinsko omejeno skladiščenje in razdeljevanje vode in oskrbo z drugimi sredstvi iz I. razreda oskrbe. Sestavine za pripravo hrane in vodo mora pridobiti od višjega logističnega elementa ali iz lokalnih virov;
- količinsko omejeno zamenjavo obleke, osebne oborožitve in opreme, oskrbo s sanitetnim materialom in z rezervnimi deli ali manjšimi kosi opreme iz II. razreda oskrbe. Za zagotovitev večjih količin ali večjih kosov opreme iz tega razreda oskrbe je odvisen od višjega logističnega elementa;
- količinsko omejeno skladiščenje in razdeljevanje goriva in maziv. Gorivo in maziva mora pridobiti od višjega logističnega elementa ali iz lokalnih virov;
- omejeno oskrbo s sredstvi za oviranje in utrjevanje. Skladišči omejene količine žičnih elementov in vreč za pesek. Ostala potrebna sredstva bataljon po potrebi pridobi od višje enote ali iz lokalnih virov, je pa omejen s transportnimi zmogljivostmi;
- skladiščenje omejenih količin streliva in minskoeksplozivnih sredstev in oskrbo z njimi. Dopolnitev lastnih zalog izvede iz višjega logističnega elementa.« (Prav tam, 401.)

Poveljevanje

»Poveljnik ob podpori sistema poveljevanja in kontrole prenaša svojo voljo na podrejene in s tem udejanja svojo vizijo pri uresničevanju poslanstva bataljona. Poveljevanje na podlagi poslanstva omogoča podrejenim, da v okviru namere in usmeritev nadrejenega izražajo lastno pobudo in svobodno delujejo pri doseganju

danih ciljev. S tem se v največji meri izkoristijo znanje in izkušnje poveljnikov na vseh ravneh.« (Škerbinc idr., 2007, 33.)

»Poveljevanje v boju je predvsem udejanjanje voditeljstva proti mislečemu sovražniku. Zahteva uporabo znanja, izkušenj in presoje poveljnika, ki vizualizira in opiše delovanje bataljona v obliki svoje namere ter usmerja delovanje podrejenih poveljnikov.« (Prav tam, 39.)

Poveljnika pri poveljevanju podpira sistem poveljevanja in kontrole. Za podporo poveljevanja ima bataljon lastne zmogljivosti. Trije deli, ki v poveljstvu bataljona podpirajo poveljevanje in kontrolo: poveljniška skupina, osnovno poveljniško mesto (OPM) in zaledno poveljniško mesto (ZPM). Tak način organiziranosti poveljniku omogoča, da vsi štabni odseki opravljajo svoje funkcije ter ga podpirajo v izvajanju poveljevanja in kontrole. Poveljniška mesta so običajno razmeščena znotraj območja delovanja bataljona in ohranjajo prilagodljivost, preživetje, premičnost in prevzemanje funkcij pri izpadu enega od njih. (Prav tam.)

Namen poveljniške skupine je neposredno poveljevanje in kontrola bataljona. Poveljnik jo oblikuje takrat, ko gre naprej na izpostavljeno poveljniško mesto (IPM), da bi izvajal neposredno poveljevanje in kontrolo delovanja. Opremljena je tako, da lahko deluje povsod, kjer poveljnik oceni, da mora s hitrimi odločitvami in ukazi neposredno usmerjati potek delovanja. (SOP BBSk, 2022.)

Poveljnik poveljuje v boju iz lokacije, ki mu omogoča neposreden vpliv na potek delovanja, istočasno pa pri tem ne izgubi sposobnosti razumevanja situacije. Običajno je to na težišču delovanja. Tako lahko bolje občuti bojevanje, opazuje ključne dogodke in vzdržuje zvezo. Poveljnik pri sistemu poveljevanja in kontrole še posebej uporablja komunikacijski in informacijski sistem. S tem se lahko oddalji od osnovnega poveljniškega mesta ter osebno opazuje in usmerja boj ter hkrati ohranja razumevanje situacije. (Škerbinc idr., 2007.)

Poveljniku zagotavlja glavno podporo pri izvajanju poveljevanja in kontrole. Deluje s stalne lokacije, premika pa se tako, kot določa potreba po kontroli delovanja. Razmesti se za poveljniškimi mesti manevrskih čet in zunaj dometa delovanja sovražnikove artilerije. Če to ni mogoče, se razmesti tam, kjer lahko najbolje podpira poveljevanje, istočasno pa je najmanj ranljivo zaradi mogočega sovražnega delovanja. Taka lokacija je lahko na območju delovanja bataljona ali zunaj njega. (SOP BBSk, 2022.)

Zaledno poveljniško mesto je namenjeno kontroli in usklajevanju logistične in kadrovske podpore bataljona. Je na lokaciji bataljonske logistične postaje in je sestavljeno iz S-1 in S4.

Odločanje poteka na podlagi obveščevalnih informacij in ocen, ki jih pridobi in analizira S-2 iz poročil vseh enot bataljona ter iz drugih virov. Poveljnika podpira poveljstvo z izdelavo analiz, ocen, načrtov in organiziranjem ter usklajevanjem vseh aktivnosti skladno z njegovo odločitvijo. Neprekinjeno spremljanje delovanja in poznavanje situacije zagotavlja taktični operativni center. S tem omogoča kontrolo nad izvajanjem odločitev poveljnika. (Škerbinc idr., 2007)

Za nepretrgano poveljevanje podrejenim enotam v bataljonu in za povezavo z nadrejenim poveljstvom ter drugimi enotami skrbi komunikacijski in informacijski sistem. Organiziranost zvez mora podpirati organiziranost sil in načrt manevra, zato je treba upoštevati zmogljivosti ter omejitve komunikacijskega in informacijskega sistema bataljona. (Prav tam.)

Poveljnik bataljona izvaja popolno poveljevanje vsem enotam bataljona. Dodeljenim enotam poveljuje omejeno in v okviru določenega poveljniškega razmerja.

Sklep

Bataljon dosega odločilne rezultate na četni ravni z manevrom. V glavnem deluje z jurišem izkrcane pehote, podprt je z neposrednim ognjem iz formacijske oborožitve. Za transport so namenjena lahka in srednja kolesna oklepna vozila Valuk in Svarun, ki zagotavljajo taktično premičnost, prilagajanje oborožitve ter bojnega tovora vojakov glede na potrebe v konkretni situaciji. Vozila Valuk in Svarun so oklepni transporterji in niso namenjena vkrcanemu delovanju v napadu ali obrambi, kot bojna vozila pehote. Kadar bataljon deluje na oklepno prehodnem zemljišču ter pričakuje sovražne oklepne enote, je treba zahtevati okrepitev z oklepnimi in protioklepnimi enotami iz sestave nadrejene enote.

Bataljon ima za lastno ognjeno podporo na voljo le minometno četo. Iz njene sestave organizira potrebne funkcije za načrtovanje, usklajevanje in izvajanje ognjene podpore. Za načrtovanje in izvajanje drugih vrst ognjene podpore, za katere nima lastnih zmogljivosti, potrebuje podporo iz drugih enot. Od lastnih

neubojujnih sredstev ognjene podpore ima le zmogljivosti za osvetljevanje in zadimljenje bojišča.

Obveščevalno zagotovitev bataljona izvajajo S-2 iz sestave poveljstva bataljona, manevrske čete in izvidniški vod. Če je bataljon na težišču delovanja, ga lahko podpirajo ali pa so mu dodeljene različne enote s posebnimi zmogljivostmi na področju zbiranja informacij. Dobi lahko senzorje, radarje, brezpilotna letala in druge zmogljivosti za zbiranje informacij. Te zmogljivosti vključi v načrt izvidovanja in nadzora.

Bataljon v svoji sestavi nima lastnih inženirskih enot in specialistov s področja inženirstva. Osnovne inženirske naloge izvaja z lastnimi silami. Če potrebuje inženirsko podporo, se mu dodelijo inženirske enote. Običajno je bataljon okrepljen s kombinirano inženirsko enoto.

Bataljon nima lastne enote za zračno obrambo, zagotavlja mu jo nadrejena enota. Bataljonu se lahko dodeli lahki raketni vod, ki je opremljen z namenskimi sredstvi za zračno obrambo. Kadar je bataljonu dodeljena enota za zračno obrambo, ta ne more izvajati zračne obrambe celotnega območja. Izvaja lahko neposredno zračno obrambo pomembnejšega objekta, pomembnejših elementov razporeda ali posamezne smeri.

Za zagotovitev delovanja ima bataljon na voljo S-1 in S-4, v sestavi poveljniško-logistične čete poveljstvo čete, vod za vzdrževanje, vod za oskrbo in zdravstveni vod, ki zagotavljajo logistično podporo delovanja vseh enot bataljona.

Poveljnika pri poveljevanju podpira sistem poveljevanja in kontrole. Za podporo poveljevanja ima bataljon lastne zmogljivosti. Trije deli, ki v poveljstvu bataljona podpirajo poveljevanje in kontrolo, so poveljniška skupina, osnovno poveljniško mesto (OPM) ter zaledno poveljniško mesto (ZPM).

Tako lahko sklenemo, da je bataljon pri svojem delovanju zelo omejen. Za uspešno izvedbo dodeljenih nalog bo po večini potreboval podporo drugih enot oziroma nadrejene enote. Glede na analizo bi bilo smiselno, da se v osnovno organizacijsko sestavo bataljona vključi tudi inženirska enota, saj jo bataljon potrebuje skoraj pri vseh načinih delovanj.

Literatura in viri

1. SOP BBSk št. 13-0005 – *Poveljevanje in kontrola v BBSK* (74. PEHP, št. 804-45/2022-1, z dne 20. 5. 2022).
2. SVS Stanag 2605(2). ATP-3.2.1 (B) Ver. 1. 2019. *Zavezniška kopenska taktika. Allied Land Tactics*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo.
3. Škerbinc, M., idr. 2007. *Navodilo Lahki pehotni (motorizirani) bataljon*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.

Nadporočnik David Bojanec

Zaključna naloga:

Operativne zmogljivosti bojnega delovanja bataljona

Mentor: podpolkovnik Anton Ribič

5 Operativna zmogljivost bataljona

Razprave o sodobnem pristopu k obravnavi bataljona je treba začeti s predstavitvijo njegove definicije. Po Slovarju slovenskega knjižnega jezika je bataljon opisan kot enota, sestavljena iz več čet. Bataljon je opredeljen kot bistvena taktična podenota kopenske vojske, ki obstaja tudi v drugih rodovih vojske in je sestavljena iz več čet. Glede na opisane definicije se izraz bataljon nanaša na podenoto, ki je lahko sestavni del enote višje ravni, brigade (tudi polka). Bataljoni organizirajo primarne in sekundarne elemente bojnega reda in premikov brigade, zato ji je mogoče dodeliti opravljanje katerih koli taktičnih nalog. V mehaniziranih in motoriziranih brigadah ločimo tri vrste bataljonov: tankovski bataljon, mehanizirani bataljon in bataljon motorizirane pehote.

Bataljon samostojno izvaja ofenzivno, defenzivno in stabilizacijsko delovanje. Po doktrinarnih načelih razmerja sil je v napadu sposoben samostojno delovati proti enoti velikosti čete, utrjene na obrambni točki. Pri izvajanju utrjene obrambe enota ravni brigade napada bataljon. Ne smemo pa si vse skupaj tako togo predstavljati, kajti na delovanje imata ključni vpliv še izbira in izraba zemljišča.

Vsako taktično delovanje bataljona ima enega od treh namenov: je odločilno delovanje, delovanje za oblikovanje razmer ali delovanje za zagotavljanje vzdržljivosti sil. Poveljnik brigade opredeli in izrazi svojo namero v smislu odločilnega delovanja, delovanja za oblikovanje razmer in delovanja za zagotavljanje vzdržljivosti sil. Opredeli nalogo, ki je odločilna za doseganje

učinka, nato pa opredeli naloge, ki podpirajo njeno izvedbo, kot naloge za oblikovanje razmer in naloge za zagotavljanje vzdržljivosti sil. (ATP 3.2.1, 48; Petelin in Furlan, 2006, 26.)

Delovanje za oblikovanje razmer, odločilno delovanje in delovanje za zagotavljanje vzdržljivosti sil je treba izvajati sočasno, kadar je to mogoče, in tako, da se ta delovanja med seboj dopolnjujejo in usklajujejo. Ne le da vsako delovanje vpliva na drugo, temveč je sovražnika najlažje premagati, če se proti njemu bojujemo na več točkah hkrati. Delovanja v operativnem okolju potekajo sočasno in usklajeno, ne glede na to, ali gre za fizične dejavnosti, informacijske dejavnosti ali njihovo kombinacijo. (ATP 3.2.1, 48.)

Odločilno delovanje izvajajo sile za odločilno delovanje z neposrednim napadom na sovražnika, ob podpori ognja izvajajo manever skozi obrambne položaje ali okrog njih, da bi porazili sovražnika v obrambi. To delovanje izvajajo jurišne sile iz sestave glavnih sil, po angažiranju rezerve pa tudi te. Z določitvijo težišča se določi odločilno delovanje bataljona. Delovanje za oblikovanje razmer (izvidniki, inženirska podpora, minometna četa, manevrska četa) zagotavlja razmere za uspeh odločilnega delovanja s posrednim in neposrednim ognjenim delovanjem sil za podporo, z delovanjem manevrskih sil na pomožni smeri ter z varovanjem in drugimi dejavnostmi. Delovanje za oblikovanje razmer izvajajo sile za podporo in zaščitne sile. To delovanje bataljon izvaja v globinskem in bližinskem delovanju ter v delovanju v zaledju. Delovanje za vzdrževanje sil izvajajo logistični elementi bataljona, če je treba, pa tudi manjši elementi za podporo premičnosti. Omogoča ohranjanje momenta odločilnega delovanja. Za zagotavljanje premičnosti pri sledenju glavnim silam se v delovanje za vzdrževanje sil po potrebi vključi tudi inženirska podpora, ki vzdržuje oskrbovalne poti in izdelava prehode skozi ovire.

Trenutno smo lahko priča dinamičnim spremembam organizacijskih sestav bataljonov, ki so posledica sprememb v značaju bojnega delovanja. Okolje delovanja se dinamično spreminja, zato so prilagoditve nujne za zagotavljanje primernih zmogljivosti za delovanje. Izkušnje oboroženih spopadov konec 20. stoletja in na začetku 21. stoletja kažejo, da bataljon še vedno ostaja temeljna bojna enota, katere učinkovitost je odvisna od avtonomije njegovega delovanja, njegovih manevrskih sposobnosti, odpornosti proti udarom, njegove bojne moči in fleksibilne organizacijske sestave. Predvidoma bodo toge in enotne organizacijske sestave v prihodnosti nadomestile taktične bojne skupine, oblikovane na ogroddju bataljonov. Taktična bataljonska skupina mora biti sestavljena in izurjena tako,

da deluje doma in v tujini samostojno ali kot integriran del sil zavezništva skupaj z vojskami držav članic. Pri tem moramo upoštevati primerljivo materialno-tehnično opremo, ki se je ujema z opremo partnerskih držav, izurjenost vojakov, sistem poveljevanja in oborožitev.

V zadnjih letih so bataljoni doživeli precejšnje spremembe v organizacijski sestavi in opremi zaradi dinamičnega spreminjanja okolja, kar je pozitivno vplivalo na njihove bojne zmogljivosti. Uvedena je bila nova bojna oprema, povečalo se je število bojnih vozil, ustanovljene so bile poveljniške in logistične čete. Kljub temu je bataljon še vedno prikrajšan za sredstva, ki lahko zagotavljajo protiletalsko pokrivanje in inženirsko podporo. S pomanjkanjem teh sredstev je njegova operativna zmogljivost zmanjšana oziroma je omejena na delovanje dodanih enot. Pri zračnem napadu, prečkanju minsko-žičnih ovir, vodnih ovir oziroma katerih koli drugih ovir je bataljon popolnoma odvisen od enot za podporo bojevanju. Pri samostojnem delovanju se njegov tempo napredovanja upočasni oziroma popolnoma zaustavi. Za ohranjanje tempa in zmogljivosti so pomembni obveščevalni podatki, ki jih bataljon pridobi pravočasno sam ali s pomočjo nadrejene enote in priprave bojišča. Usklajevanje poteka na ravni brigade oziroma raven višje.

Ker ima bataljon omejena sredstva, se težišče njegovega delovanja osredotoča na naloge, ki jih lahko samostojno izvede z lastnimi sredstvi. Kadar na primer potrebuje inženirsko podporo, je njegova zmogljivost za delovanje neposredno odvisna od izurjenosti za uporabo dodanih enot. Poleg usklajevanja z drugimi enotami je ključni dejavnik čas, v katerem enota ravni brigade ali višje zagotovi sredstva in moštvo, kar bataljonu omogoči delovanje v polni zmogljivosti. Tudi njegovi protitankovski in izvidniški potenciali niso zadostni.

Omenjeni elementi ključno vplivajo na napadalne in tudi obrambne naloge, ki jih bataljon opravlja. Izvidniški elementi imajo velik vpliv na operativno zmogljivost bojnega delovanja bataljona, saj zagotavljajo ključne, preverjene, zanesljive in pravočasne informacije, ki jih poveljnik potrebuje s terena za sprejemanje pravočasnih in pravih odločitev. Protitankovski elementi s svojim zadostnim številom povečajo bojno moč bataljona, ker s svojim delovanjem vplivajo na sovražnikova bojna vozila. Sposobnost nevtralizacije oziroma uničenja bojnih vozil pehote in tankov ima velik vpliv na opravljanje nalog.

Med teoretiki vojaške znanosti (Więcek, 2017) so opažena mnenja, ki poudarjajo upravičenost razmisleka o spremembi sestave enotnih bataljonov in uvedbi mešane sestave, na primer oblikovan oklepno-mehanizirani bataljon (oklepno-mehanizirani bataljon z dodano motorizirano četo) ter poleg tega še pehotne čete.

Bataljon še vedno ostaja najbolj univerzalna enota, ki lahko predstavlja okvir za oblikovanje bojne skupine. Da bi lahko postal sestavni del perspektivne, samostojne brigade, pa je treba bataljon okrepiti z vključevanjem podenot drugih rodov kopenske vojske v njegovo sestavo. Pri vključevanju drugih rodov sta ključnega pomena sinhronizacija in usklajenost delovanja enot. Pri tem je treba opozoriti, da strukturne izboljšave, izvedene v bataljonih, vplivajo na višje organizacijske ravni.

Ugotovitve iz oboroženih spopadov konec 20. stoletja in na začetku 21. stoletja dokazujejo upravičenost teoretičnih konceptov, razvitih v zadnjih letih, ki kažejo na nujnost zmanjšanja številčnosti oboroženih sil ob hkratnem povečevanju njihovih sposobnosti za vodenje taktičnih operacij. Te sposobnosti, znane kot bojne zmogljivosti, so opredeljene kot razmerje, ki določa stopnjo bojne pripravljenosti vojaške organizacije (vključno z bataljonom) za izpolnitev nalog v dani taktični situaciji.

Upoštevanje bojnih zmogljivosti vojaške organizacije le z vidika posedovanih ognjenih sredstev in sprejetih taktičnih standardov se ne zdi povsem upravičeno. V prihodnosti bo na bojno delovanje vplivalo predvsem pet dejavnikov: učinkovitost in razpršenost ognja, količina in natančnost ognja, integracijska tehnologija, masa, učinkovitost ter zaznavnost. Ob upoštevanju te predpostavke je torej mogoče domnevati, da bo prednost pred sovražnikom (razen ognjene prevlade) določena z več dejavniki, kot so uporaba brezpilotnih zrakoplovov in sistemov za podporo poveljevanja, sposobnost boja proti sovražnikovim zračnim sredstvom, hitrost inženirskih del, uporaba natančno vodenega streliva, kritje in prikrivanje sil ter potencial logistične podpore. Pri tem je treba poudariti vpeljavo novih tehnologij, kot so brezpilotna letala, ki omogočajo izvidovanje bojišča, odkrivanje sovražnika in ščitenje lastnih sil. Z nadaljnjim razvojem brezpilotnih letal se bo ranljivost na napade iz zraka še povečala, tako da bo potrebna aktivna zaščita pred brezpilotnimi letali. Če smo pred časom govorili samo o izvidovanju iz zraka, danes govorimo o aktivni uporabi brezpilotnih letal za izvidovanje, odkrivanje in uničevanje nasprotnikove žive sile in materialno-tehničnih sredstev.

Brez aktivne zaščite pred njimi je operativna zmogljivost bataljona zmanjšana, bataljon kot enota pa izredno ranljiv na udare iz zraka. Pri vsem tem je ključna izurjenost moštva, ki upravlja te sisteme. Iz sodobnih primerov vojskovanja je jasno, da sodobna oprema in slabo izurjeno moštvo ne prinašata uspeha.

Vpliv dejavnikov na bojno zmogljivost

V vojaški literaturi zasledimo, da število sredstev, s katerimi je neka formacija opremljena, predstavlja temeljno determinanto bojnih zmogljivosti. Vendar pa o izidu boja ne odloča sama tehnologija. Njegova uporaba, intelekt poveljnika in njegova intelektualna učinkovitost so dokončnega pomena. Zato bojne zmogljivosti bataljona izhajajo iz različnih medsebojno odvisnih dejavnikov, bodisi oprijemljivih, kot so bojni potencial, ognjene in manevrske zmogljivosti ter sposobnosti za delovanje v omrežno osredotočenem okolju, bodisi neoprijemljivih, med katerimi so stopnja usposobljenosti in morala čet, stopnja bojne pripravljenosti, organizacijska sestava in usposobljenost za izkoriščanje okolja vojaškega delovanja. Oprijemljivi dejavniki so neposredno povezani z zmožnostmi bataljona uničujočega vpliva na sovražnika in jih je mogoče matematično oceniti. Neoprijemljivi, ki jih je težko količinsko opredeliti, pomembno vplivajo na možnosti in načine uporabe sestavin materialnih dejavnikov. To pomeni, da je treba dve vrsti opisanih dejavnikov obravnavati kot nedeljivo celoto. (Więcek, 2017.)

Prvi od oprijemljivih dejavnikov – bojni potencial – je opredeljen kot abstraktno število, ki ga predstavlja vsota bojnih sredstev in njihovih enotnih kvantitativnih indikatorjev, ki jih odražajo rezultanta njihove relativne učinkovitosti in zmožnosti vplivanja na tarčo (kot sta hitrost ognja in domet), manevriranje ter ranljivost za vpliv sovražnikovega ognja. Služi predvsem za izračun kvalitativno-kvantitativnega razmerja sil, ki jih bo bataljon pridobil v boju z določeno sovražnikovo formacijo. Kot lahko opazimo, identifikacijo bojnega potenciala določajo različne komponente, med katerimi so pomembni tehnični in taktični parametri ubojnih sredstev, bojna sredstva in odpornost za napad sovražnika. Pri vsem tem ne smemo pozabiti na ključni neoprijemljivi dejavnik: izurjenost in moralo moštva.

Drugi dejavnik – ognjene zmogljivosti – je opredeljen kot sposobnost izpolnjevanja danih nalog v nekem časovnem obdobju z uporabo namenske

količine streliva. Med obrambnimi operacijami bo določeno število sovražnikovih oklepnih sredstev, katerih napad je mogoče zaustaviti na obrambnem območju z 90-odstotno verjetnostjo ob upoštevanju kvalitativnega razmerja udeleženih strani, determinanta ognjenih zmogljivosti bataljona. Po drugi strani pa med napadalno operacijo vsota ustreznih protitankovskih sredstev, ki so sposobna učinkovitega boja proti oklepnim in protitankovskim sredstvom branilnega sovražnika, odraža determinanto ognjenih zmogljivosti bataljona.

Tretji oprijemljivi dejavnik – manevrske zmogljivosti – je opredeljen kot sposobnost bataljona za vodenje učinkovitega ognja in manevriranja komponent bojne formacije. Učinkovitost ognjenih manevrov, njihova usklajenost, koncentracija, distribucija in preusmeritev so odvisne predvsem od hitrega pretoka informacij, spretnosti poveljnikov in stopnje usposobljenosti vojakov. Po drugi strani pa se manevrske zmogljivosti komponent bojne formacije nanašajo na sposobnost delovanja v vseh vremenskih razmerah na različnem terenu. Prej poudarjen tehnološki razvoj na področju vojaške znanosti povzroča potrebo po razširitvi materialnih dejavnikov, oblikovanih ob koncu 20. stoletja in na začetku 21. stoletja, na nadaljnje, ki še niso bili obravnavani. Uporaba novih, digitalnih tehnologij povečuje sposobnosti poveljnikov bataljonov in njihovega osebja za načrtovanje ter vodenje bojnih operacij. Skladno s tem se zdi upravičeno upoštevati omenjene zmogljivosti bataljona za delovanje v omrežno osredotočenem okolju kot oprijemljiv dejavnik.

Delovanja zahtevajo stalno in skrbno usklajevanje ter po potrebi povezovanje med ravnmi poveljevanja. To je najlažje doseči tako, da zagotovimo, da so nameni teh delovanj jasni, interaktivni, se med seboj dopolnjujejo in združujejo v podporo poslanstvu ter operativnim ciljem. Mrežnocentrični koncept temelji na združitvi senzorjev, specializiranih bojnih sistemov in poveljnikov v en vrhovni organizem z namenom pridobitve možnosti dostopa do informacij (pridobivanje t. i. skupne operativne zavesti), povečanja tempa procesa poveljevanja, skrajšati odzivni čas ter pridobiti možnosti boljše sinhronizacije delovanja (samosinhronizacije) in optimalnega izkoristka razpoložljive opreme. Nauki, pridobljeni iz oboroženih spopadov konec 20. stoletja in na začetku 21. stoletja, kažejo, da uporaba koncepta vodenja bojnih operacij s strani vojaških sil omogoča doseganje sinergije, ki omogoča množenje vpliva na sovražnika zaradi spretnega povezovanja posameznih komponent bojnih formacij v enoten, koherenten sistem. (Więcek, 2017.)

Domnevamo lahko, da sistem za podporo poveljevanja trenutno predstavlja multiplikator moči za sile, ki jih uporabljajo. Skrb vzbuja dejstvo, da implementacija opisanih rešitev ni posebej hitra, kar povzroča neizkoriščenost ognjenih in manevrskih zmogljivosti sil v celoti. Implementacija sistemov za podporo poveljevanja trenutno postaja nekakšno okovje, ki povezuje preostale oprijemljive dejavnike, ki vplivajo na bojne zmogljivosti bataljona in zagotavljajo njihovo polno izkoriščenost zaradi tako želene sinergije, ki je že dosežena na ravni podenot.

Sistemi za podporo poveljevanja odločilno vplivajo na delovanje bataljona. Usklajenost delovanja podenot bataljona je ključna za uspešno izvedbo naloge. Poudariti je treba, da sta potrebni sinergija in usklajenost med preostalimi enotami, ki podpirajo bataljon in delujejo z njim, kar omogoča sistem za podporo poveljevanja. Z usklajenim poveljevanjem, pravočasnim prenosom informacij enote delujejo usklajeno in pravočasno, da dosežejo želen učinek na bojišču.

Bojna zmogljivost bataljona

Na podlagi omenjene analize se bojne zmogljivosti posameznih bataljonov razlikujejo glede na taktične in tehnične parametre opreme, ki jo imajo. To je še posebno pomembno z vidika izpolnjevanja prejetih bojnih ukazov. Kot je bilo že poudarjeno, ima vsaka vrsta oborožitve bataljona svoj enotni količinski kazalnik, izražen v številčni obliki. Podobni kazalniki so bili dodeljeni bojnim sredstvom sil potencialnega sovražnika. Tako je v teoriji s pomočjo osnovnih matematičnih izračunov mogoče določiti razmerje med potencialom bataljona (ali izbranih elementov bojne skupine) glede na potencial sovražnika v izbranem kraju in času.

Na podlagi pridobljenih izračunov je pri načrtovanju delovanja bataljona mogoče določiti mogoči rezultat bitke. Pri tem moramo upoštevati, za kašno vrsto bojnega delovanja gre. Količnik zmogljivosti delovanja v napadu se razlikuje od tistega za delovanje v obrambi. Tako je pred vsakim delovanjem treba določiti količnik za lastne sile in za nasprotnika. Če količnik ne zagotavlja predvidenega uspeha, prilagodimo delovanje bataljona. To storimo z vpeljavo rezervnih enot, dodanih enot ali sprejetjem taktičnega tveganja. Kljub bojnemu količniku, ki v teoriji zagotavlja uspeh, še ne pomeni, da bo končni rezultat tak, kot ga upošteva matematični model, saj matematični model upošteva samo oprijemljive dejavnike.

Vrednosti pa niso nujno merljive, zato so poveljniki kljub matematičnim indikatorjem dolžni poznati dejanske zmogljivosti opreme, s katero razpolagajo. Poleg poznavanja zmogljivosti opreme sta ključnega pomena izurjenost in motivacija enote. Kot primer lahko navedemo bojno uporabo podenot motorizirane pehote, opremljenih s kolesnim oklepnim vozilom SKOV 8 × 8, katerega bojni koeficient oborožitvenih sistemov je primerljiv s preostalimi bojnimi koeficienti bojnih vozil pehote, ki so bila udeležena v spopadih konec 20. stoletja in v začetku 21. stoletja.

Bojni koeficienti bojnih vozil pehote in oklepnih transporterjev so izdelani na podlagi dejavnikov: splošne zmogljivosti (kar obsega največjo cestno hitrost, sposobnost manevra, doseg, premikanje po brezpotjih, amfibijske sposobnosti, zanesljivost, preprostost za upravljanje in težo), taktično-tehničnih lastnosti topa in druge oborožitve, ognjenih zmogljivosti in sposobnosti preživetja na bojišču. Vendar pa se opisano vozilo glede na izkušnje ne more učinkovito bojevati proti sodobnim sovražnikovim tankom (kljub enotnemu oziroma večjemu bojnemu koeficientu oborožitvenih sistemov, ki jim je dodeljen), kar je posledica omejenih zmogljivosti njegove oborožitve z vidika uničenja oklepnih sredstev. Uporaba enotnih kvantitativnih kazalcev opreme pri izračunu bojnega potenciala ali ognjenih zmogljivosti bataljona je razmeroma primitivna metoda. Kljub temu pa vključuje tveganje za nastanek napak, ki izhajajo iz opustitve dejavnikov, kot je postavitve terena ali ocena uporabe trenutnega učinka ognjene podpore. Natančnejše rezultate je na primer mogoče doseči z uporabo različnih vrst simulacijskih sistemov. Uporaba simulacijskih orodij bistveno skrajša čas, potreben za izračun kvantitativno-kvalitativnega razmerja sil, ki jih bo bataljon dosegel v boju proti sovražniku, in omogoča pridobitev natančnih rezultatov tega spopada. Na podlagi navedenih enotnih kvantitativnih kazalnikov izhaja, da je potencial bataljonov razvejan in izhaja iz razpoložljive bojne opreme. Poudariti je treba, da so ti matematični kazalniki bojnega potenciala ocenjene vrednosti, ki ne odražajo nematerialnih dejavnikov.

Poleg tega je uporaba bojnega potenciala lahko omejena glede na okolje izvajanja operacij. Gre predvsem za delovanje v urbanih območjih, kjer uporaba sredstev v njihovem največjem obsegu ni izvedljiva. Omejena je na ovire, ki se pojavljajo v takem okolju bojevanja. V bojni operaciji, ki se izvaja v zmanjšani vidljivosti, bo obseg ognjenega učinka podrejen optičnim napravam (toplotnemu in nočnemu vidu). Takrat bodo sredstva nižjega dometa, vendar opremljena z ustreznimi

merki, učinkovitejša od sredstev višjega dometa brez ustreznih optičnih naprav. Sodobni pehotni bataljon ima izurjeno moštvo in sredstva, ki mu omogočajo delovanje podnevi in ponoči.

Glede na predstavljene rezultate je treba pri ocenjevanju potenciala bataljona upoštevati ne le lastne sile in sredstva, temveč tudi pridružena. Pomemben pomen postane pri ugotavljanju bojnih zmogljivosti bataljonskih taktičnih bojnih skupin, katerih oblikovanje predstavlja temeljni izvedljivi pogoj za opravljanje nalog, ki jih bataljon prejme.

Sodobni bataljon mora imeti visoko ognjeno in manevrsko zmogljivost. Zdi se, da trenutna oprema izpolnjuje to zahtevo, vendar se glede na pogosto potrebo po dodelitvi dodatnih delov bojnih sestavov organizacijska sestava bataljonov izkaže za nefunkcionalno. Zahteva po avtonomiji delovanja bataljonov izhaja iz narave sodobnega bojnega delovanja. V širokem spektru situacij se zato oblikujejo bataljonske taktične bojne skupine na podlagi mehaniziranih, motoriziranih ali tankovskih enot, ki jih je mogoče opredeliti kot funkcionalni modul, za katerega je značilna visoka avtonomnost. Enote se organizirajo pod enim enotnim poveljstvom bataljona, ki se jim po potrebi priključijo tudi druge rodovske enote, potrebne za izvedbo bojne akcije. Ustrezna organizacijska sestava, usposobljenost in usklajenost komponent, ki sestavljajo bataljon, so pogoj za avtonomijo enote. Tako je doseganje operativne pripravljenosti bataljona dolgoročen proces.

Ta proces je odvisen od več dejavnikov, ki so med seboj povezani. Da dosežemo operativno zmogljivost, so potrebni pravilna kadrovska sestava in materialno-tehnična sredstva. Ključna spremenljivka je čas, ki ga potrebujemo za usposabljanje, kar lahko traja daljše časovno obdobje za doseganje končnih operativnih zmogljivosti. Ob doseženi končni operativni zmogljivosti moramo poudariti, da si moramo prizadevati, da bo enota operativna daljše časovno obdobje. To pomeni, da ji moramo zagotoviti zadostna sredstva in čas za urjenje ter poskrbeti, da se kadrovska sestava take enote spreminja počasi, kajti večje in hitre kadrovske spremembe zlahka povzročijo, da je osnovno usposabljanje treba začeti znova, kar pomeni, da je enota, ki je bila že operativna daljše časovno obdobje, postane neoperativna. Če se pogosto dogaja, da enota ne vzdrži kadrovskega ali materialno-tehničnega sestava, govorimo o neoperativni enoti daljše časovno obdobje. Taka enota je kadrovsko in finančno zelo obremenjena ter v času njene ponovne vzpostavitve operativno nezmogljiva.

Sklep

Iz navedenih dejstev lahko ugotovimo, da je operativna zmogljivost bojnega delovanja bataljona odvisna od merljivih (bojnega potenciala, ognjene in manevrske zmogljivosti ter sposobnosti za delovanje v omrežno osredotočenem okolju) in nemerljivih dejavnikov (stopnje usposobljenosti čet in morale moštva, stopnje bojne pripravljenosti, organizacijske sestave in usposobljenosti za izkoriščanje okolja vojaškega delovanja). Ti dejavniki se med seboj nerazdružljivo prepletajo. Čeprav bi si želeli, da je operativna zmogljivost določena s konstantnim količnikom, to ni tako. Poleg omenjenih dejstev ne smemo pozabiti, da na operativno zmogljivost ključno vplivajo čas, vreme in zemljišče, na katerem bataljon deluje, in na omenjene spremenljivke nima velikega vpliva. Sklenemo lahko, da je bataljon sposoben samostojno izvajati bojne naloge z moštvom in materialno-tehničnimi sredstvi, ki jim ima v svoji sestavi. Poveljnikova intelekt in poznavanje zmogljivosti podenot sta tisto, kar zagotovi uspeh na bojišču, saj je poveljnik tisti, ki sprejme odločitev, kako bo enota uporabljena in kako bo delovala.

Ni treba posebej poudarjati, da so strukturne spremembe, izvedene v zadnjih letih, privedle do povečanja bojnih zmogljivosti bataljona. Kljub pomembnim preobrazbam pa takšna podenota še vedno ni popolnoma samostojna. Izpolnjevanje sodobnih zahtev pomeni nujnost implementacije modularnih sestav v kopenskih silah, ki zagotavljajo fleksibilnost in možnost oblikovanja bojnih skupin različnih vrst. Tako bodo v prihodnje oblikovane bojne enote velikosti bataljona z znatno stopnjo integracije, univerzalizacije in unifikacije, ki bodo pripravljene za opravljanje samostojnih operacij in se bodo sposobne povezovati v koherenten sistem. Ne glede na to bodo bojne zmogljivosti bataljona predvsem odvisne ne le od visoko učinkovitih bojnih sredstev, ki so na voljo, temveč tudi, ali morda predvsem, od njihove avtomatizacije, robotizacije, izurjenosti, motiviranosti enote ter odpornosti za udarce iz kibernetnega prostora.

Literatura in viri

1. Petelin, D., ur., in Furlan, B. 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Defensor.
2. SVS Stanag 2605. ATP 3.2.1. 2018. *Taktika zavezniških kopenskih sil*. Natov urad za standardizacijo (NSO).

3. Więcek, W. 2017. Factors determining battalion's combat capabilities (battalion tactical battle group). *Zeszyty Naukowe Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych im. gen. Tadeusza Kościuszki Journal of Science of the gen. Tadeusz Kosciuszko Military Academy of Land Forces*, 49 (3), p. 70–80. Dostopno na: <https://zeszytynaukowe.awl.edu.pl/resources/html/article/details?id=154378&language=en>. [18.7.2023].

Nadporučnik Peter Kavčič

Zaključna naloga:

Zmogljivosti za zagotovitev delovanja v bataljonu

Mentor: podpolkovnik Gorazd Tomažič

6 Zagotovitev delovanja v bataljonu

Vojaška logistika zahteva natančno načrtovanje, uporabo naprednih tehnologij, učinkovito usklajevanje in sodelovanje med različnimi enotami ter zunanjimi organizacijami in prilagajanje razmeram na terenu.

Vojaško logistiko si lahko predstavljamo kot mozaik, ki ga sestavljajo posamezni deli. To so različna funkcionalna področja, kot so oskrbovanje, vzdrževanje, premiki in transport, zdravstvena oskrba, finančna zagotovitev ter vojaška infrastruktura. Brez ustrezne sinhronizacije vseh funkcionalnih področij zagotovitev delovanja oz. logistična podpora v bataljonu ne poteka optimalno, kar ima velik vpliv na delovanje, posledično pa tudi na doseganje ciljev in opravljanje nalog.

Delovne procese na vseh funkcionalnih področjih je treba ves čas nadgrajevati in izboljševati za optimalno delovanje. Pri tem je nadvse pomembna informacijska podpora, pri kateri se ustvarjajo, shranjujejo in pretakajo informacije, kar omogoča učinkovito delovanje procesov ter njihovo poenostavitev.

Logistična podpora je ključna za uspešno izvajanje vojaških operacij, saj zagotavlja, da je bataljon popolnjen, dobro opremljen in oskrbljen z vsemi potrebnimi materialnimi sredstvi, ki morajo biti ustrezno vzdrževana ter pripravljena za uporabo.

Pri zagotovitvi delovanja se lahko pojavljajo različni izzivi, zato je treba implementirati določene metode, s katerimi izboljšamo procese in povečamo verjetnost za uspeh na bojišču.

Vojaško logistiko opišemo kot usklajevanje aktivnosti, ki se nanašajo na načrtovanje, pripravo, zagotavljanje materialnih sredstev in storitve za podporo vojaškim enotam. Njeno glavno poslanstvo je vojaškim enotam omogočiti nemoteno delovanje, premike in usposabljanje, zagotoviti pripravljenost in mobilizacijo v kriznih situacijah ter podpreti dejavnosti v vojni in miru. Ta služi kot nekakšen povezovalni most med splošnimi gospodarskimi viri in obrambno-vojaškimi podsistemi posamezne države, pri čemer sta najpomembnejša načrtovanje in izvajanje vseh ukrepov tako za realizacijo strateških kot tudi operativnih zamisli. Umetnost logistike je integriranje strateških, operativnih in taktičnih načrtov z dejanskimi razmerami na bojišču (Prebilič, 2006).

Delovanje v bataljonu zagotavljajo S-1, S-4 in poveljniško-logistična četa, ki jo sestavljajo poveljstvo, vod za oskrbo s transportnim in kuharskim oddelkom ter oddelkom za oskrbo s strelivom in minskoeksplozivnimi sredstvi. V sestavi čete so še vod za vzdrževanje z oddelkom za vzdrževanje motornih vozil, oddelkom za vzdrževanje oborožitve in oddelkom za vzdrževanje komunikacijsko-informacijskih sredstev, zdravstveni vod z dvema oddelkoma medicinske pomoči in oddelkom za evakuacijo. Za ustrezno zagotovitev delovanja skrbijo četni logistični elementi v vseh četah. Poveljniško-logistična četa je okrepljena z izvidniškim vodom, protioklepnim vodom in vodom za protizračno obrambo.

Bataljon lahko samostojno deluje do 72 ur, po preteku teh ur ga podpre nadrejena nacionalna oz. mednarodna enota, kar je odvisno od tega, v kateri sestavi je, ali pa se oskrbi prek lokalnih dobaviteljev na podlagi sklenjenih pogodb ali prek naročilnic. V času delovanja zunaj nacionalnega ozemlja se oskrbi prek tujih dobaviteljev ali večnacionalnih enot na podlagi sklenjenih sporazumov, države gostiteljice ali podpore nacionalnega podpornega elementa (Škerbinc idr., 2007).

Lastne in dodeljene sile so razvrščene v naslednje logistične elemente, kot jih opredeljujejo Škerbinc in drugi (2007):

– Zaledno poveljniško mesto

V sestavi zalednega poveljniškega mesta, ki je razmeščeno na območju bataljonske logistične postaje, sta S-1 in S-4. Delovanje vodi načelnik S-4.

S-1 izvaja vse kadrovske postopke (npr. postopke z žrtvami, napredovanja, vnos dodatkov v ARDČ, zbiranje podatkov, celostno skrb za pripadnike). S-4 načrtuje oskrbo, premike in transport ter odobrava zahteve iz čet, nadrejeni enoti pošilja zahteve za sredstva, ki jih ne more zagotoviti, obenem pa usmerja in usklajuje izvajanje logističnih elementov.

– Izpostavljena logistična postaja

Delovanje izpostavljene logistične postaje vodi poveljnik poveljniško-logistične čete. Postavljena je zunaj dometa sovražnikove artilerije. V svoji sestavi ima pripadnike iz S-1 in S-4, vod za oskrbo, vod za vzdrževanje s točko za zbiranje in popravilo tehnike, logistične elemente, bivalne in sanitarne kapacitete. Načrtuje, organizira in izvaja oskrbo vseh razredov, transport do razdelilnih točk, evakuacijo materialnih sredstev od bataljonske točke zbiranja pokvarjene tehnike do točke za izvedbo popravila, kjer ponuja ustrezna popravila, zagotavlja kadrovske okrepitve in sprejema/oddaja pošto, dokumentacijo.

– Bataljonska logistična postaja

Delovanje bataljonske logistične postaje vodi namestnik poveljnika poveljniškologistične čete. Nastanjena je zunaj dometa sovražnikovega lažjega posrednega ognja. V svoji sestavi ima skupino za oskrbo s strelivom in minskoeksplozivnimi sredstvi, skupino za oskrbo z gorivi in mazivi, skupino za oskrbo z vodo, premične skupine za vzdrževanje, točko zbiranja tehnike, zdravstveno postajo in zbirališče za vojaške ujetnike. Izvaja oskrbo skladno z zahtevki, izvlek in evakuacijo okvarjenih materialnih sredstev do bataljonske točke zbiranja tehnike, izvaja transport oskrbe in druge administrativno-logistične zadeve.

– Četna logistična postaja

Delovanje četne logistične postaje vodi oz. organizira četni podčastnik, načrtuje in kontrolira pa namestnik poveljnika čete. Nastanjena je v izpostavljeni logistični in četni logistični postaji. V svoji sestavi ima četno razdelilno točko, premično skupino za vzdrževanje in skupino za medicinsko oskrbo (če je dodana). Naloge četne logistične postaje so izvajanje logistične podpore lastnih čet oz. dodeljenih enot, pripravljanje zahtevkov, poročil ter organizacija in prevzem logističnih paketov.

Vsi elementi morajo biti med sabo sinhronizirani zaradi učinkovite, pravočasne in uspešne logistične podpore posameznim enotam v bataljonu, saj le tako omogočimo ustrezno delovanje bataljona in uresničevanje poslanstva.

Logistični elementi morajo biti nastanjeni na lokacijah, ki so premišljeno izbrane in organizirane, da se lahko zagotovita nemoteno izvajanje logističnih procesov ter podpora enotam v bataljonu. Lokacije nastanitev morajo omogočati dostop z vozili in krožni promet ter omogočati ustrezno maskiranje in zaščito pred delovanjem sovražnika. Z ustrezno izbiro lokacije se zmanjšajo možnosti za sovražnikovo detekcijo (Škerbinc idr., 2007). Upoštevati je treba doktrinarne razdalje med elementi logistične podpore bataljona.

Zaščita logističnih elementov za zagotovitev delovanja je ključna za zagotavljanje operativne zmogljivosti bataljona. Ta obsega ukrepe in strategije za zaščito opreme, materialov, infrastrukture ter drugih ključnih virov pred napadi sovražnika.

Pomembno je, da se v BLP vzpostavi krožna obramba z opazovalnicami in patruljami, načrtom ognjene podpore, neposrednega ognja, sistemom alarmiranja v primeru napada, določitvijo reakcijskih sil v primeru napada ter položaji, ki nadzirajo verjetne smeri dostopa.

Informacijska podpora

Informacijska podpora se nanaša na uporabo informacijske tehnologije in sistemov za podporo različnim procesom in dejavnostim znotraj vsake organizacije. Ta podpora pomaga organizacijam izboljšati učinkovitost, produktivnost, komunikacijo, odločanje, obenem pa omogoča večji nadzor nad procesi, ki se odvijajo (Gradišar in Resinovič, 2000).

V Slovenski vojski se uporabljajo različni informacijski sistemi, v katerem se ustvarjajo, shranjujejo in pretakajo informacije, kar omogoča izvajanje določenih procesov ter poenostavitev posameznih delovnih procesov. V nadaljevanju bomo opisali informacijske aplikacije, ki so nujne za učinkovito izvajanje logistične podpore v bataljonu.

SKEV je informacijska aplikacija, ki omogoča pregled stanja na delovodnikih v Slovenski vojski, vnos in izpis podatkov, knjiženje in prerazporeditev sredstev na drug delovodnik ter nadzor stanja. Je pomembna aplikacija za oskrbovanje enot v bataljonu s posameznimi sredstvi.

Aplikacija skladiščne evidence – vzdrževanje in tehnični karton (SKEV – ViTK) se uporablja kot orodje pri izvajanju procesov in vodenju delavniške dokumentacije s področja vzdrževanja. Namenjena je spremljanju življenjskega cikla materialnih sredstev, načrtovanju vzdrževalnih del, izdelovanju delavniške dokumentacije ter za analizo stroškov, obremenjenost delavnic in stopnje realizacije. SKEV ViTK črpa podatke iz baze skladiščne evidence sredstev SKEV. Povezana je z bazami MFERAC, modulom Potni nalogi ter modulom Izločitev (Navodilo za uporabo delavniške dokumentacije, 2022).

Sklep

Bataljon se pri logistični zagotovitvi lahko srečuje s številnimi izzivi, ki pomembno vplivajo na njegovo operativnost, učinkovitost in uspešnost. Prav ti se pojavljajo pri stalnih delovnih procesih na vseh funkcionalnih področjih, ki jih je treba nenehno nadgrajevati in izboljševati za optimalno delovanje.

Najpomembnejši izzivi so predvsem omejeni viri (finančni, kadrovski, materialni), ki lahko otežijo zagotavljanje potrebnih sredstev za učinkovito delovanje. Pomanjkanje vodi v zapoznele dobave, slabo vzdrževanje, nezadostno opremljenost in neučinkovito opravljanje nalog.

Pomembno vlogo imajo varnostne grožnje, kot so sovražnikovi napadi v bojnem delovanju, ali različne druge grožnje, ki predstavljajo velik izziv pri varovanju logističnih poti, prevoznih sredstev in zalog. Na zagotovitev delovanja vplivajo tudi nepopolne informacije, saj pomanjkanje pravočasnih informacij o razpoložljivih virih, potrebah in spremenljivih razmerah otežuje pravilno načrtovanje in odločanje. Kot izziv bi lahko opredelili tudi koordinacijo med enotami, saj je pri večjih operacijah pomembno usklajeno delo med različnimi enotami, kar zahteva dobro komunikacijo, usklajevanje in deljenje informacij.

Izboljšanje logističnih zmogljivosti za nemoteno delovanje bataljona zahteva celovit pristop, ki obsega optimizacijo procesov, uporabo tehnologije, usposabljanje pripadnikov, nenehno spremljanje in prilagajanje na okolje, v katerem delujemo, saj se ta nenehno spreminja.

Omejene vire je treba zagotoviti s povečanjem proračuna oz. pridobivanjem dodatnih finančnih sredstev ter optimizacijo uporabe obstoječih virov in sredstev.

Varnostne grožnje bi že poleg trenutnih ukrepov dodatno omejili z uporabo inovativnih tehnologij za nadzor in sledenje ter z ustrezno balistično zaščito prevoznih sredstev.

Ključna je uporaba naprednih informacijskih sistemov, ki bi omogočali večji in učinkovitejši nadzor ter hitrejši pretok informacij. Vpeljava posameznih strategij, na primer *just-in-time*, bi omogočila dobavo posameznih materialov v krajšem času. V mirnodobnem delovanju je zaradi neučinkovitih pogodb z zunanjimi izvajalci treba na nekatere materiale ali rezervne dele čakati predolgo, kar otežuje delovne procese oz. onemogoča dokončanje že določenih nalog.

Vsak izziv je treba obravnavati celostno, pri čemer moramo upoštevati posebne potrebe in okoliščine bataljona. Za doseganje boljše učinkovitosti so ključnega pomena sodelovanje med različnimi enotami, uporaba sodobnih tehnologij, ustrezna komunikacija ter izraba virov in sredstev.

Literatura in viri

1. Gradišar, M., in Resinovič, G. 2000. *Informatika v organizaciji*. Kranj: Moderna organizacija.
2. Navodilo: *Navodilo za izpolnjevanje in uporabo delavniške dokumentacije tehničnega vzdrževanja MS v SV*. 2022. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo.
3. Prebilič, V. 2006. *Vojaška logistika*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
4. Škerbinc, M., idr. 2007. *Navodilo Lahki pehotni (motorizirani) bataljon*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.

Nadporočnik Tomaž Majdič

Zaključna naloga:

Oskrba in logistično izračunavanje oskrbe v bataljonu

Mentor: podpolkovnik Gorazd Tomažič

7 Logistika v bataljonu

Načrtovanje, organiziranje in izvajanje vojaške logistične podpore so glavni vidiki uspešnega vojaškega delovanja. Ta proces obsega upravljanje in zagotavljanje materialnih virov, prevoza, skladiščenja, distribucije, vzdrževanja ter informacijskih tokov.

Bataljon je s svojim kadrom in opremo usposobljen za izvajanje prve ravni logistične podpore, kar pomeni, da je v bojnem delovanju nizke intenzivnosti, brez zagotavljanja in obnavljanja virov samozadosten 72 ur.

Po Navodilu Lahki pehotni (motorizirani) bataljon (Škerbinc idr., 2007) je bataljon usposobljen za izvajanje prve ravni logistične podpore, vendar mora vzpostaviti elemente logistične podpore, ki neprekinjeno zagotavljajo podporo četam.

Zaledno poveljniško mesto je namenjeno spremljanju situacije ter vodenju in kontroli zagotovitve delovanja. Je stalni element podpore poveljevanja in deluje nepretrgano. Organizira se v zaledju na težišču zagotovitve delovanja, na območju razmestitve elementov. Prav tako je namenjeno, da pri nevtralizaciji izpostavljenega poveljniškega mesta in osnovnega poveljniškega mesta prevzame poveljevanje nad enoto. Zaledno poveljniško mesto je sestavljeno iz odseka za kadrovske zadeve (S-1) in odseka za logistiko (S-4), ki ga vodi načelnik S-4. Postavljeno je na območju bataljonske logistične postaje.

»S-4 v sestavi zalednega poveljniškega mesta predvideva potrebe po oskrbi z vsemi razredi oskrbe, načrtuje oskrbo, premike in transport, odobrava zahteve za dodatno oskrbo iz čet, zahteva sredstva od nadrejene enote, načrtuje in organizira prevzem sredstev v višjem logističnem elementu in organizira pridobivanje sredstev iz lokalnih virov. S-4 tudi uveljavlja poveljnikove prioritete pri oskrbi in usmerja delovanje logističnih elementov pri njenem izvajanju.« (Škerbinc idr., 2007, 413.)

»Izpostavljena logistična postaja je stalni element logistične podpore delovanja bataljona in je razmeščena v območju višje logistične baze« (prav tam, 401). Izpostavljena logistična postaja je od prednjih položajev lastnih sil oddaljena do 20 kilometrov in je zunaj dometa nasprotnikove artilerije.

»Če to zaradi organiziranosti logistične podpore na višji ravni ali zaradi oddaljenosti višje logistične baze ni mogoče, se element razmesti na lokacijo med višjo logistično bazo in bataljonsko logistično postajo ali pa na lokacijo bataljonske logistične postaje« (prav tam, 401–402).

Izpostavljena logistična postaja je sestavljena iz predstavnikov odseka za kadrovske zadeve (S-1) in odseka za logistiko (S-4), voda za zveze, voda za zagotovitev delovanja zdravstvenega voda, izvidniškega voda, voda za oskrbo, protioklepne vode, voda mešane zračne obrambe, ki ji poveljuje poveljnik logistične čete.

»S-4 in poveljnik logistične čete v tem elementu načrtujeta rutinsko oskrbo z vsemi razredi oskrbe, ki sestavljajo dnevni logistični paket. Element organizira oblikovanje logističnih paketov in njihov transport do logistične razdelilne točke. Na podlagi načrta S-4 izpostavljena logistična postaja dopolnjuje zaloge v bataljonski logistični postaji, s tem da jih po potrebi prevzame v višji logistični bazi ali pridobi iz lokalnih virov ter prepelje do bataljonske logistične postaje.« (Prav tam, 414.)

Bataljonska logistična postaja je stalni element logistične podpore bataljona. Postavljena je v območju delovanja bataljona do deset kilometrov od prednjih položajev lastnih sil, kar je zunaj dometa nasprotnikovega lažjega posrednega ognja. Sestavljena je iz skupine za oskrbo s strelivom in minskoeksplozivnimi sredstvi, skupine za oskrbo z gorivi in mazivi, skupine za oskrbo z vodo, premične skupine za vzdrževanje in točko za zbiranje tehnike, bataljonske zdravstvene postaje in bataljonskega zbirališča za vojaške ujetnike.

»Bataljonska logistična postaja izvaja oskrbo po zahtevkih z vsemi razredi oskrbe v bataljonu, predvsem kadar potrebe presežejo načrtovano porabo ali pa je rutinska oskrba onemogočena« (prav tam).

Logistična razdelilna točka je točka stika, ki predstavlja prevzem logističnega paketa od nadrejene enote. Za premik logističnega paketa iz izpostavljenega logističnega postaje do logistične razdelilne točke je odgovoren poveljnik oskrbnega voda. Na logistični razdelilni točki pride do prevzemanja logističnega paketa, ki ga prevzame četni logistik. Logistični paketi se lahko pretovorijo, lahko pa se za hitrejši prevzem samo zamenjajo tovorna vozila.

Četna logistična postaja je stalni element logistične podpore čete. Postavljena je na četni logistični točki, ki je največ en kilometer od črte prednjih položajev lastnih sil. Tesno sodeluje z izpostavljenega logističnega postajo in bataljonsko logistično postajo. Sestavljena je iz skupine za medicino, premične skupine za vzdrževanje, če je dodeljena. Četno logistično postajo vodi namestnik poveljnika čete.

»Četni logistični elementi sodelujejo pri pripravi sredstev za logistični paket v skladu s potrebami čete in so odgovorni za prevzem sredstev v izpostavljenega logističnega postajo ter za transport od logistične razdelilne točke do četne logistične postaje. Transporte izvajajo z lastnimi zmogljivosti, če pa količina sredstev presega njihove zmogljivosti, zahtevajo dodatna transportna sredstva.« (Prav tam, 414.)

Oskrbovalne metode

Oskrbovalne metode se nanašajo na sklop postopkov in metod, ki se uporabljajo za zagotavljanje oskrbe, da se ne zmanjša bojna moč.

Pri popolnjevanju po metodi oskrbovalne postaje se vodi, sekcije ali posamezna bojna vozila izmaknejo iz bojnega razporeda voda in čete ter v koloni vstopijo v oskrbovalno postajo, kjer se popolnijo z oskrbovalnimi razredi I, III in V. Če je treba, se opravi vzdrževanje na vozilih. Promet je enosmeren.

Popolnjevanje z metodo zadnjih vrat se uporablja, kjer je omogočena komunikacija do položajev enot. Vozila ostanejo na svojih položajih, vozila za oskrbo pa se premaknejo do njih. Enote se popolnijo z oskrbovalnimi razredi I, III in V.

Namen vsakega vojaškega logističnega sistema je zagotovitev ustrezne podpore v pravem času in na pravem mestu. Ta podpora naj bi bila nepretrgana ves čas vojaškega spopada. Vendar tudi najbolj skrbno organiziran logistični sistem včasih ne more ohranjati intenzitete bojevanja vojaških enot. Prebilič (2004, 47) opredeli intenziteto bojevanja kot »količino za boj porabljenega vojaškega materiala v določeni časovni enoti.«

Razlogov za padec intenzitete logističnega delovanja je lahko veliko: logistični sistem je lahko tarča sovražnikovega napada, padli in ranjeni pripadniki vojaških enot ter poškodovana bojna sredstva dodatno obremenjujejo logistični sistem, upad intenzitete bojevanja spremlja tudi upad intenzitete delovanja logističnega sistema. Medtem ko krivulja intenzitete logističnega delovanja sorazmerno hitro upade, so enote v spopadu sposobne neko obdobje delovati brez neposredne logistične podpore. Ta pojav je Prebilič poimenoval logistični vakuum. (Prav tam, 47–49.)

Časovno trajanje logističnega vakuuma je odvisno od sposobnosti hitrega obnavljanja logističnega sistema. Ponovni dvig intenzitete delovanja logističnega sistema je prvi pogoj za dvig intenzitete bojevanja enot. Če do tega ne pride, sledita najprej zlom logističnega sistema in dokončni upad intenzitete bojevanja oziroma poraz v vojaškem spopadu.

Načrtovanje zalog materialnih sredstev v Slovenski vojski

Smernice za logistično operativno načrtovanje zalog materialnih sredstev in opreme ter storitev v Slovenski vojski (GŠSV, 2016) predstavljajo minimalne zahteve za sistemsko in pregledno ovrednotenje, oblikovanje in vzdrževanje zalog. Uporabljajo se za izračun potrebnih sredstev in poznejše načrtovanje zalog in storitev doma in v tujini.

Formula za izračun potrebnih materialnih sredstev:

$$\text{CDOS} = (\text{število STAS ali MS}) \times (\text{SDOS}) \times (\text{korekcijski faktorji}) \times (\text{število dni delovanja})$$

Bojni dan oskrbe (CDOS) je merilo, s katerim izkazujemo potrebno količino materialnih sredstev za zagotovitev delovanja. STAS je stalna sestava oziroma število, koliko pripadnikov je treba oskrbeti.

MS so materialna sredstva, ki jih uporabljamo (vozila), SDOS (standardni dan oskrbe) je merilo, s katerim izkazujemo potrebno količino materialnih sredstev za zagotovitev enodnevnega oskrbovanja v običajnih okoliščinah.

Korekcijski faktorji so faktorji, ki so že podani v smernicah in se razlikujejo glede na razred oskrbe in vrsto faktorja (v preglednicah 1, 2 in 3).

Vrsta faktorja	Opis	Vrednost
Klimatski faktor	Zmerno podnebje	1
	Hladno podnebje	1,1
	Puščavsko podnebje	1,3
	Tropsko podnebje	1,4

Preglednica 1: Korekcijski faktor v oskrbovalnem razredu I (Vir: GŠSV, 2016, 5.)

Vrsta faktorja	Opis	Vrednost
Terenski faktor	Ravninski svet	1
	Gričevnat svet	1,2
	Razgibano zemljišče	1,5
	Hribovit/gorski svet	1,5
Vlečni faktor	Brez priklopnega vozila	1
	S priklopnim vozilom	1,25
Klimatski faktor	Toplo podnebje	0,9
	Zmerno podnebje	1
	Hladno podnebje	1,3
	Ekstremno hladno podnebje	1,5
Bojni faktor	Netaktični premik	1
	Urbano naselje	1,5
	Obrambne operacije	1,8
	Izvlačni manever	2,1
	Ofenzivne operacije	2,4

Preglednica 2: Korekcijski faktorji v oskrbovalnem razredu III za vozila (Vir: GŠSV, 2016, 11–12.)

Za korekcijske faktorje v razredu oskrbe III je treba upoštevati, da se faktorji pri gorivu in mazivih množijo. Za gorivo se upoštevajo vsi štirje faktorji (terenski faktor \times vlečni faktor \times klimatski faktor \times bojni faktor). Za čiščenje vetrobranskih stekel (vitrex) se upoštevata dva faktorja (terenski faktor \times klimatski faktor). Pri zavornih tekočinah se upošteva samo terenski faktor. Za hladilno količino se upoštevata dva faktorja (terenski faktor \times bojni faktor), pri motornem olju prav tako dva (terenski faktor \times vlečni faktor).

Vrsta faktorja	Opis	Vrednost
Bojni faktor	Izvlačni manever	1
	Netaktični premik	1
	Obrambne operacije	1,5
	Zadrževalne operacije	2
	Ofenzivne operacije	2,5

Preglednica 3: Korekcijski faktorji v oskrbovalnem razredu V (Vir: GŠSV, 2016, 18.)

Na podlagi logističnih zahtev čete se po formuli za izračun materialnih sredstev, sestavijo logistični paketi, ki jih imenujemo LOGPAK. Četni podčastnik je odgovoren za organizacijo priprave logističnega paketa pod nadzorom poveljnika logistične čete v izpostavljeni logistični postaji. Logistični paket se sestavi za vsako četo v bataljonu, in ko situacija to dopušča, se izvede premik v formaciji kolone. Kolono vodi poveljnik voda za oskrbo. Logistični paket je sestavljen načeloma s sredstvi razredov I, III, V, kot tudi pošto in z vsemi sredstvi, ki jih je zahtevala četa, da podpira njeno delovanje do naslednjega logističnega paketa. Oskrba v običajnih razmerah poteka enkrat do dvakrat dnevno, če je mogoče, poteka v razmerah slabše vidljivosti. Če pa logistični paket ne pride pravočasno do čete, se pojavi logistični vakuum.

Izračun za oskrbovalni razred I (pitno vodo, pitno vodo za druge potrebe, hrano) za 72 ur za obravnavano formacijo bataljona je izdelan za skupno število pripadnikov. Rezultati izračunov so prikazani v preglednici 4.

	POV	POVLOGČ	MOTČ	MOTČ	MOTČ	MMČ	SKUPAJ
Pitna voda	577,5	3102	2491,5	2491,5	2491,5	1303,5	12457,5
Pitna voda za druge potrebe	7035	37.788	30.351	30.351	30.351	15.879	151.755
Obroki hrane	105	564	453	453	453	237	2265

Preglednica 4: *Potreba po razredu I za modificirano šolsko formacijo bataljona 1003/2023 (Vir: lasten.)*

Iz preglednice je jasno, da bataljon za 72-urno delovanje potrebuje 12.457,5 litra pitne vode, kar je 24.915 plastenk. Bataljon potrebuje še dodatnih 151.755 litrov pitne vode za druge potrebe in še 2265 skupnih obrokov.

Pri izračunu količine goriva uporabljamo isto formulo kot za oskrbovalni razred I, vendar namesto števila vojakov pišemo število materialnih sredstev. Računamo lahko količino goriva po četah za vsak tip vozila posebej ali za isti tip vozila skupaj. Pri izračunu je treba upoštevati število avtomobilov, kar se pomnoži s pravilno izbranim SDOS za tip vozila iz smernic in pomnoži s pravilnimi korekcijskimi faktorji, ki so prav tako podani v smernicah. Za gorivo se uporabljajo vsi štirje korekcijski faktorji: terenski, vlečni, klimatski in bojni. Na koncu pomnožimo še s časovnim delovanjem (število dni). Rezultati izračunov so prikazani v preglednici 5.

	POV	POVLOGČ	MOTČ	MOTČ	MOTČ	MMČ	SKUPAJ
TMV	0	842,4	0	0	0	702	1544,4
TTMV	0	6142,5	245,7	245,7	245,7	2702,7	9582,3
ACV	0	491,4	0	0	0	0	491,4
ACG	0	737,1	0	0	0	0	737,1
SKOV 8 × 8	1053	0	4563	4563	4563	351	15.093
SKUPAJ	1053	8213,4	4808,7	4808,7	4808,7	3755,7	27.448,2

Preglednica 5: *Potreba po gorivu za vozila v razredu III za modificirano šolsko formacijo bataljona 1003/2023 (Vir: lasten.)*

Iz preglednice je jasno, da je treba načrtovati 27.448,2 litra goriva za vsa vozila in bojna vozila za 72-urno delovanje v obrambnih operacijah.

Pri izračunu količine tekočine za čiščenje vetrobranskih stekel uporabljamo isto formulo kot v prejšnjih primerih. Zato lahko računamo količine tekočine po četah za vsak tip vozila posebej ali za isti tip vozila skupaj. Pri izračunu je treba upoštevati število avtomobilov, kar se pomnoži s pravilno izbranim SDOS za tip vozila iz smernic in pomnoži s pravnimi korekcijskimi faktorji, ki so prav tako podani v smernicah. Za čiščenje vetrobranskih stekel se uporabljata samo dva korekcijska faktorja: terenski in klimatski. Na koncu pomnožimo še s časovnim delovanjem (številom dni). Rezultati izračunov so prikazani v preglednici 6.

	POV	POVLOGČ	MOTČ	MOTČ	MOTČ	MMČ	SKUPAJ
TMV	0	1,17	0	0	0	0,975	2,145
TTMV	0	9,75	0,39	0,39	0,39	4,29	15,21
ACV	0	0,78	0	0	0	0	0,78
ACG	0	1,17	0	0	0	0	1,17
SKOV 8 × 8	11,7	0	50,7	50,7	50,7	3,9	167,7
SKUPAJ	11,7	12,87	51,09	51,09	51,09	9,165	187,005

Preglednica 6: Potreba po tekočini za čiščenje vetrobranskih stekel (vitrex) za vozila v razredu III za modificirano šolsko formacijo bataljona 1003/2023 (Vir: lasten.)

Iz tabele je jasno, koliko tekočine za čiščenje vetrobranskih stekel potrebuje četa ali bataljon. Bataljon potrebuje 187 litrov vitrexa v obrambnih operacijah za 72 ur delovanja.

Pri izračunu zavorne tekočine uporabljamo isto formulo kot v prejšnjih primerih. Pri izračunu zavorne tekočine se uporablja samo terenski faktor. Na koncu pomnožimo še s časovnim delovanjem (številom dni). Rezultati izračunov so prikazani v preglednici 7.

	POV	POVLOGČ	MOTČ	MOTČ	MOTČ	MMČ	SKUPAJ
TMV	0	0,018	0	0	0	0,015	0,033
TTMV	0	1,125	0,045	0,045	0,045	0,495	1,755
ACV	0	0,09	0	0	0	0	0,09
ACG	0	0,135	0	0	0	0	0,135
SKOV 8 × 8	1,35	0	5,85	5,85	5,85	0,45	19,35
SKUPAJ	1,35	1,368	5,895	5,895	5,895	0,96	21,363

Preglednica 7: Potreba po zavorni tekočini za vozila v razredu III za modificirano šolsko formacijo bataljona 1003/2023 (Vir: lasten.)

Iz tabele je jasno, da bataljon potrebuje 21,363 litra zavorne tekočine v obrambnih operacijah za 72-urno delovanje.

Pri izračunu hladilne tekočine uporabljamo dva korekcijska faktorja: terenski in bojni faktor. Rezultati izračunov so prikazani v preglednici 8.

	POV	POVLOGČ	MOTČ	MOTČ	MOTČ	MMČ	SKUPAJ
TMV	0	0,2592	0	0	0	0,216	0,4752
TTMV	0	20,25	0,81	0,81	0,81	8,91	31,59
ACV	0	1,62	0	0	0	0	1,62
ACG	0	2,43	0	0	0	0	2,43
SKOV 8 × 8	1,62	0	7,02	7,02	7,02	0,54	23,22
SKUPAJ	1,62	24,5592	7,83	7,83	7,83	9,666	59,3352

Preglednica 8: Potreba po zavorni tekočini za vozila v razredu III za modificirano šolsko formacijo bataljona 1003/2023 (Vir: lasten.)

Iz tabele je vidno, da bataljon potrebuje 59,34 litra zavorne tekočine v obrambnih operacijah za 72-urno delovanje.

Pri izračunu motornega olja se uporabljata dva korekcijska faktorja: terenski in vlečni faktor. Rezultati izračunov so prikazani v preglednici 9.

	POV	POVLOGČ	MOTČ	MOTČ	MOTČ	MMČ	SKUPAJ
TMV	0	0,36	0	0	0	0,3	0,66
TTMV	0	15	0,6	0,6	0,6	6,6	23,4
ACV	0	1,2	0	0	0	0	1,2
ACG	0	1,8	0	0	0	0	1,8
SKOV 8x8	1,8	0	7,8	7,8	7,8	0,6	25,8
SKUPAJ	1,8	18,36	8,4	8,4	8,4	7,5	52,86

Preglednica 9: Potreba po motornem olju za vozila v razredu III za modificirano šolsko formacijo bataljona 1003/2023 (Vir: lasten.)

Iz tabele je vidno, da bataljon potrebuje 52,86 litra motornega olja v obrambnih operacijah za 72-urno delovanje.

Pri izračunu streliva se uporablja ista formula kot v predhodnih oskrbovalnih razredih. Vzeti je treba število materialnih sredstev (orožja) istega tipa, kar pomnožimo s SDOS, ki je podan v smernicah za določen tip materialnega

sredstva. To ponovno pomnožimo s korekcijskim faktorjem, ki je prav tako podan v smernicah, in še s časovnim delovanjem (številom dni delovanja). Rezultati izračunov so prikazani v preglednici 10.

	POV	POVLOGČ	MOTČ	MOTČ	MOTČ	MMČ	SKUPAJ
AP 5,56 × 45 mm	12.390	63.012	28.674	28.674	28.674	25.134	186.558
LG1 40 × 46 mm	0	0	216	216	216	0	648
LPM 5,56 × 45 mm	0	0	9072	9072	9072	0	27.216
M 7,62 × 51 mm	0	0	4536	4536	4536	0	13.608
OSP 308 7,62 × 51 mm	0	72	216	216	216	0	720
OSP 338 7,9 × 57 mm	0	210	0	0	0	0	210
OSP 50 12,7 × 99 mm	0	48	0	0	0	0	48
Pi 9 × 19 mm	384	432	732	732	732	372	3384
TM M2 12,7 × 99 mm	0	0	10.080	10.080	10.080	0	30.240
GMG 40 × 53 mm	0	0	882	882	882	0	2646
PORS 2	0	72	0	0	0	0	72
MM 120	0	0	0	0	0	1200	1200
MM 60	0	0	450	450	450	0	1350
RPOO 1	0	144	216	216	216	0	792
RPOO 2	0	0	36	36	36	0	108
RoB	420	2256	1812	1812	1812	948	9060

Preglednica 10: *Potreba po strelivu in minskoeksplozivnih sredstvih ter raketah v razredu V za modificirano šolsko formacijo bataljona 1003/2023 (Vir: lasten.)*

Pri tem izračunavamo še število evropalet za prevoz streliva. Izračun potrebnih evropalet za strelivo 5,56 × 45 mm za avtomatsko puško FN HERSTALF 2000 S pokaže, da na evropaleti pripeljemo 98.000 nabojev streliva 5,56 × 45 mm, kar je 98 zabojev in skupna teža 1489,6 kilograma. Za delovanje bataljona potrebujemo 186.558 nabojev, zato moramo natovoriti dve paleti s strelivom 5,56 × 45 mm, kar je po izračunih 196.000 nabojev 5,56 × 45 mm za avtomatsko puško FN HERSTALF 2000 S.

Sklep

Logistika ima ključno vlogo v vojski in je ena izmed glavnih dejavnosti, ki zagotavlja, da so vojaške operacije uspešne. Logistika zagotavlja, da imajo vojaške enote pravo opremo, orožje, strelivo in druge potrebne materiale za opravljanje nalog. Brez ustreznih sredstev bi bile enote neučinkovite in manj pripravljene na izzive, s katerimi se srečujejo na terenu. Logistična podpora je potrebna za premikanje vojakov, opreme in materialov na bojišče in z bojišča. To obsega organizacijo transporta, vzdrževanje vozil in opreme ter pravočasno dostavo, da se zagotovita pravočasna prisotnost in podpora vojaškim enotam. Brez ustrezne oskrbe z gorivom bi bila vojska omejena v svojih operacijah. Logistika je odgovorna za zagotavljanje, da so vojaške enote opremljene z zadostno količino goriva za delovanje vozil, letal, plovil in drugih naprav. Logistika ima pomembno vlogo tudi pri zagotavljanju ustrezne medicinske podpore in oskrbe ranjenih vojakov na terenu ter pri prevozu ranjenih vojakov z bojišča na višjo raven zdravstvene oskrbe. Učinkovit zdravstveni sistem in zaloge medicinske opreme so ključni za ohranjanje bojne moči enot. Logistika ima pomembno vlogo pri zagotavljanju dolgoročne vzdržnosti vojaških operacij. To pomeni, da je treba načrtovati in zagotavljati materialna sredstva, da se zagotovi, da so na voljo ustrezne količine materialov in opreme, kadar jih vojaške enote potrebujejo, in da ne pride do izčrpanja zalog oz. do upada intenzitete bojevanja, kar privede do logističnega vakuuma. Logistika s pravimi materialnimi sredstvi in pravočasno dostavo zagotavlja materialne potrebe, kar pomeni izpolnjevanje poslanstva.

Pri izračunavanju logistične oskrbe pa smo naleteli na težave. Slovenska vojska uporablja veliko vrst orožja, da pa bi za vsako vrsto orožja lahko naredili logistični izračun oskrbe, je treba prenoviti smernice za logistično operativno načrtovanje zalog materialnih sredstev, opreme in storitev v Slovenski vojski. V smernicah je celo zapisano, da se dopolnjujejo najmanj enkrat na tri leta, vendar veljajo še vedno od leta 2016. Zato tudi logistiki, ki so zadolženi za načrtovanje, nimajo pravega orodja za načrtovanje materialnih sredstev na vojaških vajah doma, v tujini in na mednarodnih misijah.

Za lažjo predstavitev je po izračunih in ocenah za tridnevno delovanje bataljona potrebnih približno 48 ton materialnih sredstev.

Literatura in viri

1. GŠSV. 2016. *Smernice za logistično operativno načrtovanje zalog materialnih sredstev in opreme ter storitev v Slovenski vojski*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo.
2. Prebilič, V. 2006. *Vojaška logistika: teorija in zgodovina*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
3. Škerbinc, M., idr. 2007. *Navodilo Lahki pehotni (motorizirani) bataljon*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj in usposabljanje.

Nadporučnik Luka Nemeč

Zaključna naloga:

Zmogljivosti za izvajanje manevra – premičnost in preživetje na bojišču

Mentor: podpolkovnik Gorazd Tomažič

8 Zmogljivosti za izvajanje manevra

V vojaški terminologiji merimo zmogljivost manevra z uporabo sil s premikom ljudi ali vozil v povezavi z ognjeno močjo in hitrostjo. Zmogljivejša in bolj zaščitena logistična sredstva prispevajo k boljši pripravljenosti in operativni učinkovitosti vojaških sil na bojišču ter zmanjšanju tveganja za izgube in prekinitve kroga oskrbe. To je ključnega pomena za uspešno izvajanje vojaških operacij v različnih situacijah. Zmogljivosti, s katerimi opisujemo vojaška vozila, so mobilnost, zaščita, oblika sredstva, vzdržljivost, zmogljivost motorja, vzdrževanje in komunikacijski sistemi. Ob tem je pomembna tudi prilagodljivost vozil za prevoz različnih vrst tovora in opreme, od hrane do goriv in drugih tehničnih tekočin, medicinske opreme ter preostale opreme, potrebne za delovanje enot. Poleg zmogljivosti je zelo pomembna tudi zaščita sil, ki je bistvena za ohranjanje bojne zmogljivosti in varnosti vojaških enot. Za boljšo premičnost in preživetje ter svobodo delovanja pa se lahko bataljonu dodajo inženirske enote, ki podpirajo premičnost in preživetje enot v boju z izdelavo prehodov skozi različne naravne ali umetno ustvarjene ovire ali čeznje.

Zmogljivost za izvedbo vojaških manevrov se meri različno, odvisno od specifičnega manevra in naloge. Pri zmogljivostih za izvedbo vojaškega manevra sta zelo pomembni tudi oprema in logistika. Pravilna uporaba, vzdrževanje in oskrba z opremo so ključni za uspešne vojaške manevre. Vojaška oprema, vključno z orožjem, vozili, komunikacijsko opremo in drugo opremo, mora biti vedno

pripravljena za uporabo. To obsega redno vzdrževanje, preverjanje delovanja in zamenjavo poškodovane ali obrabljene opreme. Prav tako je pomembno zagotoviti učinkovito logistiko za oskrbo z gorivi, strelivom, hrano, zdravstveno oskrbo in drugimi materialnimi sredstvi. Pomanjkanje materialnih virov lahko resno vpliva na poslanstvo in izvedbo vojaške operacije ter manevrov. Za izvedbo manevra sile za bojevanje potrebujejo sredstva za ognjeno delovanje v obliki streliva in minskoeksplozivnih sredstev ter sredstev za izvedbo premikov v obliki različnih tehničnih tekočin, goriv in maziv. Logistična oskrba pri izvedbi manevra ima ključno vlogo, saj omogoča, da so sile za bojevanje ustrezno oskrbljene, vzdrževane in imajo potrebno zdravstveno zagotovitev. V nadaljevanju bomo na kratko opisali sredstva Slovenske vojske, ki jih logistične enote uporabljajo pri oskrbi, prevozi materialnih sredstev, njihovem vzdrževanju in zdravstveni oskrbi na terenu, s katerimi podpirajo izvedbo manevra in premičnosti ter preživetja na bojišču. Opisana sredstva so del šolske formacije, ki je bila pripravljena izključno za ta prispevek.

Premična sredstva za oskrbo

Avtocisterna za prevoz goriva (ACG) Iveco Trakker AD 380 T 44W je namenjena za prevoz, distribucijo in začasno skladiščenje pogonskega goriva v cestnem prometu in na terenu. Vozilo je sestavljeno iz tovornega vozila – podvozja, cisterne skupnega volumna 14.930 litrov, zaboja s črpalno-merilno opremo in zaboja za dodatno opremo. ACG zaradi prekatov omogoča prevoz več različnih vrst goriva. V Slovenski vojski se za prevoz in distribucijo goriva uporabljajo še cisterne z volumnom 7470 litrov). Vozilo ima pogon 6 × 6. Zaradi skupne mase vozila, višine, višine podvozja, zaščite in nezmožnosti ognjenega delovanja vozilo ni najbolj primerno za terenske razmere in ne daje ustrezne zaščite za posadko (Sovič, 2016).

Avtocisterna za prevoz vode (ACV) Iveco Trakker AD 380 T 44W je namenjena za prevoz, distribucijo in začasno skladiščenje pitne vode na terenu. Vozilo je sestavljeno iz tovornega vozila – podvozja, cisterne skupnega volumna 10.000 litrov, zaboja s črpalno-merilno opremo in zaboja za dodatno opremo. Omogoča tudi gretje vode. V Slovenski vojski se za prevoz in distribucijo pitne vode uporabljajo še cisterne z volumnom 7000 litrov. Vozilo ima pogon 6 × 6. Zaradi skupne mase vozila, višine, višine podvozja, zaščite in nezmožnosti ognjenega

delovanja vozilo ni najbolj primerno za terenske razmere, prav tako ne daje ustrezne zaščite za posadko (Sovič, 2016).

Premična sredstva za premike in transport

Vozilo Mercedes Benz Actros 4146k je namenjeno za prevoz kontejnerjev, paletiziranega tovora in ob uporabi nakladalne ploščadi tudi za izvleko ter evakuacijo poškodovanih ali okvarjenih vozil. Tovorno vozilo ima možnost izvleke in nalaganja vozila tudi z vitlom. Ima visoko nosilnost, močan motor ter dobre vozne lastnosti na dobro utrjenih urejenih komunikacijah in je bolj primerno za izvedbo operativnih in strateških premikov kot taktičnih, kjer je s svojim 8×4 pogonom vezan na utrjene in suhe komunikacije. Zaradi skupne mase vozila, višine, višine podvozja, zaščite in nezmožnosti ognjenega delovanja vozilo ni najbolj primerno za terenske razmere, prav tako ne daje ustrezne zaščite za posadko (Sovič, 2016).

Vozilo Mercedes Benz Actros 3336 AK je namenjeno za prevoz materialnih sredstev in oseb. Na tovornem delu ima možnost prevoza dvajset oseb. Na strešni strelni lini ima možnost namestitve pehotne oborožitve. Vozilo ima visoko nosilnost in je zasnovano za prevoze na dolge razdalje. Vozilo ima pogon 6×6 . Zaradi skupne mase vozila, višine, višine podvozja, zaščite in nezmožnosti ognjenega delovanja vozilo ni najbolj primerno za terenske razmere, prav tako ne daje ustrezne zaščite za posadko (Sovič, 2016).

Premična sredstva za vzdrževanje

Zabojnik delavnica Zepelin Sortimo z vozilom MB Actros 3346 AK je namenjen kot podporna enota za servisno-vzdrževalna dela. Opremljen je tako z osnovnim kot specialnim orodjem, potrebnim za servisno in vzdrževalno dejavnost vozil, orožja, radijskih napravi in drugih materialnih sredstev. Zabojnik je razdeljen na tri dele: delovno mesto z orodjem za elektronika, delovno mesto z orodjem za puškarja in delovno mesto z orodjem za mehanika. Osnovno se zabojnik deli na delovni prostor, kjer so omenjena delovna mesta, in na tehnični prostor. Sestavni del zabojnika je tudi šotor delavnica velikosti 8×12 metrov.

Premična sredstva za zdravstveno oskrbo

Lahko kolesno oklepno sanitetno vozilo ST Ravne Valuk (LKOSV) Valuk je namenjeno nujni oskrbi in prevozu ranjencev ter poškodovancev v terenskih razmerah. Opremljeno je s štirimi pritrđišči za Natova nosila, kar pomeni, da je namenjen za prevoz štirih teže poškodovanih oseb v ležečem položaju ali šest lažje poškodovanih v sedečem položaju. Posadka LKOSV je sestavljena iz voznika, poveljnika vozila in bolničarja.

Slovenska vojska prav tako uporablja sanitetno visoko mobilno večnamensko kolesno vozilo (angl. *high mobility multipurpose wheeled vehicle* – HMMWV), ki lahko prevaža šest lažje poškodovanih oseb v sedečem položaju ali štiri težko poškodovane osebe v ležečem položaju. Posadko vozila sestavljajo poveljnik, voznik in bolničar (Kovač, 2020). Že iz njegovega imena je jasno, da ima vozilo pogon 4 × 4, kar mu omogoča vožnjo po različnih terenih, blatu, pesku, snegu in na skalnatih območjih. Vozilo ima oklepna vrata z neprebojnimi stekli, kar daje dodatno zaščito posadki.

Sredstva Tehnične značilnosti	Cisterna zaprevoz goriva	Cisterna za prevoz vode	Tovorno vozilo Actros 4146k	Tovorno vozilo – Actros 3336 AK	Zabojnik delavnica	Oklepno reševalno vozilo Valuk	Vozilo, sanitetno, HMMWV1151
Pogon	6 × 6	6 × 6	8 × 4	6 × 6	6 × 6	6 × 6	4 × 4
Rajdni krog	18 m	18 m	21,5 m	25 m	20,3 m	17,5 m	6,35 m
Bredenje vozila	0,75 m	0,75 m	0,60 m	0,75 m	0,75 m	1,2 m	0,76 m
Maksimalni vzpon	60 %	60 %	63 %	45 %	61 %	70 %	60 %
Maksimalni prečni nagib	30 %	30 %	30 %	30 %	31 %	40 %	40 %
Največja mogoča hitrost	85 km/h	85 km/h	85 km/h	90 km/h	85 km/h	100 km/h	120 km/h
Akcijski radij (utrjene ceste)	500 km	500 km	600 km	700 km	600 km	700 km	402 km
Povprečna poraba goriva	34 l/100 km	34 l/100 km	34 l/100 km	30 l/100 km	34 l/100 km	35 l/100 km	50 l/100 km

Preglednica 1: Zmogljivosti vozil logističnih enot v sestavi bataljona (Vir: Tehnični podatki, www.slovenska vojska.si, 2023.)

Manevri in zmogljivosti logističnega konvoja Slovenske vojske

Za manever bataljona je bistveno, da imajo sredstva, s katerimi izvajamo premike materialnih sredstev, čim boljše zmogljivosti za hitre in varne spremembe smeri.

Izvedba manevra je zelo odvisna od zmogljivosti in oskrbe logističnih elementov z materialnimi sredstvi, ki so potrebna, da sile za bojevanje lahko izvajajo manever. Ker je manever odvisen od ognjenega delovanja in premika enot, so logistične enote ključni dejavnik za vzdrževanje manevra silam za bojevanje, ki jih popolnjujejo z materialnimi sredstvi, potrebnimi za premike in ognjeno delovanje. Logistične enote spadajo k silam za zagotovitev delovanja, katerih naloga je, da silam za bojevanje zagotavljajo vsa materialna sredstva ob pravem času, na pravem mestu in v pravih količinah. Cilj je zagotoviti, da so bojne enote bataljona dovolj oskrbljene s strelivom, gorivi, vodo, hrano, medicinsko oskrbo in drugimi sredstvi za izvedbo naloge.

Zmogljivost oz. sestava in manever logističnega konvoja sta odvisna predvsem od razdalje, velikosti in naloge enote, nevarnosti, trajanja naloge in terena, na katerem logistične enote izvajajo oskrbovanje svojih prednjih čet iz zaledja delovanja. Tako lahko oskrbovanje bojnih enot poteka iz izpostavljene logistične postaje ali bataljonske logistične postaje do logističnih razdelilnih točk, četnih logističnih postaj ali neposredno na bojne linije, kar je manj verjetno. Prav zato sta odvisni sestava in zmogljivost logističnega konvoja, ki bo izvajal prevoz materialnih sredstev. Zaradi slabših voznih lastnosti za premagovanje neutrjenih zemljišč so prevozna sredstva Slovenske vojske za prevoz materialnih sredstev vezana na premike po utrjenih poteh, kar omejuje izvedbo manevra, ter s tem otežuje oskrbovanje bojnih enot na prednjih bojnih linijah. Že v vojnah na Bližnjem vzhodu (Afganistan, Irak) se je pokazalo, da so logistični konvoji pogosto tarče napadov, ki so jih napadali z različnimi minami, improviziranimi eksplozivnimi napravami in ročnim protiklepnim orožjem. To je pripeljalo do veliko žrtve in zamud pri dostavi materialnih sredstev na bojišča (Peršuh, 2022). Da bi se izognili žrtvam, morajo biti sredstva, ki izvajajo premike materialnih sredstev ali jih spremljajo, sposobna premagovati različne terenske podlage in vremenske razmere, dobro zaščitena, prav tako pa morajo imeti dovolj zadostno lastno ognjeno podporo za zavarovanje med premiki. Razen sanitetnih vozil nimajo vozila za logistično oskrbovanje Slovenske vojske nobene dodatne protiminske ali balistične zaščite. Prav tako nimajo nobene dodatne ognjene podpore razen osebne oborožitve pripadnikov, zato v Slovenski vojski take konvoje najpogosteje

spremljajo enote oklepljenih bojnih vozil iz sestave motorizirane čete bataljona, ki jim s tem zagotavlja zavarovanje premikov.

Slovenska vojska je leta 2022 prejela štirideset vozil MAN 44M WLS HX 8 × 8 nemškega podjetja Rheinmetall, ki so eni najpogostejših vojaških tovornih vozil na svetu. Vozilo ima možnost zamenjave neoklepljene kabine z oklepljeno, kar lahko mehaniki opravijo v zgolj enem dnevu. Oklepljena kabina ščiti posadko pred osemkilogramskimi protitankovskimi eksplozivnimi minami. Prav tako imajo vozila na vrhu kabine možnost montaže oborožitvene postaje in dveh sistemov za dimne lanserje, ki se lahko prožijo iz kabine. V kabini je pred sovoznikom pritrdilno mesto za računalnik, vgrajene pa so tudi vse napeljave za sistem C4I. Vozilo je terenske izvedbe (*off road*) in s pogonom 8 × 8 ter prečnimi in vzdolžnimi zaporami diferencial na vseh oseh daje dobre pogoje za premikanje po različnih terenih in v vremenskih vplivih. Prav tako ima z 1,5 metra višine dobre pogoje za bređenje. Edina težava je njegov rajdni ali obračalni krog, ki zaradi dolžine vozila znaša blizu 25 metrov, bo pa po uvedbi vozil v uporabo dobra alternativa sredstvom, ki jih uporabljamo danes. Nekaj teh vozil se bo nadgradilo s cisternami, s katerimi se lahko izvaja prevoz vode ali goriv. Prav tako pa istoimensko podjetje izdeluje tudi mobilne delavnice za vzdrževanje v terenskih razmerah ter vozila za izvleko in izredne prevoze, s katerimi bi lahko izvajali izvleko in evakuacijo bojnih oklepnih vozil 8 × 8.

Sklep

Razlogi, da težimo k logističnim sredstvom, ki so zmogljivejša za premičnost in preživetje na bojišču, so predvsem v zaščiti sil in zmožnosti premikanja na različnih terenskih podlagah v vseh vremenskih razmerah. Kar zadeva varnost sredstev, ki jih logistične enote uporabljajo za prevoze materialnih sredstev in zdravstveno oskrbo, lahko povemo, da razen sanitetnih vozil Slovenske vojske preostala vozila logističnih enot nimajo nobene balistične in protiminske zaščite, saj so civilne izdelave.

Ker so logistične enote s svojo podporo in dostavo materialnih sredstev zelo pomembne za ohranjanje vzdržljivosti sil in izvedbo naloge, spadajo med cilje visoke vrednosti. Prav zato je pomembno, da vojaške enote uporabljajo sredstva, ki jim omogočajo premike po težjih terenih v vsakem vremenu in imajo balistično

ter protiminsko zaščito in s tem sledijo manevrskim enotam na bojišču, ki jih podpirajo.

Poveljniki pri svojih načrtovanjih za izvedbo manevra morajo upoštevati zmogljivosti in omejitve logističnih enot in enote za zdravstveno zagotovitev, prav tako pa morajo načrti logističnih zagotovitev podpirati izvedbo manevra, kar pomeni, da bojnim silam zagotovijo potrebna materialna sredstva ob pravem času, na pravem mestu in v zadostnih ter pravih količinah. Pravočasna in zadostna oskrba bataljona v boju s potrebnimi materialnimi sredstvi je ključ do uspeha v boju in zagotovitev za izvedbo manevra. Glede na opisano stanje sredstev, ki jih imajo logistične enote Slovenske vojske, smo spoznali, da bo potrebna modernizacija sredstev, ki bodo ponujala dobro zaščito sil, premičnost na različnem terenu in možnosti ognjenega delovanja, s katerim bi povečali varnost logističnih konvojev, ki zagotavljajo materialna sredstva enotam neposredno na bojišču. Tako bi logističnim enotam omogočili, da bi ob napadih ali zasedah imele zmogljivosti za izvajanje manevra.

Literatura in viri

1. Kovač. M. 2020. *Katalog vozil SV*. MORS. Pridobljeno na IPSV: [https://ipsv.ocsv.mors.si/logbr/157logp/oe/Dokumenti%20v%20skupni%20rabi/04_TEHNI%C4%8CNA%20DOKUMENTACIJA/KATALOGI/Katalog%20vozil%20SV%20\(verzija%201.2020\).pdf](https://ipsv.ocsv.mors.si/logbr/157logp/oe/Dokumenti%20v%20skupni%20rabi/04_TEHNI%C4%8CNA%20DOKUMENTACIJA/KATALOGI/Katalog%20vozil%20SV%20(verzija%201.2020).pdf). [12. 7. 2023].
2. Peršuh. R. 2022. *Trendi in eksperimenti v vojaški logistiki*. Zaključna naloga, [na spletu]. Maribor. Slovenska vojska. Poveljniško štabna šola. Zaključna naloga višjega štabnega tečaja. Dostopni na: <https://dk.mors.si/IzpisGradiva.php?id=1258&lang=slv>. [27. 9. 2023].
3. Sovič. A. 2016. *Logistična podpora bojnega delovanja*. Zaključna naloga, [na spletu]. Maribor. Slovenska vojska. Poveljniško štabna šola. Zaključna naloga štabnega šolanja. Dostopni na: <http://dk.mors.si/IzpisGradiva.php?lang=slv&id=1060>. [27. 9. 2023].

Nadporočnik Amadej Petelinšek

Zaključna naloga:

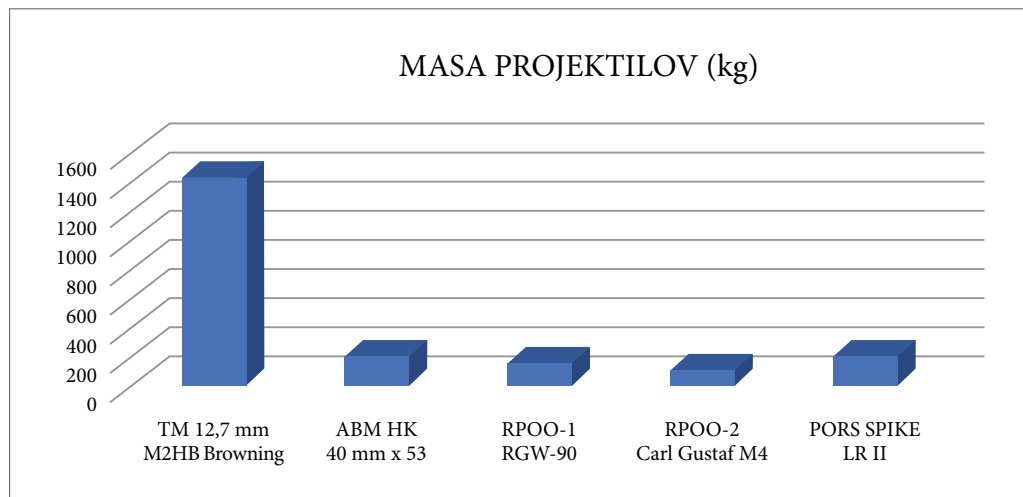
Ognjene zmogljivosti oborožitvenih sistemov v bataljonu

Mentor: major Aleš Zelenko

9 Ognjena moč oborožitvenih sistemov bataljona

Ognjena zmogljivost je skupna sposobnost enote, da s svojimi ognjenimi sredstvi in strelivom izvede določene ognjene naloge v boju. Poznavanje ognjenih sposobnosti, ciljev in želenih učinkov se uporablja kot temelj za načrtovanje, razdelitev in združevanje ognjenih sredstev ter realno določanje ognjenih nalog (Ratković, 1981). Temelji na ognjeni moči oborožitvenih sistemov, ki ga predstavljata skupna masa projektilov posameznih in vseh orožij posameznega oborožitvenega sistema v bataljonu ter sposobnost izstrelitve količine projektilov v nekem času.

Graf 1 prikazuje ognjeno moč vseh orožij šolskega bataljona oziroma skupno maso vseh projektilov oborožitvenih sistemov. Za izračun so bile uporabljene opredeljene vrednosti bojnih kompletov. Daleč največjo ognjeno moč ima težki mitraljez (TM) Browning, in sicer je masa projektilov 1440 kilogramov. Naslednji po masi projektilov si sledijo protioklepne vodene rakete (PORS) SPIKE LR II s skupno težo projektilov 203 kilograme, avtomatski bombomet (ABM) HK 40 mm × 53 z 206 kilogrami, ročno protioklepno orožje (RPOO-1) 90 mm RGW-90 s 165 kilogrami in RPOO-2 Carl Gustaf M4 s 115 kilogrami. Skupna masa projektilov šolskega bataljona znaša 2129 kilogramov.

Graf 1: Masa projektilov vseh posameznih orožij v bataljonu (Vir: lastna raziskava.)

Število izstreljenih projektilov za posamezni oborožitveni sistem prikazuje preglednica 1.

Oborožitveni sistem	Normalni ogenj (min)	Hitri ogenj (min)
TM 12,7 mm M2HB Browning	40	100
ABM HK 40 mm × 53	16	32
RPOO-1 RGW-90	1	/
RPOO-2 Carl Gustaf M4	4	/
PORS SPIKE LR II	3	/

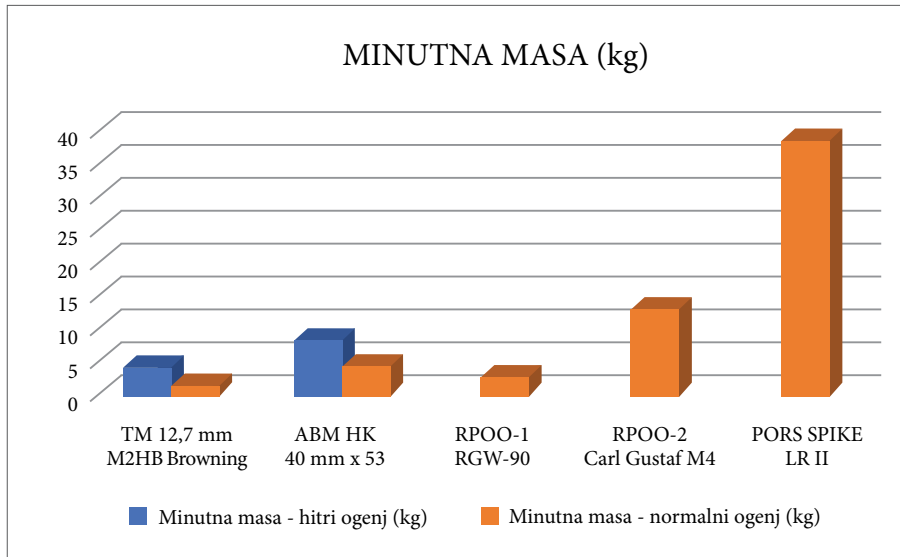
Preglednica 1: Število izstreljenih projektilov na minuto (Vir: lastna raziskava.)

Ognjena moč podpornih orožij

Pri podpornih orožjih se upošteva hitrost streljanja za normalni in za hitri ogenj, medtem ko pri protioklepni sistemih obstaja samo ena hitrost streljanja, ki smo jo šteli kot normalni ogenj.

Na grafu 2 vidimo, da ima PORS SPIKE LR II največjo maso izstreljenih projektilov na minuto. Za izračun je bilo uporabljena teoretična hitrost streljanja tri projektili na minuto, kar pri teži rakete 12,7 kilograma nanese 38,1 kilograma. Naslednji po tej kategoriji ognjene moči je RPOO-2 84 mm Carl Gustaf, katerega štirje izstreljeni projektili na minuto nanesejo 12,8 kilograma. Od protioklepni

orožij je na zadnjem mestu RPOO-1 RGW-90 s sposobnostjo izstrelitve enega projektila na minuto, ki ima težo 2,5 kilograma.

Graf 2: Masa projektilov na minuto (Vir: lastna raziskava.)

Za podporna orožja smo pri izračunih uporabili hitri in normalni ogenj. Med tema dvema oborožitvenima sistemoma prevladuje ABM HK 40 mm × 53, ki s hitrim ognjem izstreli na minuto 32 bombic (8,1 kilograma) in 16 bombic (4 kilograme) z normalnim ognjem. TM 12,7 mm M2HB s hitrim ognjem izstreli 100 nabojev (4 kilograme) nabojev in z normalnim ognjem 40 (1,6 kilograma) nabojev.

Oborožitveni sistem z najdaljšim učinkovitim dometom 5500 metrov je PORS SPIKE LR II, sledijo mu TM 12,7 mm M2HB Browning s 1830 metri, ABM s 1500 metri, RPOO-2 Carl Gustaf M4 s 700 metri in RPOO-1 RGW-90 s 500 metri.

Za ugotovitev ognjene zmogljivosti sistemov ali bataljona je treba proučiti vse elemente posameznega oborožitvenega sistema, ki vplivajo na sposobnost celotnega bataljona za ognjeno delovanje proti ciljem. Ključni dejavniki ognjenih zmogljivosti so ognjena moč oziroma masa in število projektilov ter učinkovit domet in učinek na cilju.

Zmožnost delovanja TM 12,7 m M2HB Browning in ABM HK 40 mm × 53, če orožje deluje z normalnim ognjem v podpiranju pehote oziroma pri delovanju po ciljnih je 30 minut, ABM pa lahko deluje 35 minut. Kadar se iz teh oborožitvenih sistemov strelja s hitrim ognjem, lahko TM Browning deluje 12 minut, medtem ko ABM 11 minut.

Kot eden izmed parametrov ognjene zmogljivosti je tudi sposobnost delovanja podpornega oborožitvenega sistema za podporo premikanja pehote v boju. Za izračun smo uporabili teoretično hitrost premikanja pehote 33 m/min oziroma največ 2 km/h. To hitrost smo uporabili tudi za izračun premikanja pehotnega vojaka s kratkimi preteki.

Za izračun časa smo upoštevali, da orožje deluje prvo minuto s hitrim, pozneje pa z normalnim ognjem.

Hitri ogenj pri ABM HK znaša 32 nabojev na minuto, pri TM Browning M2 HB pa 100 nabojev na minuto. Normalni ogenj pri ABM HK je 16 nabojev na minuto in pri TM Browning M2HB 40 nabojev na minuto.

ABM HK 40 mm × 53 lahko deluje 21 minut oziroma pehota lahko v tem času premaga do 700 metrov terena. TM Browning lahko podpira 28 minut in 30 sekund oziroma pehota lahko v tem času naredi slab kilometer.

Pri izračunu razdalj, ki jo lahko premaga pehota ob podpiranju podpornih oborožitvenih sistemov, se je upoštevalo, da orožje deluje prvo minuto s hitrim ognjem in nato vsako nadaljnjo minuto z normalnim ognjem. Pehota lahko tako ob podpori iz ABM premaga skoraj 700 metrov, medtem ko ob podpori iz TM 940 metrov.

Ob delovanju vseh RGW-90 (66 kosov) bi lahko uničili tank ali oklepni transporter. Z RPOO-2 Carl Gustaf M4 bi lahko z vsemi 36 projektili uničili oklepni transporter in nobenega tanka.

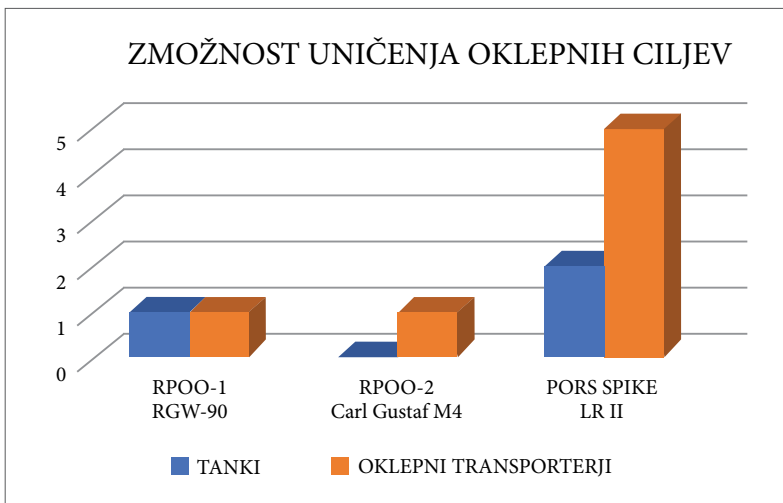
PORS SPIKE LR II lahko s svojimi 16 raketami uniči pet oklepnih transporterjev ali dva tanka (Grizila, 2001).

Verjetnost zadetka je odvisna od značilnosti cilja, velikosti balistične slike, namerilnih naprav in natančnosti strelca. Učinkovitost nekega sistema se določi z verjetnostjo uničenja cilja v določeni bojni nalogi (Žabkar, 2007).

Učinkovitost protioklepnega oborožitvenega sistema je odvisna tudi od sposobnosti vojaka oziroma operaterja na orožju, ki mora to orožje prenašati in biti sposoben zadeti cilj. Priporočena masa obremenitve naj ne bi presegala 35 odstotkov lastne teže vojaka, kar pri povprečnem 80 kilogramov težkem vojaku nanese 24 kilogramov (prav tam).

Teža orožja RGW-90 znaša 8,6 kilograma, masa ročnega netrznajnega topa Carl Gustaf M4 pa skupaj z bojnim kompletom 6 projektilov tehta tudi do 35 kilogramov.

Graf 2 prikazuje zmožnost uničenja oklepnih ciljev s protioklepnimi orožji, ki jih ima na razpolago bataljon glede na šolsko formacijo.

Graf 2: Učinkovitost protioklepnih oborožitvenih sistemov oz. uničenja oklepnih vozil (Vir: lastna raziskava.)

Ker so projektili protioklepnih oborožitvenih sistemov nevodeni, so najboljši zadetki na krajših razdaljah od 100 do 200 metrov. Namerilne naprave na RPOO so praviloma osnovne. Ob uporabi novejših in boljših namerilnih naprav se poveča uporabni domet oborožitvenega sistema na 500 metrov ali več. Pri premičnih ciljeh praktična razdalja ne presega 300 metrov (Barać, 2021).

Sklep

Za ugotovitev ognjenih zmogljivosti oborožitvenih sistemov smo naprej izračunali skupno maso vseh projektilov iz vseh oborožitvenih sistemov v bataljonu. Skupna masa vseh projektilov znaša 2129 kilogramov. Glede na rezultate ima največjo skupno maso TM Browning s skupno maso vseh projektilov 1440 kilogramov. Za primerjavo bi z zamenjavo TM Browning s 30 mm avtomatskim topom povečali ognjeno moč za 1860 kilogramov, kar bi skupaj nanese 3989 kilogramov projektilov. Za izračun vrednosti 30 mm avtomatskega topa je bil uporabljen bojni komplet 400 projektilov.

Podatek o masi projektilov predstavlja le eno od vrednosti za ugotavljanje ognjene moči oborožitvenega sistema. Za ugotovitev in izračun ognjene zmogljivosti oborožitvenega sistema smo uporabili praktične hitrosti streljanja. Zaradi bolj realnih vrednosti smo uporabili angleška navodila. Glede na rezultate minutne mase smo ugotovili, da ima z 38,1 kilograma daleč največjo zmogljivost v tej kategoriji PORS SPIKE LR II. Med podpornimi oborožitvenimi sistemi ima večjo zmogljivost ABM z minutno maso izstreljenih projektilov 4 kilogramov ob normalnem ognju in 8,1 kilograma ob hitrem ognju. TM na minuto normalnega ognja izstreli za 1,6 kilograma projektilov in 4 kilograme pri hitrem ognju.

Po rezultatih in vpogledih v učinkovite domete smo ugotovili, da ima s 5500 metri največjo ognjeno zmogljivost PORS SPIKE LR II, ki lahko deluje najdlje od vseh oborožitvenih sistemov, in to z največjo ognjeno močjo.

Za podporne oborožitvene sisteme smo preračunali čas in sposobnost podpiranja izkrcane pehote na bojišču. Ugotovili smo, da lahko z dodeljeno količino projektilov TM podpira izkrcano pehoto 28 minut in 30 sekund, medtem ko ABM deluje z enim bojnim kompletom 21 minut. Pehota lahko ob podpiranju TM premaga skoraj kilometer, medtem ko ob podpiranju ABM 700 metrov. Z izračuni smo ugotovili, da je en bojni komplet za izvedbo kakršnih koli delovanj premalo, saj bi bil na prostranem, odprtem, ravninskem terenu, kot je trenutno bojišče v Ukrajini, slovenski bataljon zelo omejen z delovanjem in posledično bi imel majhno možnost uspeha in preživetja. Upoštevali smo, da lahko podaljšamo čas delovanja posameznih oborožitvenih sistemov s tem, da izmenično deluje več oborožitvenih sistemov hkrati, vendar kljub temu ocenjujemo, da bi bila potrebna najmanj dva bojna kompleta, s katerima bi povečali vzdržljivost in sposobnost bataljona za bojno delovanje.

Kot eno izmed meril učinkovitosti in posledično ognjene zmogljivosti oborožitvenega sistema je tudi ubojnost, ki se meri z zmogljivostjo uničenja oklepnih ciljev s protioklepnimi sredstvi. Upoštevati je potrebno, da zadetek še ne pomeni uničenega cilja in da vsi projektili ne bodo zadeli. Ob primerjavi protioklepnih oborožitvenih sistemov ugotovimo, da glede na predvidene vrednosti uničimo največ dva tanka ali pet oklepnih transporterjev s PORS SPIKE LR II, medtem ko RGW-90 lahko uniči le en tank ali en oklepni transporter. Carl Gustaf M4 z vsemi 36 projektili ne more uničiti nobenega tanka, lahko pa uniči oklepni transporter. Glede na vrednosti je treba dobro oceniti, koliko oborožitvenih sistemov in koliko bojnih kompletov bo vzel bataljon s seboj na nalogo, hkrati pa je treba upoštevati veliko težo teh sistemov, ki predstavlja obremenitev posadke.

V sklopu raziskovanja smo za primerjavo pregledali podatke ruske bataljonske taktične skupine. Ruski bataljon ima od podpornih oborožitvenih sistemov v sestavi 42 TM in 6 ABM, medtem ko ima slovenski bataljon 30 TM in 9 ABM. Glede na število TM in ABM ter njihovo ognjeno zmogljivost med bataljonoma v tej kategoriji ni večjih razlik. Pri primerjavi protioklepnih oborožitvenih sistemov smo ugotovili, da ima slovenski bataljon 66 RPOO-1 in 6 sistemov RPOO-2 s skupno 104 projektili ter 4 PORS 2 s skupno 16 projektili glede na bojni komplet. Ruska bataljonska taktična skupina ima v kategoriji protioklepnih oborožitvenih sistemov 108 projektilov RPOO-2 RPG-7 in 6 orožij PORS 9K113 s skupno 145 projektili. Prav tako ima ruska bataljonska skupina v svoji sestavi 4 protitankovska vozila 9K114 Shturm, ki imajo skupno 144 projektilov za protioklepno delovanje. Glede na podatke ugotavljamo, da je v tej kategoriji ruski bataljon neprimerljivo zmogljivejši od slovenskega. Glavno ognjeno moč ruskega bataljona predstavlja 10 tankov T-72BR3, ki imajo skupno 450 kosov 122 mm projektilov, 6 2S3M samovoznih havbic s 432 kosov 152 mm projektilov in še 6 samovoznih večcevni raketnih sistemov BM-21 Grad kalibra 122 mm, s skupno 540 raketami. Skupna masa projektilov tankov, samovoznih havbic in samovoznih večcevni raketnih sistemov ruskega bataljona znaša 49422 kilogramov, medtem ko je skupna masa projektilov podpornega in protioklepnega orožja slovenskega bataljona 2129 kilogramov. Iz podatkov lahko sklenemo, da bi glede na ognjeno zmogljivost ruskega bataljona bataljon Slovenske vojske potreboval več sredstev z večjo ognjeno močjo.

Literatura in viri

1. Barač, M. 2021. *Ročna protioklepna orožja SV: analiza potreb za SrPB*. Zaključna naloga štabnega šolanja. Maribor: Center vojaških šol.
2. Grizila, B. 2001. *Priročnik za podporo vojaškega preigravanja*. Ljubljana: Generalštab Slovenske vojske.
3. Žabkar, A. 2007. *Pehotna oborožitev in oprema, stanje in smeri razvoja*. Ljubljana: Defensor.

Nadporočnik Danilo Šiško

Zaključna naloga:

Ognjene zmogljivosti pehotne oborožitve v bataljonu

Mentor: major Aleš Zelenko

10 Ognjene zmogljivosti pehotne oborožitve v bataljonu

Vojaška doktrina pravi, da sta oborožitev in vojaška oprema materialni del bojne moči in pomembno vplivata na zagotavljanje sposobnosti Slovenske vojske pri samostojnem delovanju ali v sestavi zavezniških sil (Petelin in Furlan, 2006, 22).

Ogenj je osnovno sredstvo za nevtralizacijo in takojšnje uničenje sovražnikove žive sile in opreme na kopnem, morju ali v zraku. Skupaj s premikom in udarom sestavlja osnovne elemente boja. Biti mora načrtovan in organiziran. (Ratković in Petrović, 1981.)

Škerbinc (2007, 14) omenja, da bataljon deluje pretežno z izkrcano lahko pehoto. V svoji sestavi ima veliko ognjeno moč, ki jo zagotavljajo neposredni in posredni ognjeni sistemi, s katerimi doseže ognjeno premoč in odloči izid boja.

Moč oborožitvenih sistemov, s katero ti delujejo po določenem cilju, se je nekoč v taktični situaciji (napad, obramba, zasledovanje, umik ipd.) izražala s številom izstrelkov, izstreljenimi na določeni razdalji v časovni enoti, ali z maso izstreljenih izstrelkov v časovni enoti. Vse pogosteje se izraža s številom uničenih ali onesposobljenih ciljev (tankov, letal in ladij) v določenem času in na določeni razdalji oziroma z velikostjo uničene površine v hektarjih. (Žabkar in Svete, 2011, 8.)

Ognjena moč je sposobnost orožij in enot za delovanje po izbranih ciljnih in objektih. Izraža se s številom, kilogrami ali tonami izstreljenih izstrelkov glede na čas. Za strelno orožje je ognjena moč število nabojev ali izstrelkov, ki se izstrelijo v časovni enoti na tekoči meter (Ratković in Petrović, 1981).

Izraz ognjena zmogljivost redko kje zasledimo. To ni standardni izraz v tehničnem ali znanstvenem smislu. Lahko pa se uporablja v različnih povezavah, odvisno od uporabe ali specifičnega področja. V nekaterih povezavah se izraz uporablja za opisovanje zmogljivosti ali učinkovitosti strelnega orožja. Tukaj bi ognjena zmogljivost pomenila sposobnost orožja za izstreljevanja strelcev ali projektilov ter povzročanje škode ali uničenja.

Ratković in Petrović (1981) v Vojnem leksikonu opredeljujeta, da je ognjena zmogljivost skupna sposobnost enote za izvedbo določenih nalog v boju z razpoložljivo oborožitvijo in odobrenimi količinami streliva.

Učinkovit domet orožja se nanaša na razdaljo, na kateri je orožje še sposobno doseči cilj in povzročiti želen učinek. Odvisen je od vrste orožja, njegovega kalibra, zasnove, uporabljenega streliva in drugih dejavnikov (Ratković in Petrović, 1981).

Je največja razdalja, na kateri se lahko pričakuje, da bo orožje natančno in da bo doseglo želeni učinek oziroma rezultat. Je oddaljenost od oborožitvenega sistema, pri kateri je 50 odstotkov pričakovana verjetnost zadetka cilja (FM 101-5-1, 2004).

Ognjene zmogljivosti pehotne oborožitve bataljona

Z zbranimi podatki o vrsti oborožitve v šolskem bataljonu in bojnem kompletu za posamezno orožje smo izračunali število nabojev, bombic in ročnih bomb. Rezultati so prikazani v preglednici 1. Tukaj smo se osredotočili na oborožitev, za katero bomo poskušali izračunati ognjeno moč posameznih orožij, ki bodo predmet obravnave. Pri izračunu smo upoštevali, da ima vsak pripadnik pri sebi en bojni komplet streliva za posamezno orožje.

Pi 9 mm Beretta M92FS	8460
AP 5,56 mm FN F2000S	110.670
LPM 5,56 mm FN MINIMI	43.200

M 7,62 mm FN MAG	27.000
OSP 7,62 mm Ultima Ratio Commando	1800
OSP 8,6 mm Mini Hecate	500
OSP 12,7 mm Hecate II	88
PCB 40 mm LG1	324
RoB Arges SPLHGR 85	725
RoB Arges OFFHGR 85	1450

Preglednica 1: Skupno število kosov nabojev, bombic in ročnih bomb (Vir: lastna raziskava.)

Za nadaljnje raziskovanje je to število kosov ključno, saj bomo na tej podlagi izračunavali ognjeno moč našega šolskega bataljona.

Vojaška doktrina Slovenske vojske pojmuje bojno moč kot vse sile in sredstva za vojskovanje oziroma količinski in kakovostni kazalec celotne fizične moči in učinkovitosti enote. Je celotna uničujoča sila, ki jo enota uporabi proti sovražniku v nekem času. Elementi bojne moči so kadri, vojaška oborožitev in oprema, pripravljenost za delovanje, vzdržljivost ter kolektivno delovanje (Petelin in Furlan, 2006, 21).

Ogenj	Pi	AP	LPM	M	OSP 7,62	OSP 8,6	OSP 12,7	PCB	RoB
Normalen na minuto	20	10	25	100	6	6	6	6	3
Hiter na minuto	40	30	100	200	6	6	6	6	3

Preglednica 2: Praktična hitrost ognja na minuto (Vir: lastna raziskava.)

Oborožitev in oprema pomembno vplivata na razmerje sil v boju ter na potek boja. Prizadevati si moramo za to, da smo opremljeni s sodobnim in učinkovitim orožjem, ki ustreza načinu bojevanja in posebnostim zemljišča. Preglednica 2 prikazuje število nabojev pri normalni in hitri uporabi ognja ter učinkoviti domet posameznega orožja. Za hitrosti ognja je v Slovenski vojski zelo malo napisanih navodil. Edino navodilo, ki je uradno, je za lahko puškomitraljez 5,56 mm FN MINIMI. Drugi podatki o hitrosti ognja so iz angleških ali ameriških

navodil. Za ostrostrelne puške smo pri normalnem ognju upoštevali deset sekund (šest nabojev na minuto). Tehnično bi sicer streljali hitreje, vendar bi ostrostrelec/boljši oddelčni strelec potreboval več časa za premišljen strel. V praksi pa bi seveda izstrelili precej manj strel, mogoče enega ali dva na minuto z več minutami vmesnega odmora. Seveda tukaj obstaja razlika med delovanjem boljšega oddelčnega strelca in pravega ostrostrelskega tima. Vendar jasne norme ne obstajajo, zato smo upoštevali sredino med tehničnimi zmogljivostmi in taktično realnostjo. Hitri strel se za ta orožja ne računa. Pri uporabi podcevnega bombometa 40 mm LG1 in ročni bombi Arges smo upoštevali taktično realnost, da lahko vojak v eni minuti ustrelj vseh šest bombic ali odvrže vseh šest ročnih bomb.

Hitrost ognja ima ključno vlogo pri prevladi in uspehu na bojišču, saj omogoča hitro in učinkovito delovanje ter prilagajanje na spreminjajoče se razmere. Na bojišču ima vpliv na dinamiko in taktične odločitve ter lahko prispeva k prevladi in dosegi cilja.

Ognjene zmogljivosti delovanja oborožitvenih sistemov bataljona v različnih taktičnih situacijah

Izbira ustreznega režima ognja je odvisna od situacije na bojišču in razpoložljivega orožja. Pravilno upravljanje in usklajevanje režimov ognja so ključni za doseganje taktičnih ciljev, varnost lastnih enot ter prevlado nad sovražnikom.

Preglednica 3 prikazuje, koliko minut lahko delujemo s posameznim kosom orožja pri uporabi normalnega ognja glede na število nabojev v bojnem kompletu.

Pi	AP	LPM	M	OSP 7,62	OSP 8,6	OSP 12,7	PCB	RoB
1,5	21	32	10	10	16,6	7,3	1	1

Preglednica 3: Zmožnost delovanja orožja v minutah pri normalnem ognju (Vir: lastna raziskava.)

Preglednica 4 prikazuje, koliko minut lahko delujemo s posameznim kosom orožja pri uporabi hitrega ognja glede na število nabojev v bojnem kompletu. V tej preglednici so izjema ostrostrelne puške ter podcevni bombomet 40 mm LG1

in ročna bomba Arges. Za to oborožitev hitrega ognja nismo računali, temveč smo upoštevali vrednosti normalnega ognja.

Pi	AP	LPM	M	*OSP 7,62	*OSP 8,6	*OSP 12,7	*PCB	*RoB
0,75	7	8	5	10	16,6	7,3	1	1
* Opomba: Normalni ogenj								

Preglednica 4: Zmožnost delovanja orožja v minutah pri hitrem ognju (Vir: lastna raziskava.)

Če primerjamo obe preglednici, je jasno, da se teoretično čas uporabe normalnega ognja in hitrega ognja zelo razlikuje. Namreč pri uporabi hitrega ognja se čas zelo skrajša. Pri pištoli je to za 50 odstotkov, pri avtomatski puški 67, lahkem puškomitraljezu 75 in mitraljezu 50 odstotkov.

Jugoslovanska ljudska armada je na podlagi osnovnih načel oboroženega boja in izkušenj predvidevala, da bodo združene taktične enote brez jedrske podpore zmožne dosežati povprečni tempo napada od 1,5 do 2 kilometra na uro. Prav tako je avstrijska vojska v okviru vojaških preigravanj predvidevala 1,5 kilometra na uro za kopenske vojske (Grizila, 2001, 32).

Premikanje je bojni taktični postopek, s katerim se taktične in združene taktične enote organizirano premeščajo z območja na območje v stanju popolne pripravljenosti za bojevanje skladno z bližajočo se nalogo (Grizila, 2001, 41).

Pehota se po bojišču v kratkih pretekih giba največ 2 kilometra na uro oziroma 30 metrov na minuto. Spreminja se lahko glede na različne dejavnike, kot so teren, fizična pripravljenost vojaka, obremenitev opreme, taktične okoliščine. Prav tako je treba upoštevati, da se lahko hitrost gibanja med bojem razlikuje glede na situacijo, v kateri se vojak znajde.

Preglednica 5 prikazuje čas v minutah, ki ga pehota potrebuje pri premagovanju bojišča v kratkih pretekih pri določeni razdalji. Izračun je preprost približek in ne upošteva drugih dejavnikov, kot so utrujenost, teren, vreme, ovire na bojišču. Prav tako je treba upoštevati, da so vojaške taktike in strategije glede gibanja na bojišču kompleksne in vključujejo več kot le preteke.

300 m	400 m	500 m	600 m	700 m	800 m	900 m
10 min	13,3 min	16,6 min	20 min	23,3 min	26,6 min	30 min

Preglednica 5: *Kratki preteki* (Vir: lastna raziskava.)

Čas kritja premika na bojišču je odvisen od več dejavnikov, kot so dolžina razdalje, teren, vreme, sovražnikova ognjena moč, razpoložljiva zaščita in hitrost premikanja enot. V splošnem je cilj zmanjšati čas izpostavljenosti sovražnikovemu ognju na minimum. Pri izračunih nismo upoštevali artilerije, letalske podpore, oklepnih vozil (tankov), bojnih vozil pehote, temveč zgolj pehotno oborožitev.

Za vzpostavitev ognjene moči je potrebna minuta hitrega ognja, za vse nadaljnje minute pa normalni ogenj. Pri izračunu smo upoštevali delovanje s hitrim ognjem in porabo streliva. Preostanek streliva smo uporabili pri vzdrževanju ognjene moči z normalnim ognjem. Tako smo dobili teoretični čas samega kritja premika, ki je prikazan v preglednici 6.

Koliko časa lahko nevtraliziramo nasprotnika in pokrivamo premike lastne enote		
Količine preostalega streliva	Normalni ogenj (min)	Čas (min)
AP 5,56 mm FN F2000S		
180	10	18
LPM 5,56 mm FN MINIMI		
700	25	28
M 7,62 mm FN MAG		
800	100	8

Preglednica 6: *Čas kritja premika* (Vir: lastna raziskava.)

Pomembno je opozoriti, da so navedeni časovni okviri zgolj okvirni primeri in se lahko zelo razlikujejo glede na različne situacije in razmere na bojišču. Pri vzpostavljanju ognjene premoči so ključnega pomena usposobljenost, usklajenost in načrtovanje, da se dosežejo optimalni rezultati. V preglednici 7 so prikazane možne količine projektilov (število in masa) v učinkoviti domet za posamezno orožje.

Orožje	Pi	AP	LPM	M	*OSP 7,62	*OSP 8,6	*OSP 12,7	*PCB	*RoB SPLHGR 85
Število	67,68	442,68	172,8	270	18	8	3,6	9,72	246,5
Masa v kg	8460	110.670	43.200	27.00	1800	500	88	324	725

Preglednica 7: Število in masa izstrelkov v učinkovitem dometu orožja (Vir: lastna raziskava.)

Količina projektilov nam pove kapaciteto ognjene moči, saj višje število projektilov običajno pomeni večjo kapaciteto za izvajanje ognjenih napadov. Sklepamo lahko tudi o pripravljenosti za spopad. Z večjo količino projektilov so enote bolj pripravljene za spopad. S tem pa so povezane tudi logistične zmogljivosti. Večje vojske imajo običajno večje zaloge streliva za vzdrževanje operativne sposobnosti enot.

Pomembno je vedeti, da količina projektilov ne zagotavlja uspešnosti ali učinkovitosti vojaških operacij.

Študije spopadov med drugo svetovno vojno razkrivajo, da so ameriške čete porabile 25.000 nabojev za vsakega ubitega. V korejski vojni se je število podvojilo na 50.000 nabojev na sovražnikovo smrt. Do takrat, ko so Združene države vstopile v vojno v Jugovzhodni Aziji, je tehnološki napredek orožja omogočil, da je vsak ameriški pehotni vojak dobil v roke avtomatsko puško in posledično ogromno ognjeno moč. Ta pridobitev pa je povzročila porabo 200.000 nabojev na vsakega ubitega sovražnika. Ameriški ostrostrelci v Vietnamu so v povprečju ubili enega na vsakega 1,3 do 1,7 porabljenega naboja. Generalpodpolkovnik John H. Hay Jr., ki je leta 1967 poveljeval 1. pehotni diviziji vojske, je leta 1974 napisal, da uporaba ostrostrelcev v Vietnamu ni bila novost, temveč sistematično usposabljanje in uporaba agresivne in ofenzivne ostrostrelske ekipe (Lee Lanning, 2013).

Ameriške sile so v Iraku in Afganistanu izstrelile približno 250.000 nabojev na vsakega ubitega upornika. Zaradi tega ameriški izdelovalci streliva niso mogli dohajati povpraševanja. Posledično so ZDA morale uvažati zaloge iz Izraela. Sile so porabile 1,8 milijarde nabojev na leto (Buncombe, 2011).

Pri izračunu števila ubojev glede na naše količine streliva v bataljonu smo uporabili te številke: 25.000, 50.000 in 250.000 nabojev na enega ubitega. V

preglednici 8 so prikazane izračunane vrednosti za posamezni kaliber streliva (pištola, avtomatska puška in lahki puškomitraljez, mitraljez ter ostrostrelna puška) ter v preglednici 9 za skupno.

Naboj – kaliber	Število nabojev na uboj	25.000	50.000	250.000
9 × 19 mm	8460	0	0	0
5,56 × 45 mm	153.870	6	3	0
7,62 × 51 mm	27.000	1	0	0
Naboj – kaliber	Število nabojev	Vrednost 1,3		Vrednost 1,7
* 7,62 × 51 mm	1800	1384		1058
* 8,6 × 70 mm	500	384		294
* 12,7 × 99 mm	88	67		51
* Ostrostrelne puške				

Preglednica 8: Število ubojev glede na naše količine streliva (posamezno) (Vir: lastna raziskava.)

Število nabojev	Vrednost 25.000	Vrednost 50.000	Vrednost 250.000
189.330	7	3	0
	Vrednost 1,3		Vrednost 1,7
*2388	1836		1404
* Ostrostrelne puške			

Preglednica 9: Število ubojev glede na skupno količino streliva in ostrostrelno strelivo (Vir: lastna raziskava.)

Iz tega lahko matematično sklepamo, da bi bataljon z našo količino streliva ubil od tri do sedem sovražnikov ter z ostrostrelnimi puškami od 1400 do 1800.

Število nabojev, ki so potrebni za doseg uboja, se lahko razlikuje glede na vrsto orožja, taktiko sovražnika, okolje in razmere na bojišču. Ključna dejavnika pa sta psihofizična pripravljenost in usposobljenost. Strelska usposobljenost strelca ima prav tako pomembno vlogo pri doseganju učinkovitih zadetkov. Natančnejše orožje in bolj usposobljeni strelci imajo večjo možnost doseči uboj z manjšim številom strelcev.

Sklep

Pehotna oborožitev ima ključno vlogo v vojaških enotah, saj predstavlja neposredno bojno moč na tleh. Sodobna pehotna oborožitev je zasnovana tako, da povečuje sposobnost pehotnih enot na bojišču, hkrati pa ponuja večjo mobilnost in prilagodljivost.

Bojne zmogljivosti vojaške enote ali celotnih vojaških sil so ključnega pomena. Na bojno zmogljivost pa ima velik vpliv tudi ognjena moč. V prispevku je postavljeno raziskovalno vprašanje, kakšna je ognjena moč pehotne oborožitve v bataljonu SV. Vloga ognjene moči na bojišču je izjemno pomembna. Visoka ognjena moč pehotne oborožitve omogoča pehoti, da učinkovito napada sovražnika na različnih razdaljah, zagotavlja ognjeno podporo drugim enotam in ščiti lastne sile pred sovražnimi napadi. Prav tako lahko močno streljanje prisili sovražnika, da ostane v zaklonu, kar omejuje njegovo sposobnost premikanja in napredovanja.

Ognjena moč pehotne oborožitve je odvisna od več dejavnikov, kot so kaliber orožja, hitrost streljanja, količina razpoložljivega streliva in sposobnost natančnega merjenja. Večji kaliber in hitrost streljanja povečata kinetično energijo nabojev, kar lahko povzroči večjo škodo na ciljnih. Prav tako je pomembno, da pehota lahko dolgo časa vztraja na bojišču s primerno zalogo streliva. Redno usposabljanje vojakov, vzdrževanje in posodabljanje oborožitve ter pravilna uporaba v bojnih situacijah so ključnega pomena za zagotavljanje učinkovite ognjene moči.

Najprej smo izračunali teoretični čas streljanja z normalnim in hitrim ognjem na en bojni komplet streliva. Razlika je bila očitna. Namreč pri uporabi hitrega ognja se nam čas pri različni oborožitvi drastično skrajša (tudi za 75 odstotkov). Že iz tega lahko sklepamo, da je en bojni komplet streliva premalo. To smo spoznali tudi pri premiku na bojišču (kratki preteki) in kritju tega premika. Glede na hitrost premika pehote po bojišču v kratkih pretekih, ki znaša največ 30 metrov na minuto, lahko z oborožitvijo krijemo premike nekaj minut oziroma metrov, če pri izračunu ne upoštevamo zelo zahtevnega terena in vremena ter nihanj v psihofizični pripravljenosti in morali za bojevanje. Pri tem lahko sklepamo, da bi za delovanje potrebovali najmanj dva bojna kompleta streliva. To pa je seveda spet povezano z dodatno težo za vojaka in dodatno logistično obremenitvijo za enoto. Število projektilov, ki jih uspešno usmerimo proti sovražniku, lahko odločilno vpliva na izid. V nalogi smo teoretično izračunali, koliko kilogramov

projektilov pade na učinkovitem dometu. Če povečamo količine, imamo več ključnih prednosti:

- Večja možnost zadetka: z več projektili na cilj se povečajo možnosti za uspešen zadetek. Posebej na daljših razdaljah, kadar je ciljanje težavno, večje število strelav poveča verjetnost, da bo vsaj eden od njih dosegel cilj.
- Povečana ognjena moč: višje število projektilov pomeni večjo ognjeno moč. To je ključnega pomena pri podpori napadajočih enot in zastraševanju sovražnika. Ognjena premoč lahko prisili sovražnika v umik, kar daje prednost lastnim enotam.
- Manjša verjetnost napak: kljub temu da imajo najnaprednejše orožje in najbolj usposobljene strelce, je vedno nekaj verjetnosti za napake. Z več projektili na cilj se zmanjša tveganje za neuspeh.
- Možnost obvladovanja več ciljev hkrati: v nekaterih situacijah, kot so boji v urbanem okolju ali obkolutvenih taktikah, se enote srečajo z več cilji hkrati. Večja količina projektilov omogoča, da se usmeri ogenj na več sovražnikov in tako poveča verjetnost uspeha.

Ubojnost na bojiščih se nanaša na sposobnost vojaške sile, da povzroči smrt in škodo nasprotni strani ter tako doseže svoje cilje v vojnem spopadu. Pri izračunu števila ubojev glede na naše količine streliva v bataljonu smo uporabili količine streliva iz različnih študij (druga svetovna vojna, korejska vojna, Irak, Afganistan). Zanimivi podatek, ki smo ga zasledili, je, da so ZDA porabile 1,8 milijarde nabojev na leto (Afganistan, Irak). Mi v našem bataljonu ga imamo na razpolago približno 192.000. Iz tega lahko matematično sklepamo, da bi naš bataljon z našo količino streliva ubil od tri do sedem sovražnikov, z ostrostrelnimi puškami pa od 1400 do 1800. To so rezultati, ki so izključno izračunani za pehotno oborožitev. Tukaj ni sofisticiranih oblik orožja, kot so topovi, tanki, letala, raketni sistemi, ki bi omogočile večje uničenje sovražnikove sile tudi na daljših razdaljah.

Za primerjavo smo si izbrali rusko bataljonsko taktično skupino (*Battalion Tactical Group, BTG*), ki jo sestavlja 700–800 ljudi. Rusi imajo v svoji sestavi 191.070 nabojev kalibra 5,56 mm, 43.880 nabojev 7,62 mm, 3848 nabojev 9 mm, 30.000 nabojev 12,7 mm, 522 bombic 30 mm in 448 bombic 40 mm. Največje razlike so pri nabojih kalibrov 5,56 mm in 12,7 mm. Skupna količina vseh nabojev našega bataljona je približno 192.000, ruskega pa 269.000.

Danes je bojna moč precej drugačna. Kljub temu da še vedno obstaja potreba po usposobljenih vojakih, je tehnologija postala ključni element. Sodobna vojska vključuje najnaprednejše orožje, ki omogoča izvajanje natančnih in usklajenih operacij. Pomembno je razumeti, da mora bojna moč vedno služiti cilju zagotavljanja varnosti in miru. Kljub njenemu razvoju in uporabi moramo z njo ravnati preudarno in odgovorno.

Literatura in viri

1. Buncombe, A. 2011. *US forced to import bullets from Israel as troops use 250,000 for every rebel killed*. Belfast Telegraph [online]. Dostopno na: <https://www.belfasttelegraph.co.uk/news/world-news/us-forced-to-import-bullets-from-israel-as-troops-use-250000-for-every-rebel-killed/28580666.html>. [25. 7. 2023].
2. FM 101-5-1. 2004. *Operational Terms and Graphics* [elektronska knjiga]. Headquarters, Department of the Army United States Marine Corps. Dostopno na: https://bpbusw2.wpmucdn.com/sites.widener.edu/dist/c/12/files/2019/01/Operational_Terms_And_Graphics-2l90n7x.pdf. [7. 7. 2023].
3. Grizila, B. 2001. *Priročnik za podporo vojaškega preigravanja*. Ljubljana: Generalštab Slovenske vojske.
4. Lee Lanning, M. 2013. *Inside the crosshairs*. Ballantine Books.
5. Petelin, D., ur., in Furlan, B. 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Defensor.
6. Ratković, B., in Petrović, P. 1981. *Vojni leksikon*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
7. Škerbinc, M. idr. 2007. *Navodilo Lahki pehotni (motorizirani) bataljon*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
8. Žabkar, A., in Svete, U. 2011. *Sodobni oborožitveni sistemi. 1. del, Življenjski cikli, načini nabave in faze razvoja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Seznam kratic

AP – avtomatska puška

LG – lanserji granat (angl. *granade launcher*)

LPM – lahki puškomitraljez

M – mitraljez

OSP – ostrostrelna puška

PCB – podcevni bombomet

Pi – pištola

RoB – ročna bomba

Nadporočnik Matija Zupančič

Zaključna naloga:

Ognjene zmogljivosti ognjene podpore in zračne obrambe

Mentor: podpolkovnik Boris Stankovič

11 Zmogljivosti ognjene podpore in zračne obrambe

Bataljon praviloma v sestavi nima enot zračne obrambe, lahko pa mu je dodan element zračne obrambe iz višjih enot (Škerbinc idr., 2007, 32). Dodan vod zračne obrambe podpira bataljon in je nedeljiva enota, katere poveljnik je svetovalec poveljnika bataljona pri načrtovanju in usklajevanju zračne obrambe (prav tam, 390). Namen zračne obrambe v bataljonu je omogočiti svobodo delovanja in varovati lastne sile s pomočjo aktivnih ter pasivnih ukrepov. Aktivni ukrepi zračne obrambe so bojno delovanje na nasprotnikova sredstva z namenom preprečevanja uspešnega delovanja oziroma nevtralizacije nasprotnika (Petelin in Furlan, 2006, 92). Pasivne ukrepe zračne obrambe (maska, prikrivanje) izvajajo tudi druge enote v bataljonu (Škerbinc idr., 2007, 32). Aktivna zračna obramba se glede na prioriteto poveljnika bataljona izvaja s ščitjenjem poveljniškega mesta, sredstev za ognjeno podporo, logistične postaje, rezerve ali oskrbovalnih poti (prav tam, 390). Ključna naloga zračne obrambe je opazovanje zračnega prostora in alarmiranje enot ob pričakovanem priletu zrakoplovov. Zgodnje alarmiranje poteka prek centra zračne obrambe, kar omogoča podenotam bataljona predčasno pripravo, da se zmanjšajo učinki morebitnega napada (prav tam, 391).

Zmogljivosti ognjene podpore

Pri zmogljivosti ognjene podpore moramo upoštevati, da ne gre za zmogljivosti posamičnega sredstva, temveč za skupinsko ognjeno moč, s katero dosegamo različne učinke, kot so nevtralizacija, uničenje, rušenje, oviranje, motenje in druge naloge (Poje, 2011, 69). Hkrati pa moramo upoštevati, da pri zmogljivosti ognjene podpore ne gre samo za učinkovitost posamičnih orožij, streliva in osebja, temveč tudi za izkustvene, preračunane oziroma dogovorjene norme porabe streliva za zelene učinke (Stergar, 2000, 15).

Poje (2011) sicer navaja, da samo izjemoma uporabljamo učinek uničenja in le, če razpolagamo z zadostnimi količinami streliva ter za pomembne, dobro vidne cilje omejenih dimenzij. »Tanke in samovozno oklepljeno orožje v zaklonilnikih uničujemo s strmim ali z navpičnim streljanjem z orožjem kalibra 120 mm in več« (prav tam, 74).

Ognjena podpora lahko opravlja velik spekter nalog, vendar je pri njenem delovanju treba upoštevati število orožij in količino potrebnih dejstev za doseg cilja oziroma izvedbe posamezne naloge. Poleg primerne izbire cilja glede na dana sredstva pa je zelo pomemben tudi segment logistične podpore. Ognjena podpora je potencialno velik porabnik streliva v zelo kratkem časovnem obdobju. Običajno logistična postaja bataljona dostavlja strelivo na ognjene položaje, saj minometna četa nima lastnih sredstev za transport. Izjema je artilerijska podpora, katero oskrbuje brigada (Škerbinc, 2007, 352). Poraba streliva se s časovno enoto postopoma zmanjšuje, saj moramo poleg omejitev posadke upoštevati tudi zmogljivosti posameznega orožja, kot so dovoljene oziroma predpisane hitrosti streljanja glede na čas. Ta hitrost streljanja je definirana kot režim ognja, katerega osnovni namen je zagotavljati varnost posadke in nemoteno delovanje orožja.

Top havbica kalibra 155 mm ima največji domet 39 kilometrov, če uporabljamo projektil PAT 802 HE LR/BB. Za projektil M107A1 HE je največji domet 22 kilometrov, medtem ko ima projektil za zadimljenje največji domet 19 kilometrov (Hreščak, 2022).

Širino, ki jo lahko pokrijemo, določamo z definiranjem normalnega snopa baterije, ki je definiran kot zmnožek povprečnega območja delovanja s številom orožij (Poje, 2011, 70). Grizila (2001, 71) poda 50 metrov za povprečno območje delovanja delcev projektila za artilerijsko orožje kalibra 155 mm. Iz podatka lahko izračunamo normalni snop baterije TN90, ki je 300 metrov. Poje (2011,

70) poda, da na cilje, ki so širši od 1,5 širine normalnega snopa, streljamo kot na več ločenih ciljev. V primeru baterije TN90 streljamo s snopom po širini cilja do 450 metrov.

Za izračun porabe streliva predpostavljamo, da bo brigada zagotovila podporo ene baterije s šestimi orožji v podporo bataljonu. Bojni komplet havbice je 56 projektilov, torej ima baterija na voljo 336 projektilov v bojnem kompletu. Preglednica 1 povzema vstopne podatke iz Pravil artilerijskega streljanja (Poje, 2011, 123) ter preračun porabe streliva v odstotkih bojnega kompleta skupine orožij.

Ognjena naloga, vrsta in značilnosti cilja in enota normiranja	Havbica 155 mm na razdalji do 10 km			
	Projektilov	% b/k	Projektilov	% b/k
	25 % nevtralizacija/cilj		50 % uničenje/cilj	
Vod samovoznega oklepnega orožja (MM)	270	80 %	821	244%
Vod orožja v zaklonilniku	180	54 %	547	163%
Vod na prostem	60	18 %	182	54%
Raketna baterija PZO	100	30 %	304	90 %
Elektronska sredstva na vozilih	120	36 %	365	109 %
	25 % nevtralizacija/1 ha		50 % uničenje/1 ha	
Živa sila in ognjena sredstva na prostem	15	4 %	46	14 %
Tanki in oklepni transport na prostem	110	33 %	334	100 %
ŽS in OS v nepopolnih zaklonilnikih	110	33 %	334	100 %
ŽS in OS, T in OT v popolnih zaklonilnikih	150	45 %	456	136 %

Preglednica 1: Preračun porabe streliva top havbica 155 mm TN90 (Vir: lasten izračun na podlagi podatkov iz Pravil artilerijskega streljanja (Poje, 2011).)

Pokaže se, da je največja poraba streliva pri poskusu nevtralizacije oziroma uničenja voda samovoznega oklepnega orožja. Za 25-odstotno nevtralizacijo potrebujemo 45 projektilov na orožje oziroma 20 minut streljanja, za 50-odstotno uničenje pa potrebujemo 137 projektilov na orožje oziroma 80 minut streljanja. Čas, potreben za 50-odstotno uničenje glede na ognjene naloge, je predolg, razen

v primeru voda na prostem oziroma žive sile in ognjenih sredstev na prostem, kjer potrebujemo deset minut oziroma dve minuti streljanja. Nerealno je pričakovati, da se nasprotnik ne bo odzval s kontrabatiranjem pri dalj časa trajajočem obstreljevanju oziroma poskušal izvesti umika z obstreljevanega območja. Če isti problem pogledamo iz časovne perspektive in se omejimo na največ deset minut streljanja in le za potrebe 25 % nevtralizacije, ugotovimo, da je pričakovan režim ognja do 30 projektilov na orožje, kar je 180 projektilov za celotno baterijo TN90. Vse ognjene naloge razen naloge voda samovoznega oklepne orožja so posledično izvedljive. 25-odstotna nevtralizacija na območju, velikem en hektar, je za sredstva na prostem in v nepopolnih zaklonilnikih izvedljiva znotraj petih minut, pri popolnih zaklonilnikih pa se čas poveča za polovico. Predpostavki preračuna sta, da so elementi streljanja določeni s popolno pripravo in da je daljina streljanja do deset kilometrov. Poje (2011, 124) poudari, da se norme povečajo za 50 odstotkov pri skrajšani pripravi in za 10 odstotkov za vsak kilometer nad 10 kilometri, medtem ko nevtralizacija, nižja od 25 odstotkov, in cilj, manjši od hektarja, te norme znižujeta.

V desetih minutah baterija kalibra 155 mm porabi 180 projektilov, kar predstavlja nekaj več kot polovico bojnega kompleta oziroma 7758 kg streliva (Dolanc, 2020, 21).

Minomet kalibra 120 mm ima najmanjši domet 200 metrov in največji 7200 metrov. Minomet MN9 načeloma postavljamo na takšno razdaljo od cilja, da ima optimalen doseg in učinkovitost, kar znaša dve tretjini največjega dometa (Razdrih, 1999, 15).

Grizila (2001, 67) poda 60 metrov za povprečno območje delovanja delcev mine za minomet kalibra 120 mm. Normalni snop baterije MN9 je 240 metrov. V primeru voda MN9 streljamo s snopom po širini cilja do 360 metrov (Poje, 2011, 70).

Minometna četa ima v svoji formaciji osem orožij MN9, posamezno orožje pa ima v bojnem kompletu 50 min. Celotna četa ima torej v bojnem kompletu 400 min. Preglednica 2 povzema vstopne podatke iz Pravil artilerijskega streljanja (Poje, 2011, 123) ter preračun porabe streliva v odstotkih bojnega kompleta skupine orožij.

Ognjena naloga, vrsta in značilnosti cilja in enota normiranja	Minomet 120 mm na razdalji do 7,2 km			
	Min	% b/k	Min	% b/k
	25 % nevtralizacija/cilj		50 % uničenje/cilj	
Vod samovoznega oklepnega orožja (MM)	450	113 %	1368	342 %
Vod orožja v zaklonilniku	240	60 %	730	182 %
Vod na prostem	90	23 %	274	68 %
Raketna baterija PZO	150	38 %	456	114 %
Elektronska sredstva na vozilih	180	45 %	547	137 %
	25 % nevtralizacija/1 ha		50 % uničenje/1 ha	
Živa sila in ognjena sredstva na prostem	8	2 %	24	6 %
Tanki in oklepni transport na prostem	140	35 %	426	106 %
ŽS in OS v nepopolnih zaklonilnikih	140	35 %	426	106 %
ŽS in OS, T in OT v popolnih zaklonilnikih	200	50 %	608	152 %

Preglednica 2: Preračun porabe streliva minometa kalibra 120 mm MN9 (Vir: lasten izračun na podlagi podatkov iz Pravil artilerijskega streljanja (Poje, 2011).)

Preglednica 2 pokaže, da je največja poraba streliva pri poskusu nevtralizacije oziroma uničenja voda samovoznega oklepnega orožja. Za 25-odstotno nevtralizacijo potrebujemo 56 min na orožje oziroma 72 minut streljanja, za 50-odstotno uničenje pa potrebujemo 171 min na orožje oziroma 240 minut streljanja. Čas, potreben za naloge 50-odstotnega uničenja, nas enako kot pri TN90 izpostavlja kontrabatiranju oziroma umiku sil z obstreljevanega območja. Če se omejimo na deset minut streljanja, lahko z minometno četo realiziramo vse ognjene naloge za 25-odstotno nevtralizacijo razen voda samovoznega oklepnega orožja in voda orožja v zaklonilniku. Predpostavke preračuna so enake kot za top havbico TN90.

V desetih minutah minometna četa 120 mm porabi 200 minut, kar predstavlja polovico bojnega kompleta celotne čete oziroma 2636 kg streliva.

S trenutno mino M73 dosežemo učinkovito delovanje na živo silo in ognjena sredstva na prostem na razdaljah do 1800 metrov oziroma do 1500 metrov v

zaklonilnikih. Z mino M69P1 dosežemo učinkovito delovanje na živo silo in ognjena sredstva na prostem na razdaljah do 1600 metrov oziroma do 1300 metrov v zaklonilnikih. Škafar (2016) poudarja, da je pri zračnem desantu delovanje učinkovito tudi na največjem dometu, 2538 metrov (Škafar, 2016, 7).

Škafar (2016, 7–10) poda 40 metrov za povprečno območje delovanja delcev mine za minomet kalibra 60 mm. Normalni snop voda M57 je 120 metrov. V primeru voda M57 streljamo s snopom po širini cilja do 180 metrov (Poje, 2011, 70).

Manevrska četa ima v svoji sestavi vod za ognjeno podporo, ki ima na razpolago po tri minomete kalibra 60 mm, z bojnim kompletom 70 min. V celotnem bataljonu imamo devet orožij M57 s skupnim bojnim kompletom 630 min. Upoštevati je treba, da ne bodo vse tri čete opravljale nalog na isti cilj, posledično se bo preračun izvajal na posamezen vod ognjene podpore. En vod ima na voljo tri orožja in skupni bojni komplet 210 min.

Iz preglednice 3 in 4 je vidno, da lahko četa s tremi orožji učinkovito nevtralizira odkrito živo silo ali ognjeno točko oziroma živo silo v rovu. Prednost minometa kalibra 60 mm na razdaljah do 800 metrov je hitra dostava sredstev na cilj z zadovoljivo učinkovitostjo. Zavedati pa se moramo, da lahko vsako orožje pri nepretrganem streljanju porabi bojni komplet prej kot v desetih minutah. Pri veliki porabi dejstev je potrebna stalna oskrba, ki sicer ne predstavlja velike mase, saj bojni komplet predstavlja 107 kilogramov na orožje oziroma 964 kilogramov za vse tri vode za ognjeno podporo (Škafar, 2016).

Daljava v metrih	Potrebno število min po opravljeni korekturi		
	Odkrita ognjena točka ali skupina vojakov	Živa sila v rovu dolžine 10 m	
		Nevtralizacija	Motenje
500	15	26	52
800	30	33	66
1100	45	38	76
1400	75	43	86

Preglednica 3: *Tablica porabe streliva minometa kalibra 60 mm M57 (Vir: Škafar, 2016, 7–10.)*

Trajanje ognja (min)	Število min (režim ognja)	Število min/minuto
1	20	20
2	35	17
3	45	15
4	60	15
10	75	7
20	90	4
30	100	3
60	140	2

Preglednica 4: Omejitve pri režimu ognja (Vir: Škafar, 2016, 26.)

Zmogljivost lahkega prenosnega raketnega sistema IGLA-S (9K338)

Pri posameznem sistemu IGLA-S gre za orožje za točkovno taktično zračno obrambo. Učinkovitost sistema IGLA-S je odvisna od številnih dejavnikov. Pomemben dejavnik, ki vpliva na uspešnost uničenja cilja, je tudi razporeditev posameznih ognjenih enot voda zračne obrambe. Glede na pričakovano grožnjo oziroma varovan objekt se razpored izvede tako, da izvaja medsebojno podporo, prekrivanje con, enakomerno razporeditev, obrambo z izraženim težiščem, zgodnje delovanje in obrambo po globini. Pri medsebojni podpori so ognjeni elementi med seboj oddaljeni do dve tretjini največjega dometa, medtem ko pri prekrivanju enot samo za tretjino dometa. Enakomerna razporeditev se uporablja, ko zaradi terena ni jasne smeri prihoda nasprotnika, kot je to pri letališčih na ravninskih območjih. Obramba z izraženim težiščem se uporablja, ko je smer prihoda nasprotnika znana zaradi reliefa. Zgodnje delovanje pomeni razmeščanje ognjenih enot stran od objekta varovanja z namenom uničenja nasprotnika, preden se postavi v končno smer napada. Obramba po globini predstavlja vse gostejši ogenj, ko se nasprotnik približuje varovanemu objektu (Kokot, 2017, 39–42).

Pri brezpilotnih letalih oziroma manevrirnih raketah je smiselno pričakovati posamezno plovilo, vendar je pri letalih oziroma helikopterjih osnovni razpored par. Srednja verjetnost uničenja cilja z eno raketo za letalo/helikopter je 0,65/0,75. S pomočjo formule za binomsko porazdelitev preračunamo verjetnosti uspeha pri večjem številu orožij in večjem številu zrakoplovov. V primeru dveh orožij za letalski/helikopterski par je verjetnost zadetka 0,42/0,56. Povečanje verjetnosti

dosežemo z dodajanjem orožij, saj pri paru plovil z dodatnim orožjem dosežemo verjetnost uspeha 0,72/0,84. Z dodanim orožjem smo povečali učinkovitost skupine treh orožij na učinkovitost posameznega orožja na posamezni cilj. Če dodamo še dodatno, četrto orožje, se verjetnost za uspeh poveča na 0,87/0,95 oziroma s petim orožjem na 0,95/0,98. Izračun pokaže, da lahko s primerno postavitvijo posameznih orožij dosežemo visoko verjetnost uspeha, če je treba uporabiti zračno obrambo. Smiselna je razporeditev v kombinaciji medsebojne podpore in obrambe z izraženim težiščem, saj gre v smislu voda zračne obrambe pri podpori bataljona za dokaj majhno območje. Težišče delovanja zračne obrambe določa poveljnik bataljona. Slabost take postavitve je potencialna uporaba nasprotnikove artilerije za potrebe nevtralizacije lastne zračne obrambe z namenom napada nasprotnikovega letalstva na cilj visoke vrednosti.

Verjetnost							
Plovil	1	2			3		
Izstrelkov	1	2	3	4	3	4	5
Letalo	0,65	0,42	0,72	0,87	0,27	0,56	0,76
Helikopter	0,75	0,56	0,84	0,95	0,42	0,74	0,90

Preglednica 5: Preračun verjetnosti zadetka glede na število plovil in izstrelkov (Vir: lasten izračun z izhodiščnimi podatki iz Kranjčev (2012).)

Prostorska cona lansiranja je del zračnega prostora, kjer mora biti cilj ob lansiranju rakete, da pride do uničenja cilja. Cona uničenja je del zračnega prostora, v katerem pride do srečanja rakete s ciljem, če je bila raketa lansirana znotraj meja cone lansiranja (Kranjčev, 2012, 26).

Sklep

Ognjena podpora in zračna obramba na bojišče prinašata veliko ognjeno moč, ki pa ni vsemogočna in neskončna. Prispevek predstavi posamezna sredstva ognjene podpore in zračne obrambe ter na kratko predstavi zmogljivosti, ki jih posamezna sredstva prinašajo na bojišče. Prioritete ciljev oziroma prioritete delovanja določa poveljnik, pomembno je, da vsak poveljnik iz izkušenj oziroma znanja pridobi lasten občutek, kako najbolje izkoristiti posamezno orožje v boju.

Iz preračunov smo ugotovili, da lahko z desetminutnim delovanjem s top havbico kalibra 155 mm ali minometom kalibra 120 mm nevtraliziramo cilje, kot so vod na prostem, raketna baterija protizračne obrambe, elektronska sredstva na vozilih. Pri obeh orožjih po preračunih sledi, da ni mogoče nevtralizirati voda samovoznega oklepnega orožja, pri minometu kalibra 120 mm pa voda orožja v zaklonilniku, vendar je tudi zadnje cilje mogoče nevtralizirati, če uporabimo oba tipa orožja za isti cilj. Zavedati pa se moramo, da pri taki uporabi orožja prihaja do velikih porab streliva, saj porabimo skupaj več kot deset ton streliva v desetih minutah.

Analiza izračunanih vrednosti nas privede do sklepa, da je samo pri vodu samovoznega oklepnega orožja potrebna večja količina kot en bojni komplet streliva. Pri večini ciljev je zadostna količina med tretjino in polovico bojnega kompleta za nevtralizacijo cilja.

S preračuni smo dobili temeljni občutek o ognjeni moči ognjene podpore in zračne obrambe ter občutek o potrebni zagotovitvi streliva za nemoteno delovanje sredstev. Za natančnejše in kompleksnejše analize pa se lahko poveljniki in pripadniki štabov vedno obrnejo na specialiste posameznih področij.

Literatura in viri

1. Dolanc, F. 2020. *Primerjava artilerije v Slovenski vojski in članicah NATA*. Zaključna naloga. Maribor: Center vojaških šol.
2. Petelin, D., ur., in Furlan, B. 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Defensor.
3. Hreščak, M. 2022. *Top havbica 155 mm TN90; Tehnološki postopek za I. stopnjo vzdrževanja*. Ljubljana: Inženiring/LOGBR.
4. Grizila, B. 2001. *Priročnik za podporo vojaškega preigravanja*. Ljubljana: Generalštab Slovenske vojske.
5. Kokot, R., idr. 2017. *SOP BBSk M1706: SOP za delovanje LRVZO v BBSk*. Maribor: 72. brigada.
6. Kranjčev, V. 2012. *Lahki prenosni raketni sistem ZO IGLA-S (9K338)*. Cerklje ob Krki: Bataljon ZO Kobra.
7. Poje, J. 2011. *Pravila artilerijskega streljanja*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
8. Razdrih, S. 1999. *Bojne zmožnosti ognjene podpore bataljona v obrambi*. Zaključna naloga. Poljče: Center vojaških šol.

9. Stergar, S. 2000. *Bojne zmožnosti bataljonske ognjene skupine*. Zaključna naloga. Poljče: Center vojaških šol.
10. Škafar, D. 2016. *Priročnik za minomet 60 mm M57*. Maribor: 72. brigada.
11. Škerbinc, M., idr. 2007. *Navodilo Lahki pehotni (motorizirani) bataljon*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.

Nadporučnik Luka Jenič

Zaključna naloga:

Načrtovanje in izvajanje usposabljanja posameznika, posadk in oddelkov za doseganje operativnih zmogljivosti

Mentor: podpolkovnik Boštjan Stramšak

12 Individualno in kolektivno usposabljanje v bataljonu

Usposabljanje se deli na dva ključna dela: (1) usposabljanje posameznika in (2) skupinsko usposabljanje. Osnovna naloga častnikov je usposabljanje enot (oddelka, voda, čete itn.). Osnovna naloga podčastnikov je usposabljanje posameznikov, posadk in skupin. Pri tem moramo upoštevati »ravensko pravilo usposabljanja in ocenjevanja«, pri čemer poveljnik enote usposablja enoto eno raven nižje, ocenjuje pa enoto dve ravni nižje (Stramšak, 2023b). Na konkretnem primeru to pomeni, da poveljnik oddelka usposablja vojake v oddelku, enotovni podčastnik voda ocenjuje usposobljenost vojakov, poveljnik voda usposablja oddelke voda, poveljnik čete ocenjuje usposobljenost oddelkov, poveljnik čete usposablja vode čete, poveljnik polka ocenjuje usposobljenost vodov, poveljnik polka usposablja čete polka, poveljnik brigade ocenjuje usposobljenost čet polka. Pri tem je treba razumeti dejstvo, da ima poveljnik enote ravni višje nalogo vodje usposabljanja, in ne naloge izvajalca usposabljanja. Na konkretnem primeru to pomeni, da poveljnik čete ne bo neposredno izvajal usposabljanja vodov, temveč bo v vlogi vodje usposabljanja, neposredno usposabljanje bodo izvajali poveljniki vodov, ki bodo neposredno usposabljali svoj vod na podlagi usmeritev poveljnika čete. Poveljnik čete bo med tem opazoval proces usposabljanja vodov, ga ocenjeval (vrednotil) in na podlagi tega podajal nadaljnje usmeritve ter izboljšave.

Pri tem je treba opozoriti, da slovenska vojaškokstrokovna literatura ne ločuje med terminoma bojni drili in bojni postopki, saj oba združuje in prikazuje kot

»osnovne bojne postopke«, kar je napačno razumevanje terminov. Bojni dril namreč označuje predviden in natančno določen postopek enote do vključno ravni voda, za delovanje v točno določeni taktični situaciji. Bistvo bojnih drilov je usposobljenost do avtomatizma, takojšen odziv in dejstvo, da se pri izvedbi ne izvaja celovit in premišljen proces odločanja, kar posledično zahteva minimalno poveljevanje (npr. odziv na stik, odziv na bližnjo ali daljno zasedo). Kot osnovna slovenska vojaškostrokovna literatura za bojne drile se uporablja Priročnik za urjenje osnovnih bojnih postopkov voda in oddelka. Na drugi strani bojni postopek označuje skupinske taktične postopke, ki omogočajo izvedbo bojne naloge in so precej preprosti. Enota jih izvaja v določeni situaciji, za njihovo izvedbo je že treba izvesti celovit proces premišljenega odločanja, ki obsega analizo situacije, sprejetje odločitve in razdelitev nalog podrejenim (npr. izvedba taktičnega premika). V praksi se za bojne postopke uporablja tudi termin kolektivne naloge (Stramšak, 2023a). Kot osnovna slovenska vojaškostrokovna literatura za bojne postopke se uporabljajo Merila, metode in postopki za ocenjevanje usposobljenosti poveljstev in enot.

Operativne zmogljivosti enote so opredeljene z doseganjem začetnih in končnih operativnih zmogljivosti. Začetne operativne zmogljivosti so stanje, ki ga enota oz. zmogljivost doseže, ko je popolnjena s kadrom, oborožitvijo in opremo, skladno s formacijo in predpisanimi standardi. Končne operativne zmogljivosti so stanje, ki ga enota oz. zmogljivost doseže po izvedenem ciklu usposabljanja in uspešno zaključenem preverjanju usposobljenosti ter pripravljenosti za bojevanje. Enota oz. zmogljivost s tem doseže polno pripravljenost za delovanje in je sposobna opravljati vse naloge iz svojega poslanstva (Direktiva št. 17-08, 2021). Na podlagi tega lahko torej operativne zmogljivosti opredelimo kot stanje, ki ga enota oz. zmogljivost doseže, ko je popolnjena s kadrom, oborožitvijo in opremo, skladno s formacijo in predpisanimi standardi, je usposobljena, preverjena, polno pripravljena za delovanje in sposobna opravljati vse naloge iz svojega poslanstva.

Pri tem je treba poudariti dejstvo, na kar posredno opozarja tudi Direktiva št. 17-08, da lahko o operativnih zmogljivostih govorimo le pri enoti oz. zmogljivosti, ki ima dodeljeno poslanstvo. Posledično to pomeni, da lahko operativne zmogljivosti doseže enota ravni voda in višje. Bistveno za razumevanje je torej dejstvo, da v tej nalogi ne govorimo o načrtovanju in izvajanju usposabljanja posameznika, posadk in oddelkov za neposredno doseganje operativnih zmogljivosti, temveč za njihovo posredno doseganje – v sestavi voda, čete.

Proces načrtovanja usposabljanja, ki združuje načrtovanje v širšem in ožjem smislu, obsega korake: (1) pridobivanje in analiza nadrejenih dokumentov, ki določajo cilje ter naloge enote; identifikacija dodeljenih in izhajajočih nalog ter izdelava seznama bistvenih nalog; (2) analiza in določitev virov za usposabljanje (časovni, finančni, kadrovski, materialno-tehnični, infrastrukturni viri); (3) izdelava seznama bojnih postopkov, ki podpirajo seznam bistvenih nalog; izdelava seznama bojnih drilov, ki podpirajo bojne postopke, in seznama bistvenih individualnih vojaških veščin, ki podpirajo bojne drile (t. i. gnezdenje, angl. *nesting*); (4) analiza trenutne usposobljenosti posameznikov in enote; (5) izbira ali določitev oziroma izdelava standardov usposobljenosti; (6) izdelava načrtov usposabljanja in (7) podaja zadnjih usmeritev pred neposredno izvedbo načrtovanega usposabljanja (Toš idr., 2011).

Seznam bistvenih nalog (angl. *mission essential task list, METL*) so naloge, ki jih poveljnik v postopku analize določi iz nabora vseh dodeljenih in izhajajočih nalog enote in so bistvene za uresničitev poslanstva enote. Izdelava seznama je eden izmed ključnih korakov v procesu načrtovanja usposabljanja v širšem smislu, saj neposredno določa težišče usposabljanja enote in v nadaljevanju vpliva na določitev ter usposabljanje bojnih postopkov, bojnih drilov in bistvenih individualnih vojaških veščin (t. i. gnezdenje, angl. *nesting*) (FM 7-1, 2003). Seznam bistvenih nalog se izdeluje od vključno ravni čete in višje.

Pri seznamu bistvenih nalog je treba poudariti še dejstvo, ki je ključnega pomena za njegovo celovito razumevanje in oblikovanje – izdeluje se v glavnem za načrtovanje usposabljanja in nalog, s katerimi se omogoči uresničitev poslanstva enote v vojni ali operacijah kriznega odzivanja. To je razvidno tudi iz Priročnika za usposabljanje poveljstev in enot Slovenske vojske (Toš idr., 2011), ki opredeljuje oblikovanje seznama tako, da je v neposredni povezavi z vojno in operacijami kriznega odzivanja. Tu lahko nastane izziv, saj večina enot, razen tistih, ki delujejo v operacijah kriznega odzivanja, oblikuje mirnodobna poslanstva, katere je težko podpreti z bistvenimi nalogami, ki jih najdemo v Merilih, metodah in postopkih za ocenjevanje usposobljenosti poveljstev in enot, ker so ta bojno usmerjena. Ta izziv se v praksi rešuje tako, da se pri izdelavi seznama bistvenih nalog izberejo tiste naloge (bojno usmerjene), ki najbolj ustrezajo in podpirajo uresničitev mirnodobnega poslanstva enote.

Načrtovanje in izvedba usposabljanja posameznika, posadk in oddelkov

Model načrtovanja, izvedbe in vrednotenja usposabljanja posameznika, posadk in oddelkov se omejuje na četno raven. Načrtovanje usposabljanja (v širšem smislu) se začne z analizo poslanstva, ki je enoti na podlagi nadrejenega ukaza dodeljeno ali pa ga poveljnik enote razvije samostojno, poveljnik nadrejene enote pa ga potrди. Poveljnik čete je na podlagi nadrejenega (bataljonskega) ukaza izdelal in analiziral seznam dodeljenih in izhajajočih nalog ter oblikoval poslanstvo svoje čete, ki ga je potrđil poveljnik bataljona in se glasi: »2. motorizirana četa na ukaz napade in zavzame objekt Tiger, z namenom omogočiti 1. motorizirani četi zavzetje objekta Sokol.«

Na podlagi analize dodeljenih in izhajajočih nalog ter odobrenega poslanstva je poveljnik čete pripravil seznam bistvenih nalog za četo. Potrđil ga je poveljnik bataljona, saj mora seznam čete podpirati in dopolnjevati seznam bataljona. Poveljnik čete je iz nabora nalog, ki jih najdemo v Merilih, metodah in postopkih za ocenjevanje usposobljenosti poveljstev in enot – pehotna (motorizirana) četa (Haupt, 2012), izbral bistveno nalogo, ki podpira poslanstvo čete: PČ 07 Napad.

Na podlagi izbrane bistvene naloge (PČ 07 Napad) je poveljnik čete iz Meril, metod in postopkov za ocenjevanje usposobljenosti poveljstev in enot – pehotna (motorizirana) četa (Haupt, 2012) izluščil bojne postopke (kolektivne naloge) čete in vodov čete, ki jih najdemo opredeljene neposredno pri bistveni nalogi PČ 07 Napad in podpirajo bistveno nalogo čete.

Po določitvi bojnih postopkov (kolektivnih nalog) čete in vodov je poveljnik čete oblikoval seznam bojnih drilov vodov, oddelkov in posadk oborožitvenih sistemov, ki podpirajo že določene bojne postopke. Poveljnik čete je seznam bojnih drilov vodov in oddelkov oblikoval na podlagi Priročnika za urjenje osnovnih bojnih postopkov voda in oddelka (Šimat, 2008). Pri oblikovanju seznama bojnih drilov posadk oborožitvenih sistemov je poveljnik čete naletel na izziv, saj v slovenski vojaškostrokovni literaturi ni mogoče zaslediti priročnika, ki bi posebej opredeljeval bojne drile posadk oborožitvenih sistemov – ti so v slovenski vojaškostrokovni literaturi opredeljeni kot individualne vojaške veščine in jih posledično zasledimo v Katalogih (splošnih/specialističnih) individualnih vojaških veščin. Posledično je poveljnik čete pripravil seznam bojnih drilov

mitraljeških, bombometnih in minometnih posadk na podlagi Kataloga splošnih individualnih vojaških veščin (Kerin, 2019).

Na podlagi izdelanih seznamov bojnih drilov posadk in oddelkov je bil v nadaljevanju izdelan seznam bistvenih individualnih vojaških veščin. Ključno pri izdelavi tega seznama je bilo tesno sodelovanje podčastniške podporne linije ter linije poveljevanja in kontrole. Pred izdelavo tega seznama je poveljnik čete na poveljnike vodov in četnega podčastnika prenesel svoje usmeritve glede izdelave tega seznama. Poveljniki vodov so prejete usmeritve prenesli na vodne podčastnike in poveljnike oddelkov, ki so izdelali seznam bistvenih individualnih vojaških veščin I. in II. ravni, ki podpira bojne drile posadk oborožitvenih sistemov in oddelkov. Vodni podčastniki so seznam pregledali (in ga po potrebi dopolnili z veščinami III. ravni) ter ga posredovali poveljnikom vodov v odobritev (ti seznam bistvenih individualnih vojaških veščin po potrebi dopolnijo z veščinami poveljnika). Potem ko so poveljniki vodov potrdili seznam, so vodni podčastniki z njim seznanili četnega podčastnika (ki ga po potrebi dopolni z veščinami IV. ravni) (Toš idr., 2011). Po končani izdelavi seznama bistvenih individualnih vojaških veščin je četni podčastnik seznam posredoval poveljniku čete v odobritev. Seznam se je pripravljala na podlagi Kataloga splošnih individualnih vojaških veščin (Kerin, 2019), Meril in postopkov za izvajanje streljanj v SV – drugi zvezek: Posamezna orožja (2019) (individualne vojaške veščine za ostrostrelno puško PGM Precision Ultima Ratio Commando – OSP 308 niso zajete v Katalogu splošnih individualnih vojaških veščin) ter Predloga splošnih vojaških veščin in TRO za ročno protioklepno orožje za večkratno uporabo (RPOO 2) Carl Gustaf M4 (2021) (individualne vojaške veščine za RPOO 2 Carl Gustaf M4 še niso v Katalogu splošnih individualnih vojaških veščin).

Z izdelavo seznama bistvenih individualnih vojaških veščin se je končal proces načrtovanja usposabljanja v širšem smislu, v sklopu katerega se je načrtovalo in določilo, kaj se bo usposablja (katere bojne naloge, katere bojne postopke, katere bojne drile, katere bistvene individualne vojaške veščine). Iz tega sledita načrtovanje v ožjem smislu in izvedba posameznih dogodkov usposabljanja, za kar so neposredno odgovorni vodje tega usposabljanja – za potrebe nazornega prikaza vzemimo primer usposabljanja bojnega drila oddelka »Reakcija na stik«.

Poveljnik voda, katerega naloga je usposabljanje svojih oddelkov, bo usposabljal svoje oddelke iz bojnega drila »Reakcija na stik«. Kot vodja usposabljanja bo poveljnik voda izvedel usposabljanje svojih oddelkov po osmih korakih (FM

7-0, 2021), ki so uporabni na vseh ravneh usposabljanja (posameznik, posadka, oddelek, vod itn.):

- Korak 1: Načrtovanje dogodka usposabljanja v ožjem smislu – ta korak se nanaša na preverjanje izpolnjevanja pogojev za prehod na usposabljanje bojnih drilov oddelka, načrtovanje časovne izvedbe, potrebnih sredstev, kadra, lokacije izvedbe, razvoj specifičnih in merljivih ciljev usposabljanja, pripravo ocenjevalnih listov (če že niso pripravljene v priročnikih za usposabljanje), ki se uporabljajo kot vodilo pri usposabljanju, identifikacijo tveganj in ukrepov za njihovo zmanjšanje itn.
- Korak 2: Usposabljanje izvajalcev usposabljanja – s tem korakom zagotovimo, da poveljniki oddelkov (izvajalci usposabljanja) vedo, kaj in kako usposabljati ter kakšni so postopki bojnega drila. S tem korakom zagotovimo tudi poenotenje vseh postopkov pri izvedbi bojnega drila in da poveljniki oddelkov usposablajo svoje oddelke poenoteno. Ta korak obsega tudi usposabljanje vodje naznačevalcev (angl. *opposing force*, *OPFOR*), ki bodo na določeni točki vključeni v usposabljanje (skladno s pristopom »plazenje, hoja, tek«).
- Korak 3: Izvidovanje območja izvedbe usposabljanja – na podlagi tega izvidovanja se potrdi (ali zavrne) primernost območja za izvedbo usposabljanja. Vodja usposabljanja pridobi informacijo, ali je območje primerno (ali neprimerno) za doseganje ciljev usposabljanja.
- Korak 4: Izdaja ukaza za izvedbo usposabljanja – pri večdnevem in kompleksnem usposabljanju, ki zahteva veliko usklajevanja, dodatne podporne enote, premike z vozili, nastanitev zunaj matične vojašnice in usposabljanje izven rednega delovnega časa, vodja usposabljanja izdela ukaz za usposabljanje, ki ga pred izvedbo usposabljanja izda svojim podrejenim (vadbencem). Pri preprostejšem usposabljanju, npr. v sklopu matične vojašnice, brez premikov z vozili, v sklopu rednega delovnega časa ali dvanajsturnega delovnega časa, vodji usposabljanja ni treba izdelati ukaza za delovanje, vendar svoje podrejene (vadbence) seznaniti s konceptom usposabljanja, časovno obremenitvijo in dodatnimi usmeritvami in zahtevami. Vodja usposabljanja mora v obeh primerih zagotoviti, da imajo podrejeni (vadbenci) vse potrebne informacije za pripravo in izvedbo usposabljanja.
- Korak 5: Priprave na usposabljanje.

- Korak 6: Izvedba usposabljanja.
- Korak 7: Analiza po usposabljanju.
- Korak 8: Dousposabljanje – postopki bojnega drila, za katere je bilo v fazi izvedbe usposabljanja ugotovljeno, da niso bili izvedeni v skladu s standardi in merili, se morajo dousposobiti z namenom doseganja teh standardov. Oddelek ne more in ne sme zapustiti območja usposabljanja, ne da bi dosegel vse cilje usposabljanja.

V sklopu izvedbe usposabljanja bo poveljnik voda (vodja usposabljanja) nenehno spremljal, nadzoroval in vrednotil usposabljanje z namenom kontrole nad pravilno izvedbo bojnega drila. Poveljnik voda bo spremljal, nadzoroval in vrednotil usposabljanje bojnega drila na podlagi ocenjevalnega lista, ki ga bo našel v priročniku oz. ga bo pripravil sam (na podlagi primerne priročnika), če ni opredeljen v priročniku. Če pogledamo konkretno v posamezne priročnike, ugotovimo, da ocenjevalni listi za usposabljanje bojnih drilov oddelkov v Priročniku za urjenje osnovnih bojnih postopkov voda in oddelka (Šimat, 2008) niso opredeljeni, posledično bo moral poveljnik voda ocenjevalne liste pripraviti sam oz. jih bo pripravil v sodelovanju s poveljnikom čete. Ocenjevalni listi za usposabljanje splošnih individualnih vojaških veščin, bojnih drilov mitraljeških, bombometnih in minometnih posadk so opredeljeni v Katalogu splošnih individualnih vojaških veščin (Kerin, 2019), Merilih in postopkih za izvajanje streljanj v SV – Drugi zvezek: Posamezna orožja (2019) (za ostrostrelno puško PGM Precision Ultima Ratio Commando – OSP 308) in v Predlogu splošnih vojaških veščin in TRO za ročno protioklepno orožje za večkratno uporabo (RPOO 2) Carl Gustaf M4 (2021). Ocenjevalni listi za usposabljanje bojnih postopkov voda so opredeljeni v Merilih, metodah in postopkih za ocenjevanje usposobljenosti poveljstev in enot – motorizirani oddelek – vod (Vodeb, 2011). Ocenjevalni listi za usposabljanje bojnih postopkov čete so opredeljeni v Merilih, metodah in postopkih za ocenjevanje usposobljenosti poveljstev in enot – pehotna (motorizirana) četa (Haupt, 2012). Usposobljenost se vrednoti (ocenjuje) na podlagi istih ocenjevalnih listov.

Sklep

Usposabljanje je kompleksen proces, ki ga je treba razumeti in k njemu pristopati sistematično in celovito. Napačno je namreč mnenje tistega, ki misli, da lahko usposabljanje izhaja iz »trenutnega navdiha«. Ravno nasprotno, usposabljanje izhaja iz poslanstva enote, ki predstavlja njeno »bit« – to je tudi eden izmed odgovorov na pogosto postavljeno vprašanje, kakšen je namen usposabljanja. Zagotoviti pogoje za uresničitev poslanstva enote. Še več, glavni namen usposabljanja mora biti in je optimizacija možnosti preživetja posameznikov in enot ter zmage v oboroženem boju.

Slovenska vojska ima v bistvu dobro opredeljen in strukturiran proces usposabljanja, katerega bistvo je zajeto v Priročniku za usposabljanje poveljstev in enot Slovenske vojske. Kot dopolnilna vojaškostrokovna literatura za usposabljanje se uporabljajo Merila, metode in postopki za ocenjevanje usposobljenosti poveljstev in enot, Priročnik za urjenje osnovnih bojnih postopkov voda in oddelka, Katalogi (splošnih/specialističnih) individualnih vojaških veščin in Merila in postopki za izvajanje streljanj v Slovenski vojski. Usposabljanje dodatno opredeljujeta tudi Vojaška doktrina in Doktrina vojaškega izobraževanja in usposabljanja. Usposabljanje v SV je torej opredeljeno v številni različni in medsebojno ločeni slovenski vojaški strokovni literaturi, kar lahko v primeru nepoznavanja le tega dejstva, povzroči nemalo izzivov. Hitro se namreč lahko zgodi, da se znajdemo v situaciji, ko ne znamo oz. ne vemo kje poiskati odgovor na vprašanje, ki je vezano na usposabljanje. Iz tega izhaja tudi namen prispevka, preučiti različno vojaškostrokovno literaturo in v enem dokumentu predstaviti načrtovanje in izvedbo usposabljanja na splošno ter bolj konkretno, na ravni posameznika, posadk in oddelkov za doseganje operativnih zmogljivosti.

Kljub dobro opredeljenem in strukturiranem procesu usposabljanja ter številni slovenski vojaškostrokovni literaturi o usposabljanju, je bilo med proučevanja mogoče prepoznati posamezne pomanjkljivosti, ki jih je treba izpostaviti in nanje opozoriti. Prva opažena pomanjkljivost so načela usposabljanja, katerih opredelitev ni enotna in je odvisna od literature, ki jo uporabljamo. Dodatna prepoznana pomanjkljivost pri načelih usposabljanja je dejstvo, da so ta preveč splošno in premalo bojno usmerjena – usposabljanje mora biti bojno usmerjeno, posledično morajo tako biti usmerjena tudi načela usposabljanja. Druga pomanjkljivost je neločevanje med terminoma bojni drili in bojni postopki. Slovenska vojaškostrokovna literatura namreč oba termina združuje in prikazuje

kot »osnovne bojne postopke«, kar je napačno razumevanje terminov. Tretja pomanjkljivost je razpršenost oz. razdrobljenost slovenske vojaškostrokovne literature, kar posledično pomeni, če pogledamo konkretno na model načrtovanja in izvedbe usposabljanja, da je bilo treba pri izdelavi seznama bistvenih nalog, seznama bojnih postopkov, bojnih drilov in bistvenih individualnih vojaških veščin uporabiti pet različnih dokumentov slovenske vojaškostrokovne literature. Četrta pomanjkljivost je dejstvo, da v slovenski vojaškostrokovni literaturi ni mogoče zaslediti priročnika, ki bi posebej opredeljeval bojne drile posadk oborožitvenih sistemov.

Za usposabljanje je ključnega pomena celostna izvedba procesa usposabljanja, ki obsega načrtovanje, pripravo, izvedbo in vrednotenje usposabljanja. Da je usposabljanje opravljeno kakovostno, celovito in sistematično, je treba izpostaviti naslednja dejstva, ki jih je treba upoštevati in imajo zelo velik vpliv na kakovostno izvedbo usposabljanja: (1) Usposabljanje mora biti izvedeno postopno, kar je tudi eno izmed načel usposabljanja, ki smo jih oblikovali. Ključno pri postopnosti je zavedanje, da se posamezne stopnje usposabljanja ne smejo in ne morejo preskakovati. (2) Pri usposabljanju je ključnega pomena upoštevanje kritičnih mejnikov usposabljanja, ki predstavljajo ključne dogodke, ki jih je treba doseči za izvedbo usposabljanja, doseganje cilja in prehod na zahtevnejše oblike usposabljanja. Kritični mejniki imajo tudi ključno vlogo pri zagotavljanju postopnosti usposabljanja. (3) Načrtovanje in izvedba usposabljanja izhajata iz poslanstva enote.

Celosten proces usposabljanja, ki poteka postopno in na podlagi kritičnih mejnikov usposabljanja, zahteva predvsem veliko časa. Čas je torej eden izmed ključnih dejavnikov za izvedbo kakovostnega, celovitega in sistematičnega usposabljanja. Zavedati se namreč moramo, da se usposobljenost ne da doseči »z danes na jutri«, temveč je to proces, ki zahteva predvsem veliko časa – usposobljenost se ne da izsiliti. O tem govori tudi načelo »bori se za usposabljanje«, ki poudarja dolžnost poveljnika oz. vodje usposabljanja, da se bojuje proti motilcem usposabljanja in tako varuje usposabljanje.

Usposabljanje izhaja iz poslanstva enote, usposobljenost, ki izhaja iz usposabljanja, pa zagotavlja uresničevanje poslanstva. To je neposredno povezano z doseganjem operativnih zmogljivosti, saj sta usposobljenost in sposobnost opravljanja vseh nalog iz poslanstva ključna elementa za doseganje teh zmogljivosti (poleg popolnjenosti s kadrom, oborožitvijo in opremo). Torej je doseganje operativnih

zmogljivosti neposredno odvisno od usposabljanja. Te zmogljivosti dosegajo le enote, ki imajo dodeljeno poslanstvo. Na primeru posameznika, posadk in oddelkov ne govorimo torej o usposabljanju za neposredno doseganje zmogljivosti, temveč o usposabljanju za posredno doseganje zmogljivosti – v sklopu voda, čete.

Razvili in sistematično ter vzorčno smo prikazali model načrtovanja, izvedbe in vrednotenja usposabljanja posameznika, posadk in oddelkov in tako omogočili preprost in vzorčen uvid v usposabljanje tudi tistim osebam, ki se neposredno z načrtovanjem in izvedbo usposabljanja na teh ravneh mogoče še niso srečali. Model smo prikazali na podlagi konkretnih primerov, te smo povezali z ustrezno vojaškostrokovno literaturo. Na podlagi izdelanega modela lahko trdimo, da ima Slovenska vojska dobro opredeljen in strukturiran proces usposabljanja (z določenimi in predhodno omenjenimi pomanjkljivostmi), kar omogoča celovito in sistematično načrtovanje in izvedbo usposabljanja. Ključna spremenljivka, ki ima oz. bi lahko imela zelo velik vpliv na celovitost in sistematičnost usposabljanja, je čas, ki ga imamo na voljo za usposabljanje.

Glede na to, da izhajamo iz modificirane šolske formacije bataljona, ki je kadrovsko in materialno popolnjen, pripravljen na izvedbo usposabljanja brez motilcev usposabljanja ter z vsemi sredstvi in kapacitetami, ki jih potrebuje za usposabljanje, lahko trdimo, da celovito ter sistematično načrtovanje in izvedbo usposabljanja posameznika, posadk in oddelkov za doseganje operativnih zmogljivosti dosežemo s celostno izvedbo procesa usposabljanja, ki ga predpisuje slovenska vojaškostrokovna literatura, z upoštevanjem prepoznanih pomanjkljivosti.

Končna usposobljenost posameznikov, posadk in enot je odvisna od kakovostnega načrtovanja in izvedbe usposabljanja, na kar poleg časa ključno vpliva tudi človeški dejavnik. Pomen tega je viden predvsem pri izvedbi usposabljanja, pri čemer je koncept izvedbe odvisen od znanja in domišljije (ustvarjalnosti) vodje usposabljanja. Dejstvo pa ostaja, da je kakovostno načrtovanje pogoj za kakovostno izvedbo, to pa je pogoj za kakovostno usposobljenost posameznikov, posadk in enot Slovenske vojske.

Literatura in viri

1. Direktiva št. 17-08: za načrtovanje in izvajanje operativnega ciklusa (GŠSV, št. 804-230/2021-1, z dne 22. 11. 2021). Dostopno v IRDG: <https://irdg/GC/Pages/Common/Document.aspx?documentID=273114601&changeID=577e86e3-4f03-413c-bf6d-60a4b5025c16>. [12. 6. 2023].
2. FM 7-0. 2021. *Training*. Dostopno na: https://armypubs.army.mil/epubs/DR_pubs/DR_a/ARN35076-FM_7-0-000-WEB-1.pdf. [13. 9. 2023].
3. FM 7-1. 2003. *Battle Focused Training*. Dostopno na: <https://www.globalsecurity.org/military/library/policy/army/fm/7-1/fm7-1.pdf>. [13. 9. 2023].
4. Haupt, B. 2012. *Merila, metode in postopki za ocenjevanje usposobljenosti poveljstev in enot, Pehotna motorizirana četa*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
5. Kerin, A. ur. 2019. *Katalog splošnih individualnih vojaških veščin NIVO 1-4 z metodami in merili za ocenjevanje usposobljenosti posameznika*. Ljubljana: Generalštab Slovenske vojske.
6. *Merila in postopki za izvajanje streljanj v SV. Drugi zvezek: Posamezna orožja*. 2019. Ljubljana: Generalštab Slovenske vojske.
7. *Predlog splošnih vojaških veščin in TRO za Ročno protioklepno orožje za večkratno uporabo (RPOO 2) Carl Gustaf M4* (MORS, št. 4301-11/2015-37, z dne 9. 3. 2021). Dostopno v IRDG: <https://irdg/GC/Pages/Common/Document.aspx?documentID=258576137&changeID=c17bda46-c797-474d-aa63-a1fab277c445>. [25. 9. 2023].
8. Stramšak, B., ur. 2023a. *Izbrana gradiva – Menedžment, Po programu NVIU za podčastnike SV II. stopnje*. Maribor: Center vojaških šol.
9. Stramšak, B. 2023b. *Koncept usposabljanja enot*. [Predavanje 23. 5. 2023].
10. Šimat, D., ur. 2008. *Priročnik za urjenje osnovnih bojnih postopkov voda in oddelka*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
11. Toš, D. idr. 2011. *Priročnik za usposabljanje poveljstev in enot Slovenske vojske*. Ljubljana: Generalštab Slovenske vojske.
12. Vodeb, G. 2011. *Merila, metode in postopki za ocenjevanje usposobljenosti poveljstev in enot, Motorizirani oddelek – vod*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.

Nadporočnik Rok Vovk

Zaključna naloga:

Načrtovanje in organiziranje usposabljanja v bataljonu

Mentor: podpolkovnik Boštjan Stramšak

13 Načrtovanje in organiziranje usposabljanja v bataljonu

Usposabljanje načrtujemo z dokumenti načrtovanja usposabljanja. V procesu usposabljanja pripadnike enote in enoto kot celoto usposobimo do takšne stopnje, da dosežejo predpisane standarde (časovne, kakovostne, pravilnost procesov, usklajenost delovanja, zaporedje dogodkov) opravljanja nalog. Tako zagotavljamo, da so enote pripravljene za uresničevanje svojega poslanstva oziroma uspešno delovanje v vojni. Proces načrtovanja usposabljanja zagotavlja nepretrgano usklajevanje med dolgoročnim, kratkoročnim in izvedbenim načrtom usposabljanja ter sledi operativnemu ciklu enote. (Toš idr., 2011.)

Pomemben pri usposabljanju je uspeh. Ravno ta uspeh nam predstavljajo načela, ki so gradniki uspeha ali nekakšno vodilo. Poveljnikom dajejo podlago in jih usmerjajo pri načrtovanju, organizaciji in izvedbi usposabljanja. Načela so dobro predstavljena v Doktrini vojaškega izobraževanja in usposabljanja (Pešec, 2013), Vojaški doktrini (Petelin in Furlan, 2006) ter Priročniku za usposabljanje poveljstev in enot Slovenske vojske (Toš idr., 2011).

Načela so vodilo, ki povečujejo verjetnost uspeha. Prav uspeh je v sistemu vojaške organizacije neposredno pogojen z zmago v bojnem delovanju. Posledično bi morala tudi načela usposabljanja biti manj splošno in bolj bojno opredeljena. Pomembno pri usposabljanju je, da se usposablja oz. vodi z zgledom, da se

usposablja tako, kot bi se bojevali, usposabljanje mora biti zahtevno, nepretrgano in standardizirano. Pri vsem usposabljanju pa ne smemo pozabiti na vzdrževanje tehnike, kar se velikokrat zgodi zaradi malomarnosti.

Vojaško usposabljanje je sistematičen, organiziran in ciljno usmerjen proces, namenjen pridobivanju teoretičnega in praktičnega znanja, veščin ter moralnih vrednot za vojaško obrambo. To vključuje posameznike, enote in poveljstva. Vojaško usposabljanje je ključna prednostna naloga Slovenske vojske v mirnem obdobju. Skozi izobraževanje in usposabljanje ta pripravi svoje člane za delovanje v miru in vojni. Gradnja sodobne vojske, primerljive z vojskami članic Nata, zahteva ustrezno izobraževanje in usposabljanje stalnih ter rezervnih članov vojske. Proces njenega razvoja, uvedba nove opreme in način bojevanja zahtevajo nenehno usposabljanje enot in poveljstev. To izvajajo inštruktorji, poveljniki učnih enot in učitelji v Slovenski vojski. Cilj izobraževanja in usposabljanja je oblikovanje posameznikov in skupin, ki so pripravljene na vojaško obrambo, sodelovanje v zaščiti in reševanju ter izvajanje mednarodnih nalog. (Nemec, 2006, 28–30.)

V Priročniku za usposabljanje poveljstev in enot Slovenske vojske (Toš idr., 2011) je opisano stopnjevanje vojaškega usposabljanja, ki daje jasne smernice glede napredovanja od individualnih veščin do opravljanja bojnih nalog. Pomembno je razumeti, da usposabljanje posameznika in enot zahteva postopen pristop, kar je ponazorjeno s piramido stopenj vojaškega usposabljanja in povezanimi vrstami bojnega delovanja. Namen tega pristopa je zagotoviti, da so posamezniki in enote dobro usposobljeni ter izurjeni, kar je ključno za učinkovito vojaško delovanje.

Zavedati se moramo, da je glede na sestavo šolskega bataljona usposabljanje lahko zelo kompleksno, saj združuje tri motorizirane čete, minometno četo in poveljniško-logistično četo, ki zagotavlja vod za protiletalsko obrambo, protiklepni vod, vod izvidnikov, vod za zdravstveno zagotovitev, zveze in logistiko. V resničnosti nam bi lahko takšno načrtovanje usposabljanja predstavljalo velike izzive. Moramo se zavedati, da moštva nimamo vedno na razpolago (bolniški dopust, varovanja, načrtovanje odsotnosti ...). Največji izziv pa predstavlja pomanjkanje specialističnega kadra.

Proces organiziranja načrtovanj usposabljanja

Skupinsko oz. kolektivno usposabljanje obsega usposabljanje skupin, posadk oborožitvenih sistemov in oddelkov v osnovnih bojnih drilih, usposabljanje enot velikosti voda in navzgor v bojnih drilih, bojnih postopkih (kolektivne naloge) in bojnih nalogah. Prav tako je pomembno usposabljanje poveljstev in štabov. (Toš idr., 2011.)

Vojaško usposabljanje v bistvu delimo na usposabljanje posameznika in skupinsko usposabljanje. Oba segmenta pa se nadalje delita na usposabljanje posameznika in skupinsko usposabljanje (prav tam).

Usposabljanje je treba uskladiti s postavljenimi bistvenimi nalogami, ki morajo biti v skladu s poslanstvom enote in se morajo prilagajati operativnemu ciklu enote. Za enote, ki so sestavljene iz poklicnih vojakov in pripadnikov pogodbene rezervne sestave, se raven usposobljenosti enot opredeli v aktih poveljevanja. (Prav tam.)

Usklajevanje usposabljanja enot mora upoštevati obdobja, ko se enote znajdejo v različnih fazah pripravljenosti za operativno delovanje. Enote ohranjajo pripravljenost v skladu s svojim operativnim ciklom, ki obsega tri glavne faze: konsolidacijo, usposabljanje in uporabo. V fazi konsolidacije se osredotočamo na materialno in kadrovske popolnjevanje, individualno usposabljanje, vzdrževalna dela ter dopust za posameznike. Faza usposabljanja je osrednja faza priprav na izvajanje nalog, kjer se izvaja usposabljanje posameznikov, skupin in enot za izvajanje dodeljenih nalog. Faza uporabe pa je namenjena vzdrževanju pripravljenosti za delovanje in dejanskemu izvajanju operacij. (Prav tam.)

Poveljniki morajo vojaško usposabljanje načrtovati na dolgi, srednji in kratki rok. To obsega upoštevanje operativnega cikla svoje enote, kjer poveljnik določa obdobja usposabljanja posameznikov ter enotno usposabljanje za doseg pripravljenosti za delovanje in izvedbo načrtovanih nalog enote, vključno s skupinskim usposabljanjem. (Prav tam.)

Proces usposabljanja enote se začne s prepoznavanje potreb po usposabljanju in z njihovo natančno opredelitev. Ključni del tega koraka je analiza stanja enote, izdelava bistvenih nalog, določitev virov, opredelitev vsebin usposabljanja in določitev standardov in nalog. Na podlagi tega se pripravijo načrti za usposabljanje. (Prav tam.)

Naslednji korak je izvedba usposabljanja, kjer je osrednji cilj dejansko opravljanje nalog enote. Temu sledita interno in eksterno ocenjevanje usposobljenosti, ki zagotavlja povratne informacije za izboljšanje procesa in pripravo na naslednje usposabljanje. (Prav tam.)

Najpogostejše napake, do katerih lahko pride med pripravami na izvedbo usposabljanja, so pomanjkljivo napisana učna priprava (individualna priprava), prevelik poudarek na vsebini in premajhen na metodiki usposabljanja, prepozna zagotovitev materialno-tehničnih sredstev, neprofesionalen odnos in vprašljiva kakovost usposabljanja. Posledice teh napak so predvsem slab vtis pri podrejenih in nadrejenih, vtis neorganiziranosti in ogrožanje varnosti.

Za učinkovito upravljanje časa se lahko uporablja preprost sistem označevanja obdobja z barvami, kot je pristop »ZELENO-ORANŽNO-RDEČE«. Vsaka barva označuje obdobje, ki obsega določene vsebine in ključni cilj usposabljanja v tem časovnem okviru. Dolžine teh obdobji so določene v dolgoročnem in kratkoročnem koledarju usposabljanja enote. To omogoča jasno razumevanje upravljanja s časom in olajšuje osredotočenost na usposabljanje za opravljanje nalog enote. (Prav tam.)

Da lahko usposabljanje izvajamo postopno in celovito, je potrebno predvsem veliko časa. Poveljnik je tisti, ki lahko zagotovi pogoje, tudi čas, kar je ključno za izvedbo postopnega in celovitega usposabljanja.

Oblikovanje seznama bistvenih nalog

Seznam bistvenih nalog (angl. *mission essential task list*, *METL*) vsebuje naloge, ki jih poveljnik v postopku analize določi iz nabora vseh dodeljenih in izhajajočih nalog enote in so bistvene za uresničitev poslanstva enote. Izdelava seznama je eden izmed ključnih korakov v procesu načrtovanja usposabljanja v širšem smislu, saj neposredno določa težišče usposabljanja enote in v nadaljevanju vpliva na določitev in usposabljanje bojnih postopkov, bojnih drilov in individualnih vojaških veščin (Stramšak, 2023).

Izdelava seznama bistvenih nalog temelji na (nadrejenih) dokumentih oziroma ukazih, ki opredeljujejo cilje, naloge in vsebino delovanja enote (npr. Ukaz za delo enote v letu 2024) (Toš idr., 2011). Seznam mora biti izdelan tako, da so bistvene naloge specifične za posamezno poslanstvo, izvedljive in merljive. Za

izbor bistvenih nalog in izdelavo seznama se uporabljajo »Merila, metode in postopki za ocenjevanje usposobljenosti poveljstev in enot«, ki so predpisana tudi za raven voda, čeprav se za to raven seznam bistvenih nalog ne izdeluje. Naloge, ki so zajete v seznam, se ne razvrščajo kot bolj ali manj pomembne, saj nam že poimenovanje nalog (bistvene naloge) pove, da so vse enako pomembne za uresničitev poslanstva enote. Vzporedno pa nam to tudi pove, da nedoseganje standardov vseh določenih bistvenih nalog pomeni neuresničitev poslanstva enote (Stramšak, 2023).

Pri oblikovanju seznama bistvenih nalog je treba upoštevati osnovna pravila in zahteve: (1) da seznam izhaja iz poslanstva enote, (2) (ne)razpoložljiva sredstva in viri ga ne smejo skrajšati, (3) da ga odobri poveljnik nadrejene enote, (4) podpirati in dopolnjevati mora seznam bistvenih nalog nadrejene enote, (5) seznam enote za bojno podporo, ki podpirajo bojno delovanje osnovne enote, mora biti usklajen s seznamom osnovne enote (npr. pri bataljonski bojni skupini), (6) izdelajo ga tudi enote za zagotovitev delovanja, (7) izdelajo ga tudi poveljniške skupine in štabi (Toš idr., 2011).

Pri oblikovanju seznama je treba poudariti še dejstvo, ki je ključno za njegovo celovito razumevanje in oblikovanje – seznam se pripravi primarno za načrtovanje usposabljanja in nalog, s katerimi se omogoči uresničitev poslanstva enote v vojni ali operacijah kriznega odzivanja. To je vidno tudi iz Priročnika za usposabljanje poveljstev in enot Slovenske vojske (Toš idr., 2011), ki opredeljuje oblikovanje seznama bistvenih nalog tako, da je v neposredni povezavi z vojno in operacijami kriznega odzivanja. Tu pa nastane izziv, saj večina enot, razen tistih, ki delujejo v operacijah kriznega odzivanja, oblikuje mirnodobna poslanstva, ki jih je težko podpreti z bistvenimi nalogami, ki jih najdemo v Merilih, metodah in postopkih za ocenjevanje usposobljenosti poveljstev in enot, ker so te bojno usmerjene. V praksi poteka tako, da se pri izdelavi seznama izberejo tiste naloge, ki najbolj ustrezajo in podpirajo uresničitev mirnodobnega poslanstva enote.

Ena ključnih predpostavk za izvedbo usposabljanja so finančni viri, ki jih poveljnik mora analizirati v okviru analize pogojev in možnosti. To mu tudi omogoča, da pri načrtovanju pripravi ustrezna izhodišča za oblikovanje finančne konstrukcije, ki bo podprla opravljanje nalog. (Prav tam.)

Pomemben del analize virov za opravljanje naloge obsega preverjanje razpoložljivosti ter stanja modernih izobraževalnih, vadbenih in tehničnih

sredstev, orožja ter opreme, potrebne za podporo izvajanja usposabljanja. To obsega tudi analizo infrastrukture za bivanje med usposabljanjem in razpoložljivost vadišč ter strelišč. (Prav tam.)

Posebno pozornost namenjamo pregledu izkušenj, povezanih z usposabljanjem in zahtevanimi vsebinami, ki so na voljo znotraj enote ali zunaj nje. Prav tako je treba podrobno proučiti razpoložljive pisne strokovne podlage ter možnosti za ustrezno pripravo in vključitev te literature v usposabljanje (prav tam).

Nadrejeni poveljnik lahko določi, da bo usposabljanje za neko nalogo dobilo najvišjo prednost pri zagotavljanju streliva, strelišč, vadbenih prostorov, objektov in finančnih sredstev. Prav tako bo ocenjevanje rezultatov potekalo v vseh fazah, pri čemer bo nadrejeno poveljstvo odgovorno za nadzor in usmerjanje tega procesa (prav tam).

Dokumenti za načrtovanje

Usposabljanje se načrtuje z dokumenti načrtovanja usposabljanja. Pravilno in celovito izdelani dokumenti načrtovanja bodo: (1) omogočali usposabljanje, ki bo bojno usmerjeno, (2) omogočali večrodovsko usposabljanje (predvsem v sklopu bojnih skupin), (3) usmerjeni v prihodnost, (4) obsegali stopnjo tveganja pri usposabljanju, (5) oblikovali trdno organizacijsko kulturo, saj načrtovanje omogoča predvidevanje in usklajevanje dogodkov usposabljanja ter (6) omogočali učinkovito izrabo virov (časovnih, kadrovskih, materialnih itn.). Skladno z operativnim ciklom enote se pripravljajo dolgoročni, kratkoročni in izvedbeni dokumenti načrtovanja usposabljanja (Toš idr., 2011).

Dokumenti izvedbenega načrtovanja usposabljanja se pripravljajo na vseh ravneh za lastne, izvedbene potrebe. Temeljni dokumenti izvedbenega načrtovanja so mesečni načrti usposabljanja in dela ter elaborati zahtevnejših oblik usposabljanja. Dokumenti izvedbenega načrtovanja usposabljanja obsegajo načrtovanje konkretnih nalog in aktivnosti za doseg ciljev usposabljanja, ki so določeni v kratkoročnih načrtih, konkretne usmeritve izvajalcem usposabljanja, usklajevanje dodelitve in črpanja virov za usposabljanje, usklajevanje med enotami, ki bodo soudeležene pri usposabljanju in pripravo urnikov usposabljanja (načrtovanje usposabljanja v ožjem smislu).

Poveljnik s štabom razvije osnovno zamisel, s katero bo razvijal, izboljšal ali vzdrževal usposobljenost za izvedbo posamezne naloge ali zahteve usposabljanja. V osnovni zamisli se opredelijo tudi prednostne naloge in časovni obseg, v katerem se bo posamezna naloga opravljala. Opredeliti se morajo tudi usmeritve za druga usposabljanja in opravljanje drugih nalog, ki se prepletajo z usposabljanjem za opravljanje bistvenih nalog.

Za uspešno načrtovanje je treba pripraviti skupen načrt in ga uskladiti po vseh sektorjih. Odgovornost za izdelavo načrta in koledarja aktivnosti je odgovornost sektorja S-3. Aktivno pa sodelujejo vsi sektorji od S-1 do S-6, vsak po svojem področju. (Trglec, 2017.)

Glede seznama vseh nalog enote in bistvenih nalog, osnovne zamisli ter dokumentov načrtovanja usposabljanja je treba izvesti še postopek ugotavljanja in določanja dogodkov, nalog usposabljanja. Ključni problem v tej fazi načrtovanja je torej končni prehod k posameznim dogodkom usposabljanja, do katerih poveljnik pride prek seznama kolektivnih nalog in individualnih veščin. Naloge usposabljanja bo namreč treba povezati v neki izvedbeni dokument načrtovanja usposabljanja. Poveljnik (ne glede na raven) lahko naniza naloge, dogodke usposabljanja po njihovih prioritetah in za tem ugotovitve, kako pogosto jih je treba urediti, določi potreben čas za izvajanje usposabljanja oziroma čas za posamezni dogodek usposabljanja, določi lokacijo usposabljanja, določi odgovorne za izvedbo, določi organizacijo usposabljanja. Usposabljanje pa lahko združi v logične skupine, v katere vključi enote, potreben čas in zahtevane vire za usposabljanje (strelivo, simulacijski sistemi, infrastruktura, primerne lokacije za usposabljanje idr.) (Toš idr., 2011).

Rezultat izvedbenega načrtovanja je načrt usposabljanja. Načrtovanje se konča, ko ga poveljnik potrdi. V tem načrtu mora določiti datum in lokacijo začetka usposabljanja, temeljno časovno razporeditev vsebin usposabljanja, ob upoštevanju časovne rezerve za odpravo morebitnih pomanjkljivosti, specifične veščine, ki jih morajo usvojiti vojaki posamezniki, poveljniki in enote, tematike, ki so skladne s časovnimi omejitvami. Prav tako mora določiti izvajalce in ocenjevalce usposabljanja, zahtevano uniformo, opremo, oborožitev in druge vire, lokacijo in učno infrastrukturo, ki je potrebna za izvajanje usposabljanja, in določiti varnostne ukrepe pri usposabljanju (tudi kot samostojni dodatki načrta usposabljanja).

Ukazi so ključnega pomena za zagotavljanje učinkovite komunikacije, usklajenega delovanja in izpolnjevanja nalog. Pomembno je razumeti, da so vojaški ukazi temeljni del vojaškega delovanja, saj omogočajo organizacijo in usklajeno delovanje v najrazličnejših situacijah. Pravilno izdani in izvedeni ukazi so ključ do uspešnega izpolnjevanja nalog in doseganja ciljev.

Elaborati za organizacijo in izvedbo zahtevnejših oblik usposabljanja predstavljajo zbirko dokumentov, ki natančno določajo postopek načrtovanja, organizacije in izvedbe določenih vsebin in oblik usposabljanja. Te dokumente običajno sestavljajo organizacijski, izvedbeni in vadbeni dokumenti v skladu s predpisano zgradbo (predpisana sestava elaboratov, prikazana predpisana sestava je obvezna za načrtovanje navedenih aktivnosti. Pri načrtovanju drugih aktivnosti se sestava smiselno prilagodi).

Elaborat načeloma sestavljajo vsaj dva dokumenta: organizacijski ukaz in ukaz za izvedbo z najmanj tremi prilogami (načrt priprav, načrt izvedbe in načrt materialne zagotovitve), razen če organizacijski ukaz drugače določa. (Prav tam.)

V situacijah, ko je vodja aktivnosti hkrati pristojen za poveljevanje, se za organizacijo in izvedbo aktivnosti izdaja ukaz za organizacijo in izvedbo s prilogami. Kljub temu se elaborat izdelava, vendar le, kadar so za izvedbo aktivnosti potrebni dodatni izvedbeni dokumenti poleg organizacijskih dokumentov. Če ukaz za organizacijo in izvedbo s prilogami zagotavlja vse potrebne dokumente za organizacijo in izvedbo usposabljanja, ni treba izdelovati dodatnega elaborata. (Prav tam.)

Elaborat je ključni dokument, ki se uporablja kot temelj za vodenje in usmerjanje vojaških aktivnosti. Elaborat, pogosto imenovan tudi načrt ali strategija, ima izjemno pomembno vlogo pri načrtovanju in izvajanju vojaških operacij.

Sklep

Organiziranje in načrtovanje usposabljanja je dolg proces, ki se ga je treba lotiti postopoma. Pred tem je ključna začetna analiza. Pri vojaškem procesu odločanja so koraki, ki nas pripeljejo do stanja za izdajo ukaza za delovanje. V prvem koraku je sprejem naloge, ki smo jo dobili od nadrejenega. Pri načrtovanju usposabljanja lahko kot prvi korak določimo sprejem naloge od nadrejenega za doseg končnega stanja usposabljanja. Drugi korak vojaškega procesa odločanja

je analiza naloge. Ta korak je ključen za nadaljevanje načrtovanja in sprejemanja odločitev, saj lahko slaba analiza privede do slabih ali napačnih načrtovanih variant delovanja. Prav tako je pri načrtovanju usposabljanja ključna analiza enote, ki prikaže trenutno stanje, in na podlagi te analize lahko načrtujemo dalje. Če je analiza sistematično in kakovostno pripravljena, se lahko uporablja kot odlično izhodišče za načrtovanje in tudi rezultati bodo učinkovitejši. Torej se lahko pri načrtovanju usposabljanja do neke mere naslanjamo na vojaški proces odločanja in je lahko kot orodje za pomoč pri načrtovanju. Seveda kot pri vojaškem procesu odločanja tudi pri načrtovanju nadaljujemo s koraki vse do zadnjega, sedmega koraka, ki da končne rezultate.

Pravočasno načrtovanje usposabljanja in predvsem pravočasni začetek cikla usposabljanja sta odvisna od jasno določenega cilja zmogljivosti. Če nadrejena in nosilna enota pravočasno določita cilj zmogljivosti v smislu, da je pravočasno določen časovni cilj, potem lahko nosilna enota pravočasno začne načrtovati usposabljanje.

Ključno pri načrtovanju usposabljanja je zagotoviti, da je usposabljanje učinkovito in usmerjeno k doseganju ciljev. Cilji usposabljanja morajo biti jasno določeni. Morajo biti specifični, merljivi, dosegljivi, relevantni in časovno omejeni (lahko tudi po metodi SMART). Najprej moramo razumeti namero nadrejenega in kaj kot izvajalci želimo doseči. V prispevku smo se dotaknili produktov, ki so potrebni, da bosta organiziranje in načrtovanje usposabljanja učinkovita. Upoštevati moramo različne metode učenja, da bodo omogočene raznovrstne izkušnje. Samo organiziranje usposabljanja mora biti s smiselno sestavo in urnikom. Vsebine morajo biti razporejene tako, da je usposabljanje logično in sledi postopnemu napredku. Izbrani inštruktorji oziroma izvajalci morajo biti takšni, da bodo znanje in spretnosti učinkovito prenašali na te, ki se usposabljujejo. Zagotoviti moramo, da imajo ustrezne kompetence za izvajanje usposabljanja. Ne smemo pozabiti na evalvacijo usposabljanja. To obsega preverjanje, ali so bili cilji doseženi, in zbiranje povratnih informacij udeležencev za izboljšanje prihodnjih programov usposabljanja.

Pripravljeni moramo biti, da prilagodimo usposabljanje glede na potrebe in povratne informacije udeležencev. Usposabljanje naj bo prilagodljivo, da se lahko odzove na spremembe in izboljšave. Napredek udeležencev med usposabljanjem mora biti stalno spremljan, da se zagotovi podpora tam, kjer je potrebna. To obsega zagotavljanje povratnih informacij in dodatnega usmerjanja. Pred

usposabljanjem na terenu je priporočljiva uporaba tehnologije, kot so e-učilnica, simulacije ali druga digitalna orodja, ki lahko izboljšajo usposabljanje. Skrbno moramo dokumentirati potek usposabljanja, spremljati dosežene rezultate, ocene in druge pomembne informacije za evidenco in morebitne izboljšave v prihodnosti. Pri načrtovanju usposabljanja je ključno zagotoviti, da je usmerjeno v doseganje ciljev in da udeleženci pridobijo praktično znanje ter spretnosti, ki jih lahko uporabijo v svojem delovnem okolju.

Pri načrtovanju in organiziranju usposabljanja je velik izziv usklajevanje ljudi, opreme in virov. Običajno imamo omejen čas, zato je treba natančno in temeljito načrtovati, da se dosežejo cilji v določenem času. Kakovost usposabljanja je odvisna od finančnih sredstev, kar pomeni, da lahko njihovo pomanjkanje omeji možnosti usposabljanja. Pri usposabljanju na terenu in v drugem okolju (ki ni domače) se lahko razmere spreminjajo in lahko vplivajo na potek usposabljanja, kar pomeni, da je treba biti prilagodljiv. Za doseg določenih ciljev je potrebna motivacija. Nezainteresiranost udeležencev oteži usposabljanje, in to lahko ogrozi doseg cilja ali pa zelo oteži pot do njega. Pri aktivnostih, ki se pojavljajo na usposabljanju, je večje tveganje za poškodbe in nesreče, zato je treba nameniti dodatno pozornost do varnostnih protokolov. Veliko vlogo pri določanju cilja in prioritete ima poveljnik in pri neskladnosti tega lahko pride do konfliktov in nejasnosti med udeleženci usposabljanja. Uporaba zastarele opreme in tehnologije lahko omeji realističnost usposabljanja in nadgrajevanje znanja. Na samo izvajanje, veliko vlogo ima tudi pomanjkanje človeških virov, ki nas lahko kadrovske omejujejo. Med usposabljanjem lahko pride tudi do novih pristopov in metod, vendar včasih kultura oteži spremembe.

Ravno s temi omenjenimi izzivi se srečujemo tudi pripadniki Slovenske vojske danes. Vemo, da njeno zmogljivost načrtujejo drugi (politika) kot pa stroka. Pa vendar kljub kadrovske primanjkljaju, če bo motivacija pripadnikov na usposabljanjih visoka in bomo znali stopiti skupaj in biti eno, ne bosta trpela nobeno usposabljanje in nobena vaja, niti doma niti v mednarodnem okolju. Vsi se zavedamo, da v mednarodnem okolju posegamo po dobrih rezultatih, z veliko pohvalami.

Za konec še misel »Magna venit nulli sine magno fama labore« – **nihče ne pride do velike slave brez velikega truda.**

Literatura in viri

1. Nemeč, M. 2006. *Vojaško izobraževanje in usposabljanje v Slovenski vojski*. Diplomsko delo. Maribor: Univerza v Mariboru.
2. Pešec, M. 2013. *Doktrina vojaškega izobraževanja in usposabljanja*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
3. Petelin, D., ur., in Furlan B. 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Defensor.
4. Stramšak, B. 2023. *Izbrane vsebine iz predavanj Načrtovanje usposabljanj*. Maribor: Center vojaških šol.
5. Stramšak, B., idr. 2023. *Menedžment izbrana gradiva po programu NVIU za podčastnike II. stopnje*. Maribor: Center vojaških šol.
6. Toš, D., idr. 2011. *Priročnik za usposabljanje poveljstev in enot Slovenske vojske*. Ljubljana: Generalštab Slovenske vojske.
7. Trglec, M. 2017. *Načrtovanje kadrovskega resursov ob izgradnji bataljonske bojne skupine (BBSk)*. Zaključna naloga štabnega šolanja. Maribor: Center vojaških šol.

Nadporočnik Anže Kladnik

Zaključna naloga:

Načrtovanje in izvajanje skupinskega urjenja v bataljonu

Mentor: podpolkovnik Boštjan Stramšak

14 Urjenje v bataljonu

Oboroženi boj je zaradi nepredvidljivosti in usodnih posledic ena izmed najzahtevnejših preizkušenj za posameznika in skupino oziroma celotno organizacijo. Uspeh lahko zagotovimo le z učinkovitim kolektivnim delovanjem, to pa lahko dosežemo z učinkovitim skupinskim urjenjem. Osnovni namen skupinskega urjenja je pripraviti enoto na delovanje v boju in tako zagotoviti zmago. Bojno učinkovitost enote zagotovimo z uresničevanjem koncepta usposabljanja, usmerjenega v bojevanje:

»Temeljni pogoj za uresničevanje koncepta usposabljanja, usmerjenega v bojevanje, je ustvarjanje in zagotavljanje takšnih možnosti in okoliščin ter zahtevanje takšnih ravnanj posameznikov, poveljstev in enot, da usposabljanje poteka čim bližje temu ali točno tako, kot da je enota v boju, torej da ravnanja posameznikov in enote potekajo v okoliščinah in možnostih, kot da se bojujejo.« (Toš idr., 2011, 12.)

Vojaška doktrina opredeli vojaško usposabljanje kot »proces pridobivanja in razvijanja posebnih sposobnosti za uporabo vojaških strokovnih znanj pri uresničevanju poslanstva poveljstva ali enote« (Petelin in Furlan, 2006, 37). Izraz urjenje je v Vojaški doktrini omenjen le enkrat, in sicer v podpoglavju 9.1.1. Ohranjanje bojne morale. V tej povezavi ni mogoče ugotoviti jasne razlike med izrazoma urjenje in usposabljanje.

Priročnik za usposabljanje poveljstev in enot Slovenske vojske opredeli različne metode za podajanje znanja, ki jih uporabljajo izvajalci usposabljanja. Ena izmed teh metod je praktično delo oziroma urjenje. Priročnik omeni urjenje tudi v povezavi z usposabljanjem posameznika kot učinkovito in periodično ponavljanje nalog. V tej povezavi se enači s tujko *dril*, prevzeto iz angleščine.

Usposabljanje lahko razumemo kot širši pojem, v katerega spadajo vse aktivnosti pridobivanja in razvijanja sposobnosti. Sestavni del usposabljanja je praktično delo, ki zahteva ponavljanje postopka do želenega standarda. Temu pravimo urjenje (Toš idr., 2011).

Usposabljanje bojnih drilov zahteva sodelovanje več posameznikov, vendar takega usposabljanja še ne štejem za skupinsko usposabljanje. Ključna značilnost skupinskega usposabljanja je zahteva po poveljniki odločitvi, kar je značilno za usposabljanje bojnih postopkov in bojnih nalog. Zato se za bojne postopke uporablja tudi izraz kolektivne naloge. Če gre pri individualnem usposabljanju in usposabljanju manjših skupin za avtomatske postopke, so kolektivne naloge toliko kompleksnejše, da mora poveljnik analizirati konkretno situacijo in sprejeti določitev, kako opraviti nalogo. To pomeni, da situacija nima ene pravilne rešitve, temveč je rešitev več in so le bolj ali manj učinkovite.

Vrste skupinskega urjenja

V Slovenski vojski poznamo sedem osnovnih vrst skupinskega urjenja. Poveljniki izberejo vrste skupinskega urjenja in jih prilagodijo ciljem usposabljanja ter potrebam njihove enote. Vrste skupinskega urjenja so:

- taktična steza,
- situacijska vaja,
- taktična vaja,
- taktična vaja z bojnim streljanjem,
- taktična vaja brez enot,
- štabna vaja,
- računalniško podprta vaja.

Taktična steza je najbolj preprosta oblika skupinskega urjenja. Uporablja se za individualna urjenja in preproste oblike skupinskega urjenja, torej urjenja

bojnih postopkov. Enota se premika po terenu (stezi), kjer si zaporedno sledijo aktivnosti; priprava na nalogo, izvedba in analiza po izvedeni nalogi. Prednost takega urjenja je, da lahko postavimo več taktičnih stez hkrati in enote rotiramo po njih. Enoto lahko večkrat pošljemo po eni stezi in tako urimo bojni postopek do zelenega standarda (FM 7-0, 2021).

Situacijska vaja je taktična vaja, namenjena urjenju točno določene bojne naloge ali skupka bojnih drilov in bojnih postopkov, povezanih s to bojno nalogo. Je kratka in ciljno usmerjena vaja, ki poveljniku omogoča urjenje taktično-tehničnih postopkov, vendar ga ne omejuje pri načinu izvedbe. Lahko se ponovi večkrat za isto bojno nalogo, da se preizkusijo različni načini izvedbe (Toš idr., 2011).

Taktična vaja je najbolj splošna oblika skupinskega urjenja. Gre za taktično simulacijo bojne naloge, ki poteka v terenskih razmerah z uporabo simuliranega sovražnika. Taktična vaja lahko poteka na različnih ravneh, od oddelka prek voda in čete do bataljona ali brigade. Uri se v načrtovanju in izvedbi naloge z organskimi in dodanimi zmogljivostmi. Taktično vajo praviloma organizira enota eno raven višje, torej četa za vod ali bataljon za četo.

Taktična vaja z bojnim streljanjem spada pod peto stopnjo strelskega usposabljanja – bojna streljanja. Merila in postopki za izvajanje streljanj, prvi zvezek: Osebo orožje (2019), jo opisujejo: »So najvišja oblika strelskega usposabljanja, ki združujejo usposobljenost iz taktike enote, strelske učinkovitosti in zmožnost uporabe bojne podpore. Izvajajo se v pogojih, ki najbolje odražajo dejanske razmere v boju. Uspešno izvedena bojna streljanja predstavljajo uspešen zaključek pete stopnje strelskega usposabljanja enote. Izvajajo se skladno z elaboratom pristojnega poveljnika.«

Taktična vaja brez enot je vaja, pri kateri se uporabi minimalno število moštva, zato je preprosta za organiziranje in varčna pri porabi virov. Namenjena je predvsem poveljnikom in poveljstvom, da urijo procese poveljevanja in kontrole.

Štabna vaja je vaja, s katero se štab uri v izvajanju štabnih procesov. Poudarek je na načrtovanju delovanj, integraciji in sinhronizaciji zmogljivosti ter koordinaciji podenot v taktični situaciji. Poleg tega se štab uri v pripravljanju in izdajanju ukazov ter izdelovanju drugih štabnih produktov. Poteka na ravni bataljona ali višje.

Računalniško podprta vaja je vsaka vaja, pri kateri se uporabljajo računalniški sistemi za simulacijo taktičnega okolja. Računalniški sistem poda hitro povratno informacijo o učinkovitosti našega delovanja, kar omogoča bolj kakovostno urjenje. Računalniški sistemi se lahko uporabljajo pri kateri koli drugi vrsti skupinskega urjenja.

Pehotni motorizirani bataljon ima skladno z Merili, metodami in postopki za ocenjevanje poveljstev in enot (Haupt, 2011 in 2012) mogočih 76 kolektivnih nalog. Poleg tega ima pehotna motorizirana četa predvidenih 78 kolektivnih nalog, pehotni motorizirani vod pa 68 kolektivnih nalog. Iz tega sklepamo, da je nemogoče v času enega cikla usposabljanja (12 mesecev) bataljon in vse njegove podenote izuriti v vseh mogočih kolektivnih nalogah. Poleg omejitve s časom se bataljon spoprijema tudi z omejitvami drugih virov, na primer razpoložljivostjo vadišč in omejenostjo finančnih virov.

Poveljnik bataljon mora postaviti jasne prioritete za celotno usposabljanje, torej tudi za skupinska urjenja. Prioritete so postavljene na podlagi analize danega poslanstva, načrtovanih zmogljivosti, posebnih zahtev in drugih virov, ki jih poda nadrejena enota. Poveljnik praviloma v analizo vključi tudi štabni organ za operativne zadeve in poveljnike podrejenih enot. S tem procesom dobimo seznam vseh nalog, s katerega se nato določijo ključne bojne naloge in oblikuje seznam bistvenih nalog. Na podlagi tega seznama poveljniki podrejenih enot (čet) izdelajo svoje sezname bistvenih nalog, ki se uporabljajo kot vodilo pri usposabljanju. Poveljnik bataljona s poveljniki podrejenih enot v naslednjem koraku določi specifične kolektivne naloge (bojne postopke), ki jih je treba izuriti za učinkovito izvedbo bojnih nalog s seznama bistvenih nalog.

Postavljanje prioritet predstavimo na primeru bataljona, ki mu je nadrejeno poveljstvo dodelilo to poslanstvo: bataljon se v naslednjem operativnem ciklu udeleži določene bojne misije na neki lokaciji. Poveljstvo bataljona pod vodstvom poveljnika opravi analizo prejetega poslanstva. Ugotovi, da bo situacija, v katero bodo postavljeni, od bataljona zahtevala sposobnost bojnega delovanja v urbanem okolju. Iz poročil poveljnikov čet in sektorja S-3 (štabnega organa za operativne zadeve) je jasno, da je bataljon dobro usposobljen iz ofenzivnih in defenzivnih delovanj zunaj naselja, bojevanja v urbanem okolju pa doslej še niso urili. Zato se poveljnik odloči na seznam bistvenih nalog uvrstiti dve bistveni nalogi bataljona: napad na naselje in obramba naselja. Dodatne usmeritve poveljnika so bile, naj se 1. in 2. četa osredotočita na napad na naselje, 3. četa in protioklepni vod pa

na obrambo naselja. Podrejeni poveljniki so opravili lastno analizo in oblikovali lastni seznam bistvenih nalog. Tako je na primer poveljnik 1. čete identificiral ključne naloge: napad na naseljeno območje, taktično premikanje po naseljenem območju, odziv ob stiku, odziv na ostrostrelca in delovanje v naselju s tanki ali bojnimi vozili pehote.

Načrtovanje skupinskega urjenja

Usposabljanje enote je treba uskladiti z operativnim ciklom enote. Delovanje bojnih enot je razdeljeno na tri distinktivne faze, ki skupaj sestavljajo operativni cikel. Poznamo fazo konsolidiranja enote, fazo bojnega urjenja enote in fazo uporabe enote. Skupinsko urjenje poteka v fazi bojnega urjenja enote, za katero je predvidenih 12 mesecev. V tem času potekajo skupinska urjenja v štirih etapah v predvideni dolžini tri mesece za vsako etapo. Etape si smiselno sledijo po kompleksnosti, od najenostavnejšega skupinskega urjenja na ravni voda do najkompleksnejšega (Stramšak, 2023).

Preden lahko začnemo usposablјati, je treba poznati trenutno stanje enote. To dosežemo z analizo virov in analizo usposobljenosti. Analizo opravi poveljnik bataljona s pomočjo štabnih organov za posamezno področje in poveljnikov podrejenih enot.

PODROČJE ANALIZE	SODELUJOČI
Finančni viri	Organ za logistiko
Kadrovski viri	Organ za kadrovske zadeve
Vadbena sredstva, tehnična sredstva, oborožitev in oprema	Organ za logistiko, poveljniki podrejenih enot
Infrastruktura za bivanje	Organ za logistiko, organ za operativne zadeve
Vadiščna in streliščna infrastruktura	Organ za operativne zadeve
Usposobljenost	Organ za operativne zadeve, poveljniki podrejenih enot

Preglednica 1: Analiza virov

Za učinkovito izvajanje skupinskega urjenja, pa tudi za izvedbo analize usposobljenosti je treba določiti standarde za vsako kolektivno nalogo. Za pehotni motorizirani bataljon so standardi določeni v publikaciji Merila, metode in postopki za ocenjevanje usposobljenosti poveljstev in enot. Standardi so definirani posebej

za bataljon, četo in vod. Če neka kolektivna naloga ni zajeta, se uporabi druga tuja literatura ali pa se standard določi na novo. Analiza se opravi na skupnem sestanku, na katerem sodelujejo vsi štabni organi in poveljniki čet s svojimi namestniki. Sodelujoči so predhodno opravili lastno analizo in na sestanku predstavijo svoje rezultate. Analizo vodi izvršilni častnik. Pri tem se ugotovi, da ima bataljon na splošno zagotovljenih večino virov, ki so potrebni za izvedbo usposabljanja. Pomanjkanje se zazna pri vadiščni in streliščni infrastrukturi, saj vadiščna infrastruktura za skupinsko urjenje čete na naseljenem območju pri nas ne obstaja. Štab za rešitev predlaga izvedbo takih usposabljanj na vadiščni infrastrukturi tujih oboroženih sil. Poleg tega se pokažejo pomanjkljivosti pri usposobljenosti iz delovanja na naseljenem območju, predvsem pri poveljniškem kadru. Štab za rešitev predlaga dodatna usposabljanja poveljniškega kadra doma in v tujini.

Skupinska urjenja se načrtujejo v procesu načrtovanja usposabljanja. V Slovenski vojski poznamo tri ravni načrtovanja usposabljanja; dolgoročno, kratkoročno in izvedbeno. Dolgoročno načrtovanje obsega obdobje dveh let, izvajajo ga poveljstva strateške in operativne ravni. Kratkoročno načrtovanje obsega obdobje enega leta, izvajajo ga brigade in bataljoni. Izvedbeno načrtovanje zajema mesečne načrte in načrte usposabljanja za konkretne dogodke usposabljanja. Izvajajo ga vse ravni.

Skupinska urjenja načrtuje in organizira enota eno raven višje, torej skupinsko urjenje na ravni bataljona načrtuje in organizira brigada. Bataljon načrtuje in organizira skupinska urjenja čete, četa načrtuje in organizira skupinska urjenja voda. Načrtovanje na ravni bataljona poteka z izdelavo ukaza za usposabljanje za obdobje enega leta, kar sovпада z operativnim ciklom, kjer je za usposabljanje enote namenjenih 12 mesecev. V ukazu za usposabljanje morajo biti določeni dogodki usposabljanja, na katerih se bo izvajalo skupinsko urjenje (Toš idr., 2011).

Poveljstvo za boljšo preglednost pripravi koledar operativnega okvirja. Na njem so grafično predstavljeni pomembnejši dogodki za enoto v določenem operativnem ciklu ali njegovem delu.

Ne glede na to, katera raven organizira dogodek usposabljanja (bataljon, četa, vod), je smiselno slediti modelu usposabljanja, ki predvideva osem korakov (FM 7-0, 2021):

Prvi korak: Načrtovanje dogodka usposabljanja. Poveljujoči na podlagi poveljnikovih usmeritev razvijejo specifične cilje usposabljanja, ki jih je mogoče izmeriti. Identificirajo in koordinirajo potrebna sredstva za usposabljanje in

izdajo usmeritve za podrejene. Poveljujoči odredijo čas in tako poskrbijo, da imajo vojaki dovolj časa za usposabljanje in za to, da ugotovijo, katera sredstva potrebujejo za učinkovito usposabljanje. Poveljujoči prepoznajo morebitne nevarnosti in jih odpravijo oziroma zmanjšajo tveganje. Na koncu poveljujoči razvijejo načrte za ocenjevanje, ki podpirajo naloge iz katerih se bo usposabljal.

Drugi korak: Usposabljanje in preverjanje poveljnikov. Na podlagi zahtev se poveljniki in nosilci usposabljanja usposobijo in preverijo, da so sposobni voditi in izvajati usposabljanje. Nosilci usposabljanja morajo točno poznati vsebine usposabljanja in morajo biti tudi sami sposobni izvesti vsebine do zahtevanega standarda. Ta korak vključuje tudi usposabljanje in preverjanje naznačevalcev.

Tretji korak: Izvidovanje lokacije usposabljanja. Poveljujoči izvedejo izvidovanje lokacije usposabljanja in poročajo o informacijah in morebitnih težavah, preden se izvede usposabljanje. Poveljujoči preverijo, da lahko lokacija usposabljanja podpira dogodek usposabljanja in omogoča enoti doseganje ciljev usposabljanja. Vzpostavijo stik s podporno enoto in rešijo odprta vprašanja glede rezervacije in koordinacije.

Četrty korak: Izdaja ukaza za usposabljanje. Ukaz določa odgovornosti, časovnice za izvedbo, taktične scenarije in druge ključne informacije, ki so potrebne za izvedbo dogodka usposabljanja. Poveljujoči določijo naloge, iz katerih se bo usposabljal, cilje usposabljanja, namen usposabljanja in metode za izvedbo usposabljanja. Poveljujoči zagotovijo podrejenim razpoložljive informacije, da se ti lahko pripravijo in izvedejo dogodek usposabljanja. Za uspešen dogodek usposabljanja je potrebno, da vsi poveljujoči razumejo želen rezultat in ostanejo osredotočeni na cilje usposabljanja.

Peti korak: Preizkusi. Poveljujoči izvedejo preizkuse, da zagotovijo usklajenost načrtov in razumevanje podrejenih. Poveljujoči nadzorujejo izvedbo preizkusov in tako zagotovijo, da so vsi odgovorni za usposabljanje pripravljene in organizirani. Ta korak obsega izvedbo preizkusov za vodje naznačevalcev in naznačevalce.

Šesti korak: Izvedba usposabljanja. Usposabljanje se izvede, naloge so spremljane in ocenjene, cilji usposabljanja se urijo, dokler ni dosežen želen standard. Ko vadbenci izvajajo naloge, izvajalci usposabljanja ocenjujejo izvedbo glede na določene standarde.

Sedmi korak: Izvedba analize. Analiza lahko poteka med usposabljanjem ali po njem. Poveljnik vadbene enote dobi povratno informacijo, ki mu pomaga oceniti kakovost izvedbe. Naučene lekcije se prediskutirajo, zapišejo za prihodnje izvedbe in posredujejo drugim enotam ter poveljnikom. Analiza pripomore k izboljšavi usposabljanja ter taktike, tehnik in postopkov enote.

Osmi korak: Dousposabljanje. Naloge, ki niso bile izvedene v standardu, se ponovno usposabljujejo in ponovno ocenjujejo, dokler standard ni dosežen. Enote ne zapustijo dogodka usposabljanja, dokler standard ni dosežen in dokler niso doseženi cilji usposabljanja.

Elaborati za organizacijo in izvedbo zahtevnejših oblik usposabljanja so zbirke dokumentov, s katerimi se neposredno določi proces načrtovanja, organiziranja in izvedbe določene vsebine in oblike usposabljanja (Toš idr., 2011). Elaborat mora biti izdelan skladno s strukturo, predpisano v Priročniku za usposabljanje poveljstev in enot, in mora vsebovati organizacijske, izvedbene ter vadbene dokumente. V pehotnem motoriziranem bataljonu se za večino skupinskega urjenja pripravi ukaz za organizacijo in izvedbo, elaborat se izdelava le za zahtevne oblike urjenja, torej taktično vajo z bojnim streljanjem in taktično vajo, če to zahtevata njen obseg in kompleksnost. Za izdelavo je odgovoren poveljnik bataljona, nosilec izdelave pa je načeloma organ za operativne zadeve v sodelovanju z izvajalci usposabljanja (prav tam).

Izvajanje skupinskega urjenja

Izvedba skupinskega urjenja je glavni del v procesu usposabljanja, v katerega so osredotočena vsa prizadevanja enote. Za bataljon lahko pomeni tudi osrednji dogodek (ali skupek dogodkov) v celem letu.

Priročnik za usposabljanje poveljstev in enot Slovenske vojske poda nekaj osnovnih vodil pri izvedbi usposabljanja, ki veljajo tudi za skupinska urjenja. Pravilno izvedeno usposabljanje je realistično, varno, natančno, dobro strukturirano, učinkovito in uspešno. (Toš idr., 2011)

Pri izvedbi skupinskega urjenja to pomeni, da je urjenje strukturirano tako, da sledi načelu postopnosti, od lažje naloge k zahtevnejši. Zahtevnost urjenja lahko stopnjujemo na več načinov (FM 7-1, 2003):

- dvigovanje zahtevnosti okoliščin,
- dvigovanje tempa urjenja,
- večanje števila nalog, ki se urijo naenkrat,
- večanje števila vadbencev.

Pomembno je, da se vadbenci in izvajalci urjenja ves čas jasno zavedajo, v kateri stopnji urjenja so, saj ima vsaka stopnja posebnosti.

Za kakovostno izvedene zahtevnejše oblike urjenja je pomembno ustvariti čim bolj popolno vadbeno okolje, ki vadbencem omogoči, da se vživijo v dano situacijo. To dosežemo z usposobljenimi in na urjenje pripravljenimi starešinami, uporabo naznačevalcev in uporabo višjih in nižjih ešalonov enote, ki se usposablja. Zadnje lahko zagotovimo tudi z uporabo odzivne celice. Obvezni del vsakega skupinskega urjenja sta tudi analiza in ocenjevanje, saj omogočata dvig ravni usposobljenosti enote.

Poveljniki morajo biti dejavno prisotni pri usposabljanju, kjer opazujejo potek, pokažejo svojo taktično in tehnično usposobljenost ter zagotovijo, da usposabljanje poteka v skladu z vojaškimi predpisi. Prav tako morajo zagotoviti, da ga vodijo usposobljeni častniki in podčastniki, ter preprečiti moteče dejavnike. Pri pomanjkljivostih ali sistemskih napakah lahko takoj ukrepajo in izdajo usmeritve za odpravo težav. Ključni so tudi za upravljanje tveganja, tako da pregledajo ocene tveganja in izvajanje ukrepov za njegovo zmanjšanje (Toš idr., 2011).

Pri uporabi naznačevalcev je zelo pomembno, da z vodjo naznačevalcev izvedemo kakovostne priprave. Naznačevalci morajo poznati cilje urjenja in svojo vlogo v izvedbi urjenja. Nujno je zavedanje, da namen naznačevalcev ni, da pokažejo, česa so zmožni, temveč da omogočijo vadbene enoti kakovostno urjenje. Odgovornost izvajalcev usposabljanja je, da prilagajajo zahtevnost naznačevalcev glede na sposobnosti vadbencev.

Dobra praksa je, da enota, ki je v vlogi naznačevalcev, izkoristi svojo vlogo za lastno urjenje. Torej izvede lasten proces vodenja enot in se obnaša taktično skozi celotno urjenje. Tako se izkoristi čas, ki je v bistvu namenjen drugi enoti. Pri tem ne smemo pozabiti, da so glavna prednost še vedno vadbenci.

Vsako skupinsko urjenje mora biti ocenjeno. Za ocenjevanje v bataljonu je neposredno odgovoren poveljnik bataljona. Za skupinska urjenja do ravni

bataljona obstajajo različne metode ocenjevanja. Osnovna metoda, ki se uporablja v Slovenski vojski, je opisana v publikaciji Merila, metode in postopki za ocenjevanje usposobljenosti. Če se uri iz nalog, ki niso vključene v tej publikaciji, se lahko uporabi druga primerna metoda ali pa se ocenjevanje določi na podlagi izkušenj.

Ocenjevanje delimo na formalno in neformalno. Formalno ocenjevanje poteka na podlagi vnaprej določenih standardov, zapisanih v obliki kontrolnih listov. Izvajajo ga za to določeni in usposobljeni pripadniki – ocenjevalci. Je vnaprej načrtovano v načrtih usposabljanja. Načeloma ga izvaja poveljstvo dve ravni višje. Neformalno ocenjevanje poteka na vsakem skupinskem urjenju. Izvaja ga poveljnik enote, ki se usposablja, skupaj s podčastniki.

Druga delitev ocenjevanja je na notranje in zunanje. Notranje ocenjevanje izvaja enota, ki se usposablja, zunanje pa nadrejeno poveljstvo ali drugo poveljstvo primerljive ravni (Toš idr., 2011).

Sklep

S pregledom literature smo ugotovili, da je področje skupinskega urjenja v Slovenski vojski normativno zadovoljivo urejeno. Uporablja se Priročnik za usposabljanje poveljstev in enot (Toš idr., 2011), ki sicer ni najnovejši, vendar še vedno pomaga predvsem pri načrtovanju in organizaciji skupinskega urjenja. Priročnik je predvsem skladen z zavezniško doktrino, kar povečuje interoperabilnost Slovenske vojske.

Pehotne enote imajo na voljo tudi publikacijo Merila, metode in postopki za ocenjevanje usposobljenosti poveljstev in enot, v kateri so jasno opredeljene kolektivne naloge za pehotni motorizirani vod, četo in bataljon. Ta literatura zadostuje za kakovostno načrtovanje in izvajanje skupinskega urjenja, saj vsebuje opise postopkov in merila za njihovo ocenjevanje.

Ameriški priročnik FM 7-0 Training (2021) poleg koncepta usposabljanja za boj (*train to fight*) opisuje tudi koncept boja za usposabljanje (*fight to train*), ki predpisuje, da je odgovornost poveljnika, da omogoči kakovostno usposabljanje svoji enoti in enoto varuje pred zunanjimi vplivi, ki negativno vplivajo na usposabljanje. To je ključno za uspešno usposabljanje tudi v Slovenski vojski in poveljniki na vseh ravneh se morajo tega zavedati.

Literatura in viri

1. FM 7-0. 2021. *Training*. Dostopno na: https://armypubs.army.mil/epubs/DR_pubs/DR_a/ARN35076-FM_7-0-000-WEB-1.pdf. [22. 8. 2023].
2. FM 7-1. 2003. *Battle Focused Training*. Dostopno na: <https://www.globalsecurity.org/military/library/policy/army/fm/7-1/fm7-1.pdf>. [22. 8. 2023].
3. Petelin, D., ur., in Furlan, B. 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Defensor.
4. Stramšak, B. 2023. *Koncept usposabljanja enot*. [Predavanje 23. 5. 2023].
5. Toš, D. idr. 2011. *Priročnik za usposabljanje poveljstev in enot Slovenske vojske*. Ljubljana: Generalštab Slovenske vojske.
6. *Merila in postopki za izvajanje streljanj v SV. Prvi zvezek: Osebno orožje*. 2019. Ljubljana: Generalštab Slovenske vojske.
7. Haupt, B. 2012. *Merila, metode in postopki za ocenjevanje usposobljenosti poveljstev in enot, Pehotna motorizirana četa*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
8. Haupt, B. 2011. *Merila, metode in postopki za ocenjevanje usposobljenosti poveljstev in enot, Pehotni motorizirani bataljon*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.

Nadporočnik Zoran Kovačič

Zaključna naloga:

Prehodna delovanja bataljona

Mentor: podpolkovnik Anton Ribič

15 Prehodno delovanje bataljona

Bataljon izvaja prehodna delovanja v vseh oblikah bojnega delovanja. V modernem okolju bojevanja se pojavljajo raznovrstne situacije, ki zahtevajo, da vedno pogosteje načrtuje in izvaja različne oblike prehodnih delovanj. Ta delovanja imajo cilj vzpostaviti ali prekiniti stik z nasprotnikom ter se lahko izvajajo tudi zunaj neposrednega bojnega stika.

Vojaška doktrina (Petelin in Furlan, 2006) uvršča prečkanje in prehod skozi ovire med prehodna delovanja, kamor spadajo še izvidovanje, varovanje, povezovanje enot, osvoboditev enote v obkolitvi, zamenjava enote v boju, umik, pohod, napredovanje v stik in boj v srečanju. Prehodno delovanje je tisto delovanje, ki omogoča prehod iz ene vrste delovanja v drugo, na primer iz defenzivnega v ofenzivno. Dejavnosti za omogočanje delovanja niso samostojne, temveč so namenjene podpori in povezovanju z drugimi taktičnimi pristopi.

Izvajanje teh dejavnosti zahteva načrtovanje in usklajevanje ter obsega elemente, kot so prenos odločitev, združevanje štabov na isti lokaciji, vzpostavljanje povezav ter preprost in jasen načrt. Hitra in uspešna izvedba teh taktičnih dejavnosti je odvisna od dejavnikov, kot so prenos odločanja, postavitve štabov na isto lokacijo, povezava in preprost načrt. Učinkovito izvajanje prehodnega delovanja in dejavnosti za omogočanje delovanja prispevajo k zmožnosti prehajanja med različnimi fazami in taktičnimi aktivnostmi brez upočasnjevanja tempa

delovanja, zagotavljanju najnovejših informacij za sile, ki prevzamejo nadaljnje bojevanje, kar omogoča boljše usmeritev bojevanja ter nemoteno gibanje enot, to pa je ključno za vzdrževanje kontinuitete bojevanja. Prav tako omogočajo ohranjanje nadzora nad ognjem, kar omogoča optimalno uporabo vsega orožja za doseganje ciljev ter preprečuje nepotrebne izgube zaradi sovražnih ali lastnih napadov in hitro prerazporejanje enot in virov glede na potrebe naloge, kar omogoča prilagajanje spremenjenim razmeram na bojišču (SVS Stanag 2605, 2019, 2).

Izvidovanje

Bataljon predpisane formacije ne more samostojno izvajati naloge izvidovanja, lahko pa vzpostavi kontrolo in nadzor območja razporeditve. Omejeno nalogo pridobivanja informacij z opazovanjem in nadzorom bataljon izvaja za lastne potrebe in potrebe nadrejene enote v okviru enega od prehodnih delovanj (spremljanja, varovanja ali ščitenja). Za potrebe pridobivanja obveščevalnih podatkov ima v svoji sestavi izvidniški vod, ki je namensko opremljena in usposobljena enota za opravljanje nalog pridobivanja obveščevalnih podatkov na bojišču. Z drugimi enotami vzpostavlja sistem zgodnjega opozarjanja z opazovanja in nadzora na območju svoje razporeditve.

Izvidniški vod je ključna enota v bataljonu, odgovorna za izvidovanje in nadzor na območju njegove obveščevalne odgovornosti. Izvidniški vod lahko izvaja izvidovanje poti, rajona in območja. Izvidovanje in nadzor se izvajata z uporabo izvidniških patrulj, ki so bodisi na vozilih bodisi peš, in z uporabo opazovalnic. Velik primanjkljaj glede na izkušnje iz bojevanja v Ukrajini je primanjkljaj brezpilotnih letalnikov na materialni formaciji izvidniškega voda, saj ti izjemno pospešijo proces pridobivanja informacij, hkrati pa zagotavljajo precej večjo varnost opravljanja naloge (SVS Stanag 2605, 2019, 7).

Vključevanje ognjene podpore za izvidniško delovanje mora biti sestavni del načrta ognjene podpore za delovanja bataljona. Pri tem je nujna kriptirana zveza za klicanje ognjene podpore. Izvidovanje običajno poteka na območju, ki ga pokriva lastna ognjena podpora. Na ravni bataljona je ta radij omejen, saj ima minometna četa bataljona največji domet šest kilometrov, za protioklepno bojevanje pa imajo sistemi SPIKE največji domet štiri kilometre.

Varovanje

Varovanje je delovanje, ki poveljniku omogoča zgodnje in natančno zaznavanje dejavnosti sovražnika. S tem pa varovanim enotam zagotavlja potreben čas in prostor za pravilen odziv ter poveljniku omogoča večjo svobodo pri odločanju.

Varovanje pogosto vključuje intenzivno izvidovanje, s katerim se zmanjšujejo neznane informacije o sovražniku in terenu, predvsem pa vzpostavljanje kontrole na točkah posebnega interesa, kjer pojavnost aktivnosti sovražnika potrjujeta njegovo varianto delovanja. Poleg tega je varovanje lahko osredotočeno na vzpostavljanje in vzdrževanje stika s sovražnikom, kar omogoča stalno opazovanje in komuniciranje z varovanimi silami. Bataljon je odgovoren za varovanje in zaščito, medtem ko kritje opravlja kot nalogo za potrebe delovanja enot brigade.

Zaščita je posebna oblika varovanja, katere osnovni cilj sta pravočasno obveščanje in varnost zaščitene sil. Za izvajanje lastne zaščite v defenzivnem delovanju bataljon uporabi izvidniški vod. Zaščito sil v ofenzivnem delovanju brigade izvaja bataljon izvaja z manevrskimi četami. Zaščita se lahko izvaja spredaj, ob bokih ali v zaledju razporeda enote. Manjše izvidniške elemente zaščitne enote bodisi uničijo bodisi zajamejo. Z večjimi sovražnimi silami se neposredno ne spopadajo, temveč po izvedbi naloge umaknejo (Škerbinc idr., 2007, 190).

Varovanje predstavlja eno izmed oblik zaščite. Pri tem je glavni cilj zaščititi glavnino enot in ji hkrati zagotoviti potrebno časovno okno za izvedbo akcij. Enote ne morejo samostojno izvajati varovanja, saj so odvisne od ognjene podpore in drugih bojnih enot glavnine. Celoten bataljon izvaja nalogo varovanja, kadar gre za varovanje premičnih enot, višjih od brigade. Znotraj bataljona pa varovanje izvajajo manevrske enote, od voda do čete. Glavna razlika med varovanjem in zaščito je v tem, da varovanje vsebuje zadostno bojno moč. Sile za varovanje so običajno postavljene na omejenem območju in so močnejše kot sile za zaščito, kar omogoča večjo koncentracijo bojne moči. Varovanje se spopada s sovražnikom z uporabo tako posrednega ognja minometne čete in protioklepni sistemov SPIKE kot neposrednega ognja. Varovanje se izvaja v treh oblikah: prednje varovanje, bočno varovanje in zaledno varovanje (SVS Stanag 2605, 2019, 7–9).

Enote, ki izvajajo prednje varovanje, so okrepljene z elementi bojne podpore, zlasti z enotami za protioklepno bojevanje in inženirskimi elementi. Prednje varovanje običajno poteka med premikom v stik s sovražnikom. Skozi celoten proces mora biti prednje varovanje vedno v dometu ognjene podpore in imeti prednostno

obravnavo v zvezi z njo. Med premikom morajo zadnji elementi prednjega varovanja vzdrževati ustrezno razdaljo do glavnine, s čimer zagotavljajo glavnini potrebno svobodo za manevriranje (Škerbinc idr., 2007, 193).

Zaledno varovanje ima namen zaščititi zaledje glavnine in enote za bojno podporo ter zagotoviti nemoteno delovanje v glavnini. To lahko poteka z izvajanjem napadov, obrambe ali zadrževanja.

Bočno varovanje lahko izvaja svojo nalogo v obliki zased, obrambe na hitro roko ali pa kot premik v stik. Tehnike premikanja bočnega varovanja pa so izvajanje izmeničnih skokov, zaporednih skokov ali premično varovanje (prav tam).

Izvajanje izmeničnih skokov se uporabi, kadar pričakujemo intenzivno delovanje sovražnika na boku. Ta način premikanja zahteva počasno gibanje glavnine. Izvajanje zaporednih skokov se uporabi, kadar pričakuje manjše sovražnikove aktivnosti na boku in premik glavnine vključuje pogoste kratke postanke, premično pa, kadar ne pričakuje sovražnikovih aktivnosti na boku in se glavnina premika z največjo mogočo hitrostjo.

Kritje je vrsta zaščite, katere glavni cilj je z bojem zaščititi glavnino enot in ji omogočiti potreben čas, hkrati pa tudi izvajati opazovanje, poročanje in preprečevati sovražnikovo opazovanje ter neposredno ognjeno delovanje proti glavnini. Kritje nasprotno od varovanja deluje neodvisno in mora imeti svojo lastno bojno podporo.

Varovanje območja je oblika varovanja, ki ima za cilj zaščititi lastne sile, objekte, poti ali dejavnosti na nekem geografskem območju. Glavni namen varovanja območja je zagotoviti varnost in zaščito lastnih sil, objektov, poti ali dejavnosti znotraj tega določenega območja. Izvaja se z nepretrganim izvidovanjem in nadzorom območja ter s sprejetjem različnih ofenzivnih in defenzivnih ukrepov, kadar se varnost območja ogrozi (prav tam, 196).

Neposredno varovanje poteka v tesni bližini enote z namenom zaščititi enoto pred morebitnimi presenečenji. Vse enote in elementi bojne razporeditve izvajajo svoje lastno neposredno varovanje. Enote sprejemajo pasivne in aktivne ukrepe, da zagotovijo učinkovito neposredno varovanje (prav tam).

Premik v stik

Premik v stik je oblika prehodnega delovanja, pri čemer bataljon aktivno išče sovražnika ali skuša ponovno vzpostaviti bojni stik z njim in se izvaja takrat, ko je situacija nejasna ali ko sovražnik prekine stik. Namen premika v stik je ponovno vzpostaviti stik s sovražnikom v najugodnejših razmerah za lastne glavne sile. Po vzpostavljenem stiku, odvisno od velikosti sovražnika, se lahko izvede obvoz, hitra zaseda, napad, obramba ali umik (Furlan, 2006, 137).

Začetni bojni stik je treba vzpostaviti z uporabo majhnih, premičnih in samostojnih enot, da se prepreči odločilen spopad glavnine. To poveljniku omogoča največjo možno prilagodljivost pri pripravi ugodnih pogojev za nadaljnje delovanje. Ko je bojni stik vzpostavljen, je treba zagotoviti njegovo vzdrževanje, ne glede na izveden manever. Bataljon lahko izvede premik v stik samostojno ali kot del večje enote. Takrat se običajno organizira v izvidniške sile, prednje varovanje, glavnino ter bočno in zaledno varovanje (Škerbinc idr., 2007, 202).

Zaščitne sile se sestavljajo iz izvidniških sil in prednjega varovanja. Izvidniške sile običajno sestavljajo izvidniški vod, pri čemer se inženirci, prednji opazovalci in obveščevalci, če je treba, pridružijo tej sestavi. Običajno imajo te sile tudi začetno prioriteto glede ognjene podpore. Naloga izvidniških sil je določiti lokacijo, moč, aktivnosti in globino sovražnikovih sil brez odločilnega spopada (SVS Stanag 2605, 2019, 18).

Prednje varovanje bataljona običajno sestavlja ena manevrska četa. Njena naloga je delovati pred glavnino enot in zagotoviti varnost ter nemoteno napredovanje glavnine. Prednje varovanje služi kot zaščita glavnine pred nepričakovanimi presenečenji in s tem omogoča, da se glavnina pripravi na boj. Hkrati vzdržuje stik z izvidniškimi silami, kar omogoča usklajevanje bojnega delovanja in izmenjavo informacij. Prednje varovanje ima prednost pri zagotavljanju ognjene podpore do trenutka, ko se glavnina enot vključi v boj (Škerbinc idr., 2007, 199).

Sile, ki vežejo sovražnika, usmerjajo in vodijo elemente glavnine na najboljše mesto za napad na sovražnikovo glavnino. Ko je sovražnik enkrat uničen, vse sile nadaljujejo s svojim napredovanjem (Furlan, 2006, 139).

Bočno in zaledno varovanje izvajajo elementi moči voda iz sestave ene ali več čet iz glavnine. Za to obliko varovanja je odgovorna četa, katere sile so odgovorne za izvajanje bočnega in zalednega varovanja (prav tam, 140).

Boj v srečanju

Boj v srečanju je bojna aktivnost, ki se izvaja, ko se bataljon, ki ni v celoti razporejen za boj, sreča in spopade z znatno sovražnikovo silo ob nepričakovanem času in na nepričakovanem mestu. Ta situacija se pojavi zaradi pomanjkljivega izvidovanja in je najbolj verjetna med izvajanjem premika v stik ali pa pohoda. Boj v srečanju lahko bataljon izvaja samostojno (Furlan, 2006, 141).

Podrejene čete se morajo hitro odzvati na stik, razviti situacijo, poročati in pridobiti prednost pred sovražnikom. Tako zagotovijo bataljonu potreben čas in prostor za učinkovito delovanje. Uspeh bataljona je predvsem odvisen od sposobnosti podrejenih enot, da učinkovito razvijejo situacijo (Škerbinc idr., 2007, 206).

Izvidniške sile običajno vzpostavijo prvi stik. Njihova naloga je čim prej ugotoviti moč in aktivnosti sovražnikovih sil ter se izogibati temu, da bi jih sovražnik vezal ali uničil. Če je le mogoče, te sile ostanejo neodkrite. Prednje varovanje, s hitrim manevrom, nato vzpostavi premoč in uniči sovražnikove zaščitne sile, vse do moči voda. Pri močnejših sovražnikovih silah običajno zahteva uvedbo glavnine bataljona. Takrat prednje varovanje štiti glavnino tako, da veže sovražnikove sile, kadar presegajo velikost voda (prav tam).

Povezovanje enot

Povezovanje enot pomeni združitev dveh ali več naših enot na območju, ki ga nadzira sovražnik. To združevanje poteka z namenom izvedbe nadaljnjih nalog, ki jih bodo te združene sile izvajale. Bataljon izvaja to obliko prehodnega delovanja v okviru nadrejene enote. Namen povezovanja je lahko zaključiti obkolitev sovražnikovih sil, podpreti naše sile pri izhodu iz obkolitve, združiti sile, ki napadajo, s silami v sovražnikovem ozadju ali vzpostavitev stika z drugimi enotami na nepovezanem bojišču (Škerbinc idr., 2007, 216).

Povezovanje lahko poteka kot povezovanje enote v premiku s stacionarno enoto ali kot povezovanje dveh enot v premiku. Proces povezovanja poteka v več fazah. Začne se lahko s prehodom skozi lastno razporeditev sil, nato nadaljuje s premikom proti območju povezovanja, približevanjem veznim točkam in se konča s povezavo na teh veznih točkah.

Nepretrgano usklajevanje med enotami med povezovanjem je ključnega pomena, saj lahko vsaka nekontrolirana in neuskklajena odstopanja od načrta povzročijo izgube zaradi delovanja lastnih sil ali nepredvidenih odmikov sovražnika med enotami. Po končanem povezovanju se premična enota lahko pridruži statični enoti, jo obvozi ali pa izvede prehod skozi njo (prav tam, 220).

Zamenjava enot v boju

Zamenjava enot v boju je oblika prehodnega delovanja, pri katerem ena enota prevzame bojno delovanje od druge. Na bataljonski ravni se zamenjava enot v boju izvaja z uvajanjem sil, ki imajo nalogo podpreti sile za odločilno delovanje, kadar te ne morejo izpolniti poslanstva zaradi doseganja točke kulminacije. Te sile so v prvi vrsti vod, ki predstavlja bataljonsko rezervo, če pa to ne zadošča, pa četa iz sil za oblikovanje razmer. Na brigadni ravni pa je to v prvi vrsti četa, ki je brigadna rezerva, nato pa bataljon iz sil za oblikovanje razmer.

Zamenjava na mestu je oblika, pri kateri prihajajoča enota nadomesti del ali celotno odhajajočo enoto. Prehod skozi enoto naprej se izvaja, ko prihajajoča enota napada skozi razpored odhajajoče enote, ki je v stiku s sovražnikom. Kadar se odhajajoča enota premika nazaj skozi razpored druge (prihajajoče) enote, ki je prej zasedla obrambni položaj, govorimo o prehodu skozi enoto nazaj (Škerbinc idr., 2007, 222).

Zamenjava na mestu lahko poteka postopno ali istočasno in se izvaja, ko ni neposrednega stika s sovražnikom. Postopna metoda je najbolj premišljena in omogoča prikrivanje namere naših sil, vendar zahteva veliko časa. Na bataljonski ravni poteka s postopnim zamenjevanjem manevrskih čet, pri čemer se enota zamenja za enoto. Ko prva prihajajoča četa doseže kontrolno točko, se njeni poveljujoči premaknejo na položaje, ki jih bodo prevzeli od odhajajočih poveljujočih. Ko prihajajoča četa prevzame položaje in vzpostavi potrebno kontrolo ter komunikacijo, prevzame odgovornost za nadaljnje delovanje. Odhajajoča četa se premakne nazaj po določeni poti do svojih naslednjih položajev. Ta postopek se ponavlja, dokler ni zamenjana celotna odhajajoča enota. Istočasna metoda je najhitrejša, vendar lahko povečan promet razkrije namero naših sil in zmanjša pripravljenost za obrambo. Ta metoda vključuje zamenjavo vseh manevrskih enot hkrati in na vseh položajih. Bojne sile in sile za

bojno podporo se zmeraj zamenjujejo postopno za nevtralizacijo sovražnika, ki prepreči poseganje v proces zamenjave enot (Furlan, 2006, 151).

Prehod skozi enoto predstavlja usklajeno premikanje ene ali več enot skozi razpored druge enote. To je kompleksno dejanje, ki zahteva neposreden nadzor, temeljito načrtovanje ter usklajevanje in sinhronizacijo med poveljnikoma enote, ki izvaja prehod, ter enoto, skozi katero prehod poteka. Prehod skozi lastne sile poteka z namenom nadaljevanja napada ali izvedbe protinapada, izvedbe obhoda sovražnika, zasledovanja bežečega sovražnika ali umikanja naših sil. (SVS Stanag 2605, 2019, 44).

Prehod skozi enoto naprej predstavlja dejanje, pri katerem prihajajoča enota napade skozi razpored odhajajoče, običajno stacionarne enote, ki je v stiku s sovražnikom.

Prehod skozi enoto nazaj je aktivnost, pri kateri se odhajajoča enota premakne nazaj skozi razpored druge enote (prihajajoče enote), ki je prej zasedla obrambni položaj. To običajno izvajamo med obrambo območja, ko sile, ki opravljajo kritje ali varovanje, delujejo pred glavnim območjem bojevanja. Sile na glavnem območju bojevanja so stacionarne ali pa gre za prihajajočo enoto. Enota, ki opravlja kritje, se umakne skozi stacionarno enoto in predaja odgovornost za nadaljnje delovanje na liniji prenosa odgovornosti (Škerbinc idr., 2007, 229).

Umik

Umik predstavlja načrtno dejanje, pri katerem sile, ki so v stiku s sovražnikom, prekinejo ta stik in se umaknejo iz bojnega delovanja. Umik izvajajo sile, ki so v neposrednem stiku s sovražnikom. Posebna oblika umika je prosti umik sil, pri katerem enote niso v neposrednem stiku s sovražnikom in je glavna prednostna naloga ohranjanje konspirativnosti umika pred sovražnikom. Ko enota začne umik, mora izvajati ukrepe za zavajanje sovražnika in zagotavljanje lastne zaščite (Furlan, 2006, 146).

Bataljon izvaja umik v okviru nadrejene enote kot sile za oblikovanje razmer, da silam za odločilno delovanje omogoči izpolnitev poslanstva. Tak primer lahko vidimo na tokmaški smeri v Ukrajini, kjer ruske sile prepuščajo prostor z umikom na glavni smeri prodora ukrajinskih sil. Z vse večjo dolžino klina

postajajo ukrajinski boki zelo ranljivi, kar ustvarja razmere za operativno obkolutev ukrajinskih sil, ki izvajajo prodor.

Bataljon se organizira v sile za varovanje umika, glavnino in rezervo. Sile za varovanje umika vzdržujejo stik s sovražnikom, dokler ne prejmejo ukaza za prekinitev stika ali dokler druga enota ne prevzame njihove naloge. Sile za varovanje umika s svojo prisotnostjo, ohranjanjem stika in simulacijo delovanja ponazarjajo prisotnost celotnega bataljona. To zahteva dodatno dodelitev bojne podpore, ki presega običajne potrebe sile njihove velikosti. Ko se te sile umaknejo, prevzamejo naloge zalednega varovanja med premikom bataljona (Škerbinc idr., 2007, 232). Glavnino sestavljajo večina sil bataljona, vključno s silami za zagotavljanje delovanja. Ohranja se z varovanjem naprej in na strani, pri čemer se organizacija prilagodi bodočim nalogam bataljona. Rezerva vključuje manevrske sile bataljona. Če je treba, okrepi sile za varovanje umika ali prevzame naloge zalednega varovanja bataljona, kadar sile za varovanje umika ne morejo opraviti teh nalog.

Sile za varovanje umika ostanejo na svojih položajih in zavajajo sovražnika s simulacijo prejšnjega delovanja, medtem ko se glavnina čim hitreje umika na vmesne ali končne položaje. Glavna naloga sil za varovanje je preprečiti sovražniku spopad s glavnino sil. Sile za varovanje umika ostanejo na svojih položajih, dokler sovražnik izvaja napad. Če je sovražnikov napad premočan, izvajajo zadrževanje iz zaporednih položajev. V takih primerih lahko poveljnik bataljona po potrebi tudi angažira rezervo. Ko se glavnina umakne na varno razdaljo, poveljnik naroči silam za varovanje, da začnejo svoj umik (Furlan, 2006, 149).

Ko bataljon uspešno prekine stik s sovražnikom, ima običajno možnost ponovne vključitve v obrambo, možnost prehoda v prosti umik ali nadaljevanje premika stran od sovražnika, proti območju opravljanja naslednjih nalog (Škerbinc idr., 2007, 236).

Bataljon izvaja prosti umik z namenom priprave na naslednje delovanja. Če ni potrebe po intenzivnem varovanju med prostim umikom, se premik lahko izvede kot pohod. Med prostim umikom se bataljon običajno premakne na zbirno območje in pripravi na nadaljnje delovanje.

Pohod in aktivnosti na zbirnem območju

Bataljon izvaja pohod, da premesti svoje sile na lokacijo, kjer se pripravi za nadaljnje delovanje. Bataljon se za premik organizira v bataljonsko kolono. Kolona predstavlja skupino vozil, ki se premikajo pod enotnim poveljstvom, po isti poti, ob istem času in v isti smeri (SVS Stanag 2605, 2019, 14).

Bataljonska kolona je sestavljena iz štirih elementov: izvidnice, predhodnice, glavnine in zalednega elementa. Takšna organiziranost bataljonu omogoča hiter odziv na nepričakovan sovražnikov posredni ali neposredni ogenj (Škerbinc idr., 2007, 259). Izvidnica običajno vključuje izvidniški vod, ki mu lahko dodelijo inženirsko in drugo bojno podporo. Njena naloga je izvajanje izvidovanja poti, da bi ugotovila potreben čas za pohod, lastnosti cest, mostov, lokacije trajektov ali brodov, in identificira kritične točke, vključno s točkami zgoščevanja in ovirami. Prav tako izviduje alternative poti, če je na voljo dovolj časa. Predhodnica vključuje predstavnike poveljniških mest, bataljonske logistične postaje in vse čete ali dodeljene enote. Premika se pred glavnino z namenom izvidovanja, organiziranja in varovanja novih območij enot, označevanja lokacij in položajev enot ter usmerjanja kolone in njenih elementov na te nove položaje. Prav tako lahko označuje kritične ali kontrolne točke ter postavlja vodiče na teh točkah. Glavnina se sestoji iz kolon manevrskih enot, minometne čete, dodeljenih enot, poveljniških mest in bataljonske logistične postaje. V ustreznih razmerah se cisterne z gorivom lahko premaknejo pred kolone in vzpostavijo oskrbno točko za gorivo. Zaledni element sestavljajo premične skupine za vzdrževanje, cisterne z gorivom in del medicinske postaje. Naloga zalednega elementa vključuje popravila pokvarjenih vozil, zagotavljanje medicinske oskrbe in evakuacijo ranjenih ter nujno oskrbo vozil z gorivom.

Bataljon izvaja dve vrsti premika: prosti premik in pohod. Pri prostem premiku je glavni poudarek na hitrem napredovanju, kar omogoča prihranek časa in energije. Odločitev za izvedbo prostega premika temelji na predpostavki, da stik s sovražnikom na kopnem ni verjeten med premikom ali takoj po njem. Načrtovanje prostega premika je odgovornost S-4 (SVS Stanag 2605, 2019, 14).

Pohod pomeni hitro premikanje enot na novo lokacijo znotraj operacijskega območja, pripravo na bojno delovanje. Čeprav se predvideva, da stik s sovražnikom na kopnem ni verjeten, morajo enote vzdrževati varnost in biti pripravljene na odziv ob morebitnem stiku. Običajno se pohod izvaja do zbirnega območja, kjer

enote izvedejo priprave za nadaljnje bojno delovanje. Načrtovanje pohoda je odgovornost S-3 (prav tam).

Zbirno območje je lokacija, kjer se sile pripravijo ali preoblikujejo za nadaljnje delovanja. Na tem območju se enote organizirajo, izvajajo vzdrževanje in obnovijo svoje zaloge ter izvajajo kadrovske postopke za ohranitev bojne učinkovitosti (Škerbinc idr., 2007, 265).

Bataljon vzpostavi bodisi administrativno bodisi taktično zbirno območje. Administrativno zbirno območje vzpostavi, ko je verjetnost stika s sovražnikom majhna in neposredna vključitev bataljona v boj s tega območja ni pričakovana. Bataljon se na administrativnem zbirnem območju običajno pripravlja na premik proti taktičnemu zbirnemu območju.

Bataljon zavzame taktično zbirno območje, kadar obstaja verjetnost stika s sovražnikom in je angažiranje bataljona v boj neposredno z zbirnega območja mogoče ali pričakovano (prav tam, 266).

Preboj iz obkolitve

Preboj je oblika prehodnega delovanja, pri čemer enote ustvarijo pot skozi sovražnikov bojni položaj in se združijo z lastnimi silami. V takih trenutkih je ključno ohranjati hitrost in enotnost enot. Ukaz za preboj izda nadrejeni poveljnik. Če ni komunikacije med nadrejenim poveljnikom in poveljnikom obkroženih sil, slednji izvede preboj na podlagi namere svojega nadrejenega. Bataljon torej izvaja preboj v okviru nadrejene enote (SVS Stanag 2605, 2019, 9).

Sile za preboj so razporejene tako, da opravljajo naslednje naloge: jurišni del, ki ustvarja in vzdržuje pot, varnostni element, ki skrbi za zaščito in zavajanje na zunanjem obodu, ter varnostni elementi, ki zagotavljajo varovanje na čelu, bokih in začelju glavnine med premikom. Kadar je sovražnik premočan, ostane edina možnost prikrit preboj (eksfiltracija). Takrat se sile običajno organizirajo v manjše enote, ki se premikajo po ločenih poteh in se pozneje združijo z enoto (prav tam, 10).

Za načrtovanje preboja je odgovoren poveljnik obkoljenih sil. Morebitne taktične dejavnosti, ki jih izvajajo zunanje sile v podporo preboja, morajo temeljiti na njegovem načrtu. Postopek načrtovanja je podoben tistemu pri načrtovanem napadu. Med premiki morajo glavne sile biti zaščitene z varovanjem (prav tam).

Pomembno za uspeh preboja je uporaba ognjene podpore, ki pa mora biti okrepljena iz nadrejenega poveljstva, saj je učinkovitost lastne ognjene podpore zmanjšana zaradi izvajanja premikov. Prav tako ima velik pomen učinkovito izvidovanje, ki določi ustrezna mesta izvedbe preboja in pravočasno zagotavlja informacije glede razvoja sovražnikovih sil (prav tam).

Sklep

Bataljon v okolju bojevanja načrtuje in izvaja različne oblike prehodnih delovanj. Osnovno načelo bojnega delovanja bataljona v fazi izvajanja premika v stik ali manevra je iniciativa, kar pomeni, da je sposobnost, da bataljon prevzame pobudo, kar je ključno za njegovo uspešno napredovanje. Vendar pa, ko sovražnik odloči postaviti ovire, ki jih je treba premagati, da bi bataljon nadaljeval s svojim manevrom in si ponovno pridobil prednostni položaj, se lahko iniciativa hitro izgubi. Če so ovire pravilno postavljene in branjene, lahko popolnoma zatrejo iniciativo, ki je prej poganjala enoto. To vodi v izgubo svobode pri izvajanju manevra in upočasni tempo delovanja lastnih sil.

Prečkanje in prehod skozi ovire je del prehodnega delovanja, ki ga lahko bataljon pri minskoeksplozivnih ovirah lahko izvaja samostojno. Vsako minskoeksplozivno oviro je mogoče premagati, če imamo na voljo dovolj časa in ustrezna sredstva. Poveljnik bataljona ima možnost, da oviro pusti nedotaknjeno ali pa izvede hitro prečkanje, da prepreči sovražnikov odziv. Včasih se pokaže, da je obhod ovire učinkovitejši, tudi če zahteva potovanje po daljši poti. Če se oviram ne moremo izogniti, je bolje, da jih premagamo na mestih, kjer sovražnik najmanj pričakuje. S kombinacijo prevar in premagovanja na podlagi načela SOSRA lahko dosežemo presenečenje in zmanjšamo izgube.

Bataljon nima lastnih zmogljivosti za ustvarjanje prehodov skozi ovire, vključno z minskimi polji. Za izvedbo takih prehodov se mora zanašati na podporo posebnih inženirskih enot, ki so jim dodeljene in ki imajo ključno vlogo pri ohranjanju mobilnosti bataljona. Te so usposobljene za odstranjevanje ovir, bodisi ročno bodisi s strojno opremo, ter za odstranjevanje min z uporabo eksplozivnih sredstev. Bataljon lahko izvaja hitre ali načrtovane prehode skozi minske ovire z njihovo pomočjo.

Poveljnik bataljona se mora zavedati, da bo za izdelavo prehoda potreboval približno 50 odstotkov podvojevanje virov, kot bi bilo treba za običajno gibanje

po terenu. Poveljnik lahko doseže želeno razmerje sil tudi s pomočjo bojnih multiplikatorjev. Pri načrtovanju prehoda čez ovire je cilj izdelati vsaj en prehod za vozila za vsak jurišni element četne velikosti, hkrati pa je treba izdelati vsaj dva prehoda v razdalji od 800 do 1000 metrov za celoten bataljon. Širina teh prehodov za vozila običajno variira med 5 in 12 metri, odvisno od zahtev in posebnosti terena ter vrste vozil, ki jih bataljon uporablja. Število izdelanih prehodov skozi minskoeksplozivne ovire je odvisno od širine minskega polja, velikosti enote in taktičnih pogojev na terenu. To pomeni, da se število prehodov prilagodi glede na dejanske razmere na bojišču, da bi zagotovili učinkovito premagovanje ovir in nadaljevanje manevriranja bataljona.

Trenutna situacija v Ukrajini, kjer protiofenziva ukrajinske vojske v Zaporožju poteka izjemno upočasnjeno zaradi postavitve minskoeksplozivnih ovir v kombinaciji z uspešno zadrževalno obrambo, jasno kaže na potrebo po učinkovitih sistemih za hitro izdelavo prehodov skozi te ovire v kombinaciji z ustreznim načrtovanjem in izurjenostjo moštva.

Prečkanje in prehod skozi minskoeksplozivne ovire sta eni najtežjih taktičnih nalog bataljona, ki zahtevajo vsa mogoča razpoložljiva sredstva za minimizacijo lastnih izgub.

Literatura in viri

1. Furlan, B., 2006. *Skripta Bojno delovanje*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
2. Petelin, D., ur., in Furlan, B. 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Defensor.
3. SVS Stanag 2605. ATP 3.2.1. 2019. *Zavezniška kopenska taktika*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo.
4. Škerbinc, M., idr. 2007. *Navodilo Lahki pehotni (motorizirani) bataljon*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.

Nadporočnik Jernej Mušič

Zaključna naloga:

Taktični postopki enot – bataljon pri prehodu skozi ovire

Mentor: polkovnik Ludvik Ožvald

16 Taktični postopki bataljona pri prehodu skozi ovire

Prečkanje ali prehod skozi ovire se v slovenski literaturi uvršča med defenzivno, ofenzivno in prehodno delovanje, odvisno od literature. V ATP 3.2.1 (2018, 224), na podlagi katerega temelji tudi večina slovenske literature, se uvršča med dejavnosti zagotovitve delovanja (angl. *tactical enabling activities*). Definicija premagovanja ovir je v slovenski literaturi opredeljena kot »običajno del ofenzivnega delovanja, lahko pa se izvaja tudi kot del obrambe ali zadrževanja. Namen premagovanja ovir je omogočiti premik lastnih sil skozi ovire za nadaljevanje ofenzivnega ali defenzivnega delovanja.« (Škerbinc idr., 2007, 241.) Glede na to, da se v nekaterih virih uvršča med aktivnosti prehodnega delovanja, se kljub različnim definicijam lahko strinjamo, da so vse primerne, saj se prečkanje ovir lahko izvaja tako med ofenzivnim delovanjem, kadar prečkamo nasprotnikove ovire, kakor tudi med defenzivnim delovanjem, kadar se enote v predpolju sčasoma umaknejo na glavne obrambne položaje skozi lastne ovire.

Pred premagovanjem ovir moramo določiti območje ali točko, kjer se bo omenjeni prehod skozi oviro izvedel, in sicer mora ta biti na območju, kjer ga nasprotnik ne pričakuje in je istočasno za lastne sile izvedljiv glede na razpoložljivo opremo. Tako si zagotovimo presenečenje, ki ga oplemenitimo z uporabo ukrepov zavajanja nasprotnika, in sicer z maskiranjem območja izdelave prehoda ter aktivnosti lastnih sil na drugih oseh ofenzivnega delovanja z namenom odvrčanja pozornosti. Med izdelavo prehoda je treba naše sile zaščititi z uporabo

ognjene podpore, ki preprečuje delovanje nasprotnikovih enot, in jih zaščititi z uporabo protizračne obrambe. Po izdelavi prehoda in premika lastnih sil skozi prehod je treba zagotoviti, da so sami premiki naših enot kontrolirani in dobro organizirani, da ne nastane zmede na območju prehoda, kjer so naše sile tudi najbolj ranljive. Prav tako se z ustrežno kontrolo in organiziranostjo premika na drugo stran ovire zagotovi ustrezna zasedba in zavarovanje druge strani ovire pred potencialnimi nasprotnikovimi protinapadi. V to je všteta tudi kontinuiteta logistične podpore, od katere je odvisno nadaljevanje izvajanja manevra na drugi strani ovire. (Prav tam, 242.) Poznamo dve vrsti prečkanja in prehodov skozi ovire, in sicer hitro prečkanje ali prehod ter načrtovano prečkanje, ki se razlikujeta predvsem po količini potrebnih sredstev in kompleksnosti načrtovanja. Hitro prečkanje ovir se izvede z malo priprav in pomočjo virov, ki so v danem trenutku takoj na voljo in bistveno ne zmanjšajo tempa delovanja. Lahko bi rekli, da pri hitrem prečkanju oziroma prehodu skozi ovire ne potrebujemo specialističnih enot oziroma specializirane inženirske opreme. Kadar izvajamo načrtovano prečkanje, je za njegovo izvedbo potrebna specialistična inženirska oprema, saj gre za zahtevnejšo oviro. To je treba najprej izvidovati, da lahko načrtujemo lokacijo prehoda ali prečkanja ter katere specialistične zmogljivosti in opremo bomo potrebovali. Temu sledi načrtovanje izvedbe, kjer določimo enote za izdelavo prehoda, zaščito prehoda, aktivnosti zavajanja, ognjene podpore in nadaljevalnih aktivnosti ob prehodu skozi ovire itd. (Prav tam.) Poleg hitrega prečkanja in načrtovanega prehoda sta v skriptih Bojno delovanje navedena še jurišni prehod in prikriti prehod. Jurišni prehod omogoča silam ohranitev premičnosti, ki je potrebna za zavzetje bazne točke v sovražnikovi obrambi, od koder lahko sile izrabijo uspeh in nadaljujejo z jurišem proti cilju. Prikriti prehod pa naj bi predstavljal posebno obliko prehoda skozi ovire, ki jo izvaja pehota pri vrinjenju v sovražnikov razpored. Izvajal naj bi se ob omejeni vidljivosti in neslišno, z namenom doseganja presenečenja in zmanjšanja lastnih izgub. (Furlan, 2006, 166.) Zadnji dve obliki prehoda sta najverjetneje namenjeni za manjše, bolj mobilne enote oziroma za specialne enote, ki lahko izvedejo prikrit premik do ovire in čez njo z namenom doseči presenečenje v nasprotnikovih obrambnih linijah. V nadaljevanju si bomo ogledali premagovanje vodnih ovir, in sicer se bomo osredotočili na hiter ter načrtovan prehod skozi vodne ovire.

Premagovanje vodne ovire

Prečkanje ali prehod skozi ovire se lahko izvede na dva načina, in sicer s hitrim prečkanjem, ki ga v tuji literaturi označujejo kot bređenje oz. *fording*, ali z načrtovanim prečkanjem oziroma *obstacle crossing*. (Falkowski in Mondel, 2019, 4) »Bataljon bi moral biti sposoben samostojnega izvajanja hitrega prečkanja vodnih ovir, vendar le, če je okrepljen s potrebnimi inženirskimi enotami in pripadajočimi sredstvi« (Škerbinc idr., 2007, 243). V nekaterih primerih bi lahko bataljon prečkanje vodne ovire izvedel tudi s priročnimi sredstvi brez uporabe specialistične inženirske opreme, kar je odvisno od narave vodne ovire. Za vodne ovire, ki so dovolj plitke in ozke, je mogoče uporabiti priročna sredstva z izdelavo improviziranih plovil, vravno tehniko ali s pomočjo tovornih in bojnih vozil, ki so sposobna bređenja. »Načrtovano prečkanje vodnih ovir lahko bataljon izvaja le kot del višje enote« (prav tam, 244). Višja enota ima namreč po navadi v svoji sestavi tudi inženirske enote v velikosti čete ali bataljona, ki vsebujejo pontonske mostove, amfibijska vozila v vlogi vlačilcev, zložljive montažne mostove za hitro postavitve brez vmesnih ojačitev ali večje montažne mostove za trajno postavitve. V skriptih Bojno delovanje je prečkanje vodnih ovir razdeljeno na naslednje faze, in sicer:

- Juriš, ki se izvaja z namenom vzpostavitve baze na drugi strani ovire, kadar jo brani nasprotnik, v nasprotnem se ta faza ne izvaja. Jurišne sile vzpostavijo bazo na drugi strani ovire za vzpostavitev mostišča. Namen je preprečiti sovražniku neposredno ognjeno delovanje in opazovanje mesta prečkanja. Bazo vzpostavijo jurišne sile z vrinjenjem, prevozom s čolni, bređenjem, plavanjem ali prečkanjem pod vodo ter premikom po zraku. Ob določeni uri za začetek naloge jurišni ešalon prečka izhodiščno črto, ki je po navadi na obali, in nadaljuje s prečkanjem ovire. Podpora vključuje neposredno in posredno ognjeno podporo ter zaščito mesta prečkanja pred napadom iz zraka in pred napadi vzdolž ovire, ki jih izvedejo potapljači, diverzantske skupine ter razna rečna plovila.
- Vzpostavitev mostišča, kjer se baza na drugi strani ovire razširi v mostišče. Ko so jurišne sile na drugi strani in so zavarovale cilje napada, poveljujoči ukaže prečkanje ovire. Inženirske enote končajo priprave mesta prečkanja in sredstev za prevoz, elementi za kontrolo prečkanja pa so na mestu in začnejo kontrolo premika glavnine čez oviro v skladu z načrtom. Organizacija na območju prečkanja mora biti prilagodljiva. Ranljivost sil je

zelo velika, ko sovražnik spozna aktivnost. Opremo za prečkanje moramo po potrebi razpršiti v zelo kratkem času in uporabiti rezervna mesta prečkanja. V nekaterih primerih je treba razbiti most na splave ali uporabiti zaščito dima. Ko je glavnina na drugi strani, vodilni elementi gredo skozi položaje jurišnih sil ali okoli njih ter zavarujejo končne cilje na mostišču. Ko je ta aktivnost končana, je mostišče vzpostavljeno.

- Konsolidacija, kjer je glavni cilj vzpostaviti dobro osnovo znotraj mostišča za izvajanje nadaljnjih operacij. To je nadaljnja faza vzpostavitve mostišča. V tej fazi so uničeni sovražnikovi ostanki odpora. Preostali del glavnine in jurišni elementi sil za nadaljnje delovanje prečkajo oviro. Če je treba, se opravijo izboljšave mest prečkanja in priprave za nadaljevanje prečkanja, ki jih je treba čim prej končati. (Furlan, 2006, 167.)

Bataljon pri hitrem prečkanju vodnih ovir ohranja svoj tempo delovanja, saj nadaljuje napad brez daljšega načrtovanja za izvedbo prečkanja in se osredotoči na izbiro točne lokacije prečkanja in kontrolnih ukrepov za izvedbo prečkanja ter časovno uskladi vse aktivnosti. Pri hitrem prečkanju lahko uporabi tudi morebitno civilno infrastrukturo, kot so mostovi in jezovi, ali pa se preusmeri na območje s primerno plitvino za bređenje. (Škerbinc idr., 2007, 245.) Ker obstaja velika verjetnost, da bo nasprotnik pri organiziranem umiku v sklopu bojne funkcije v podporo oviranja takšno civilno infrastrukturo tudi uničeval, mora biti bataljon zmožen izvesti hitro prečkanje vodne ovire s priročnimi sredstvi, ki jih ima v lastni sestavi ali jih pridobi iz neposredne civilne sfere na območju delovanja. Priročna sredstva so v tem primeru lahko manjši mostovi iz lesenih desk, namenjeni za premik pehote čez vodno oviro, izdelava vrvnih mostov z uporabo preproste vrvne tehnike (primer tirolske žičnice) ali z jurišnimi čolni Zodiac¹. Če nima zadostnih sredstev za prečkanje, mu mora nadrejeni poveljnik dodeliti dodatno inženirsko podporo za izvedbo prečkanja, kot so mostne enote ali čolni. To lahko bataljon pričakuje samo, če je nadrejeno poveljstvo načrtovalo prečkanje in pravočasno razporedilo potrebna inženirska sredstva. (Prav tam, 243.) Sile so pri hitrem prečkanju vodne ovire organizirane na dva dela, in sicer na jurišne sile, ki so sestavljene iz inženircev, protioklepni in oklepni enot ter izkrcanih delov manevrskih enot, ki se za izvedbo nalog ločijo od vozil. Drug

¹ Desantni čoln Zodiac je iz družine napihljivih desantnih čolnov proizvajalca Zodiac Mil Pro, ki je v splošni uporabi v inženirskih enotah zavezništva po svetu, tudi v Slovenski vojski. Slovenska vojska uporablja model FC 470, ki omogoča prevoz do desetih oseb ali do 1350 kg tovora. (Slovenska vojska, 2023.)

del so enote, namenjene podpori, jurišnim silam, ki zagotavljajo posredno in neposredno ognjeno podporo, ki jo poleg organskih enot za ognjeno podporo bataljona sestavljajo tudi enote za ognjeno podporo, ki so v sestavi manevrskih čet. (Prav tam, 245.)

Izvedba hitrega prečkanja

Bataljon pred prihodom do vodne ovire izvede izvidovanje ovire z namenom poiskati najprimernejše mesto prečkanja in dostope do omenjenega mesta ter ugotoviti, kakšen je položaj na drugi strani ovire. Izvidniški elementi v bližnji okolici mesta prečkanja izvidujejo in poročajo o morebitnih priročnih sredstvih, ki bi lahko bili uporabni za lastne sile.

Na podlagi izvidovanja razporedimo podporne enote na ustrezne položaje, ki omogočajo zagotavljanje posredne in neposredne ognjene podpore jurišnim enotam na mestu prečkanja. Položaji morajo zagotavljati ustrezno kritje in masko ter območje opazovanja za učinkovito podporo jurišnim enotam s poudarkom, da omenjeni položaji omogočajo tudi hiter premik podpornih enot v naslednjih korakih čez vodno oviro.

Dejansko varovanje enot, ki izvajajo inženirska dela na mestu prehoda oziroma prečkanja pred aktivnostmi nasprotnika. Omenjeni korak je mogoče preskočiti, kadar ni potrebe po inženirskih delih, vendar je treba misliti na varovanje jurišnih enot. Bistveno je, da se podporne enote pred prihodom do ovire ne ustavljajo, temveč posedejo položaje v čim krajšem možnem času.

Ko je mesto prehoda vzpostavljeno, postane tarča visokega pomena za nasprotnika, saj mu uničenje ali poškodba omogoči oviranje premika naših sil. Takrat je potrebna vzpostavitev zračne obrambe z namenom izničiti nasprotnikovo potencialno zmogljivost zračne podpore.

Juriš čez vodno oviro je najbolj kritični del izvedbe prečkanja vodne ovire, in sicer jurišne enote izvedejo napad z namenom zavzetja bazne točke in zavarovanja zemljišča na nasprotni strani vodne ovire. Za ta namen lahko bataljon uporabi desantne čolne, zračnodesantni juriš, vrvno tehniko prečkanja, premične mostove in splave ter bređenje. Kateri način izbere pri prečkanju, je odvisno od njegovih zmogljivosti oziroma sredstev, ki so na voljo. Prečkanja s pomočjo vrvne tehnike, priročnih splavov in bređenja bi načeloma moral biti sposoben vsak bataljon, saj

za to ne potrebuje inženirskih enot in njihove opreme. Preostali načini zahtevajo posebna prevozna sredstva, kot so desantni čolni in helikopterji, ali specialno inženirsko opremo, kot so premični splavi.

Z zavzetjem bazne točke na drugi strani ovire zavzamemo zemljišče v obsegu, ki je primerno za ustrezno obrambo območja in zaščito mesta prečkanja. To pomeni, da mora biti območje dovolj veliko, da preprečuje nasprotniku opazovanje in ognjeno delovanje na mesto prečkanja. Preostanek enot bataljona nato sledi jurišnim enotam čez oviro.

»Bataljon ob prečkanju vseh svojih podrejenih enot nato nadaljuje s svojimi bojnimi aktivnostmi« (prav tam, 245–248). »Bataljon nima predpisanega razporeda za prečkanje ovire. Vsaka jurišna četa prečka oviro v svojem območju in napade svoje cilje na drugi strani ovire. Prvi jurišni val sestavljajo izkrcani del manevrskih čet z ali brez voda za ognjeno podporo in vozil glede na potrebe, protioklepna orožja, dodeljeni inženirci, ki skrbijo za mesto prečkanja, prednji opazovalci, poveljstva čet in potrebna sredstva ter zaloge za zavzete bazne točke. Drugi val nato sestavljajo skupine za medicinsko evakuacijo in po potrebi del bataljonske zdravstvene postaje, poveljniška skupina, prenosni raketni sistemi zračne obrambe, če jih je dovolj na razpolago za istočasno zagotavljanje zračne obrambe mest prečkanja ter dodatne zaloge streliva in drugih sredstev, ki niso bila potrebna za izvedbo juriša v prvem valu, so pa potrebne za vzpostavitev obrambe.« (Prav tam, 246.) Po prečkanju drugega vala pridejo na vrsto preostali elementi bataljona s poudarkom na zagotavljanju prednosti ofenzivnim bojnim sredstvom, ki so potrebna za nadaljevanje bojnih nalog. Glede na to, da gre v zadnjem valu predvsem za prečkanje vozil, ki niso sodelovala v jurišu, je odgovornost inženirskih enot, da mesto prečkanja pripravijo za bređenje ali pripravijo mostove ter prečkanje s splavi. (Prav tam.)

Pomembno je dodati, da elektronsko bojevanje poteka v podporo izvajanja prečkanja vodne ovire. Ta narekuje izključno uporabo pasivnih ukrepov elektronskega bojevanja v podporo obveščevalne zagotovitve v začetnih fazah naloge in razširitev aktivnosti na izvajanje elektronskega motenja in zavajanja v času prečkanja ovire (ATP 3.2.1, 2018, 231; Furlan, 2006, 160.)

Bataljon nenačrtovano prečkanje vodnih ovir izvaja v sklopu nadrejene enote, ki ima v svoji sestavi inženirski bataljon ali četo s specialistično opremo, ki omogoča prečkanje kompleksnejših vodnih ovir. Samo prečkanje je kompleksnejše in

zahteva večjo količino načrtovanja in koordinacije, zato se v Slovenski vojski izvaja na ravni brigade.

Načrtovano prečkanje vodne ovire

Načrtovano prečkanje vodne ovire se med ofenzivnim delovanjem bataljon izvede tako, da skupaj z dodeljeno inženirsko enoto posede zbirno območje, ki je na varni razdalji od vodne ovire, in sicer do 30 kilometrov. (Falkowski in Mondel, 2019, 4) Sledijo priprave specialistične opreme za izdelavo mest prečkanja in preizkusi. Pri pripravi opreme se upoštevajo značilnosti ovire in njeni vplivi na uporabljena sredstva.

Poveljnik bataljona, ki je odgovoren za izdelavo mesta prečkanja na območje, pošlje izvidniške enote, ki imajo v svoji sestavi tudi pripadnike s specialnim znanjem iz inženirskih enot z namenom izvidovanja najprimernejših mest prečkanja (Falkowski in Mondel, 2019, 7). Najprimernejše mesto ali več mest prečkanja izbere štab na podlagi podatkov, ki jih pridobi izvidniški element na terenu. Pri vodnih ovirah so najpomembnejši podatki o vodni oviri: hitrost rečnega toka, širina vodnega toka, globina vode, karakteristike obale, karakteristike rečnega dna in konfiguracija dna ter geološka sestava (Janžekovič, 2002, 4). Na podlagi pridobljenih podatkov med izvidovanjem in razpoložljivih sredstev se poveljnik ob strokovni podpori častnika za inženirstvo odloči o načinu premagovanja vodne ovire.

Enotam za ognjeno podporo oz. ognjenim skupinam se določijo ognjeni položaji, čas njihove pripravljenosti in točno mesto prehoda, ki ga morejo podpirati. Za nadaljevanje naloge se določijo naslednji ognjeni položaji po izvedbi prečkanja na drugi strani vodne ovire. V to skupino spadajo tudi protioklepne skupine, če jih imamo na voljo, katerim določimo naloge med podporo prehoda in varovanja mostišča po izvedbi prečkanja. (Prav tam, 14.)

Pred izvedbo priprave mest prečkanja je treba določiti oziroma izbrati odsek in mesta prečkanja na podlagi informacij, ki jih pridobi izvidniški element. Nato nadaljujemo z razminiranjem posameznih območij, ki vodijo do mest prečkanja, in z odstranjevanjem morebitnih podvodnih ovir. Priprava dohodnih poti, in sicer od točke za izvajanje kontrole za uravnavanje prometa do dohodov na naši strani obale. Ureditev mesta za pripravo in zbiranje plovnih sredstev, ki bodo

uporabljena za izvedbo prehoda ali prečkanja, mesta usmerjanja prometa in maskiranje vseh položajev. (Prav tam, 13.)

Za izvedbo premika jurišnih skupin moramo jurišnim skupinam določiti njihovo mesto prečkanja, organiziranost sil, časovnica in naloge na drugi strani vodne ovire. (Prav tam, 14.)

Prečkanje dela glavnine za vzpostavitev mostišča z osvojitvijo ciljev znotraj mostišča poteka tako, da glavnini ali prvemu ešalonu določimo, katero mesto prečkanja uporabiti za prečkanje vodne ovire skupaj z rezervnimi mesti prečkanja, če pride do poškodbe, uničenja ali neuspele vzpostavitve primarnega. Določeno mesto prečkanja je tudi odgovornost podenot prvega ešalona, ki določijo poveljnika mesta prehoda skupaj s časovnico in načinom premika od pripravljalnega rajona do izhodiščne črte, prehod do linije vkrcavanja, sredstva za izvedbo prehoda in zbirni rajon na drugi strani ovire. Določimo tudi nadaljevalne naloge na nasprotni obali in načinom reševanja. (Prav tam.)

V koraku priprave mest prečkanja za prečkanje sil se osredotočamo na ojačitev mesta prečkanja z namenom obrambe in olajšanja prehoda preostalih sil. Kadar je mesto prečkanja zavarovano z obeh strani ovire, je smiselno začeti postavitev dolgoročnega mesta prečkanja z uporabo pontonskih ali montažnih mostov, saj si tako zagotovimo lažjo prometno pretočnost za logistiko in okrepitev, ki so temeljnega pomena za nadaljevanje ofenzivnih nalog na drugi strani ovire.

Temu sledijo še konsolidacija in reorganizacija sil na območju mostišča, prečkanje preostalih sil glavnine in priprava za nadaljevanje delovanja do končnega cilja. (Škerbinc idr., 2007, 242.)

Analiza modernih groženj pri prehodu skozi ovire

Če primerjamo taktične postopke drugih vojsk, zlasti z Rusko federacijo, je ena izmed prvih razlik, ki jih je mogoče opaziti, organizacija sil za prečkanje vodne ovire. Kot opazimo v preglednici 1, zahodni taktični postopki opredeljujejo razdelitev sil na dve skupini, in sicer na jurišne ter podporne sile, medtem ko oborožene sile Ruske federacije v osnovi razdelijo bataljonsko taktično skupino na dve skupini, in sicer poveljstvo z rezervo ter skupino za izvedbo prodora, ki je sestavljena iz sedmih podskupin. Medtem ko v Natu pri prečkanju vodnih ovir sile za izvedbo posameznega prehoda predstavlja bataljon, nadrejena brigada pa

rezervne sile, poveljstvo in glavnino, se pri oboroženih silah Ruske federacije to prezrcali na nižjo raven, in sicer na bataljonsko taktično skupino. Sicer je sestava motoriziranih brigad sestavljena iz dveh bataljonskih taktičnih skupin, kjer je ena specializirana za izvedbo prehoda skozi ovire, pa je v osnovi ta namenjena za samostojno izdelavo prehodov in prečkanj ovir do določene mere. Glede na Navodilo o lahkem pehotnem (motoriziranem) bataljonu (Škerbinc idr., 2007, 243) so osnova jurišnih sil za posamezno mesto prečkanja izkrcana pehotna četa brez svojega voda za ognjeno podporo in bojnih vozil. Slednji so del podpornih sil in z neposrednim ali posrednim ognjem podpirajo premagovanje vodne ovire jurišnih sil in izdelavo mostišča dodanih inženirskih enot. Bataljonska taktična skupina oboroženih sil Ruske federacije pa ima cilj izdelati eno mostišče z dvema pontonskima mostovoma ali trajektnim transportom (enega za gosenična in enega za kolesna bojna vozila), vendar pa ima za to tudi na voljo manj sil. V jurišni podskupini ima na voljo le en motoriziran vod, tankovski vod in po potrebi dodan še en tankovski vod, ki je opremljen s plugom za razminiranje. Kljub majhnosti jurišnih sil te niso izkrcane, kot je to opredeljeno v naši literaturi, temveč prečkajo reko z amfibijskimi oklepni transporterji, ki imajo možnost ognjenega delovanja, in z bređenjem glavnih bojnih tankov (do globine 5 metrov) ob v teoriji izredno močni ognjeni podpori na posredni in neposredni ravni. Predvidevamo, da ravno z močno ognjeno podporo, ki je v organski sestavi bataljonske taktične skupine, ta nadomesti za majhnost jurišnih sil. Kot je vidno v preglednici 1, ima naš bataljon v šolski formaciji v svoji sestavi za ognjeno podporo na voljo le vod za ognjeno podporo iz sestave motorizirane čete in minometno četo z morebitnimi dodanimi elementi iz nadrejene brigade. Za zagotavljanje neposredne ognjene podpore so na voljo oklepni transporterji s svojo glavno oborožitvijo, protioklepni vod in preostale motorizirane čete, če jim je dodeljena omenjena naloga. V opremi glede na prilogo A to predstavlja 8 minometov kalibra 120 mm v sestavi minometne čete in trije minometri 60 kalibra mm na vod za ognjeno podporo, torej skupno devet minometov. Če vključimo še baterijo ognjene podpore nadrejene brigade, lahko prištejemo tudi devet havbic TN90 kalibra 155 mm. Ruska bataljonska taktična skupina ima za posredno ognjeno podporo na voljo tri baterije, in sicer večcevne raketne lanserje, samovozno artilerijo kalibra 152 mm in minomete kalibra 120 mm. Neposredno ognjeno podporo izvajata dve podskupini: podskupina ostrostrelcev in podskupina za ognjeno podporo. Ostrostrelci so sestavljeni iz štirih parov. Trije so namenjeni za izvajanje ognjene podpore glede na tip ostrostrelne puške, in

sicer uničevanje žive sile ali lažje oklepljenih tarč. En ostrostrelski par je odgovoren za postavitev opazovalnice in usmerjanje glavne oborožitve dveh posebnih vozil, in sicer enega bojnega tanka in enega bojnega vozila pehote, ki ima najverjetneje možnost samodejnega namerjanja glavne oborožitve na tarče, ki jih izvidniški ostrostrelski par osvetli z laserskim namerilnikom. Preostane nam še motorizirani vod, ki z vso razpoložljivo oborožitvijo izvaja pritisk na obrambne položaje na drugi strani ovire skupaj z vodenimi protioklepni sistemi in avtomatskimi bombometi. Posebnost te podskupine je premični minomet, katerega namen je izvajati ognjeno podporo in hkrati zaščito sil, tako da po vsakem izstreljenem projektilu menja svoj položaj in s tem zavaja nasprotnika pri ukrepih protibatiranja. Druga podskupina je namenjena ognjeni podpori, in sicer je sestavljena iz izjemno močnih oborožitvenih sistemov, in sicer sistema TOS-1 in BM-21 Grad, ki sta primarno večcevna raketna lanserja, in UR-77 Meteorit, ki je sistem za čiščenje minskega polja z linijskim eksplozivom, ki je v tem primeru uporabljen zoper živi sili. Slednja podskupina je najverjetneje namenjena podpori z ognjem z namenom povzročiti splošno škodo na nasprotnikovi obrambni položajih s termobaričnim strelivom, linijskim eksplozivom ter nevedenimi raketami večjega kalibra. Medtem je podskupina ostrostrelcev namenjena odkrivanju in uničevanju posameznih utrjenih točk ali tarč visoke vrednosti, ki so del nasprotnikove obrambne linije. Zadnja, vendar ena bolj ključnih komponent pri prečkanju vodnih ovir je zaščita sil pred nasprotnikovimi letalskimi zmogljivostmi, ki pri šolski formaciji bataljona predstavlja vod za raketno protiletalsko obrambo s šestimi prenosnimi sistemi Iglas in morebitnimi dodanimi sredstvi iz nadrejene brigade, in sicer čete za protizračno obrambo. V bataljonski taktični skupini pa vidimo kombinirani pristop do zračne obrambe, in sicer s prepletanjem zmogljivosti elektronskega bojevanja in raketne protizračne obrambe. To je implementirano znotraj podskupine za protizračno obrambo, ki je v glavnem usmerjena proti brezpilotnim letalnikom, vendar pa zaradi sistemov, ki so del zmogljivosti, lahko razširimo zmogljivost na obrambo pred jurišnimi helikopterji in zračno podporo nasprotnika. Podskupina ima v svoji sestavi sistema za elektronsko bojevanje R-330Zh Zhitel in R-93B/BM, ki lahko spremljata, identificirata, locirata in samodejno motita vse komunikacijske sisteme na območju med 100 MHz in 2 GHz, s čimer pokriva velik del spektra VHF in UHF, v katerem deluje večina vojaških radijskih zvez (razen HF), GPS, satelitska komunikacija Inmarsat in Iridium ter komunikacijski protokoli za nadzor in prenos slike na brezpilotnih letalnikih civilne in vojaške izdelave. Pri zaznavi

telekomunikacijskega zapisa brezpilotnega letalnika ali katerega koli drugega komunikacijskega sistema lahko podskupina določi lokacijo letalnika, kontrolne enote in radijskih postaj, ki v tistem trenutku oddajajo. Glede na odločitev nadrejenega lahko te komunikacije moti ali zavaja, brezpilotne letalnike pa z motenjem GPS in kontrolne komunikacije tudi onesposobi. Istočasno lahko določimo lokacijo posameznih komunikacijskih postaj in kontrolnih enot za brezpilotne letalnike, po katerih nato ognjena podpora tudi deluje z namenom nevtralizacije. Oba sistema sta učinkovita tudi proti radijsko vodenim prožilnikom topovskih granat in vodenim raketam. Avtonomnih brezpilotnih letalnikov, ki uporabljajo inercialno navigacijo in imajo vnaprej določeno pot, ni mogoče motiti, zato je v podskupini kot komplementaren sistem prisoten tudi protiletalski sistem 9K330 Tor. Ta sistem omogoča zaščito pred nasprotnikovimi zračnimi zmogljivostmi do razdalje 12 kilometrov in ima vgrajen lasten radarski podsistem. Šolski bataljon nima takih zmogljivosti, kljub temu da skripta Bojno delovanje (Furlan, 2006, 160) predvidevajo uporabo pasivnih ukrepov elektronskega bojevanja za obveščevalno zagotovitev v fazi priprave na prečkanje ovire in pozneje uporabe aktivnih ukrepov z namenom motenja in zavajanja nasprotnikovih sistemov zvez med izvajanjem prečkanja. Kot zadnja, pa vendar tudi najpomembnejša komponenta pri prečkanju vodnih ovir je ravno inženirska zmogljivost ali zmogljivost v podporo premičnosti. V formaciji šolskega bataljona je nimamo, je pa zato v sklopu nadrejene brigade vključen inženirski bataljon. Bataljon nima v sestavi niti jurišnih čolnov, zato je omejen na bređenje z vozilom SKOV 8 × 8. V nadrejeni brigadi sta v sklopu inženirskega bataljona za to na voljo mostovna četa in četa za konstrukcije, ki sta potrebni za izdelavo in utrjevanje mostišč. Drugače je v taktični bojni skupini, kjer sta za podporo premičnosti odgovorni dve podskupini: podskupina za razminiranje in podskupina za podporo premičnosti. Medtem ko je prva bojna enota, ki jo uvrščamo poleg jurišne podskupine zaradi dejstva, da gre za vod glavnih bojnih tankov z vgrajenimi plugi za razminiranje, je druga podskupina namenjena tako izdelavi mostov kot razminiranju.

SV (NATO)		RUSKA FEDERACIJA	
Jurišne sile	Pehotna četa (-) izkrcana	Jurišna podskupina	Motorizirani vod
	Protioklepni vod		Tankovska četa (-) brez dveh tankovskih vodov
	Inženirski vod		
Podporne sile	Minometna četa	Podskupina za ognjeno podporo	1x UR-77
	Vod za ognjeno podporo		1x TOS-1
	Dodana ognjena podpora		1x BM-21 Grad ²
	Motorizirane čete	Podskupina za protiminsko delovanje	Tankovski vod s plugi za odstranjevanje min
	Oklepni transporterji		
	Protiletalska obramba		
	Elektronsko bojevanje		
	Podskupina ostrostrelcev	4 ostrostrelski pari	
		Avtomatski bombometi	
		Vodeni protioklepni sistemi	
		1 glavni bojni tank	
		1 bojno vozilo pehote	
		Motoriziran vod	
		Premični minomet	
	Podskupina za protidronsko delovanje	1 R-330Zh Zhitel ³	
		1 R-934B/BM ⁴	
		1 9K330 Tor ⁵	

² BM-21 Grad je večcevni lansirni raketni sistem sovjetske izdelave (1963) za lansiranje raket kalibra 122 mm, in sicer ima posamezni lanser kapaciteto 40 raket. Sistem lahko deluje na cilje, oddaljene do 20 kilometrov, s staro različico streliva, medtem ko naj bi nova različica dosegala cilje do 45 kilometrov stran. (Grau in Bartles, 2016, 236.)

³ R-330ZH Zhitel je samodejni sistem za motenje zvez na frekvenčnem področju med 100 MHz in 2 GHz z izhodno močjo do 10 kW. Sistem je sestavljen iz goniometra in motilca radiofrekvenčnega signala, upravljajo ga štirje pripadniki. (Grau in Bartles, 2016, 295.)

⁴ R-934B je samodejni sistem za motenje letalskih zvez na frekvenčnem področju med 100 in 400 MHz z močjo do 0,5 kW. Upravljajo ga trije člani posadke in je zmožen istočasnega motenja štirih kanalov ali enega, ki uporablja frekvenčno skakanje. Del sistema je tudi goniometer. (Grau in Bartles, 2016, 294.)

⁵ 9K330 Tor je samovozni gosenični protiletalski raketni sistem, ki deluje na kratke do srednje razdalje, in sicer do razdalje 12 kilometrov in višine 6 kilometrov. Sestavljen je iz radarskega podsistema in šestih protiletalskih raket ter lahko deluje na štiri tarče istočasno. (Grau in Bartles, 2016, 270.)

SV (NATO)	RUSKA FEDERACIJA	
	Podskupina za podporo mobilnosti	Inženirsko vozilo IMR-3M ⁶
		Mostovni sistem TMM-6
		UR-77
	Rezerva ali sile za preboj	Tankovski vod
		Baterija MLRS
		Baterija minometov
		Baterija samovozne artilnerije
		2 motorizirana četa
		1 motorizirana četa (-)

Preglednica 1: Razporeditev Natovih sil in oboroženih sil Ruske federacije za prečkanje vodne ovire

Sestavlja jo splošno inženirsko vozilo za utrjevanje mostišča, težki mehanizirani most TMM-6 in UR-77 za linijsko razminiranje območja. Če je treba, se dodajo tudi deli sistema PP-91 ali PMM-2M, odvisno od značilnosti vodne ovire. S tem ima bataljonska taktična skupina zmogljivost izdelave dveh prečkanj, in sicer eno za gosenična vozila in eno za kolesna vozila do dolžine 40 metrov ali enega do dolžine 80 metrov.

Glede na opisano primerjavo med taktičnimi postopki bataljonske taktične skupine in šolske formacije bataljona bi bilo smiselno dodati nekatere komponente, ki so se pokazale za smiselne pri bataljonski taktični skupini. Za zagotovitev samostojnega delovanja pri prečkanju vodnih ovir bi morali najprej dodati bataljonu zmogljivost v podporo premičnosti, in sicer sposobnost postavitve mostu, kot sta taktični lansirni most Eurobridge⁷ ali oklepno vozilo za

⁶ IMR-3M je večnamensko gosenično inženirsko vozilo, ki temelji na šasiji tanka T-90. Vozilo ima v svoji sestavi plug za odmikanje odvečnega materiala in razminiranje ter mehanično roko, ki se lahko podaljša do dolžine 8,8 metra in ima nosilnost do 2,2 tone. (Grau in Bartles, 2016, 304.)

⁷ »Eurobridge je taktični lansirni most, ki se uporablja v sklopu inženirskih enot SV za premagovanje suhih in vodnih ovir do širine 40 metrov. Širina mostu znaša 4,4 m. Taktični lansirni most omogoča vožnjo tako oklepnim goseničnim vozilom kot tudi kolesnim bojnim vozilom.« (Slovenska vojska, 2023.)

postavljanje mostu MT55A⁸ ter jurišne desantne čolne Zodiac za prevoz čete, ki je del jurišnih sil. Montažni most C-200 v tem primeru ne pride v poštev, saj je bolj namenjen za zamenjavo hitromontažnih mostov, potem ko se bojne naloge na ožjem območju končane in je glavnina sil za opravljanje nadaljnjih nalog že prečkala oviro. Most Eurobridge in zložljivi most na oklepem vozilu omogočata postavitev montažnega mostu do 40 oziroma 20 metrov čez oviro, če je vodno obrežje utrjeno, zaradi česar bi potrebovali tudi večnamensko inženirsko vozilo za hitro utrjevanje. Podpora premičnosti pa se tukaj ne konča, saj kot smo ugotovili pri izkušnjah in v preteklosti, in sicer pri prvi diviziji mornariške pehote ZDA, ki je leta 2003 prečkala reko Diyala, obstaja potreba po zmogljivosti razminiranja, ki mora omogočati razminiranje prehoda skozi minske polje tudi do širine, ki podpira prehod bojnih vozil. Nadaljujemo z jurišnimi skupinami. Pri tem govorimo predvsem o izkrcani pehoti in protioklepni sistemih, ki jih podpirajo preostale sile z ognjeno podporo. Smiselno bi bilo integrirati oklepno četo v bataljon, ki bi bila deloma uvrščena v jurišne sile in sile za neposredno ognjeno podporo. Tukaj govorimo o oklepni zmogljivosti v SV, in sicer o glavnih bojnih tankih M-84, ki zaradi svoje zasnove, ki temelji na sovjetskih tankih tudi zmožni bređenja čez vodne ovire do globine 5 metrov in do dolžine enega kilometra. Jurišnim silam bi z vključevanjem oklepnega voda dali dodatno ognjeno moč na drugi strani ovire in hkrati dobro neposredno ognjeno podporo preostanka oklepne čete, ki ostane v vlogi ognjene podpore, preden se tudi sama pridruži z bređenjem jurišnim silam. Obvezno je sicer v tem primeru v jurišne skupine treba vključiti tudi zmogljivost v podporo premičnosti v obliki inženirskih skupin za razminiranje, ki bi izdelovale prehode skozi morebitna minska polja na drugi strani ovire za oklep in pehoto. Nazadnje se bomo posvetili elektronskemu bojevanju, in sicer tudi z namenom zagotavljanja protidronske zaščite in podpore določanja tarč za ognjeno podporo v sestavi bataljona in nadrejene brigade. Prečkanje reke Severski Donec v Ukrajini leta 2022 je razkrilo posledice neuporabe sistemov elektronskega bojevanja v namene zaščite mesta prečkanja pred nasprotnikovimi brezpilotnimi sistemi, kar nakazuje na obvezno uporabo teh zmogljivosti. Najprej se bomo osredotočili na pasivne ukrepe, med katere spadajo iskanje, prestrezanje, identificiranje in določanje lokacij nasprotnikovih oddajnikov. Ta zmogljivost podpira obveščevalno zagotovitev,

⁸ MT55A je gosenično oklepno vozilo, ki deluje v vlogi nosilca zložljivega mostu. Temelji na šasiji tanka T-55. Čas postavitve mostu je tri minute. Dolg je 17 metrov in premore nosilnost do 50 ton. (Slovenska vojska, 2023.)

kjer lahko poiščemo elektromagnetne aktivnosti nasprotnika v spektru ter na njihovi podlagi pridobivamo obveščevalne informacije o nasprotnikovih centrih zvez, poveljniških mestih, dispoziciji sil in njihovih izvidniških zmogljivosti. Tako podpiramo načrtovanje izvedbe prehoda skozi vodno oviro in določanje ciljev visoke vrednosti za posredno ognjeno podporo, kar lahko vpliva na uspešnost izvedbe naloge. V ta namen bi potrebovali vsaj tri sisteme za prestrezanje in goniometriiranje nasprotnikovih komunikacijskih sistemov in brezpilotnih zmogljivosti, ki bi jih bilo treba razmestiti v obliki trikotnika, in sicer dva sistema na vsakega od bokov lastnih sil in enega nekoliko v ozadje na sredini, ki bi bil v vlogi nadzorne postaje. Kljub temu da je v skriptih Bojno delovanje (Furlan, 2006, 160) predvidena uporaba aktivnih ukrepov elektronskega bojevanja med izvajanjem bojnih nalog pri prečkanju vodne ovire, bi bilo treba izvajati ukrepe zavajanja z generiranjem dovoljšnega komunikacijskega prometa na lokacijah, ki bi nasprotniku dali vedeti, da se bo prečkanje zgodilo ravno tam, in ne na lokaciji, ki jo načrtujemo mi. Prav tako morajo biti ukrepi zaščite pred brezpilotnimi letalniki aktivni ves čas priprav na izvedbo naloge, saj preprečujejo izvidovanje nasprotnika. Slednji ukrepi so aktivni le, ko je dron zaznan in se sistem odzove s prevzemom plovila z namenom, da ga onemogoči ali zajame. Sistem je v času iskanja povsem pasiven, saj gre le za sprejemnik, ki spremlja promet na frekvenčnem območju v uporabi pri brezpilotnih letalnikih in je zato za pasivne ukrepe elektronskega bojevanja nasprotnika v tem času tudi nezaznaven. V podporo jurišnemu delu pri prečkanju bi morali biti tudi sistemi za motenje radijskih zvez nasprotnika, saj mu s tem onemogočimo uspešno koordinacijo obrambe in povzročimo splošno zmedo zaradi prekinitve linije vodenja in poveljevanja. Na podlagi tega bi bataljon pri uporabi večje izhodne moči na frekvenčnem območju od 100 kHz do 18 GHz izvajal učinkovito motenje HF-, VHF- in UHF-radijskih zvez, radarskih sistemov, vodenih raketnih sistemov in radijsko vodenih prožilcev artilerijskih projektilov in prenosnih ter mobilnih motilnih sistemov v sklopu jurišnih skupin za zaščito pred radijsko vodenimi eksplozivnimi napravami. Modul za elektronsko bojevanje bi bil torej sestavljen iz vsaj dveh ali treh goni metrov in vsaj štirih motilnih sistemov večjih moči za motenje posamezne grožnje glede na zaznavo ter z vsaj dvema sistemoma za protidronsko zaščito. Modul bi moral tudi tesno sodelovati s protiletalsko zmogljivostjo in ognjeno podporo za lažje iskanje ciljev in delitvijo ciljev pri obrambi pred brezpilotnimi letalniki. Slednje bi razdelili na tiste, ki jih vodi

kopenska kontrolna postaja, ki lahko nevtralizira elektronsko bojevanje, in avtonomne, ki jih lahko prestreza in uniči protiletalska obramba.

Sklep

Ob primerjavi taktičnih postopkov enot iz severnoatlantskega zavezništva Nato in navodil, ki se uporabljajo v Slovenski vojski, ter oboroženih sil Ruske federacije lahko najdemo veliko vzporednic v sami osnovi prečkanja vodne ovire. Temeljne razlike se pojavijo pri razumevanju groženj v sklopu modernega vojskovanja, ki lahko ogrožajo uspeh prečkanja ovire, kljub dobri inženirski opremljenosti in ognjeni moči jurišnih sil ter sil za podporo prečkanja. Inženirske enote v podporo motoriziranega bataljona pri prehodu skozi ovire lahko zagotavljajo zadostno zmogljivost za prečkanje, vendar pa so te zmogljivosti odvisne od tega, kako dobro jih je bataljon pripravljen tudi varovati v ključnih fazah prečkanja. Na podlagi šolske formacije bataljon sicer lahko zagotavlja omejeno zaščito inženirskim delom, vendar pa tako bataljon kot brigada nimata nekaterih zmogljivosti za zaščito pred modernimi grožnjami. Šibka zračna obramba in omejena ognjena podpora ter odsotnost kakršne koli zmogljivosti elektronskega bojevanja in zaščite pred protielektronskimi sredstvi naredijo bataljon v fazi prečkanja pretirano ranljiv. Tako lahko sklepamo, da inženirske zmogljivosti niso dovolj pri prehodu bataljona skozi ovire, saj so preveč ranljive, zaradi česar se pojavlja potreba po ustreznem izkoriščanju zmogljivosti drugih enot bojne podpore. Ob ustrezni uporabi drugih enot bojne podpore in njihovem tesnem sodelovanju lahko zmogljivosti inženirskih enot ustrezno zaščitimo pred vzpostavitev prehoda, med njo in po njej. Kot zgled smo si vzeli tudi bataljonsko taktično skupino oboroženih sil Ruske federacije, ki je sicer pokazala marsikatero pomanjkljivost, pa vendar tudi inovativno razmišljanje v smeri zaščite pred modernimi grožnjami med opravljanjem prehodnih nalog. Te so sposobne izvesti samostojno prečkanje vodnih ovir, vendar le, če njeni organski elementi bojne podpore delujejo brezhibno in se držijo taktičnih načel. Veliko število enot bojne podpore pa predstavlja tudi večjo enoto, ki je na majhnem območju lahko prerazporejena preblizu in ranljiva na artilerijske napade, ki povečajo izgube. To se je pokazalo ravno pri bitki za Severski Donec leta 2022 v Ukrajini, kjer je bila bataljonska taktična skupina razporejena na območju, velikem le 0,22 kvadratnega kilometra površine, kar je onemogočilo ustrezno maskiranje aktivnosti, ter na liniji stika z nasprotnikom širine do 400 metrov, kar je bolj primerno za četo.

Zato smo pri predlogu o prilagoditvi šolske formacije za izvajanje prehoda skozi ovire predlagali večinoma dodatne zmogljivosti, ki so del sil za bojno podporo, in sicer dodatno ognjeno podporo, organsko inženirsko zmogljivost v podporo premičnosti, zračno obrambo, elektronsko bojevanje in protidronska zaščita. Dodajanje teh enot je ključnega pomena, saj daje bataljonu zmogljivost zaščite sil in varovanja sil v podporo premičnosti, da lahko takšno kompleksno nalogo opravi samostojno brez pretirane podpore nadrejene brigade.

Literatura in viri

1. Bartles K. C. 2018. *A Russian Approach to a Battalion Hasty River-Crossing Assault*. Foreign Military Studies Office, Engineer.
2. Falkowski M, Mondel A. 2019. Procedures of Crossing Water Obstacles in the Light of Binding Normative Documents. *Scientific Journal of the Military University of Land Forces*.
3. Furlan, B, 2006. *Skripta Bojno delovanje*. Poljče: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
4. Grau, W. L., in Bartles, K. C. 2016. *The Russian Breakthrough Tactical Group*. Foreign Military Studies Office.
5. Janžekovič, A. 2002. *Organizacija mest prehoda bataljonske bojne skupine preko vodne ovire*. Poljče.
6. SVS Stanag 2605, ATP 3.2.1. 2019. *Zavezniška kopenska taktika*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo.
7. Škerbinc, M., idr. 2007. *Navodilo Lahki pehotni (motorizirani) bataljon*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.

Nadporočnik Lin Regali

Zaključna naloga:

Taktični postopki enot: bataljon pri izvajanju naloge varovanja

Mentor: polkovnik Jure Krejač

17 Bataljon pri izvajanju naloge varovanja

Varovanje (angl. *guard*) je vrsta varnostne operacije, ki se izvaja za zaščito glavnine sil z bojem, da se pridobi čas in sovražniku preprečita opazovanje glavnine sil ter njeno neposredno obstreljevanje (FM 3-90, 2023,13-18).

Varovanje se od ščitenja razlikuje v tem, da imajo enote varovanja dovolj bojne moči, da premagajo sovražne sile, jih prisilijo k umiku ali vežejo, preden lahko te začnejo neposredno obstreljevati glavnino sil. Zaščitne sile delujejo po sovražnih silah z neposrednim in posrednim ognjem, uporabljajo vsa razpoložljiva sredstva, da preprečijo prodor sovražnih sil na položaj za opazovanje in boj z glavnino sil ter so v dosegu ognjene podpore glavnine lastnih sil (ne delujejo samostojno, saj so odvisne od bojne podpore glavnine sil). (Prav tam.)

Enote uporabijo varovanje, ko pričakujejo stik s sovražnikom in potrebujejo dodatno varnost, poleg tiste, ki jo zagotavlja ščitenje. Po varovanju se lahko pojavi več zahtev istočasno, in to na obsežnih območjih. Natančna velikost zaščitnih sil je določena glede na prevladujočo nalogo. (Prav tam, 13-19.)

Vrste varovanja

Varovanje delimo na prednje, bočno in zaledno. Izvaja se za stacionarne ali premične sile. Enota, ki izvaja varovanje, opravlja naloge znotraj svojih zmožnosti. Če nima časa, virov ali ne more dokončati vseh nalog, mora obvestiti nadrejeno

poveljstvo, ki ji je dodelilo nalogo. Poveljstvo obvešča o vseh pomanjkljivostih in zahteva smernice oz. prioritete glede nalog. (FM 3-90, 2023, 13-19.)

Naloge sil za varovanje so:

- zaznati in sporočiti vse sovražnikove elemente, ki poskušajo preiti skozi zaščitne sile na kopnem in v zraku ter zagotoviti zgodnje opozorilo poveljniku sil za varovanje o sovražnih dejavnostih;
- izvajati protiizvidniško delovanje z namenom odkriti, uničiti ali poraziti vse sovražnikove izvidniške elemente;
- preprečiti opazovanje s kopnega in neposredno obstreljevanje glavnine sil;
- ohranjati stik z varovano silo in drugimi silami, ki delujejo na bokih;
- ohranjati stik s sovražnimi silami in poročati o dejavnosti na dodeljenem območju;
- opazovanje smeri dostopov na območje delovanja, ki lahko vplivajo na nalogo varovanja;
- locirati in prepoznati vodilne elemente, ki kažejo na glavnino napada sovražnika;
- med premikanjem določiti smer gibanja sovražnika, ohranjati stik in poročati o grožnji;
- med premikanjem ovirati in onemogočati sovražnika znotraj svojih zmožnosti, da se poveljniku glavnine sil zagotovita dodaten čas in manevrski prostor;
- prisiliti sovražnikovo glavnino sil k predčasnemu razvijanju;
- preprečiti vizualni stik in neposredno obstreljevanje varovanih sil;
- sovražniku preprečiti pridobivanje informacij o velikosti, moči, sestavi in cilju glavnine naših sil. (Prav tam.)

Če pri nalogi varovanja pride do stika s sovražnimi silami, zaščitne sile:

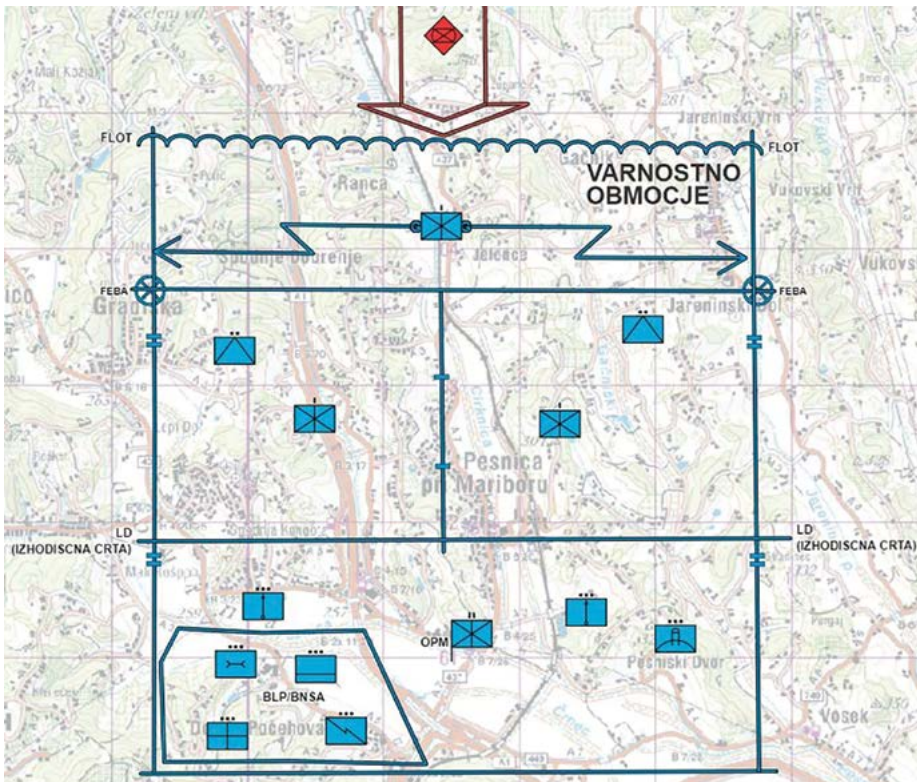
- uničijo sovražnikove izvidniške elemente in glavne elemente glavnine sil;
- locirajo sovražnikove sile na bokih;
- vežejo sovražnikove sile z namenom, da glavnina naših sil obide sovražnikove močne točke ali preide skozi šibke. (Prav tam.)

Ne glede na to, ali so zaščitne sile statične ali premične, ne glede na vrsto naloge varovanja, poznavanje terena in ali sovražnik diktira organizacijo naših zaščitnih sil, poveljnik zaščitnih sil običajno organizira varovanje kot območno obrambo, zadrževanje, območno izvidovanje ali gibanje v stik.

Za nadzorovanje delovanja zaščitnih sil na varnostnem območju enote uporabljajo kontrolne ukrepe. Na velikost dodeljenega varnostnega območja vpliva vrsta naloge, ki je dodeljena zaščitnim silam. Znotraj nalog varovanja lahko poveljniki zaščitnih sil podrejenim enotam dodelijo tudi naloge ščitenja (v prednjem in bočnem varovanju). To zagotavlja zgodnje opozarjanje na sovražne sile in pomaga ohranjati stik z enotami na bokih. (Prav tam.)

Prednje varovanje

Prednje varovanje razvija situacijo tako, da lahko poveljnik uporabi glavnino sil v njeni največji bojni moči. Izvaja se stacionarno (glavnina sil je stacionarna) ali premično (glavnina sil se premika). Za stacionarne sile deluje defenzivno, sile branijo ali zadržujejo v skladu z namero poveljnika glavnine sil. Za premične sile pa deluje ofenzivno, kot je prikazano na sliki 1. V enoti velikosti bataljona ena četa izvaja prednje varovanje v varnostnem območju, ki je med prednjo črto lastnih sil in prednjo črto območja bojevanja. (FM 3-90, 2023, 13-20.)

Slika 1: *Prednje varovanje* (Vir: prirejeno po FM 3-90, slika 13-9.)

Prednje varovanje za premične sile običajno poteka med premikom v stik. Običajno se enote razporedijo vzporedno, da krijejo smer napredovanja ali dodeljeno območje glavnini sil. Sile, ki izvajajo prednje varovanje, so okrepljene z elementi bojne podpore, predvsem s protioklepnimi in inženirskimi enotami, namensko oblikovanimi za izvedbo naloge. (Škerbinc idr., 2007, 189.)

Na smeri napredovanja sovražnika ali na delih dodeljenega območja se odpravijo ovire in elementi, ki motijo delovanje (odstranjevanje ovir, popraviljanje komunikacij in mostov idr.). To omogoča glavnini sil, da se premika neovirano, preprečuje nepotrebno zaostajanje in odlašča njen razvoj. Predaja lokacije zaznane sovražne sile poteka od višje enote k nižji in se nadzoruje z uporabo nadzornih točk, faznih črt in predajnih točk. (FM 3-90, 2023, 13-20.)

Prednje varovanje se vključi v ofenzivne operacije, ko je to potrebno za izpolnitev naloge. Po stiku s sovražnikom poveljnik določi ali naloga zahteva napad, obrambo ali zadrževanje. Zaščitne sile se izogibajo napadanju močnih sovražnih položajev frontalno. Če se sovražne sile poskušajo umakniti, enote prednjega varovanja nadaljujejo napad z namenom uničenja sovražne sile. Če enote prednjega varovanja naletijo na sovražno silo, ki ji ne morejo preprečiti motenja gibanja, to poročajo glavnini sil. Nato vzpostavijo obrambo, nadaljuje z izvajanjem izvidovanja in se pripravlja na prehod elementov glavnine sil ter podpirajo njeno razporejanje. (Prav tam.)

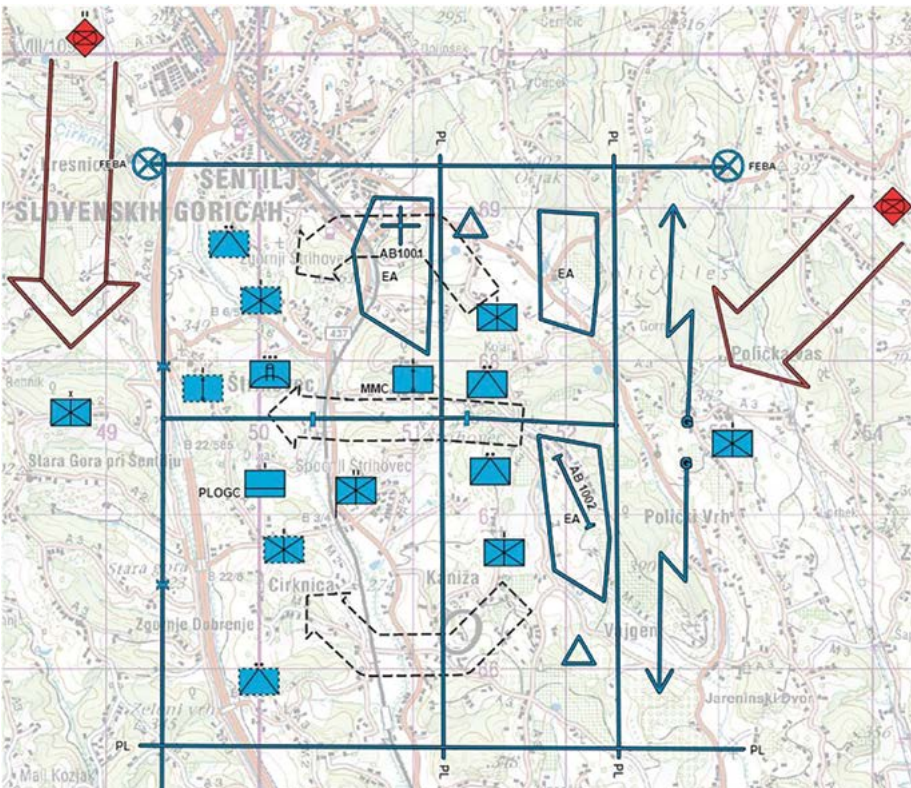
Bočno varovanje

Sile bočnega varovanja varujejo izpostavljeno bočno stran glavnine sil. Bočno varovanje je podobna bočnemu ščitenu, z razliko da enota poleg opazovalnic, načrtuje tudi obrambne položaje.

Vsaki enoti bočnega varovanja se dodeli območje, ki je na primerni razdalji od glavnine sil, da zagotovi zgodnje opozarjanje in čas za reakcijo. Razdalja mora biti takšna, da enote še vedno ostanejo v dometu posrednih ognjenih sistemov glavnine sil. Enote bočnega varovanja v svojem delovanju upoštevajo prednji in zaledni del boka glavnine sil, os, ki jo zavzema glavnina sil, sposobnost sovražnika in razpoložljive smeri pristopa.

Slika 2 prikazuje primer stacionarnega bočnega varovanja. Glavnino sil predstavlja brigada, ki jo bočno varuje enota velikosti bataljona. Vsaka enota bočnega

varovanja se premika do svojih začetnih položajev z uporabo ene od tehnik premikanja (taktični premik, taktični premik s kritjem, taktični premik v skokih s kritjem). Ko dosežejo svoj začetni položaj, vzpostavijo obrambne položaje na dodeljenih točkah ali dodeljenem območju (npr. dve četi). Pred temi položaji se vzpostavi taktična naloga ščitenja (na ravni čete). Zaščitne sile lahko imajo v teh primerih tudi nadomestne ali dopolnilne položaje pri izmiku. V situacijah, ko so informacije o sovražnih silah nejasne, enote bočnega varovanja ohranjajo večjo rezervo sil kot v situacijah, ko so dejanja sovražnih sil bolj predvidljiva. (FM 3-90, 2023, 13-22.)

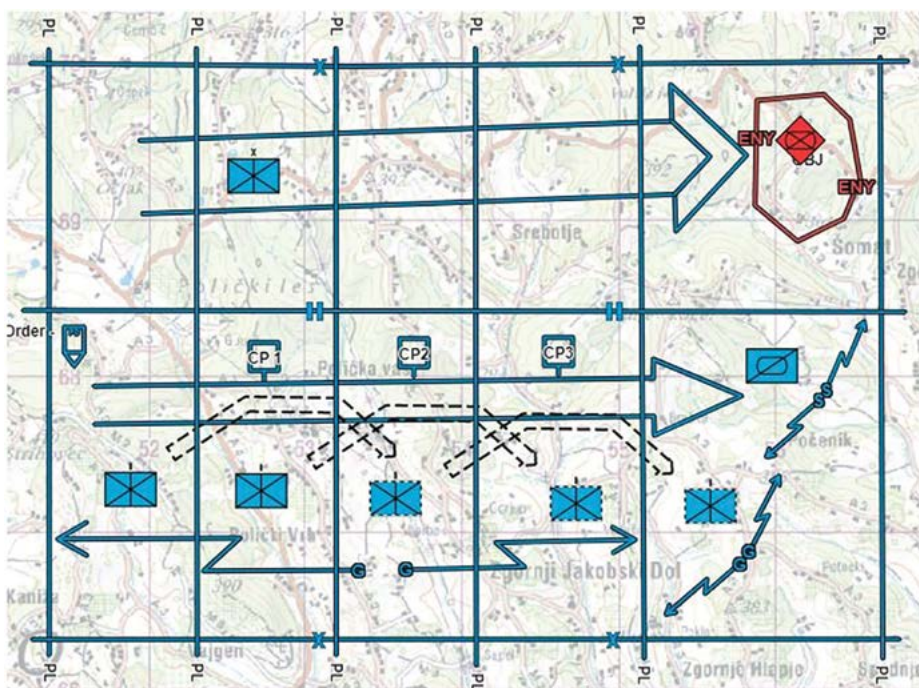

Slika 2: Stacionarno bočno varovanje (Vir: prirejeno po FM 3-90, slika 13-10.)

Pri premičnem bočnem varovanju enote vzpostavijo tudi dodatne kontrolne ukrepe, ki veljajo za premično bočno ščitenje. Namesto zasedanja niza opazovalnih mest zaščitne sile načrtujejo tudi niz bojnih položajev.

Slika 3 prikazuje primer premičnega bočnega varovanja. Bataljon, razdeljen na posamezne čete, na pomožni smeri napada varuje bok brigadi, ki je na glavni

smeri napada. Zaščitne sile pri taktični nalogi ščitenja spremljajo potencialne smeri pristopa sovražnika, dokler sovražnikova uporaba te smeri predstavlja nevarnost glavnini sil. Ko enote za bočno varovanje vzpostavijo stik s sovražnimi silami, lahko izvedejo napad, defenzivno delujejo z namenom poraziti sovražnika, izvajajo zadrževanje sovražnih sil na njihovih trenutnih položajih, preden se vključijo v boj z glavnino naših sil, ali izvedejo zadrževanje, če to zahteva situacija. Enote bočnega varovanja se z uporabo kontrolnih ukrepov premikajo po pomožni smeri napada in zasedajo bojne položaje po potrebi. Mesta bojnih položajev četne velikosti se določijo vzporedno z osjo glavnine sil in so postavljena zunaj poti napredovanja zaščitnih sil. (Prav tam, 13-20.)

Slika 3: Premično bočno varovanje (Vir: prirejeno po FM 3-90, slika 13-11.)

Vodilni element premične enote bočnega varovanja opravlja tri naloge:

- ohranja stik z glavnino sil varovane sile,
- izvaja izvidovanje območja med glavnino sil in potmi napredovanja zaščitnih sil bočnega varovanja,
- izvaja izvidovanje poti za zaščitne sile bočnega varovanja.

Te naloge opravlja z območnim izvidovanjem.

Hitrost premika sil bočnega varovanja mora biti premišljeno načrtovana, saj so zaščitne sile običajno na manj ugodnem zemljišču na bokih, v primerjavi z glavnino sil, ki so običajno na smereh pristopa. Natančna velikost dodeljenega območja za katero koli enoto, ki izvaja varovanje, je odvisna od naloge. Če zaščitnim silam dodelijo širino, ki je večja od tega, kar lahko podprejo, lahko poveljnik glavnine sil omili pomanjkanje pokritosti z zagotavljanjem dodatnih kopenskih ali zračnih enot, za varovanje in ohranjanje stika med njimi in glavnino sil.

Ker se enote bočnega varovanja premikajo v eno smer in so osredotočene na zagotavljanje varovanja za varovano silo, ki se premika vzporedno, se načrtujejo kontrolni ukrepi, ki olajšajo to premikanje. Ti kontrolni ukrepi so običajno povezani z zaščitnimi silami, ki zagotavljajo ščitenje, pa tudi s faznimi črtami, ki potekajo pravokotno na smer gibanja glavnine sil. Enote uporabljajo te fazne črte za nadzor zadrževanja ali obrambe, če sovražne sile napadejo z boka.

Hitrost napredovanja se nadzoruje glede na hitrost napredovanja glavnine sil, z razdaljo do cilja in situacijo sovražnih sil. Če se glavnina sil ustavi, enote bočnega varovanja zasedejo položaje za blokiranje. S spreminjanjem hitrosti glavnine sil, se prilagaja načine gibanja, kar lahko vpliva na pridobivanje časa. Če glavnina sil nadaljuje s povečevanjem hitrosti premikanja, bodo zaščitne sile potrebovale dodatne vire za ohranjanje tempa ali pa bo morala glavnina sil prevzeti več tveganja s ščitenjem dela boka. Poveljnik varovanja ne sme dovoliti, da bi enote varovanja zaostajale za glavnino sil ali ostale nepremične ob poti ter postale tarče.

Če se enote bočnega varovanja preveč raztegnejo po območju, poveljnik varovanja obvesti poveljnika glavnine sil in predlaga enega od naslednjih postopkov:

- povečati enote bočnega varovanja,
- zmanjšati dodeljen obseg območja bočne straže,
- zaščititi del območja in varovati preostanek. (Prav tam, 13-23.)

Zaledno varovanje

Enote zalednega varovanja varujejo izpostavljeno zaledje glavnine sil ter elemente za bojno podporo in zagotovitev delovanja. To se zgodi med ofenzivnim delovanjem, ko glavnina sil prekine stik z enotami na boku ali med umikom. Enote lahko določijo zaledno varovanje tako za premične kot stacionarne sile.

Zaledno varovanje za premične sile se premika do zaporednih bojnih položajev, vzdolž faznih črt ali linij zadrževanja v globini, medtem ko se glavnina sil premika z eno od tehnik premikanja (taktični premik, taktični premik s kritjem, taktični premik v skokih s kritjem). (FM 3-90, 2023, 13-20.)

Med umikom zaledno varovanje običajno razporedi svoje manevrske elemente vzporedno z napredujočimi enotami glavnine sil (na splošno po celotnem dodeljenem območju). Potem ko glavnina sil izvede premik čez zaledne linije, zaledno varovanje sprejme odgovornost za bojevanje (na črto predaje odgovornosti za bojevanje) in nato izvaja obrambo ali zadrževanje. Po drugi strani pa lahko zaledno varovanje izvede zamenjavo enot v okviru zavajanja ali pa izkoristi prednost obrambnega zemljišča. V obeh primerih zaledno varovanje vzpostavi točke prehoda in pomaga pri umiku glavnine sil, če je treba. Zaledno varovanje opravlja svojo obrambno nalogo enako kot katera koli druga enota zaščitnih sil, potem ko glavnina sil očisti varnostno območje. (Prav tam.)

Sklep

Obravnavana tematika je zelo obširna in z literaturo v slovenskem jeziku slabo zastopana. Osrednja literatura, ki je bila uporabljena pri izdelavi zaključne naloge, je v tujem jeziku in zato je bilo treba posebno pozornost nameniti pravilnim prevodom vojaških terminov oz. vojaškega izrazoslovja. Poleg tega je treba tudi opozoriti na razlike med konceptom varnostnih operacij v slovenski doktrini in tujimi viri ter na pomembnost natančnega prevajanja in interpretacije strokovnih terminov.

Varnostne operacije so ključni element za ohranjanje taktične prednosti nad sovražnikom. Za zaščitne sile je bistveno nenehno prilagajanje razmeram na terenu, spreminjajočim se grožnjam in specifičnim nalogam, kar zahteva odločnost, prilagodljivost in strokovnost vojaškega osebja. Poveljnikom omogočajo zgodnje opozarjanje o sovražnikovih aktivnostih ter dajejo glavnini sil potrebno časovno okno in manevrski prostor za ustrezno reakcijo. Zelo pomembna je tudi integracija preostalih rodov vojske, predvsem letalske podpore, zračne obrambe, inženirskih enot ter logistične oskrbe, saj so ključne za uspešno izvedbo varnostnih operacij.

Del varnostnih operacij, taktična naloga varovanja, je namenjen preprečevanju sovražnikovega opazovanja in neposrednega obstreljevanja glavnine sil ter

pridobivanju dodatnega časa in varnosti za opravljanje glavne naloge. Pomembni so poznavanje terena, pravilna organizacija enot, uporaba nadzornih točk, izvajanje premikov in prilagajanje hitrosti glede na hitrost glavnine sil. Pomembno je pravilno organizirati in izvesti varovanje, da se zagotovi uspešno opravljanje naloge, ki jo ima glavnina sil.

Naloga varovanja v sklopu varnostnih operacij je kompleksna in zahteva celostni pristop ter dobro usklajevanje med različnimi dejavniki, da se zagotovita optimalna varnost in zaščita vojaških enot ter njihovega delovanja.

Prednje, bočno in zaledno varovanje so osnovni koncepti varovanja, ki jih enote uporabljajo za zagotavljanje celovite zaščite pred morebitnimi grožnjami. Učinkovito izvajanje vseh treh vrst varovanja pripomore k povečanju operativne varnosti in uspešnosti enote v različnih nalogah.

Literatura in viri

1. Škerbinc M., idr., 2007. *Navodilo Lahki pehotni (motorizirani) bataljon*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
2. *FM 3-90 Tactics*. 2023. Washington: Headquarters Department of the Army.

Nadporočnik Gorazd Rakuša

Zaključna naloga:

Taktični postopki enot: bataljon pri izvajanju naloge kritja

Mentor: polkovnik Jure Krejač

18 Izvajanje taktične naloge kritja

Taktična naloga kritje za raven bataljona opredeljuje, da gre za obliko varovanja, pri kateri se z bojem varuje glavnina sil. Ta oblika varnostnih operacij ali delovanja je samostojno izvajanje naloge brez logistične in ognjene podpore glavnih sil, zato mora bataljon biti samozadosten in z dovolj lastne ognjene podpore (Škerbinc idr., 2007, 195).

V skladu z najnovejšimi merili taktično nalogo kritja izvaja okrepljena bataljonska bojna skupina za nadrejeno enoto oziroma glavne sile. V literaturi je opredeljeno, da je kritje bojevanje s sovražnikom, zagotavljanje časa, preprečevanje opazovanja in neposrednega ognja po glavnih silah. Pri kritju mora bataljon izvajati bojevanje s sovražnikovimi enotami bolj pogosto in intenzivno za dosego poslanstva in mora uničiti večje sovražnikove enote. V primerjavi z nalogo ščitenja in varovanja potrebujemo za kritje večje sile (FM 3-90, 292).

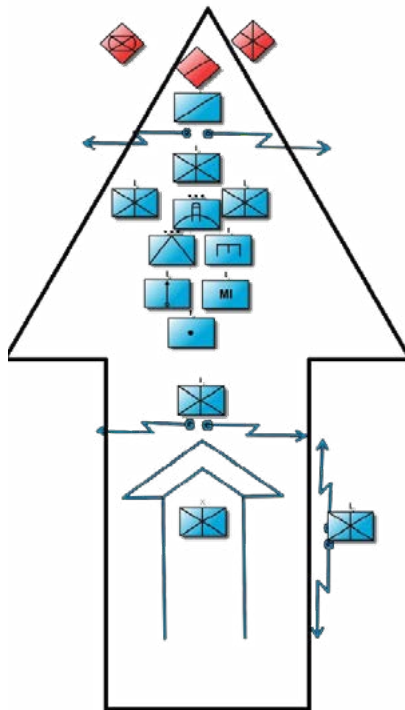
Sile, ki izvajajo kritje, opravljajo vse naloge, opredeljene za taktično nalogo ščitenja in varovanja. Pri defenzivnem ali stacionarnem delovanju imajo enote po večini defenzivne naloge, če pa delujejo v ofenzivnem, so naloge enot, ki izvajajo kritje, predvsem ofenzivne naloge.

Pretok informacij o sovražniku in stanju na terenu je sekundarna naloga enot. Ker delujejo na območju delovanja, imajo najnovejše informacije, ki lahko vplivajo na odločitve in smeri premikov glavnih sil. Če je poslanstvo enote uničiti

sovražnikove sile in enota nalogo učinkovito opravlja, je sprememba razmerja sil na območju delovanja lahko pomemben dejavnik pri odločanju o smeri in tempu uresničevanja poslanstva glavnih sil.

Oblike kritja v ofenzivnem delovanju

V ofenzivnem delovanju lahko kritje izvedemo, če imamo v enoti dovolj različnih zmogljivosti, kar ponazarja shema 1. Če enota ne razpolaga z ustreznimi zmogljivostmi, se njene zmožnosti izvajanja kritja zmanjša. Če enota (glede na predvidene grožnje) nima dovolj časa ali virov za opravljanje naloge, mora nadrejenemu poveljstvu podati zahtevek za popolnitev in zahtevati navodila, katere naloge so prednostne (FM 3-90, 294).

Shema 1: Enote pri taktični nalogi kritja (Vir: prirejeno po FM 3-90, 13-9 in 13-26.)

Baillergeon in Sutherland (2012) navajata, da obstajata dve obliki kritja v ofenzivnem delovanju: sprednje (angl. *offensive cover*) in bočno (angl. *flank*

cover) ofenzivno kritje. Pri sprednjem kritju je lahko enota, ki izvaja kritje, tudi 50 do 60 kilometrov pred glavnimi silami. Poudarjata pomen samozadostnosti in dovolj ognjene moči.

Če se naloga spremeni v »serijo« stikov ali bojev, je na območju odgovornosti treba prednostno uničiti sovražnikove izvidniške enote in zmogljivosti. Ugotoviti je treba lokacijo sovražnikovih bokov in vezati sovražnikova, da lahko glavne sile izvedejo manever okrog sovražnikovih najmočnejših sil ali preidejo skozi šibke točke obrambnega območja (FM 3-90, 2023, 295).

Pri načrtovanju delovanja je podobno kot pri izvidovanju območja ali premiku v stik. V fazi obveščevalne priprave bojišča je območje treba razdeliti na pomembna območja t. j. območja posebnega interesa ter pomembne poti oz. smeri. Poveljnik mora podrejenim enotam in dodanim elementom opredeliti glavne naloge. Enota po izvedeni nalogi kritja ostaja na območju delovanja kot rezerva in je pripravljena za posredovanje kjer koli na območju delovanja (FM 9-80, 294).

Namen izvajanja kritja v defenzivnem delovanju je preprečiti sovražniku napad ob določenem času, kraju in z bojno močjo, s katero razpolaga. Kritje pridobi čas za glavne sile, njihovo razporeditev, premik ali pripravo obrambnih položajev na območju delovanja glavnih sil. Enota, ki zagotavlja kritje, poskrbi, da se sovražnikove sile intenzivno in ponavljajoče se spopadajo z njimi in s tem poskušajo sovražnika pripraviti do uvajanja rezerve ali sil z nalogo sledi in podpri ter poskušajo zmanjšati tempo napredovanja (FM 3-90, 296).

Prav tako kot v ofenzivnem delovanju mora enota, ki izvaja kritje, imeti vse vire in biti samozadostna za uresničevanje poslanstva.

Izvajanje kritja v defenzivnem delovanju obsega naloge glede na zmogljivosti (FM 3-90, 296):

- Zaznavanje, poročanje in uničevanje vseh sovražnikovih elementov kopenskih ali zračnih sil, ki poskušajo preiti skozi razpored lastnih sil. S tem zagotavljajo nadrejenemu poveljniku tudi opozarjanje glede sovražnikovih aktivnosti.
- Izvajanje protiizvidniškega delovanja z namenom uničenja vseh sovražnikovih izvidniških elementov in preprečevanje opazovanja ter usmerjanja ognja na glavne sile.
- Zagotavljanje stika z glavnimi silami in ostalimi enotami na bokih.

- Ohranjanje stika s sovražnikovimi silami in poročanje o aktivnostih glavnim silam.
- Zagotavljanje opazovanja smeri dostopov na območje delovanja, ki vplivajo na glavne sile.
- Lociranje in prepoznavanje glavne sovražnikove sile za napad.
- Poročanje o smeri sovražnikovih premikov, vzpostavljanje ognjenih stikov in poročanje o nevarnih aktivnostih sovražnika.
- Zagotavljanje dodatnega časa in možnost manevrskega prostora glavnim silam.
- Preprečevanje sovražnikovim glavnim silam hitrega uvajanja in poročanje o njihovi smeri premika.
- Preprečevanje sovražniku pridobivanja informacij o moči, pomanjkljivostih in razporeditvi glavnih sil.

Podrejene manevrske enote lahko v defenzivnem izvajanju kritja opravljajo nalogo obrambe, zadrževanja motilnega napada ali protinapada. Prav tako je pomembno, da se nad območjem delovanja vzpostavi izvidovanje območja z uporabo kopenskih in letalskih zmogljivosti. Za boljše delovanje je treba vključiti vse elemente ognjene podpore, kot so bojni helikopterji ali druge oblike bližnje zračne podpore. Ko enota uresniči poslanstvo, ki ji je bilo namenjeno, in preda bojevanje glavnim silam, lahko postane rezerva ali pa locira sovražnikove enote, ki sledijo glavnim silam (FM 3-90, 297).

Zadnje kritje je oblika delovanja, podobna zadnjemu varovanju. Enote, ki izvajajo zadnje kritje, imajo nalogo, da varujejo glavne sile pri premikanju od sovražnikovih položajev ali enot. Prav tako lahko enote izvedejo zamenjavo enote v boju kot del načrta za zavajanje. Enota vzpostavlja točke prehoda. Ob premikanju glavnih sil enota zavzema defenzivne naloge in po sekvencah prehaja med faznimi črtami.

Za kakovostno izvajanje naloge kritja moramo poznati taktično zavajanje. Enota, ki izvaja zavajanje, mora sovražnika prepričati, da je naletel na večjo silo oziroma na glavne sile. Tako bosta priprava in izvedba nalog lažja in bo zahtevala manj žrtev na naši strani. Kot navaja Furlan (2006, 75), zavajanje pomeni uporabo tistih ukrepov, ki zavedejo sovražnika z manipulacijo, zvijačo ali ponarejanjem podatkov. Zavajanje navede sovražnika, da deluje na način, ki izhaja iz njegovega interesa.

Priročnik FM 3-90 (2023) opredeljuje tehnike zavajanja na taktični ravni, ki jih lahko uporabimo pri načrtovanju taktične naloge kritja, kot je opredeljeno v preglednici 1. Tehnike in načini delovanja so okrepljeni s primeri.

TEHNIKE	NAČIN DELOVANJA	PRIMER
Povečanje prometa/ odtisa enote	Doseči, da bodo sile videti večje in bolj zmogljive, ali pa simulirati uporabo kitičnih zmogljivosti.	Povečanje radijskega prometa na podlagi scenarija ali načrta.
Zmanjšanje prometa/ odtisa enote	Doseči, da so sile videti manjše in manj zmogljive.	Radijski molk in uporaba minimalne komunikacije ob določenem času.
Preobremenitev sovražnikovih senzorjev	Želimo motiti ali zavesti sovražnikove zmogljivosti z vzpostavitev lažnih indikatorjev in predstav/scenarijev.	Uporaba vab ali maket za predstavitev večjih sil.
Spremembo poznanje organizacije sil ali zmogljivosti	Vzpostavitev novih enot ali profilov, s katerimi povečamo ali zmanjšamo število variant prijateljstva delovanja ali namere	Premik lastnih sil ali kritičnih zmogljivosti z namenom zavajanja velikosti enote.
Krepitev vtisa	Zavajanje z eno varianto delovanja, pri čemer se bo uporabila druga.	Onemogočanje in ognjeno delovanje na napačni položaj ali mostišče.
Večkratno prikazovanje tarče s ponavljanjem	Standardna rutina bo očitno prikazala varianto delovanja, dejansko se bo izvedla drugačna varianta delovanja.	Povečanje izvidniških dejavnosti na najverjetnejši smeri pristopa prijateljskih sil.
Zavesti sovražnika za zamenjavo enot	Prepričati, da se lažne enote ne zamenjujejo s pravimi in nasprotno.	Uporaba slabega vremena in slabe vidljivosti za zamenjavo pravih enot z lažnimi.
Zavesti sovražnika z napako	Sovražnikovo oceno verodostojnosti informacij potrditi s pretvezo.	Prepustiti zelen, v zavajanje usmerjen terenski model, da ga najde sovražnikova izvidniška enota.

Preglednica 1: Primeri tehnik zavajanja (Vir: FM 3-90, 2023, 362.)

Pri organiziranosti sil za izvedbo poslanstva si moramo pomagati s specialističnimi enotami brigade. Bojne funkcije premičnost, oviranje in preživetje moramo še dopolniti z inženirsko četo iz sestave brigade.

Pomanjkanje lastnih sodobnih obveščevalno-izvidniških zmogljivosti (brezpilotni letalni sistemi, ki lahko izvajajo izvidovanje iz zraka) predstavlja omejitve delovanja. Pri omejitvah moramo izpostaviti področje elektorskega bojevanja, katerih zmogljivosti enota bataljona ali brigade nima.

Ognjena podpora je nujna za izvajanje kritja. Po naši oceni minometi ne omogočajo dovolj ognjene moči za opravljanje te taktične naloge. Prav tako je treba uporabiti artilerijske sisteme, ki lahko sovražniku povzročijo večjo škodo in so v sestavi brigade.

Med načrtovanjem mora podrejena enota zahtevati sile, ki so potrebne za izvedbo naloge. Za konec primerjave formacij in specialnosti, ki po opisih iz literature izvajajo taktično nalogo kritja, bataljon (šolski priloga 1) nima dovolj specialističnih enot za to obliko delovanja. Osnove delovanja enote v nalogi kritja so opredeljene v priročnikih FM 3-90 (2023) Taktika in FM 3-98 (2023) Izvidniške in varnostne operacije. Po navedenih publikacijah, ki podrobno opredeljujeta taktični postopek kritja, je jasno, da bataljon lahko uresniči poslanstvo taktične naloge samo z dodatnimi enotami, s katerimi dopolni svoje zmožnosti.

Nadrejena enota (brigada) ima v svoji sestavi zmogljivosti, ki jih bataljon potrebuje za izvedbo kritja. Z zahtevkom se izvede namensko organiziranje sil za izvedbo poslanstva. V sestavo bataljona, ki izvaja kritje, dodajamo dodatni vod zračne obrambe, oborožen s štirimi sistemi IGLA-S in sistemom za kontrolo ognja. S to enoto lahko izvajamo uničevanje sovražnikovih brezpilotnih letalnih sistemov in tako ohranjamo glavne sile prikrite. Enota lahko opravlja naloge izvidovanja samostojno ali pa je dodana podrejenim motoriziranim četam. Letalnik po standardih namreč spada v kategorijo 1 mini > 15 kilogramov (SVS Stanag ATP 3.38.2) in je namenjen za raven motorizirane čete ali motoriziranega bataljona. Specialistična enota, ki jo potrebujemo, je prav tako enota elektronskega bojevanja, ki bi z aktivnim motenjem motila komunikacije sovražnikovih enot. Za potrebe izvidovanja območja se bataljonu doda vod brezpilotnih letalnih sistemov s tremi skupinami operaterjev, z letalnikom C4I Bramor UAV. S to zmogljivostjo bomo razvili zmožnost zaznavanja sovražnikovih sil na območju delovanja in imeli možnost usmerjanja artilerijskega ognja. Šolski bataljon bi za daljše izvidovanje

potreboval tudi večje kategorije brezpilotnih letalnih sistemov I (majhni), ki so težji od 15 kilogramov in imajo večji čas delovanja nad območjem opazovanja. Taktično nalogo je treba skrbno načrtovati in izvesti vse korake, ki so potrebni pri podobnih aktivnostih. Bataljon bo nalogo varnostne operacije kritja izvajal na območju sil varovanja sil brigade ali divizije, ki načrtuje ofenzivno delovanje. Od varovanja se pričakuje, da je pripravljeno za opravljanje nalog prej kot glavne sile.

Pri načrtovanju upoštevamo dejavnike, ki vplivajo na izvedbo naloge. Za naš primer bomo uporabili ATP 3.2.1 (SVS Stanag 2605, 2018, 153). Proces načrtovanja je standardizirani postopek vojaškega procesa odločanja. Poveljnik dobi in analizira poslanstvo. Pripravi celotno oceno in pri tem upošteva čas, prostor in druge dejavnike. Celotno oceno situacije izvede s štabom in izvede dolg proces načrtovanja delovanja.

Sestavo enote določata poslanstvo in poveljnikova namera glede učinkov, ki naj bi jih enota dosegla. Pri načrtovanju je treba upoštevati naslednje bojne funkcije (ATP 3.2.1. SVS Stanag 2605, 2018, 298):

- premičnost,
- ognjena moč,
- zaščita,
- pridobivanje in obdelava informacij.

Naslednji dejavnik so sovražnik in njegova namera postavitve obrambe ter bojna moč. Pri tem moramo dodati okoljske dejavnike zemljišča in vremena. Lastne sile so dejavnik, ki ga poveljnik upošteva pri načrtovanju naloge, pri tem so pomembni moč, vrsta in stanje razpoložljivih enot, naloge in morebitne dodatne sile, ki jih potrebujemo.

Varnost je dejavnik pri načrtovanju ofenzivnih delovanj, ki ima pri izvajanju kritja poseben pomen. Obsega zavajaje in druge ukrepe operativne varnosti. Čas je zadnji dejavnik, ki ga poveljnik analizira že na začetku, vendar je vedno znova potrebna analiza glede na aktivnosti, ki se dogajajo.

Pri izvedbi vojaškega procesa odločanja in izdelavi ukaza za delovanje so od rezultatov analiz pomembne naslednje priloge:

- D-9 Načrt izvidovanje in senzorsko izvidovanje.
- G-1 Delovanje na kopnem: Ognjena podpora.

- G-3 Zaščita in zavajanje.
- H-1 Zračna obramba.

Pri pripravi in vojaškem procesu odločanja je treba pripraviti operativno skico, ki obsega kontrolne ukrepe za izvedbo naloge. Pri tej taktični nalogi je na voljo veliko kontrolnih ukrepov. Je pa pomembno, da se zavedamo, da so kontrolni ukrepi primerni za delovanja na začetnem območju brigade in delujemo od prednje črte območja bojevanja do prednje črta lastnih sil. Kontrolni ukrepi morajo omogočati premike v smeri glavnih sil. Prav tako moramo imeti definiran kontrolni ukrep, črto prednjega bojevanja..

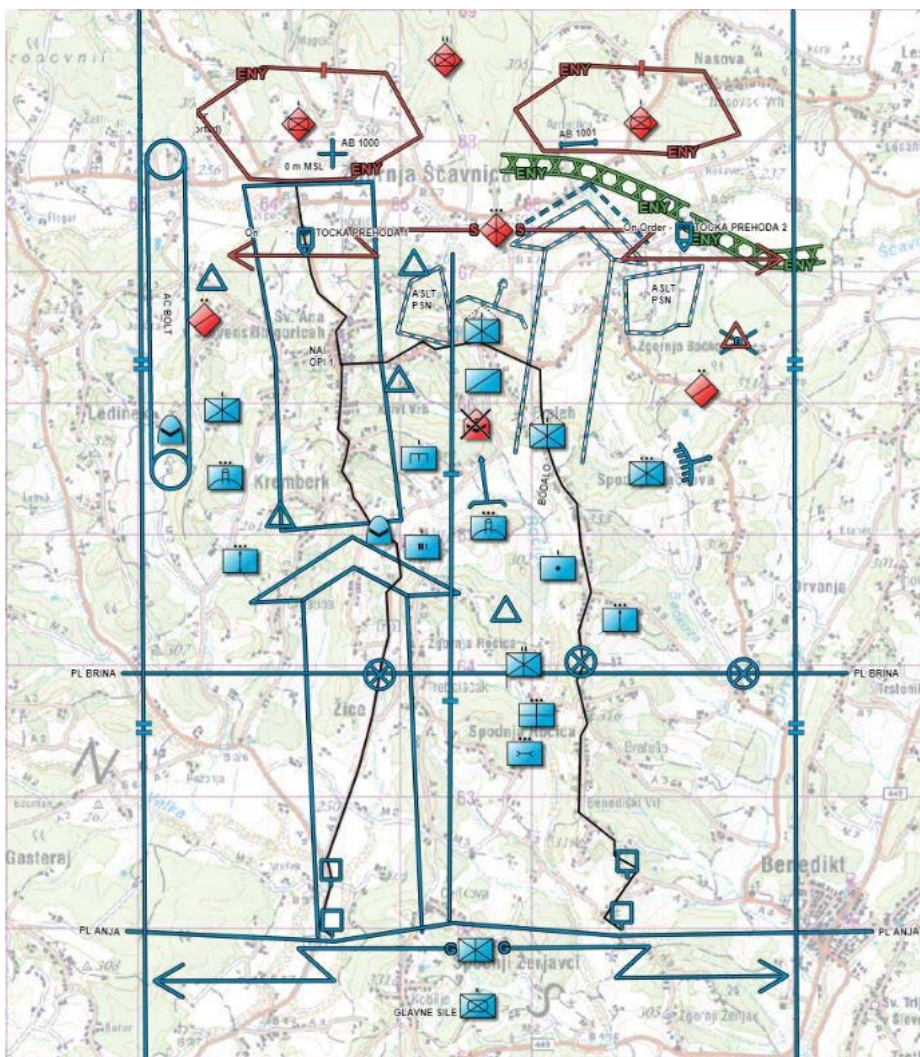
Časovno in prostorsko bo izvedba poslanstva bataljona uvrščena v fazo priprave in pristopa, juriša in konsolidacije, kot je navedeno v SVS Stanag 2605 ATP- 3.2.1 (298).

Shema 2 predstavlja izvajanje poslanstva bataljona, ki v sestavi nadrejene enote opravlja taktično nalogo kritja. Podrejene manevrske čete imajo naloge izvajanja lažnega napada, ugotavljanja pomanjkljivosti obrambnega sistema sovražnika. Izvidniške in manevrske čete izvajajo premik v stik z namenom lociranja sovražnikovih izvidniških enot. Posamezne opazovalnice iz sestave izvidniških enot ali manevrskih čet imajo poslanstvo, da opazujejo območje posebnega interesa 1 z namenom opazovanja in poročanja o terenu ter stanju poti na smeri napada glavnih sil.

Priprava in pristop predvidevata pripravo enote v zaledju. Izvesti je treba postopke sprejema enot iz sestave nadrejene brigade. Prav tako je treba analizirati poslanstvo in vsa preigravanja ter usklajevanja s sosednjimi enotami in nadrejeno enoto. Sledijo premik bataljona v zbirni rajon ter delo in priprava na boj v zbirnem rajonu. Na območju delovanja bi se vzpostavile opazovalnice in izvidniške enote bi začele izvidovati v skladu z načrtom izvidovanja na območju delovanja.

Bataljon na območju odgovornosti izvaja vse aktivnosti uničevanja sovražnikovih izvidniških elementov. Opazuje smeri pristopov in druga pomembna območja za delovanje glavnih sil. V tej fazi izvajamo lažne napade in druge tehnike zavajanja, kot je načrtovano v načrtu zavajanja. Izvajamo nasilno izvidovanje ali druge oblike ofenzivnega delovanja, ki nam bo razkril sistem obrambe sovražnika. O aktivnostih in stanju sovražnika se pravočasno poroča nadrejenemu, da ima ta s svojim štabom še dovolj časa za analizo stanja in odločitev, kje bodo ofenzivno

delovale sile. Načrtujejo se tudi varnostni ukrepi za zagotovitev varnega prehoda glavnih sil skozi razpored lastnih sil.

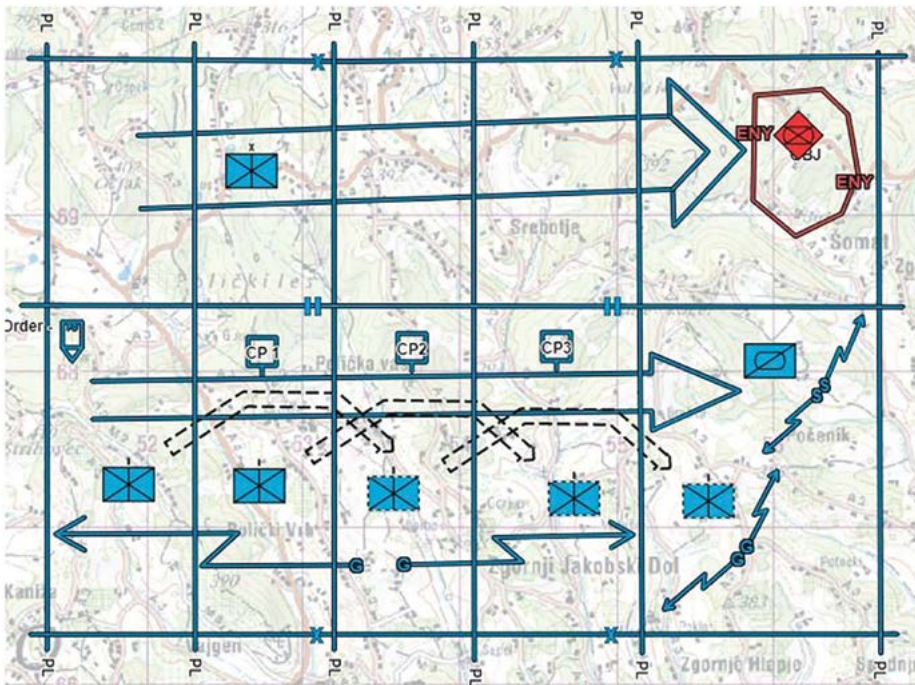
Shema 2: Kritje v ofenzivnem delovanju (Vir: FM 3-90, 2023, 13-28.)

Konsolidacija se izvede, ko je boj predan glavnim silam in sledi razmestitev ključnih enot na najnevarnejša območja. Sledi popolnjevanje z vsemi razredi oskrbe. Oskrbi ranjenih se dodeli najvišja prioriteta, če ni mogoča sproti. V tej fazi lahko sledi izraba doseženega uspeha, če se je sistem obrambe sovražnika pokazal kot šibak ali so enote odkrile nepokrito območje v obrambi.

Kritje v defenzivnem delovanju

Podrejene enote, ki izvajajo kritje glavnim obrambnim silam, začnejo delovati v fazi delovanja sil za kritje, ki ga opredeli nadrejeni poveljnik. Sile se pripravijo za boj v zaledju in zbirnem rajonu. Sledita izvidovanje in premik na območje delovanja. Manevrške čete imajo redko čas za pripravo utrjenih obrambnih položajev, ker je dinamika delovanja lahko visoka. Shema 3 prikazuje izvedbo taktične naloge v defenzivnem delovanju.

Naloge bataljona so izvidovanje in uničevanje sovražnikovih izvidniških enot ter zmogljivosti, opazovanje smeri pristopa in poročanje o aktivnostih sovražnikovih enot nadrejenemu poveljniku, prav tako je lahko naloga zadrževanje sovražnikovih enot in motenje priprav sovražnikovega napada. Prav tako lahko izvaja elemente ofenzivnega delovanja in deluje na manjše sovražnikove enote na položajih za napad, kjer ima sovražnik še zadnje varne položaje. Pri tem lahko uporabljamo tudi motilni napad. Manjše taktične enote lahko izvajajo zasede na komunikacijah, ki vodijo v smeri glavnih sil.

Shema 3: Primer razporeditve bataljona v izvajanju kritja v defenzivnem delovanju (Vir: FM 3-90, 2023, 13-28.)

Pri defenzivnih delovanjih lahko postavljamo lažno obrambo, sovražnika kanaliziramo ali preusmerimo pri napredovanju proti lastnim glavnim silam. Ob napredovanju sovražnika proti glavnim silam predamo bojevanje glavnim silam. Sledi premik na prikrita položaje ali premik skozi razpored lastnih sil. Pomembno je, da vse ugotovitve o sovražniku pravočasno poročamo nadrejenemu, ki lahko ustrezno prilagodi delovanje glavnih sil ali spremeni koncept delovanja.

Sklep

Taktična naloga kritja spada v varnostne operacije, ki se izvajajo v velikosti bataljona ali bataljonske bojne skupine, ki samostojno izvajajo bojno delovanje na varnostnem območju nadrejene enote. Varnostne operacije imajo posebne zakonitosti in za izvedbo poslanstva zahtevajo drugačne priprave in izvedbo. V slovenski vojaški literaturi je delovanje slabo predstavljeno, saj nimamo veliko izkušenj o teh oblikah delovanja. Za opredelitev teoretičnih osnov je bilo pomembno raziskati tujo literaturo zavezniških držav.

V našem primeru ima šolski bataljon v osnovni formaciji omejene zmožnosti za opravljanje taktične naloge, dodanih specialističnih enot za opravljanje taktične naloge kritja. Omejitve predstavljajo pomanjkanje artilerijskih enot in sistemov, dodatnih izvidniških zmogljivostih, kot so brezpilotni letalniki. V kritju je prav tako pomembno, da ima enota dovolj veliko enoto lastne zračne obrambe, s katero lahko uničuje sovražnikove letalnike. V današnjem času, ko se po bojiščih sveta eksponentno dviguje uporaba formacijskih in neformacijskih brezpilotnih letalnikov, je za ohranjanje bojne moči glavnih sil bistvenega pomena bojevanje v tem segmentu.

Z dodatnimi sistemi za nočno opazovanje enota pridobi zmožnost za učinkovitejše delovanje ponoči. Z namensko organiziranostjo sil iz sestave nadrejene brigade odpravimo omejitve pri delovanju. Dodane enote s svojimi zmogljivostmi izboljšajo zmožnost za delovanje v vseh oblikah taktične naloge kritja.

Oblike kritja so povezane z načinom delovanja. Poznamo izvajanja kritja v ofenzivnem in defenzivnem delovanju nadrejene enote. Naloge bataljona so izvidovanje postavljanje opazovalnic, uničevanje sovražnikovih izvidnikov in iskanje šibkih točk sovražnikove obrambe. V defenzivnem delovanju bataljon izvaja kritje v območju pred glavnimi silami. Vse z namenom oslabitve bojne moči sovražnika ali pridobitve časa za glavne sile. Pomemben dejavnik je tudi

poročanje o situaciji, sovražniku in terenu. Tretja oblika pa je kritje za glavnimi silami, ki se uporablja, ko se te premikajo, bataljon pa ima nalogo kritja za glavnino.

Enote in nadrejeni poveljniki morajo v prihodnje nameniti več časa zmogljivostim bataljonske bojne skupine in bataljonom Slovenske vojske za načrtovanje usposabljanja in pripravo taktičnih postopkov za obliko taktične naloge kritja. V bojnem delovanju v bližnji prihodnosti lahko postane poslanstvo enote v sklopu delovanja z zavezniki ali pri varovanju glavnih sil doma.

Literatura in viri

1. Baillergeon, R., in Sutherland, J. 2012. *Security operations*. Dostopno na: <http://armchairgeneral.com/tactics-101-074-security-operations.htm>. [10. 7. 2023].
2. *FM 3-90 Tactics*. 2023. Washington: Headquarters Department of the Army.
3. *FM 3-98 Reconnaissance and Security operations*. 2023. Washington: Headquarters Department of the Army.
4. Furlan, B., 2006. *Skripta Bojno delovanje*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
5. SVS Stanag 2605(2). ATP 3.2.1 (B) Ver 1. 2019. *Allied Land Tactics. Zavezniška kopenska taktika*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo.
6. SVS Stanag 2631(1). *Taktično načrtovanje za kopenske sile*. 2020. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo.
7. Škerbinc, M. idr. 2007. *Navodilo Lahki pehotni (motorizirani) bataljon*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.

Nadporočnik Jaka Babulč

Zaključna naloga:

Taktični postopki enot: bataljon pri izvajanju naloge ščitjenja

Mentor: polkovnik Jure Krejač

19 Varnostne operacije

Po Natovi zavezniški doktrini (ATP 3.2.1) se varnostne operacije oz. varnostno delovanje enot uvršča med operacije taktičnega omogočanja. Opredeljene so v poglavju Varnost in zaščita ter vključujejo tudi svobodo gibanja. Enote izvajajo varnostno delovanje z namenom zgodnjega opozarjanja o razporedu in aktivnostih sovražnika ter zaščite glavnine sil. Izvaja se v sklopu širšega koncepta oblikovanja razmer na bojišču ali za podporo enega izmed načinov bojevanja, kot sta ofenzivno in defenzivno.

Preglednica 1 prikazuje taktične naloge, ki potekajo v sklopu varnostnih operacij. Sestava zaščitnih sil, ki izvajajo te naloge, se oblikujejo glede na samo nalogo in namero katero želi skozi učinke delovanja doseči poveljnik. So ključen element pri izvajanju premika v stik in obrambe. Lahko so razporejene v predpolju, na bokih, zaledju oz. v vsakršni organizaciji sil, katera se poveljniku izkaže za smiselno v doseganju svoje namere. Običajno so namenjene za zaščito oklepnih in mehaniziranih enot. (ATP 3.2.1, 2019, 7-3).

Varnostno bojno delovanje (varnostne operacije)				
Ščitjenje	Varovanje	Kritje	Varovanje območja	Lokalno varovanje

Preglednica 1: *Taktične naloge varnostnega delovanja* (Vir: Prirejeno po ATP 3.2.1, 2019, 7–4.)

ATP 3.2.1 prav tako v sklop varnostnega delovanja oz. varnostnih operacij uvršča svobodo gibanja enote znotraj svojih mej delovanja kot enega pomembnejših elementov varnosti in zaščite lastnih sil za učinkovito izvedbo naloge. Zagotavljanje svobode gibanja za lastne sile na območju delovanja prav tako spada med naloge taktičnega omogočanja. Med oviranje svobode gibanja uvrščamo naravne ovire (relief), umetne taktične ovire, območja z neeksplozivnimi ubojnimi sredstvi ter kemično ali biološko kontaminirana območja. Sovražnik bo poskušal ovirati svobodo gibanja tudi s postavitvijo zased in minskih polj. Poveljnik se mora zavedati, da bo v različnih načinih konvencionalnega bojevanja za zaščito glavnine svojih sil potreboval hitro mobilno združeno večrodovsko enoto, ki se bo pri ogroženi svobodi gibanja sposobna učinkovito odzvati. V svoji sestavi mora imeti poleg sil za bojevanje dodane enote za bojno podporo, kot so inženirci, medicinsko osebje ter potencialno tudi enote za psihološko delovanje (ATP 3.2.1, 2019, 7-7). V Vojaški doktrini (Petelin in Furlan, 2006) je varovanje opredeljeno kot del prehodnega delovanja. Škerbinc (2007, 189) varovanje dodatno opredeli s taktičnimi nalogami in načini, kako se lahko izvaja. Tuja literatura, ki je sodobnejša, pa varnostno delovanje opredeljuje kot varnostne operacije, ki so del taktičnega pripravljalnega (bojnega) delovanja ali po Sotlarju in Rijavcu (2008) operacije taktičnega omogočanja. Uradnega prevoda *enabling operations* trenutno ni, za razumevanje je najbolj primerna besedna zveza operacije/naloge taktičnega omogočanja. Ta nakazuje, da gre v bistvu za oblikovanje razmer na bojišču z osredotočanjem na zemljišče, lastne sile in sovražnika.

Izziv pri terminu varnostnih operacij je, da nakazuje na napačno raven delovanja, saj gre za opravljanje nalog na taktični ravni. Do napačnega razumevanja lahko pride zaradi različnih uvrstitev in prevodov strokovnih terminov. Trenutno se vojaška stroka mora držati doktrine SV, tuja literatura pa služi kot dodatno gradivo za boljše razumevanje. Pomembno je, da se varnostno bojno delovanje ne zamenjuje z varnostnim delovanjem v smislu zaščite sil, kar pojem varnostne operacije doseže. Obrazložitev, ki združuje slovensko doktrino in tujo literaturo, bi varnostne operacije uvrstila med prehodne načine delovanja, ki se uporabljajo za oblikovanje razmer na bojišču s poudarkom na lastnih silah, pretežno na glavnini sil. Oblike varnostnih operacij obsegajo taktične naloge ščitenja, kritja, varovanja, varovanja območja, neposrednega (lokalnega) varovanja in tudi zagotavljanje svobode gibanja lastnim silam. Klasifikacija varnostne operacije kot del bojnega delovanja bataljona daje tudi lažje razumevanje koncepta zaščitnih sil in varnostnega območja.

Enote, ki izvajajo varnostne operacije, imenujemo tudi zaščitne sile. Te poveljniku omogočajo zgodnje in natančno opozarjanje o sovražnikovih dejavnostih in sestavi. Kot smo že omenili, te sile zagotovijo enotam čas in manevrski prostor za pripravo taktično učinkovitega odziva glavnine sil. Preprečujejo presenečenje, zmanjšujejo negotovost in skozi različne taktične naloge zbirajo informacije o sovražniku ter s svojim delovanjem oblikujejo razmere za učinkovito in uspešno izvedbo osnovnega poslanstva. Območje na bojišču, kjer zaščitne sile v defenzivnem delovanju opravljajo svoje naloge, se imenuje varnostno območje oziroma območje delovanja zaščitnih sil. Leži med prednjo črto območja bojevanja in prednjo črto lastnih sil.

Velikost in sestava zaščitnih sil

Poveljniki enot določijo velikost zaščitnih sil za izvajanje varnostnih operacij ter njihovo nalogo in namen. Velikost in organizacija sil zaščitnih enot je eden izmed kriterijev, ki določa, katere taktične naloge lahko enota izvede. V pehotnem bataljonu so manevrski vodi omejeni s sredstvi in zmogljivostmi, zato se jim naloga za samostojno izvajanje varnostnih operacij praviloma ne dodeli. Izjema je izvidniški vod poveljniško-logistične čete.

Pri določitvi velikosti in sestavi enote, ki bo opravila nalogo varnostnega delovanja enote, mora poveljnik upoštevati usposobljenost enote, materialno-tehnična sredstva, ki jih ima na razpolago, terenske značilnosti ter kakšno širino in globino območja lahko s posamezno obliko varnostnega delovanja pokrije.

Baillergeon in Sutherland (2012a) v spletnem članku *Security Operations* opredelita temeljna izhodišča oz. vprašanja pri načrtovanju sestave in oblike varnostne operacije:

1. Katera enota ali območje bo na varnostnem območju deležna varnostne operacije zaščitnih sil in kakšen učinek želimo ustvariti?
2. Katero obliko varnostne operacije izbrati, da dosežemo želen učinek? Terenske značilnosti so eden od ključnih dejavnikov – katera oblika je izvedljiva in katera bo težko učinkovito izvedena. Upoštevati je treba analizo bojnih funkcij sovražnika, da ugotovimo, kako doseči učinek na njegove ključne ranljivosti z našimi zmogljivostmi.

3. Kako glede na teren nastaniti lastne sile, da ohranimo manevrski prostor za delovanje? Ključnega pomena je dobra obveščevalna priprava varnostnega območja, da lahko določimo njegovo globino in širino, s poudarkom na mogoče smeri dostopa sovražnika ter z zmogljivostmi njegovih izvidniških elementov.
4. Kakšne so omejitve naloge? Med načrtovanjem varnostnih operacij mora poveljnik izdati usmeritve glede kriterija odpiranja ognja, izmika in koordinacijske ukrepe med lastnimi enotami.
5. Kako se sklene varnostno delovanje in kakšno je končno stanje? Varnostne operacije so kratkotrajne naloge v defenzivnih ali ofenzivnih nalogah. Poveljnik opredeli, kdaj se končna njihovo izvajanje. Naloga varnostnega delovanja se konča z določenim razvojem dogodkov, kot je prihod sovražnikove glavnine, ali pa je časovno omejena.
6. Katere elemente dodati zaščitnim silam? Glavnina zaščitnih sil je sestavljena iz dela bojne enote bataljona, glede na obveščevalno pripravo bojišča pa nadrejeni poveljnik med načrtovanjem ugotovi, katere rodovske enote je treba dodati (inženirce, RKBO-izvidniške enote, logistiko, protioklepne).
7. Katera posredna ognjena podpora je potrebna za izvedbo naloge? Vse oblike varnostnih operacij morajo biti za učinkovito izvedbo podpirane z artilerijskim ali minometnim ognjem, da dosežejo zelen učinek.
8. Kako uporabiti in integrirati letalsko podporo, če je na voljo? Letalska podpora ob pravilni uporabi lahko zelo poveča učinkovitost enot, ki izvajajo varnostne operacije na terenu. Pomeni pa kompleksnejše načrtovanje in koordinacijo med enotami. Letalstvo lahko podpira enote na tleh predvsem tako, da poveča širino in globino varnostnega območja, pokriva luknje v razporedu med enotami, zgodaj opozarja z območij, ki niso dostopna peš ali z oklepnimi vozili.
9. Ali so potrebne inženirske enote? Glede na različne oblike varnostnih operacij lahko inženirci s svojimi sredstvi predstavljajo enega izmed ključnih elementov. Zagotavljajo lahko prednost v mobilnosti lastnih enot, tako da omogočijo prehode čez naravne ali umetne ovire, izdelajo začasne ceste, zaklonilnike za vozila in moštvo ter postavijo minsko-žične ovire.

10. Kako logistično oskrbeti enote na nalogi? Če naloga traja dalj časa, enota ne bo samozadostna, tako da je treba imeti pripravljen načrt popolnitve z vsemi razredi oskrbe. Glede na dejstvo, da je varnostno območje lahko v globini, to predstavlja dodaten izziv, da ohranimo vzdržljivost sil in ne izdamo svojega manevra.
11. Kako podpirati varnostne operacije z zdravstveno oskrbo in evakuacijo? Na varnostnem območju je zaradi bližine sovražnika in oddaljenosti območja delovanja od zdravstvenih zmogljivosti ta oskrba za enote zahtevna. Ključna dejavnika sta čas do zdravstvene oskrbe in dejstvo, da se z zdravstveno evakuacijo ne izdajo položaji zaščitnih sil. Pri načrtovanju naloge je treba izbrati primerne dostopne poti za sanitetna vozila. Helikopterska evakuacija je na varnostnem območju zaradi bližine sovražnika tvegana.
12. Kako poveljevati in spremljati situacijo? Poveljnik na terenu, ki izvaja varnostno operacijo, mora na podlagi analize določiti primerno mesto za svoj položaj, ki mu bo omogočal dober nadzor in spremljanje situacije. Daljši premiki izdajajo položaj, zveze se do prihoda sovražnika uporabljajo minimalno.

Taktične naloge ščitenja, varovanja in kritja imajo pretežno skupne kontrolne ukrepe. Prvi je določitev mej območja delovanja zaščitnih sil, ki so običajno lateralno razširjene meje območja delovanja glavnine sil v njenem predpolju. Prednja meja delovanja zaščitnih sil je prednja črta lastnih sil, zaledna meja pa običajno linija prenosa odgovornosti za bojevanje. Ta leži neposredno pred prednjo črto območja bojevanja in je hkrati tudi ključna za koordinacijo prehoda zaščitnih sil skozi razpored lastnih sil prek stičnih točk in točk prehoda.

Za ohranjanje nadzora nad delovanjem zaščitnih sil se lahko določijo dodatne fazne črte na varnostnem območju. Te lahko služijo kot zaporedne linije ščitenja ali zadrževanja. Vsak element zaščitnih sil poroča poveljniku ob prečkanju faznih črt ali posedanju linije ščitenja ali zadrževanja. Premik na omenjene fazne črte proti glavnini sil je pogojen s kriteriji, vezanimi na zemljišče ali sovražnikovo aktivnost. Približevanje sovražnika, stik s prijateljsko enoto ali premik glavnine določajo gibanje zaščitnih sil. Zato poveljnik zaščitnih sil načeloma določi dodatne vzporedne meje na varnostnem območju za lažje določanje območja delovanja podrejenim enotam.

Enote uporabljajo kontrolne točke, zbirne točke in območja posebnega interesa za usklajevanje premikov in kot svoja zbirna mesta. Točke usklajevanja se uporabljajo za povezovanje z enotami na bokih med prednjimi in zalednimi varnostnimi operacijami ali med elementi zaščitnih sil v varnostnem območju. Zaščitne sile postavljajo tudi opazovalnice ali koordinirajo zračna sredstva (brezpilotniki, letalo itn.) za zagotavljanje pregleda nad določenimi območji posebnega interesa ali smermi pristopa (FM 3-90, 2023, 13-12).

Bataljon v izvajanju naloge ščitenja

Ščitenje (ang. *screen*) je opredeljeno kot taktična naloga zgodnjega opazovanja, prepoznavanja in poročanja o sovražniku. Enota, ki nalogo opravlja, varuje glavnino sil ter z uporabo posrednega ognja ovira in vznemirja sovražnika. Prioriteta je, da v okviru svojih zmožnosti uniči sovražnikove izvidniške elemente. V pehotnem bataljonu se za ščitenje najpogosteje uporabi izvidniški vod, vendar poveljnik lahko tudi določi ali namensko organizira drugo enoto, praviloma velikosti čete. Izvaja se pretežno v defenzivnih in ofenzivnih načinih bojevanja. Postavitev enote za ščitenje je lahko na čelu, bokih ali v zaledju glavnine lastnih sil (Škerbinc idr., 2007, 191).

Definicija se po angleško-slovenskem vojaškem terminološkem slovarju glasi: »Opazovati, identificirati in sporočiti informacije o grožnjah glavnini sil ter se bojevati samo v primeru samoobrambe« (Brinc idr., 2006, 214).

Sile, ki izvajajo ščitenje, se bojujejo načeloma samo v samoobrambi in zagotavljajo varnost varovani enoti s točnimi informacijami o razvoju situacije, ne dajejo pa večje zaščite v smislu udejstvovanja v bojnih aktivnostih. Delujejo ob podpori in v koordinaciji z glavnino in dobivajo ukaze ter navodila njenega poveljnika. Zaščitne sile bodo v običajnih okoliščinah sestavljene iz izvidniških elementov in bodo imele podporo artilerijskega ali minometnega ognja, v nekaterih nalogah bodo imele na voljo tudi neposredno zračno podporo. Lahko so del stacionarne sile v obrambi ali enote v premiku spredaj, na bokih ali v zaledju (ATP 3.2.1, 7-4).

V primerjavi z drugima dvema temeljnima nalogama varnostnega delovanja (varovanje, kritje) je ščitenje najmanj agresivno in po svoji naravi defenzivno. Bataljon lahko izvaja ščitenje z uporabo opazovalnic, patrolj in zračnih zmogljivosti, s katerimi nadzoruje dodeljen prostor. Velik pomen ima globina varnostnega območja, v katerem zaščitne sile delujejo, ker mora omogočati

medsebojno pokrivanje opazovanega območja s strani opazovalnic in patrolj ter omogočati manever varovani enoti. Namen ščitenja sta predvsem odkrivanje in odvrčanje sovražnikovih izvidniških elementov. Patrolje se zaradi večje možnosti odkritja uporabljajo predvsem, ko je dodeljen prostor preširok za opazovanje. Pri ščitenju je potrebno veliko maskirne discipline, izvajanje zaščite sil v odnosu do sovražnika in skrbno izbrane, koordinirane poti izmika. S postavitvijo lastnih enot v globino varnostnega območja želimo pravočasno odkriti sovražnika z namenom, da se uporabi lastna ognjena podpora s ciljem motenja, zadrževanja ali predčasnega razvoja sovražnikovih enot (FM 3-98, 2023, 5-8).

Ključne naloge zaščitnih sil, ki izvajajo ščitenje, so:

1. Nепretrgano opazovanje mogočih smeri dostopa, ki vplivajo na izvedbo naloge ščitene enote.
2. Protiizvidniško delovanje z namenom uničiti ali motiti sovražnikove izvidniške elemente, in sicer v skladu z določenimi kriteriji odpiranja ognja. Doseči je treba, da noben element sovražnika ne preide varnostnega območja nezaznan in da se ob vsakem zaznavanju poroča poveljniku glavnine sil.
3. Lociranje in prepoznavanje sovražnikovih elementov, ki nakazujejo njegov verjeten manever v skladu z obveščevalno pripravo bojišča.
4. Vzdrževanje opazovanja nadzora sovražnikovih smeri premikov in njegovih aktivnosti med umikanjem z varnostnega območja.
5. Vzdrževanje stika s ščiteno enoto in enotami, ko bataljon deluje na njenih bokih.
6. Zaznavanje in poročanje o premikih in poskusih vdora sovražnikovih elementov skozi varnostno območje delovanja zaščitnih sil po tleh ali zraku in zagotavljanje zgodnjih opozarjanj poveljniku ščitene enote.
7. Izvajanje bojevanja s sovražnikom po celotni globini varnostnega območja z namenom doseči nepretrgan stik z njim ter izvajanje prenosa odgovornosti za opazovanje (FM 3-98, 2023, 5-9).

Ščitenje torej v bistvu zagotavlja zgodnje opozarjanje z vzpostavljenim sistemom opazovalnic in patrolj ob podpori minometov, artilerije ali zračnih zmogljivosti. Pomembno za njen uspeh je, da enote, ki nalogo opravljajo, niso predčasno odkrite. Za potrebe stacionarne enote, ki izvaja svoje lokalno zavarovanje, se lahko uporabi na vseh smereh znotraj dosega lastne ognjene podpore.

V ofenzivnih nalogah se lahko smiselno uporablja za nadzor medprostorov med enotami bataljona, nadzor bokov glavnine napada ali na zalednem območju. Na zalednem območju se uporablja kot zgodnje opozarjanje morebitnih sovražnikovih aktivnosti v širši okolici elementov bataljona za zagotovitev delovanja in podporo poveljevanja (bataljonska logistična postaja ali osnovno poveljniško mesto). V ofenzivnem delovanju lahko enote z nalogo ščitenja razporedimo na območja, kjer stik s sovražnikom po analizi njegovega delovanja ni verjeten, vendar morajo biti pod nadzorom zaradi možnosti vplivanja in dostopa do ključnih elementov lastnih sil.

V defenzivnem delovanju bi najpogosteje enote z nalogo ščitenja dodelili v zaledno območje (bataljonska logistična postaja, osnovno poveljniško mesto) in za pokrivanje morebitnih medprostorov ali bokov enot. Največji učinek pa dosežemo v globini varnostnega območja predpolja obrambe ob pomoči ognjene podpore.

Za izvedbo stacionarnega ščitenja v defenzivnem delovanju enote je v glavnem treba z obveščevalno pripravo bojišča ugotoviti, kje na varnostnem območju obstajajo smeri dostopa, ki omogočajo dostop vozila do položajev in zagotavljajo vsaj minimalno stopnjo prikritosti. Načeloma vozilo ostane v kritem položaju za prednjo linijo ščitenja ter omogoča krit in hitrejši izmik moštva opazovalnic in patrolj. Ključno zmogljivost vozila za izvedbo ščitenja predstavljajo optični moduli oborožitvene postaje in sistem C4I. Namerilec lahko izvaja opazovanje tako podnevi kot ponoči ob uporabi termalne kamere in nočnega načina opazovanja. Če zemljišče to omogoča, lahko ob upoštevanju kritja in maske, vozilo SKOV 8 × 8 vzpostavi opazovalnico ob izkoriščanju najučinkovitejšega sredstva opazovanja v bataljonu, kar predstavlja oborožitvena postaja SKOV.

Minometna četa z minometi kalibra 120 mm je največja ognjena zmogljivost bataljona z dosegom do 7000 metrov. Posledično bo njegova uporaba načrtovana v odločilni točki lastnega manevra.

Pri načrtovanju ščitenja je treba identificirati ključno smer dostopa sovražnikovih sil in imeti predhodno načrtovan cilj za to območje. Če se sovražnikove ključne zmogljivosti med ščitenjem pojavijo na tej smeri, ki smo jo prepoznali v obveščevalni pripravi bojišča kot območje posebnega interesa, lahko s klicanjem ognja na tarče visoke prioritete tudi pri ščitenju dosežemo velik učinek na zmanjšanje bojnih funkcij sovražnika. Poveljstvo bataljona bo po poročanju

o sovražnikovem manevru in sredstvih ocenilo, ali je potencialni učinek minometnega ognja dovoljšen za njegovo uporabo. Upoštevati je treba, da se minometni vod po delovanju zaradi možnosti kontrabatiranja mora prestaviti na drug ognjeni položaj. Posledica uporabe minometnega ognja je, da bo bataljon v času premika na naslednji ognjeni položaj brez ognjene podpore dela enote, ki je delovala.

Učinki, ki jih dosežemo na sovražnika, so lahko z bojnim delovanjem ob uporabi eksplozivnih min ali zadimljenjem zemljišča za umik zaščitnih sil ter oteževanje manevra sovražniku. Prav tako lahko z uporabo svetilnih ali IR-svetilnih min povečamo svojo učinkovitost opazovanja in delovanja v nočnem času, da povečamo prednosti nočnih opazovalnih naprav. Alternativno minometom kalibra 120 mm predstavljajo minometi kalibra 60 mm iz manevrskih čet. Zaradi manjšega učinka in dosega do 3000 metrov so uporabni predvsem za motenje sovražnikovega manevra in zadimljenje med premikanjem zaščitnih sil proti liniji prenosa odgovornosti za bojevanje .

Protioklepna četa s svojimi oborožitvenimi sistemi PORS SPIKE lahko pri ščitenju onesposobi ali uniči sovražnikova oklepna vozila s svojim bojnim radijem delovanja do 4000 metrov. Prav tako daje optični modul oborožitve veliko možnosti za opazovanje in opozarjanje. Po opravljeni obveščevalni pripravi bojišča se lahko enota vsaj v velikosti protioklepnega oddelka postavi na primeren ognjeni položaj in opazuje ter je pripravljena za delovanje po morebitnih tarčah visoke prioritete na območju delovanja zaščitnih sil/varnostnem območju. Položaj mora omogočati, da se po izstreljeni raketi posadka lahko prikrito in v kritju umakne. Premik skozi razpored lastnih sil mora biti koordiniran s preostalimi enotami, da ne pride do prijateljskega ognja.

Pri načrtovanju ščitenja je ključna izbira območja, kjer bo enota nalogo izvedla. Bataljonsko poveljstvo oz. štab skozi vojaški proces odločanja pripravi predvidene variante delovanja sovražnika ter analizo terena. Načrtovanje lokacije ščitenja je neposredno povezano z določitvijo območij posebnega interesa. Območje posebnega interesa je prostor na eni izmed smeri dostopa, kjer se pričakuje aktivnost sovražnika. Na območjih posebnega interesa sovražnik s svojo sestavo, bojnim razporedom in aktivnostmi razkrije, kakšno varianto delovanja bo izbral (Pintarič, 2022, 122). Ščitenje bo vedno potekalo na območjih zemljišča, ki so bila določena za območje posebnega interesa.

Območje in globino ščitenja v procesu načrtovanja predlaga S-2, prav tako predlaga, katero območje posebnega interesa naj se opazuje. S-3 nato načrtuje dejansko izvedbo, ki mora biti usklajena s celotnim manevrom bataljona. Po analizi terena in sovražnika je treba določiti levo in desno mejo ter prednjo linijo ščitenja po globini, ki je predvidoma tudi prednja črta lastnih sil. Prednja linija ščitenja (angl. *forward screen line*) je kontrolni ukrep, fazna črta, ki je enota brez odobritve ne sme prečkati. Predstavlja najbolj oddaljeno točko izvajanja opazovanja in nadzora. Njena ključna elementa načrtovanja sta oddaljenost in razpoložljiv čas (Škerbinc idr., 2007, 190–191).

Drug pomemben kontrolni ukrep je fazna črta, ki opredeljuje zadnjo linijo, s katere se ščitenje izvaja v prostorski orientiranosti bližje glavnini lastnih sil. Ta fazna črta opredeljuje zadnje območje, kjer zaščitne sile lahko izvajajo svoje aktivnosti, hkrati pa lahko predstavlja linijo predaje odgovornosti za bojevanje. Ko se zaščitne sile umikajo s svojega območja delovanja (varnostno območje), odgovornost za bojevanje na liniji predaje odgovornosti za bojevanje prevzame za to določena enota glavnine sil. Če globina varnostnega območja to dopušča, se načrtuje več zaporednih faznih črt na varnostnem območju, ki se med pomikanjem zaščitnih sil proti liniji predaje odgovornosti za bojevanje uporabljajo kot koordinacijski ukrep za spremljanje premikov in zagotavljanje stalnega opazovalnega stika nad sovražnikom.

Osnovno vodilo pri načrtovanju območja delovanja enote za ščitenje je doseg lastne ognjene podpore in upoštevanje možnosti logistične in zdravstvene oskrbe enote. Logistična in zdravstvena podpora se praviloma izvaja na bokih varnostnega območja in mora biti koordinirana in znana vsem enotam. Zaradi delovanja v predpolju glavnine sil sta potrebni tudi koordinacija in načrtovanje točk prehoda zaščitnih sil skozi razpored lastnih sil (prav tam).

Na območju delovanja zaščitnih sil med prednjo črto lastnih sil in prednjo črto območja delovanja deluje izvidniški vod z nalogo ščitenja. Na glavnem območju dve motorizirani četi z dodanimi protioklepni enotami izvajata obrambo in sta pripravljene za bojevanje na svojih območjih spopada. V zaledju so razmeščeni enote za bojno podporo in podporo delovanja ter poveljniško mesto. Za koordinacijo odgovornosti za bojevanja in da se izognejo prijateljskemu ognju, je načrtovana linija predaje odgovornosti za bojevanje. Skozi točke prehoda se po načrtovani poti in ob spremstvu skupine glavnine sil oddelki izvidniškega

voda koordinirano premaknejo do točke prenehanja kontrole. Od tod se lahko uporabijo za druge naloge (ščitenje boka, zaledja, podpora nadrejeni enoti idr.).

Izvedbo ščitenja lahko razdelimo na pet temeljnih faz (Baillergeon in Sutherland, 2012b), ki so predvsem uporabne, ko varovana enota opravlja defenzivne naloge:

1. premik do prednje linije ščitenja,
2. posedanje prednje linije ščitenja,
3. nadzor območja in protiizvidniško delovanje,
4. začetek umikanja in ohranjanje stika s sovražnikom,
5. prehod skozi razpored lastnih sil.

Zaščitne sile bodo pogosto začele izvedbo premika do prednje linije ščitenja pred premikom glavnine sil v sklopu predhodnice. V tem obdobju bo situacijska slika bojišča nejasna in spreminjajoča se, zato je neodkrit premik do položajev velikega pomena za uspešnost naloge. Zaradi nejasnosti situacije sovražnika v teh začetnih fazah naloge se zaščitne sile v premiku do svojih končnih položajev obnašajo, kot da izvajajo premik v stik. Kot je značilno za taktične premike, bo glede na dano časovnico in geografske značilnosti zemljišča nastala dilema med varnostjo in hitrostjo. Če nam čas dopušča, se premikamo s tehniko in formacijo premikanja, ki daje največjo varnost.

Če lokacija prednje linije ščitenja iz ukaza nadrejenega ni bila predhodno izvidovana, je potrebno hitro, vendar kakovostno izvidovanje položajev poveljujočega kadra enote, ki bo izvajala ščitenje. Potrditi je treba, da se s položajev lahko opazuje opredeljeno območje in če to daje dovolj kritja in maske. Pred potrditvijo položajev enote na prednjo linijo ščitenja je treba preveriti, da imamo zvezo z nadrejenim poveljstvom (radijsko in podatkovno) ter med enotami, ki izvajajo ščitenje. Pošiljanje poročil o aktivnosti sovražnika bo temelj zagotavljanja zgodnjega opozarjanja in usmerjanja ognja. Ko so položaji potrjeni, se jih koordinirano posede ob upoštevanju postopkov zaščite sil. Če je treba, se izkopljejo in maskirajo položaji posameznikov, posadk, vozil in vzpostavi rutina opazovalnic ter patrolj. Potrdi se načrt ognjene podpore. Upoštevati je treba, da prednji opazovalci ali drug usposobljen kader za usmerjanje ognjene podpore vidi ključne prednastavljene cilje. Če imamo levo in desno sosednjo enoto, je na bokih varnostnega območja treba vzpostaviti povezavo z njimi. Ključna razloga za povezavo s sosednjimi enotami sta koordinacija – ali obstajajo morebitni

ključni nenadzorovani medprostori – in zagotavljanje situacijskega zavedanja lastnih sil, da med aktivnostmi lastnih sil ne pride do prijateljskega ognja. Kljub temu da osnovni namen ščitenja ni bojno delovanje proti sovražniku, je treba razdelati sektorje ognja, linijo zaščitnega ognja in načrte izmika. Zaščitne sile verjetno ne bodo imele večjih logističnih elementov, vendar položaj mora zagotavljati možnost oskrbe in zdravstvene evakuacije, ki naj bi potekala na levem ali desnem boku območja delovanja zaščitnih sil. Zaradi globine in širine dodeljenega varnostnega območja lahko to predstavlja veliko oviro.

Ko enota vzpostavi svoje položaje na varnostnem območju ob prednji linije ščitenji, se začneta izvajati opazovanje in zgodnje opozarjanje. Osnovni način opazovanja bo iz opazovalnic ob uporabi tehničnih sredstev, ki jih imamo na voljo. Tehnologija nam lahko v tej fazi pomeni ključno prednost, saj smo z opazovanjem s prostim očesom zelo omejeni. Optoelektronska sredstva, radarji, senzorji, sodobne namerilne postaje bojnih vozil ter uporaba majhnih prenosnih brezpilotnih letalnikov so v tej fazi osnova za kakovostno izvedbo naloge. Morebitne medprostore, ki niso opazovani na varnostnem območju, lahko pregledamo s patroljami, a se je treba zavedati, da obstaja večja možnost, da nas sovražnik odkrije. Najzanesljivejša sredstva opazovanja in zaznavanja sovražnika uporabimo na ključnih območjih posebnega interesa. Če je le mogoče, se določena zaznana aktivnost na našem opazovanem območju potrdi z vsaj dvema sredstvoma zaznavanja. Med opazovanjem moramo vedno delovati tako, da se minimalizira možnost sovražnikovega zaznavanja naših enot. Med te aktivnosti spadajo maskirna disciplina, uporaba kritja in maske, radijska disciplina, uporaba zaščitnih radijskih in podatkovnih povezav itn. Vsakemu elementu, ki izvaja opazovanje določenega območja, če je to mogoče, dodamo element, ki izvaja njihovo varovanje in ima na razpolago ključno oborožitev, s katero enota razpolaga.

Kriterij za začetek umikanja je določen v koordinacijskih navodilih poveljnika bataljona in je lahko vezan na aktivnost sovražnika ali na določeno časovnico. Ko enota doseže kriterij za začetek umikanja s prednje linije ščitenja, začne koordinirane premike prek naslednjih faznih črt proti fazni črti liniji prenosa odgovornosti za bojevanje in med tem ohranja stik s sovražnikom. Ta faza je v sekvenci izvedbe ščitenja med najzahtevnejšimi. Pri izgubi stika s sovražnikom lahko manever sovražnika še vedno preseneti glavnino lastnih sil. Načelo je, da ko opazimo sovražnika, ohranjamo vizualni stik z njim. Ključ za dosego tega cilja

je v načrtovanju in analizi terena. Treba je načrtovati, kje se med pomikanjem nazaj proti liniji prenosa odgovornosti za bojevanje ustavi z namenom ponovnega opazovanja aktivnosti sovražnika. Prizadevamo si za to, da so te lokacije zaradi lažje medsebojne koordinacije tudi vnaprej določene fazne črte. V izvedbi pri tem gre za koordinirane zaporedne preskoke nazaj, med katerimi en element nadzira, ko se drugi premika eno fazno črto nazaj.

Če je sovražnikovo napredovanje hitro in ima veliko bojno moč, bomo s težavo ohranjali opazovanje sovražnika, ne da bi se preveč izpostavili njegovemu delovanju, zato je v situaciji treba prilagoditi razdalje premikov. Za ohranjanje stika s sovražnikom med pomikanjem nazaj moramo izkoristiti sredstva, ki imajo možnost opazovanja z najdaljše razdalje, in jih imeti pravilno razporejena v globini. Premiki morajo biti koordinirani med zaščitno enoto, sosednjimi enotami in glavnino lastnih sil. Ker zaščitna enota načeloma nima velike bojne moči, je ključnega pomena uporaba natančnega posrednega ognja, s katerim lahko zadržujemo sovražnika, uničimo njegove elemente, ki so na seznamu visoko vrednih ciljev ter ga prisilimo v predčasno razvitje v bojni razpored. Bistveno je, da ima enota v svojem razporedu kvalificirane prednje opazovalce in druge pripadnike, ki so sposobni izvesti klicanje ognja.

Zadnja faza v sekvenci izvedbe ščitenja se začne, ko se enota začinja približevati glavnini lastnih sil. Tveganje, ki ga med prehodom sprejmemo, je običajno bližina sovražnika in določitev odgovornosti za bojevanje. Ključnega pomena je v tej fazi koordiniran prehod linije prenosa odgovornosti za bojevanje na vnaprej določenem območju. Ker se prehod skozi razpored lastnih sil običajno zgodi v omejeni vidljivosti, mora biti tudi primerno označen. Prehod se mora izvesti hitro in brez incidenta v zaledje glavnine lastnih sil. V zaledju se enota, ki je izvajala ščitenje, reorganizira in pripravi za nadaljnje delovanje. Za lažjo izvedbo postopka prehoda lastnih sil se lahko uporabi del glavnine sil, ki pričaka zaščitne sile in jih vodi do zalednega območja, ki je vnaprej določeno. Vse enote morajo biti obveščene o premiku enote v zaledje, kjer logistika vnaprej pripravi logistični paket za takojšno oskrbo.

Oblike ščitenja

Ščitenje lahko poteka v dveh oblikah: kot stacionarno ali mobilno. Stacionarno ščitenje se izvaja, kadar ščitena enota ne izvaja premikov in si zagotavlja svoje lokalno zavarovanje. Najpogosteje je to v pripravah na napad ali v pripravljanju obrambe. Predstavlja niz opazovalnic in po potrebi patrolje na varnostnem območju. Premično ščitenje se izvaja, ko je ščitena enota v premiku ali izvaja manever. Če je bataljon v premiku, bo ščitenje potekalo na bokih glavnine sil ali v zaledju. Pred čelom glavnine se v premiku večinoma izvaja taktična naloga varovanja, saj enota, ki izvaja ščitenje, ni sposobna učinkovito zaustaviti sovražnika z bojnim delovanjem. Pri obeh oblikah je pomembna razdalja do glavnine lastnih sil, da lahko zaščitna enota učinkovito izvaja zgodnje opozarjanje, in če je treba, uporabi učinkovit posredni ogenj. Za učinkovito izvajanje mobilnega ščitenja se uporabljajo različne tehnike premikanja enote ali opazovalnic glede na hitrost gibanja glavnine lastnih sil oziroma glede na verjetnost prisotnosti sovražnika na območju (FM 3-90, 2023, 13-15).

Tehnika	Značilnosti	Prednosti	Slabosti
Izmenični preskoki opazovalnic	Glavnina se premika hitro. Izvaja vod, četa. Stik s sovražnikom je verjeten. Izvaja se iz zaledja proti čelu glavnine.	Večja varnost glavnine. Omogoča dober nadzor nad varnostnim območjem.	Časovno je zamudna. Razbije se razpored enote, ki opravlja nalogo.
Izmenični preskoki enot	Glavnina se premika hitro. Izvaja vod, četa. Stik s sovražnikom je verjeten. Izvaja se iz zaledja proti čelu glavnine.	Izvedba je dokaj hitra. Omogoča dober nadzor nad varnostnim območjem. Ohranja se razpored enote, ki opravlja nalogo.	Mogoč je nastanek neopazovanih območij.

Tehnika	Značilnosti	Prednosti	Slabosti
Vzporedni preskoki	Glavnina se premika počasi. Izvaja vod, četa. Stik s sovražnikom je verjeten. Med premiki je priporočljivo opazovanje iz zraka.	Največja varnost glavnini. Zagotavlja najboljši nadzor nad območjem. Ohrani se razpored enote, ki opravlja nalogo.	Zahteva največ časa za izvedbo. Vzporedni premiki lahko povzročijo neopazovana območja.
Nepretrgan premik vzporedno z glavnino sil	Glavnina se premika dokaj hitro. Izvaja se kot izvidovanje poti. Stik s sovražnikom ni verjeten. Med premikom je priporočljiv nadzor boka iz zraka.	Opazovalnice se lahko vzpostavijo po potrebi. Ohrani se razpored enote, ki opravlja nalogo.	Tehnika, ki zagotavlja najmanjšo stopnjo varnosti glavnini.

Preglednica 3: Tehnike premikanja mobilnega ščitenja enote (Vir: FM 3-90, 13-16.)

Sklep

Varnostno delovanje bataljona ali varnostne operacije so eden izmed temeljnih načinov oblikovanja razmer na bojišču. Ščitenje kot ena izmed temeljnih taktičnih nalog spada med najpogostejše. Zagotavlja predvsem zgodnje in točno opozarjanje glavnine enote z namenom zagotavljanja svobode delovanja. Kot naloga je prepogosto razumljena kot nezahtevna in rutinska, vendar je za kakovostno izvedbo treba upoštevati številne dejavnike. Doktrinarno je uvrščena med prehodne načine delovanja, vendar je treba zaradi sodobnejše tuje literature posodobiti njeno uvrstitev. Ena izmed rešitev je uvrstitev varnostnega delovanja med delovanje taktičnega omogočanja kot enega izmed načinov delovanj po doktrini Slovenske vojske.

Ščitenje izvajamo pretežno v defenzivnih in ofenzivnih nalogah. Deli se na mobilno in stacionarno. Največji učinek lahko s ščitenjem dosežemo v defenzivnem delovanju ob dodani ognjeni podpori bataljona ali nadrejene enote. Čeprav je v svoji naravi defenzivno naravnana naloga, lahko ob natančnem spremljanju situacije sovražnika z usmerjanjem ognja dosežemo veliko zmanjšanje bojnih

funkcij sovražnika. Osnovne faze izvedbe ščitenja so temeljno vodilo za izvedbo pri vseh vrstah in oblikah te taktične naloge.

Ščitenje izvajajo zaščitne sile po globini varnostnega območja. Varnostno območje mora zagotavljati možnost za umik, mobilnost znotraj njega, prav tako mora biti v dosegu lastne ognjene podpore. Namen zaščitnih sil ni, da ostanejo na varnostnem območju, temveč da se vrnejo skozi razpored lastnih sil v zaledje glavnine sil. Tam se lahko reorganizirajo, in če je treba, okrepijo del enote na odločilnem ali pomožnem delu delovanja. Na varnostnem območju je možnost, da ima bataljon postavljene lastne minsko-žične ovire, zato je potrebna koordinacija lokacij, pot premikov in opazovalnic zaščitnih sil. Pri načrtovanju je bistvenega pomena tudi način medicinske evakuacije in oskrbe zaščitnih enot.

Ključni elementi za uspešnost ščitenja so dobra usposobljenost enote, kakovostno načrtovanje na podlagi obveščevalne priprave bojišča ter primerna materialno-tehnična sredstva. V bataljonu so to minometi, bojna vozila, protioklepna vozila, optoelektronska sredstva ter zanesljiv in zaščiten sistem C4I. S ščitenjem želimo prepoznati manever sovražnika in se nanj, kolikor nam to čas dopušča, prilagoditi. Prav tako pa želimo, če nam situacija to omogoči, oslabiti njegove bojne funkcije in vplivati na njegov manever, ne da bi se z njim neposredno spopadli. Skupni namen vseh zaščitnih sil je zagotavljati zgodnje opozarjanje ter vplivati na sovražnikov manever in časovnico ter mu tako otežiti vzdržljivost sil.

Literatura in viri

1. Baillergeon, R., in Sutherland, J. 2012a. *Security operations*. Dostopno na: <http://armchairgeneral.com/tactics-101-074-security-operations.htm>. [10. 7. 2023].
2. Baillergeon, R., in Sutherland, J. 2012b. *The screen in security operations*. Dostopno na: <http://armchairgeneral.com/tactics-101-075-the-screen-in-security-operations.htm> [10. 7. 2023].
3. Brinc, D., idr. 2006. *Angleško-slovenski vojaški terminološki slovar*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
4. *FM 3–90 Tactics*. 2023. Washington: Headquarters Department of the Army.
5. *FM 3–98 Reconnaissance and Security operations*. 2023. Washington: Headquarters Department of the Army.

6. Petelin, D., ur., in Furlan, B., idr. 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Defensor.
7. Pintarič, B. 2022. *Taktika, skripta za slušatelje na štabnem šolanju častnikov Slovenske vojske*. Maribor: Center vojaških šol.
8. Sotlar, V., Rijavec, M. 2008. *Začasni priročnik lahka pehotna motorizirana četa*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
9. SVS Stanag. 2605(2). 2019. ATP 3.2.1 (B) Ver 1. Allied Land Tactics, *Zavezniška kopenska taktika*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo.
10. Škerbinc, M., idr. 2007. *Navodilo Lahki pehotni (motorizirani) bataljon*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.

Nadporočnik Mihela Onič

Zaključna naloga:

Udejanjanje poveljevanja v bataljonu

Mentor: polkovnik Ludvik Ožvald

20 Vloga poveljnika bataljona

Ko govorimo o udejanjanju poveljevanja v bataljonu, govorimo tudi o normativnih aktih, ki urejajo področje vodenja in poveljevanja. Ključni normativni akti, ki v določenih členih urejajo področje vodenja in poveljevanja, so Ustava Republike Slovenije, Zakon o obrambi (ZObr), Zakon o službi v Slovenski vojski (ZSSloV) ter Pravila službe v Slovenski vojski. Vodenje in poveljevanje v SV potekata z akti vodenja in akti poveljevanja, ki jih bomo jasno opredelili na podlagi zakonov, ki urejajo to področje.

Poveljnik bataljona je odgovoren za pripravljenost pripadnikov, njihovo delo in uporabo bataljona ter ima pravico poveljevati podrejenim enotam. Njegova vloga je zagotavljanje smisla, motivacije in usmerjanje podrejenih za uresničitev poslanstva in opravljanje nalog.

Poveljnik bataljona je edina oseba, ki ima zakonsko odgovornost poveljevanja, pa tudi pristojnost odločanja. Je odgovoren za učinkovito vodenje enote in realizacijo nalog enote. Imenuje ga minister. Ima pa še osebno pristojnost, ki izvira iz njegovih aktivnosti in zglada. Zavedati se je treba, da je osebna pristojnost velikokrat lahko močnejša kot pravna pristojnost, saj obsega dolžnost, odgovornost in delegiranje. Poveljnik je odgovoren za pripravljenost enote in je tisti, ki daje enoti »značaj«. Poveljnik bataljona je odgovoren za to, da pripadniki upoštevajo zakon in da se po njem ravna in vedo, zato pa mora najprej tudi sam dobro poznati normativne

akte, ki so podlaga za zakonitost delovanja in dajejo legitimnost delu. Poveljnik bataljona je tudi moralno odgovoren, kar pomeni, da mora biti v težkih situacijah sposoben moralno soditi in obdržati odgovornost za svoje odločitve ter dejanja. Je kazensko in odškodninsko odgovoren.

Poveljnik bataljona je častnik, ki svoje naloge opravlja na častniški dolžnosti in poveljstvu bataljona.

Poveljnik bataljona je odgovoren za pripravljenost pripadnikov, njihovo delo in uporabo bataljona ter ima izključno pravico poveljevati podrejenim enotam. Poveljnik odgovarja o vsem, kar se v bataljonu naredi oziroma se ne naredi, kar pomeni, da svoje odgovornosti ne more prenesti na drugega. Poveljnik lahko na podlagi pooblastila izda podrejenim nalogo in jim delegira, da to nalogo tudi opravijo. Pri tem jim mora zagotoviti jasne usmeritve, vire, čas in podporo. Poveljnik se mora zavedati, da se pri prenašanju dolžnosti in pristojnosti na podrejene istočasno prenaša tudi odgovornost za izvedbo določene naloge, pri tem pa ne sme pozabiti, da je še vedno tisti, ki v celoti odgovarja, da bo naloga opravljena (Škerbinc idr., 2007, 18).

Vloga poveljnika kot voditelja je zagotavljanje smisla, motivacije in usmerjanje podrejenih za uresničitev poslanstva in izvedbe nalog (Pelaj, 2009, 38).

Kadrovski vidik pri izvajanju vodenja in poveljevanja v bataljonu

Ko govorimo o vodenju in poveljevanju v bataljonu, ne moremo mimo kadrovskega vidika in krovnih normativnih aktov, kot so Zakon o delovnih razmerjih (ZDR), Zakon o javnih uslužbencih (ZJU), Zakon o sistemu plač v javnem sektorju, ki poleg ZObr, ZSSloV, Zakona o javnih uslužbencih, Zakona o sistemu plač v javnem sektorju ter Pravil službe v SV urejajo delovnopравни položaj pripadnikov SV ter njihove pravice in dolžnosti. V širok nabor normativnih aktov, ki urejajo kadrovsko področje SV, štejemo tudi druge podzakonske akte, kot so uredbe, ter akte vodenja in poveljevanja, med katere štejemo pravilnike, navodila, načrte, direktive, standardne operativne postopke, direktive, obvezne usmeritve.

Zavedati se je treba, da je za učinkovito vodenje kadrovske politike na strateški ravni treba zagotoviti socialno in materialno varnost pripadnikov SV, izvajati materialne in nematerialne spodbude za vstopanje v SV ter za vztrajanje v stalni in rezervni sestavi SV. Kadrovski vir je najpomembnejši kapital SV, zato

je učinkovito ravnanje s kadri ključ do uspeha. Kadrovski vir SV so poklicni pripadniki, pa tudi pripadniki pogodbene rezerve. Temeljni načeli, na katerem temelji razvoj kadrovskega vira v SV, sta med drugim karierni razvoj in napredovanje posameznika, ki ob izpolnjevanju nekaterih temeljnih pogojev, odnosa do dela ter rezultatov dela, prispevata k lastnemu kariernemu razvoju in napredovanju. Ključni dejavniki za karierni razvoj pripadnika SV pa so službeno ocenjevanje, delovne izkušnje ter vključevanje v vojaško izobraževanje in usposabljanje (Petelin in Furlan, 2006, 31).

Direktiva o vodenju kariernih poti vojaških oseb stalne sestave SV št. 11-07 opredeljuje, da načrtovanje kadrovskih virov in razvoj kadrov temeljita na potrebah SV in sta ključnega pomena za vzpostavitev optimalne kadrovske sestave. V okviru dolgoročnega, srednjeročnega in kratkoročnega planskega obdobja se izdelujejo dokumenti, s katerimi se določajo:

- srednjeročna projekcija kadrovskih virov v Srednjeročnem obrambnem programu Republike Slovenije (SOPR),
- kratkoročna projekcija kadrovskih virov v kadrovskem načrtu in
- načrt vojaškega izobraževanja in usposabljanja (VIU).

Zaradi posebnosti opravljanja vojaške službe in hierarhične organiziranosti SV, s katerima je povezan tudi sistem napredovanja, je za vojaške osebe treba načrtovati individualno razvojno pot in izdelati individualni karierni načrt, s katerim se usklajujejo potrebe ter interesi SV s posameznikovimi možnostmi in osebnimi zanimanji.

Ključni element upravljanja kariere posameznika je karierno izobraževanje. Izhodišče za načrtovanje VIU posameznika so potrebe po popolnitvi formacijske dolžnosti in načrtno vodenje kariernih poti. Napotitev posameznika na VIU se načrtuje glede na zahtevano znanje v nazivu ali kot želeno znanje na formacijski dolžnosti in na podlagi pogojev ter meril za izbor za karierna izobraževanja podčastnikov in častnikov. Ključni mehanizem pri načrtovanju kariere in pri vodenju karierne poti je službena ocena pripadnika. S službeno oceno nadrejeni in višje nadrejeni podata oceno dela vojaške osebe, presojo ključnih kompetenc in mnenje o nadaljnji karierni poti. Službena ocena je neposredno povezana s sistemom napredovanja v plačnih razredih v istem nazivu in se uporablja tudi pri upravljanju kariernih poti vojaških oseb, odločanju o povišanju v čin in napredovanju v razredu, pri odločanju o napotitvi na delo v tujino, na VIU, o

podaljšanju pogodbe o zaposlitvi v SV, o razporejanju na drugo formacijsko dolžnost, o podeljevanju priznanj in nagrad.

Poveljnik bataljona se pri vodenju in poveljevanju srečuje tudi s kadrovskimi omejitvami, ki jih mora upoštevati pri načrtovanju aktivnosti. Pri tem mu znotraj štaba svetuje Sektor za kadre (S-1), ki poskrbi za potrebne informacije. Ključne kadrovske omejitve so bolniški dopust, porodniški dopust, pravica do očetovskega dopusta, letni dopust, izredno plačan dopust, zdravstvene omejitve pripadnikov, invalidnost, pravica pripadnikov, ki jo določa 185. člen ZDR (varstvo v času nosečnosti in starševstva v zvezi z nočnim in nadurnim delom), upokojitev. Kadrovska omejitve, ki jo v 92. členu ureja ZObr, je tudi razporeditev vojakov po 45. letu starosti.

Pravila službe SV v posameznih členih opredeljujejo ključna kadrovska področja, za katera je pristojen poveljnik bataljona znotraj svoje enote:

- 104. člen določa, da o pritožbi zoper službeno oceno odloča komisija, ki jo imenuje poveljnik bataljona;
- 106. člen: VIU vojaških oseb se načrtuje in izvaja v skladu s predpisi in letnimi načrti. Pri tem imajo prednost tiste vojaške osebe, za katere je takšno izobraževanje predvideno po karierni poti in imajo višjo službeno oceno. Kriteriji za izbor kandidatov za VIU se določijo s programi ali akti poveljevanja;
- 107. člen: poveljnik bataljona je znotraj bataljona ključni odločevalec o kadrovskih razporeditvah vojakov, podčastnikov, častnikov, vojaških uslužbencev vseh pripadnikov bataljona stalne in pogodbene sestave SV;
- 109. člen določa, da ima kot poveljnik bataljona pristojnost za 10 dni imenovati pripadnike v začasno skupino;
- 112. člen določa, da lahko načelnik Generalštaba SV z ukazom prenese pristojnost vodenja in odločanja v disciplinskem postopku na prvi stopnji na poveljnike bataljonov, njim enakih ali višjih enot ali na druge pripadnike v skladu z ZObr in ZSSloV.

Poveljnik bataljona je pristojen, da znotraj svoje enote odloča o napotitvah pripadnikov v mednarodne operacije in na misije, o podaljšanju in nepodaljšanju pogodb o zaposlitvi, podeljevanje priznanj in nagrad ter ima vpliv na karierni razvoj pripadnikov stalne kot rezervne sestave SV znotraj enote.

Poveljevanje na podlagi poslanstva

AJP-3.2 (2016) poudarja, da se pri poveljevanju na podlagi poslanstva osredotočamo na cilj delovanja, ne pa na posebne načine, kako ta cilj doseči. Koncept sistema poveljevanja in kontrole poudarja hitro sprejemanje odločitev, razumevanje namere nadrejenega poveljnika ter jasno določeno odgovornost podrejenih za uresničitev te namere. Glede na poveljnikovo željo po doseganju enotnosti prizadevanj poveljevanje na podlagi poslanstva temelji na decentraliziranem izvajanju in pobudi podrejenih.

Da lahko govorimo o uspešnem poveljevanju na podlagi poslanstva, morajo biti izpolnjeni štirje dejavniki:

1. Poveljnikova namera, ki mora biti jasna in strjena izvaja o tem, kaj morajo sile narediti, da dosežejo zeleno končno stanje.
2. Pobuda podrejenih, ki temelji na prevzemanju odgovornosti za odločanje in izvajanje neodvisnih dejavnosti v okviru poveljnikove namere.
3. Ukazi za delovanje, ki jasno opredelijo, kdo, kaj, kdaj, kje, kako in predvsem zakaj.
4. Dodeljevanje virov, kar pomeni, da poveljniki podrejenim dodeljujejo ustrezne vire: sile, sredstva, informacije, (AJP-3.2, 2016, 2-5).

FM 6-0, Command and Staff Organization and Operations (2022, 1-1), govori o tem, da je za učinkovito udejanjanje poveljevanja s poslanstvom potrebno, da so izpolnjena načela: kompetence, medsebojno zaupanje, vzajemno razumevanje, poveljnikova namera, ukazi s poslanstvom in namero, disciplinirana iniciativa ter sprejem tveganja.

Načelo poveljevanja, ki se opira na poslanstvo, temelji na ustvarjanju zaupanja in vzajemnega razumevanja med nadrejenimi ter podrejenimi.

Ko govorimo o poveljevanju s poslanstvom, ne moremo mimo dejstva, da je za izpolnitev vseh elementov in načel pomembna vloga poveljnika. Poveljnik bataljona je tisti, ki ima ključne reference, kot so znanje, kompetence, samozavest, izkušnje, profesionalnost, sprejemanje odgovornosti, navsezadnje tudi dovolj empatije, in je pripravljen sprejeti odločitve in iniciativo skladno z namero nadrejenega. Poznati mora svoje podrejene, da si ustvari mnenje, kako razmišljajo, kakšno karierno pot imajo, v čem so dobri. Pomembno je, da

uveljavlja in izkazuje zaupanje, saj tako lahko pridobi njihovo zaupanje. Gre za stalen dvosmerni proces. Odgovoren je za razpoloženje v enoti, ki se kaže pri graditvi tima ter spodbujanju samoiniciativnega vedenja.

Vojaška doktrina (Petelin in Furlan, 2006, 63) opredeli pojem poveljevanja na podlagi poslanstva:

Poveljevanje s poslanstvom spodbuja decentralizirano poveljevanje, kjer je dana določena stopnja svobode in pobude. Kljub temu pa je ključno dosledno upoštevanje smernic in navodil višjega poveljstva. Poveljnik mora zagotoviti, da podrejeni razumejo njegovo namero in svoje poslanstvo na strateški, operativni in taktični ravni. Pomembno je, da razumemo ciljno stanje in razlog za njegov doseg. Za učinkovito izvajanje tega je od poveljnika treba jasno določiti poslanstvo, določiti časovne in prostorske okvire ter zagotoviti zadostna sredstva in enote za izvedbo. Pri izvajanju pa je ključno, da poveljnik čim manj posega v delovanje in ne omejuje svobode podrejenih poveljnikov. Namen je, da sami sprejemajo odločitve o tem, kako izpolniti poslanstvo svojih enot.

Sklep

Področje vodenja in poveljevanja znotraj SV urejajo trije ključni normativni akti: Ustava Republike Slovenije, ZObr in ZSSloV, ki jim sledijo drugi podzakonski akti in predpisi.

Poveljnik bataljona je dolžan spoštovati normativne akte, akte vodenja in poveljevanja ter delovati znotraj njih. Pri izdaji ukazov, ki so v njegovi pristojnosti, mora upoštevati normativne predpise nadrejenih poveljstev in enot, kar hkrati pomeni, da je pri svojih odločitvah omejen.

Poveljnik bataljona se pri vodenju in poveljevanju srečuje tudi s kadrovske omejitvami, ki jih mora upoštevati pri načrtovanju aktivnosti bataljona. Pri tem mu znotraj štaba strokovno svetuje sektor za kadre (S-1), ki poskrbi za potrebne informacije. Ključne kadrovske omejitve, ki jih ureja ZDR, so: bolniški dopust, porodniški dopust, pravica do očetovskega dopusta, letni dopust, izredno plačan dopust, zdravstvene omejitve pripadnikov, invalidnost, pravica pripadnikov, ki jo določa 185. člen ZDR (varstvo v času nosečnosti in starševstva v zvezi z nočnim in nadurnim delom), upokojitev. Kadrovska omejitev, ki jo v 92. členu ureja ZObr, je tudi razporeditev vojakov po 45. letu starosti.

Ko govorimo o izzivih pri udejanjanju poveljevanja s poslanstvom, smo se osredotočili na to, ali so v SV izpolnjena temeljna načela, kot so kompetence, medsebojno zaupanje, vzajemno razumevanje, poveljnikova namera, ukazi s poslanstvom in namero, disciplinirana iniciativa ter sprejem tveganja. Za primer analize izpolnitev načel so zanimive ugotovitve raziskave, ki jo je opravil Bidovec (2022) v okviru 26. generacije višjega štabnega šolanja. Udeleženci ankete so bili slušatelji, stotniki SV z večletnimi izkušnjami na poveljniških in štabnih dolžnostih znotraj SV. Ugotovljeno je bilo, da se pri načelu kompetenc pojavijo posamezni odkloni, saj kar 65 odstotkov vprašanih meni, da nekateri posamezniki niso dovolj kompetentni za delovno mesto, ki ga zasedajo. 85 odstotkov anketirancev pa meni, da so za opravljanje svojega dela dovolj kompetentni. Ocenjuje se, da stanje na tem področju ni idealno in da obstajajo možnosti za izboljšavo, saj obstaja zavedanje, da se v prihodnosti lahko izboljša. Anketa je pokazala, da na področju vzajemnega zaupanja med podrejenimi in nadrejenimi znotraj SV obstaja dovolj zaupanja in da se s primerno komunikacijo lahko tudi izboljša. Pri načelu vzajemnega razumevanja je bilo ugotovljeno, da je treba nameniti več pozornosti izboljšanju poenotenja terminologije. Poleg tega bi bilo treba bolje poskrbeti za obstoj ustrezne doktrinarne literature. Pri drugih načelih, kot so poveljnikova namera, primernost ukazov, disciplinarna iniciativa in sprejemanje tveganj, je bilo ugotovljeno, da so znotraj SV načeloma dobro sprejeti. Na podlagi končnega stanja analize ankete glede implementacije poveljevanja na podlagi poslanstva je bilo ugotovljeno, da znotraj sistema SV obstajajo izzivi na področju temeljnega načela, načela kompetenc in načela vzajemnega razumevanja, kar pomeni, da v sistemu SV niso izpolnjeni vsi pogoji za učinkovito poveljevanje s poslanstvom. (Bidovec, 2022, 38.)

Literatura in viri

1. *ADP 6-0. Mission Command* [elektronska knjiga]. 2019. HQ Department of the Army. Dostopno na: https://armypubs.army.mil/epubs/DR_pubs/DR_a/ARN18314-ADP_6-0-000-WEB-3.pdf. [21. 1. 2022].
2. *AJP 3.2 Allied joint doctrine for land operations* [elektronska knjiga]. 2009.
3. Bidovec, B. 2022. *Poveljevanje s poslanstvom v VPO SV*. Zaključna naloga višjega štabnega tečaja. Maribor: Center vojaških šol.
4. *Direktiva št. 11-7: Vodenje kariernih poti vojaških oseb stalne sestave Slovenske vojske*. Št. dokumenta 804-33/2021-1.

5. *Pravila službe v Slovenski vojski (PSSV)*. Uradni list RS, št. 84/2009.
6. Pelaj, A. 2009. *Poveljevanje in kontrola v Slovenski vojski*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za logistiko.
7. Petelin, D., ur., in Furlan, B. 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Defensor.
8. Škerbinc, M., idr. 2007. *Navodilo Lahki pehotni (motorizirani) bataljon*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, usposabljanje in izobraževanje.
9. Ustava Republike Slovenije. *Uradni list RS*, št. 33I/1991-I, 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004.
10. Zakon o delovnih razmerjih (ZDR-1). *Uradni list RS*, št. 21/2013.
11. Zakon o obrambi (ZObr). *Uradni list RS*, št. 103/2004 – uradno prečiščeno besedilo.
12. Zakon o službi v Slovenski vojski (ZSSloV). *Uradni list RS*, 68/2007.

Nadporočnik Dominik Ladič

Zaključna naloga:

Poveljevanje in vodenje enot v boju

Mentor: podpolkovnik Samo Strehar

21 Poveljevanje in vodenje enot v boju

Kombinacija poveljevanja in vodenja je bistvena za učinkovito delovanje vsake vojske. Poveljniki morajo znati sprejemati tehtne odločitve, hkrati pa skrbeti za dobrobit in motivacijo svojih enot. Uspešni vojaški voditelji običajno združujejo te dva koncepta in se prilagajajo različnim situacijam na bojišču. Poleg tega je komunikacija ključnega pomena, saj morajo poveljniki jasno podati svoje odločitve in cilje svojim podrejenim, da se dosežejo vojaški uspehi.

Poveljevanje se nanaša na avtoriteto in odgovornost vojaškega častnika, da usmerja in nadzoruje svoje podrejene. To obsega izdajanje ukazov, sprejemanje odločitev in upravljanje virov za doseganje ciljev. Poveljnik je odgovoren za sprejemanje odločitev o premikih enot, obvladovanju bojišča, določanju ciljev, razporejanju sredstev in izvajanju vojaških operacij. Poveljevanje je hierarhično in se osredotoča na uveljavljanje avtoritete in discipline.

Vodenje presega zgolj poveljevanje. Bistvo vojaškega vodenja je stalno zavestno in aktivno delovanje na vojaško organizacijo, da se doseže čim višja stopnja bojne sposobnosti vojaške organizacije kot celote in njenih delov zaradi uspešnega izvajanja oboroženega boja ter drugih aktivnosti kot temeljnega smotra obstoja vojaške organizacije. Vojaško vodenje je proces usmerjanja vojaških enot in posameznikov pri uresničevanju postavljenih ciljev vojaške organizacije, ki ga izvajajo posamezniki ali vodstvena telesa. (Lubi, 2007, 95–96.) Voditelji v vojski

ne le da izdajajo ukaze, temveč tudi služijo kot zgled za svoje podrejene, gradijo timskega duha, skrbijo za moralo, rešujejo konflikte in spodbujajo sodelovanje.

Vrste poveljevanja

Vrsta poveljevanja določa pristojnosti poveljujočega in razmerja med nadrejenimi ter podrejenimi. Glede na dodeljena pooblastila poveljnik izvaja popolno ali omejeno poveljevanje. (Kovačič, 2017, 39.)

Popolno poveljevanje je odgovornost in pristojnost poveljnika za uporabo in stanje podrejene enote v celoti ter ni časovno omejeno, kot to velja pri omejenem poveljevanju. Pri popolnem poveljevanju ima poveljnik vsa pooblastila za poveljevanje. (Unger, 2019, 26.)

Omejeno poveljevanje je časovno omejeno. Sestavljeno je iz teh oblik pristojnosti (prav tam):

- Operativno poveljevanje (OPCOM). Je pooblastilo, ki poveljniku omogoča določanje poslanstva in naloge podrejenim poveljnikom glede razmestitev in prerezporejanja enot ter za dodelitev operativne ali taktične kontrole. Ne obsega pooblastil za logistično in kadrovske zagotovitev teh enot.
- Operativna kontrola (OPCON). Je pooblastilo za opravljanje funkcije poveljevanja podrejenim silam. Je največja avtoriteta, s katero lahko nadrejeni usmerjajo vse vidike vojaških operacij in skupnega usposabljanja, potrebnega za izpolnitev katere koli dodeljene naloge. Poveljnik z operativno kontrolo lahko nadzira sile ene ali več enot. Operativna kontrola običajno ne vključuje pooblastil za logistično zagotovitev in kadrovske zagotovitev enot, disciplinsko odgovornost, notranje organizacije ali usposabljanja enot. Vključuje pooblastilo glede razmeščanja in prerezporejanja enot. Pooblastila operativne kontrole so bolj omejena kot operativno poveljevanje.
- Taktično poveljevanje (TACOM). Je pooblastilo poveljniku za poveljevanje nad dodeljenimi enotami, za izvedbo naloge, ki jo prejme od nadrejenega poveljstva.
- Taktična kontrola (TACON). Je podrobno predpisana in natančno prostorsko ter časovna omejena pristojnost, dodeljena poveljniku nad dodeljenimi enotami, za izvedbo naloge. Nanaša se na vodenje delovanj enote, premikov in manevrov, ki so nujni za izvedbo dodeljene naloge.

Taktično poveljevanje je v primerjavi z operativnim poveljevanjem časovno krajše in se običajno nanaša samo na določeno fazo bojnega delovanja.

- Administrativna kontrola (ADMINCON). Je pristojnost poveljnika nad podrejenimi enotami glede zagotovitve delovanja. Sestavljena je iz kadrovskih zadev, virov, opreme, logistike, usposabljanja, mobilizacije, disciplinskih ukrepov in drugih zadev, ki niso vključeni v operativne naloge. Poveljnik s pooblastili administrativne kontrole nima pristojnosti za uporabo enote.
- Logistična kontrola (LOGCON). Je pristojnost poveljnika nad logističnimi enotami in organizacijo združenega področja delovanja.
- Usklajevalna pooblastila so pooblastila, dodeljena poveljniku, za usklajevanje specifičnih funkcij oziroma aktivnosti.

Organizacija, ravni in izvajanje poveljevanja

Slovenska vojska je organizirana kot hierarhično strukturirana organizacija. Z vidika poveljevanja oziroma prenašanja navodil za delo ali način vodenja lahko delimo organizacijske sestave na linijske, funkcionalne, linijsko-štabne in interakcijske. (Lipičnik, 1997, 56.)

Za linijsko organizacijsko sestavo je značilno jasno razmerje med nadrejenim in podrejenim, jasne so ravni poveljevanja in organizacijska sestava. Linija poveljevanja, značilna za takšno sestavo, poteka od najvišje do najnižje ravni. (Kovačič, 2017, 46.) Zaradi enotnosti ukazovanja zagotavlja ta sestava natančno, hitro in zanesljivo delovanje tudi v kritičnih razmerah.

Za funkcionalno sestavo je značilen poudarek na opravljanju nalog s posameznih delovnih področij. Takšno izvajanje določenih funkcij še ne pomeni pristojnosti poveljevanja, temveč odgovornost za opravljanje določenih funkcijskih nalog. (Kovačič, 2017, 46.) Pri dobri organiziranosti zagotavlja ta zvrst bolj strokovno izvajanje vodstvene dejavnosti, zato lahko odkrije več napak v delovanju organizacije kot linijska zvrst.

Linijsko-štabna organizacijska sestava pomeni združitev linijske organizacijske sestave, ki je opredeljena s pravico ukazovanja nadrejenega in izpolnjevanja ukazov podrejenega. Ta odnos je neposreden in teče linijsko od najvišje do najnižje ravni v organizaciji. Pri tem mora biti jasno, kdo je komu nadrejen in

kdo komu podrejen. Medtem ko linijska avtoriteta poteka v skladu z načelom hierarhije, pa je štabna avtoriteta po naravi svetovalnega pomena. Štabi praviloma v operativnem delu ne sodelujejo, temveč le svetujejo, delajo analize, pripravljajo nasvete, združujejo informacije in podpirajo poveljujoče pri izbiri variante delovanja za izvedbo določene naloge. (Kovačič, 2017, 46.)

Zakon o obrambi v Sloveniji v 46. členu (ZObr, 2004) izrecno določa akte vodenja in poveljevanja v Slovenski vojski. Ti akti so pomembni za organizacijo in upravljanje vojaških dejavnosti ter zagotavljanje učinkovitega delovanja vojske. Ključni vidiki tega člena obsegajo:

- Vodenje Slovenske vojske se izvaja s predpisi in akti vodenja, kot so smernice, obvezne usmeritve, odredbe, pravila in navodila, ki jih izdaja minister, razen pravil službe, ki jih izdaja vlada.
- Poveljevanje v Slovenski vojski se izvaja z akti poveljevanja, kot so direktive, odločitve, načrti, ukazi ali povelja.
- Akti vodenja in poveljevanja so obvezni za vse, na katere se nanašajo.
- Akti vodenja in poveljevanja, razen povelj, se praviloma izdajajo pisno.

Poleg naštetih aktov vodenja in poveljevanja Zakon o službi v Slovenski vojski v 28. in 29. členu (2007) med akte poveljevanja uvršča še direktive, odločitve, načrte, standardne operativne postopke, ukaze, povelja, pravila in tehnična navodila. Te dodatne določbe pomagajo pri bolj natančnem in celovitem urejanju poveljevanja v okviru Slovenske vojske. Skupaj s 46. členom Zakona o obrambi tvorijo temeljno strukturo in pravno podlago za vodenje in poveljevanje v vojaški organizaciji.

Okvirji poveljevanja in vodenja so opredeljeni v najvišjem pravnem aktu Republike Slovenije, v ustavi. Ustava opredeljuje, kdo je vrhovni poveljnik obrambnih sil in izredno stanje, razglasitev vojnega stanja ter uporabo obrambnih sil.

Vlada Republike Slovenije usklajuje organizacijo in priprave na vojaško in civilno obrambo ter vodi njihovo izvajanje.

Ustava Republike Slovenije (Uradni list Republike Slovenije št. 33/1991):

V 92. členu ustave (vojno in izredno stanje) je definirano:

- Izredno stanje se razglasi, kadar velika in splošna nevarnost ogroža obstoj države. O razglasitvi vojnega ali izrednega stanja, nujnih ukrepov in njihovi odpravi odloča državni zbor na predlog vlade.
- Državni zbor odloči o uporabi obrambnih sil.
- Kadar se državni zbor ne more sestati, odloča o zadevah iz prvega in drugega odstavka predsednik republike. Odločitve mora dati v potrditev državnemu zboru takoj, ko se ta sestane.

O razglasitvi vojnega in/ali izrednega stanja, nujnih ukrepov in njihovi odpravi ter o uporabi obrambnih sil odloča državni zbor na predlog vlade (prvi in drugi odstavek 92. člena). Če se ta ne more sestati, o teh vprašanih odloča predsednik republike, ki pa mora dati svoje odločitve v potrditev državnemu zboru takoj, ko se ta sestane (tretji odstavek 92. člena). Poslovník državnega zbora ima posebne določbe o delu zbora v vojnem ali izrednem stanju (328.–332. člen). Vendar ne določa, kdo odloča oziroma ugotovi, da se ne more sestati (tretji odstavek 92. člena Ustave). Smiselno je seveda mogoče uporabiti določbo 330. člena poslovníka tudi za ta primer. Navedeni člen poslovníka daje predsedniku državnega zbora pooblastilo, da po lastni presoji oceni, kdaj se zbor ne more sestati in kdaj se lahko sestane oziroma kdaj so prenehale okoliščine, zaradi katerih se ni mogel sestati. Katere so te okoliščine in ali resnično tudi obstojijo in onemogočajo, da se ne more sestati, je v presoji predsednika državnega zbora. Ker ima presoja predsednika državnega zbora izredno pomembne posledice, bi bilo ustrežnejše, če ne celo bližje namenu 92. člena, da bi poseben zakon (npr. Zakon o obrambi) ali poslovník državnega zbora vsaj primeroma navedel okoliščine, ki lahko onemogočijo državnemu zboru, da se sestane, in postopek njihovega ugotavljanja. (Možetič, 2002.)

V 102. členu Ustave Republike Slovenije (funkcija predsednika republike) je definirano: Predsednik republike predstavlja Republiko Slovenijo in je vrhovni poveljnik njenih obrambnih sil.

Ustava določa, da je predsednik republike vrhovni poveljnik njenih obrambnih sil, zakon pa bi moral tudi to funkcijo vsebinsko opredeliti in podrobneje urediti. Zakon o obrambi, ki se sprejema s kvalificirano večino (prvi odstavek 124. člena), tega v veliki meri ni izvedel, kjer pa je, jo je pretirano zožil in omejil (Ribarič, 2001, 108–110). V 43. členu le povzema ustavno besedilo in dodaja, da je vojaško poveljevanje s podrejenimi poveljstvi, enotami in zavodi v pristojnosti načelnika

generalštaba in drugih poveljnikov. V funkciji vrhovnega poveljnika obrambnih sil ima na podlagi 63. člena pravico na predlog ministra in po predhodnem soglasju vlade poviševati generale in admirale ter dati predhodno mnenje ministru za obrambo, ki določa generalštabu letne usmeritve za načrtovanje operativnih, materialnih in organizacijskih priprav za uporabo vojske (42. člen), po Zakonu o vojaški dolžnosti (22. člen) pa odločiti o predčasnem odpustu s služenja vojaškega roka (30 dni pred potekom sedemmesečnega roka), če bojna pripravljenost oboroženih sil to dovoljuje (z odpravo vojaške obveznosti je ta pristojnost zastarala). (Kaučič, 2011.)

Predsednikovo funkcijo poveljevanja obrambnih sil opredeljujejo zlasti pravice do informiranja, vpogleda, predlaganja in usklajevanja, ne pa pravice do samostojnega odločanja. Zakoni mu namreč ne določajo nobene samostojne pristojnosti odločanja. Ustavno določbo o vrhovnem poveljniku obrambnih sil so zakoni v veliki meri izvotlili. Ob tem se postavlja ne le vprašanje ustreznosti take zakonske ureditve, temveč tudi odgovornosti predsednika republike kot vrhovnega poveljnika obrambnih sil (Ribarič, 2007, 140–142).

Zakon o obrambi (Uradni list Republike Slovenije št. 82/1994) v 42. členu opredeljuje vodenje SV: Minister preko generalštaba odreja potrebne razvojne, organizacijske, tehnične in druge ukrepe ter usmeritve, ki jih izvršujejo načelnik generalštaba in podrejeni poveljniki. Poveljniki so ministru odgovorni za izvajanje teh ukrepov in usmeritev preko svojih nadrejenih.

43. členu Zakona o obrambi (poveljevanje) opredeljuje poveljevanje v SV:

1. Vrhovni poveljnik Slovenske vojske je predsednik republike.
2. Vojaško poveljevanje s podrejenimi poveljstvi, enotami in zavodi je v pristojnosti načelnika generalštaba in drugih poveljnikov.
3. Vojaško poveljevanje temelji na načelih enostarešinstva, subordinacije in obveznega izvrševanja povelj.
4. Vsaka vojaška oseba mora biti vselej seznanjena o tem, katera vojaška oseba ji je nadrejena in katera podrejena.
5. Vsak poveljujoči mora imeti namestnika, če tega ni, pooblasti vojaško osebo, ki ga nadomešča.
6. Vsaka enota mora biti vselej seznanjena o tem, kdo ji neposredno poveljuje.
7. Poveljujoči mora nadzorovati, da se njegova povelja izvršujejo.

8. Nihče ne sme izdati, niti ni dolžan in ne sme izvršiti povelja, če je očitno, da bi s tem storil kaznivo dejanje ali kršil določbe mednarodnega vojnega prava.
9. Minister po predhodnem soglasju predsednika republike podrobneje določi pogoje in postopke seznanjanja vrhovnega poveljnika s stanjem pripravljenosti vojske in drugimi zadevami, pomembnimi za obrambo države, zagotavljanje nastanitve, zavarovanja, protokolarnih zadev, straže ter drugih pogojev za opravljanje funkcije vrhovnega poveljnika v miru in vojni.

82. člen Zakona o obrambi opredeljuje vodenje in nadzor obrambe države:

(1) Državni zbor določa temeljne usmeritve za organizacijo in izvajanje obrambe in pri tem zlasti:

1. razglasi izredno stanje na predlog vlade, kadar velika in splošna nevarnost ogroža obstoj države, predvsem če grozi povečana nevarnost napada na državo oziroma nastane neposredna vojna nevarnost;
2. razglasi vojno stanje na predlog vlade, če je izvršen napad na državo oziroma državo ali države, s katerimi je Republika Slovenija v zavezništvu na podlagi mednarodnih pogodb;
3. odloči o uveljavitvi delovne in materialne dolžnosti v izrednem stanju, ki je razglašeno zaradi povečane nevarnosti napada na državo oziroma neposredne vojne nevarnosti;
4. odloči o splošni mobilizaciji in uporabi Slovenske vojske v izrednem stanju, če je to razglašeno zaradi povečane nevarnosti napada na državo oziroma neposredne vojne nevarnosti, ki je nastala zaradi povečane nevarnosti napada na državo ali države, s katerimi je Republika Slovenija v zavezništvu na podlagi mednarodnih pogodb;
5. sprejema splošne dolgoročne programe razvoja in opremljanja Slovenske vojske;
6. preko pristojnega delovnega telesa določa strateške smeri delovanja obveščevalno varnostne službe ministrstva kot sestavnega dela varnostno obveščevalne dejavnosti države.

(2) Šteje se, da je z razglasitvijo vojnega stanja sprejeta tudi odločitev o izvedbi splošne mobilizacije in uporabi Slovenske vojske. Ob povečani nevarnosti napada

ali neposredni vojni nevarnosti skladu s tem zakonom oziroma ob napadu na državo ali države, s katerimi je Republika Slovenija v zavezništvu na podlagi mednarodnih pogodb, državni zbor lahko odloči o mobilizaciji in uporabi vojske tudi, če ne razglasi vojnega stanja.

(3) Državni zbor nadzira organizacijo, priprave in izvajanje obrambe države neposredno in preko pristojnih delovnih teles.

83. člen Zakona o obrambi (predsednik republike) opredeljuje vodenje in nadzor obrambe države

Predsednik republike na predlog vlade:

1. Razglasi izredno stanje, če se državni zbor ne more sestati.
2. Razglasi vojno stanje, če je izvršen napad na državo in če se državni zbor ne more sestati.
3. V izrednem ali vojnem stanju sprejema uredbe z zakonsko močjo, ki se nanašajo na obrambo, če se državni zbor ne more sestati.
4. Odloči o uporabi Slovenske vojske, uvedbi delovne in materialne dolžnosti ter splošni mobilizaciji v izrednem stanju, če se državni zbor ne more sestati, v skladu s tem zakonom.

Ustava določa, da izvajanje obrambe nadzoruje državni zbor (drugi odstavek 124. člena), Zakon o obrambi pa podrobneje ureja vodenje in nadzor obrambe. Te pristojnosti so razdeljene med državnim zborom, predsednikom republike in vlado. Zakon o obrambi v 83. členu določa, da predsednik republike (če se državni zbor ne more sestati) razglasi izredno ali vojno stanje, sprejema uredbe z zakonsko močjo, ki se nanašajo na obrambo, odloči o uporabi Slovenske vojske, uvedbi delovne in materialne dolžnosti ter splošni mobilizaciji v izrednem stanju. Vendar pa te določbe ne pomenijo konkretizacije funkcije vrhovnega poveljevanja, temveč gre za ukrepe (izredne pristojnosti), ki jih določa že ustava, kadar se zaradi vojnega ali izrednega stanja državni zbor ne more sestati (92. in 108. člen). (Kaučič, 2011.)

84. člen Zakona o obrambi (vlada) opredeljuje vodenje in nadzor obrambe države:

- (1) Vlada usklajuje organizacijo, priprave in vodi izvajanje vojaške ter civilne obrambe države.

- (2) Vlada neposredno vodi civilno obrambo, usklajeno z vojaško obrambo, ter skrbi za izvajanje nujnih ukrepov po razglasitvi izrednega ali vojnega stanja.
- (3) Vlada odloča o sodelovanju Slovenske vojske pri izvrševanju obveznosti, prevzetih v mednarodnih organizacijah ter sprejema letne načrte usposabljanja vojske izven države in tujih vojaških enot v Republiki Sloveniji v skladu z mednarodnimi pogodбами. Vlada odloča tudi o sodelovanju Slovenske vojske pri izvrševanju priprav in nalog skupne obrambe v skladu z načrti z državo ali državami, s katerimi je država v zavezištvu na podlagi mednarodnih pogodb, pri čemer pa ne more odločati o razglasitvi izrednega ali vojnega stanja ter o uporabi pripadnikov rezervne sestave, razporejenih v vojno sestavo vojske za vojaško obrambo, ki je v pristojnosti Državnega zbora.
- (4) Za operativno usklajevanje vojaške in civilne obrambe, varnostnih nalog, izvajanje zaščite in reševanja ter za izvajanje obrambe v skladu z usmeritvami Državnega zbora v vojni, vlada imenuje državni operativni štab obrambe, ki ga sestavljajo predstavniki vojaške in civilne obrambe, notranjih in zunanjih zadev, varnostno obveščevalnih služb, varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami ter drugi.
- (5) Odločitve in ukrepi, ki jih sprejme državni operativni štab obrambe, so obvezni za vse, na katere se nanašajo.
- (6) Nacionalni center za krizno upravljanje, ki ga organizira ministrstvo, zagotavlja prostorske, tehnične, informacijske in telekomunikacijske pogoje za delo vlade ter državnega operativnega štaba obrambe zlasti v vojnem in izrednem stanju.

Zakon o službi v Slovenski vojski (ZSSloV) določa načela opravljanja vojaške službe, ureja način opravljanja nalog Slovenske vojske, temeljne odnose pri izvajanju vojaške službe, posebne pravice, obveznosti in odgovornosti njenih pripadnikov.

26. člen Zakona o službi v Slovenski vojski (organizacija poveljevanja):

- (1) Slovenska vojska je organizirana hierarhično tako, da je v njej zagotovljeno učinkovito in smotrno vodenje in poveljevanje. Odnos med nadrejenimi in podrejenimi je bistveni del vodenja in poveljevanja.

- (2) Z organizacijo poveljevanja po načelu enostarešinstva se določajo nadrejeni in podrejeni. Vsaka vojaška oseba mora ves čas vedeti, komu je podrejena in kako so razmejene pristojnosti.
- (3) Smotrna ureditev poveljevanja po načelu subordinacije mora zagotavljati vsakemu poveljniku ali poveljnici (v nadaljnjem besedilu: poveljnik) možnost uresničevanja nalog, ki so v njegovi pristojnosti. Nadrejeni je dolžan v potrebnem obsegu podrejenemu zagotoviti informacije za izvedbo nalog.
- (4) Temeljna načela poveljevanja ureja Zakon o obrambi.

27. člen Zakona o službi v Slovenski vojski (pristojnost poveljevanja):

- (1) Pristojnost poveljevanja imajo nadrejeni, njihovi namestniki ali namestnice (v nadaljnjem besedilu: namestnik) in tisti, ki jih nadrejeni za to pooblasti. Vojaške osebe, pristojne za poveljevanje, in razmerja med njimi natančneje določajo pravila službe.
- (2) Poveljujoči vedno določi svojega namestnika in uredi pristojnost poveljevanja za eno stopnjo nižje.
- (3) Nepooblaščenno poveljevanje se kaznuje.

Poveljevanje se uresničuje z dejavnostmi poveljnika ter sistema poveljevanja in kontrole. Poveljevanje je pristojnost, predpisana z zakonom, ki jo potrebuje poveljujoči za načrtovanje, organiziranje, vodenje in kontrolo dodeljenih sil. Je proces, v katerem uveljavlja svojo voljo in namen ter ju prenaša na podrejene. Sistem poveljevanja obsega postopke, organizacijo, kadre, sredstva, objekte in komunikacije za podporo izvajanja funkcije poveljevanja. V Vojaški doktrini je organiziranost poveljevanja razdeljena na strateško raven, operativno raven in taktično raven (Petelin in Furlan, 2006, 63).

Vlada Republike Slovenije usklajuje organizacijo in priprave na vojaško in civilno obrambo ter vodi njihovo izvajanje. Prostorske, tehnične, informacijske in komunikacijske pogoje za delovanje vlade zagotavlja Nacionalni center za krizno upravljanje. Možnosti za delovanje centra zagotavlja Ministrstvo za obrambo. Vrhovni poveljnik obrambnih sil je predsednik Republike Slovenije. Poveljevanje s poveljstvi in enotami Slovenske vojske je v pristojnosti načelnika Generalštaba Slovenske vojske in podrejenih poveljnikov. Podporo poveljevanja na strateški in operativni ravni zagotavlja poveljniški center Slovenske vojske. Vlada Republike

Slovenije usklajuje uporabo sil zavezništva pri vojaški obrambi Republike Slovenije s Severnoatlantskim svetom. Ta na predlog vojaškega odbora odloča o uporabi skupnih združenih namenskih sil. Poveljnika združenih sil in poveljstvo, ki ju oblikuje, določa vrhovni poveljnik zavezniških sil v Evropi. Skupne združene namenske sile izvajajo delovanja na združenem območju delovanja, ki obsega del ali celotno ozemlje Republike Slovenije. Delovanja potekajo v skladu z načrtom delovanja, ki ga odobrava vrhovni poveljnik zavezniških sil v Evropi, in pravili delovanja, ki jih odobrava Severnoatlantski svet. Na podlagi prenosa pooblastil Vlade Republike Slovenije ima poveljnik združenih sil omejene pristojnosti za poveljevanje s silami Slovenske vojske ter pristojnosti za vodenje vojaške obrambe Republike Slovenije. Del sistema zračne obrambe Republike Slovenije je že v miru integriran v Natov integrirani sistem zračne obrambe in je pod operativnim poveljevanjem vrhovnega poveljnika zavezniških sil v Evropi. Usklajevanje prihoda in razmestitve zaveznikov, integracijo sil Slovenske vojske v sestavo skupnih združenih sil in podporo države gostiteljice usklajuje Generalštab Slovenske vojske. V ta namen prek vojaških predstavnikov vzdržuje povezavo z vojaškim odborom in zavezniškim poveljstvom za operacije. (Prav tam, 43.)

Poveljevanje silam Slovenske vojske na operativni ravni pri izvajanju vojaške obrambe Republike Slovenije do uporabe zavezniških sil izvaja operativno poveljstvo sil Slovenske vojske. Delovanje poteka v skladu z načrti uporabe Slovenske vojske. (Prav tam, 44–45.)

Na taktični ravni vodijo delovanja v okviru bitk in bojov poveljniki brigadnih in bataljonskih bojnih skupin ter poveljniki vojaških teritorialnih poveljstev. V skladu z načrti uporabe imajo na dodeljenem območju odgovornosti pristojnosti za kontrolo vseh vojaških in civilnih aktivnosti. V ta namen pri poveljstvih organizirajo centre za civilno-vojaško sodelovanje. (Prav tam, 45.)

Definiranje poveljevanja in vodenja v zavezniških doktrinah Nata

Doktrina bojevanja kopenskih sil ATP 3.2 opredeljuje poveljevanje kot proces, s katerim poveljujoči uveljavlja svojo voljo in namen podrejenim poveljnikom. Osnovni izhodišči procesa poveljevanja sta avtoriteta poveljnika in odgovornost za uporabo enote. Vodenje pa se opredeljuje kot eno izmed glavnih načel bojevanja: »Poveljniki na vseh ravneh morajo biti sposobni in odločni doseči cilj. Enako morajo biti sposobni vzpodbujati svoje podrejene poveljnike in moštvo v

času velikih težav in nevarnosti. Pomembnost vloge poveljujočega in težavnost izvajanja učinkovitega poveljevanja sta poudarjena na sodobnem bojišču zaradi 24urnega bojevanja.« (Pelaj, 2009.)

V Doktrini poveljevanja in kontrole zavezniških kopenskih sil AJP 3.2.2 je poveljevanje opisano kot proces, v katerem poveljnik prepriča svoje podrejene o svoji volji in namerah. Poveljnik ima pristojnost in odgovornost za razmeščanje sil z namenom uresničiti poveljnikovo poslanstvo v okviru ustreznega poveljevalnega razmerja. (Prav tam.) Vodenje pa je opredeljeno kot zmožnost vplivanja na ljudi, tako da se jim zagotovijo namen, usmerjanje in motivacija med delovanjem, ki je usmerjeno v uresničitev poslanstva in izboljšanje organiziranosti. Poveljniki pri tem uporabljajo kombinacijo metod zgleda, prepričevanja in pritiska. K vodenju spada tudi moč volje. Čeprav je zagotavljanje vodenja glavna dolžnost poveljnika, ga je dolžna zagotoviti tudi vsaka nadrejena vojaška oseba, vključno s častniki in podčastniki. (AJP 3.2.2.)

Sklep

Zakon o obrambi, Ustava Republike Slovenije in Zakon o službi v Slovenski vojski so ključni pravni okviri, ki določajo pristojnosti, odgovornosti in postopke v poveljevanju ter vodenju vojaških enot v državi. Prav tako smo prepoznali, kako se načela poveljevanja in vodenja kažejo v vojaški doktrini, ki ureja organizacijo poveljevanja na strateški, operativni in taktični ravni.

Pomembno je razumeti razlike med poveljevanjem, ki se osredotoča na izvajanje ukazov in upravljanje virov, ter vodenjem, ki obsega motivacijo in skrb za morale ter odnose med vojaškim osebjem. Organizacijske sestave vojske, kot so linijske, funkcionalne in linijskoštabne, imajo glavno vlogo pri uspešnem poveljevanju in vodenju.

Skupaj z razumevanjem teh ključnih konceptov smo bolje razumeli kompleksnost in pomembnost poveljevanja ter vodenja v vojski. Pravilno poveljevanje in vodenje sta glavna za uspešno izvajanje vojaških operacij, varnost države ter učinkovitost vojaškega osebja. Vodenje in poveljevanje nista le organizacijska pristopa, temveč tudi umetnost in veščina, ki jo je treba razvijati in izpopolnjevati skozi vojaško kariero.

Poveljevanje in vodenje sta pomembna elementa v vojaških operacijah in zahtevata usklajeno delovanje, dobro komunikacijo ter jasno opredeljene pristojnosti. Uspeh vojaške organizacije je odvisen od sposobnosti njenih poveljnikov in voditeljev, da se učinkovito spopadejo s kompleksnimi izzivi na bojišču.

Literatura in viri

1. *AJP 3.2.2, Command and Control of Allied Land Forces*. 2016.
2. *ATP 3.2, Land Operations*. 2003.
3. Kaučič, I. 2011. Vrhovni poveljnik obrambnih sil. *Komentar Ustave Republike Slovenije*. Dostopno na: <https://e-kurs.si/komentar/vrhovni-poveljnik-obrambnih-sil/>. [25. 9. 2023].
4. Kovačič, V. 2017. *Poveljevanje, kontrola in koordinacija v Slovenski vojski na primeru njenega sodelovanja pri obvladovanju migrantskih tokov v Sloveniji*. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
5. Lipičnik, B. 1997. *Organizacija podjetja*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
6. Lubi, D. 2007. *Temelji vodenja in poveljevanja*. Študijsko gradivo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede,
7. Pelaj, A. 2009. *Poveljevanje in kontrola v Slovenski vojski*. Magistrska naloga. Celje: Univerza v Mariboru, Fakulteta za logistiko.
8. Petelin, D., ur., in Furlan, B., idr. 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Defensor.
9. Pravila službe v Slovenski vojski. *Uradni list Republike Slovenije*, št. 82/2003.
10. Ribarič, 2007. Predsednik republike. V I. Kaučič, ur. *15 let uresničevanja Ustave Republike Slovenije*. Ljubljana: Pravna fakulteta, str. 139–145.
11. Škerbinc M., idr., 2007. *Navodilo Lahki pehotni (motorizirani) bataljon*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
12. Unger, M. ur. 2019. *Pravila za štabno delo*. Ljubljana: Center vojaških šol.
13. Ustava Republike Slovenije. *Uradni list Republike Slovenije*, št. 103/2004.
14. Zakon o obrambi (ZObr). *Uradni list Republike Slovenije*, št. 82/94.
15. Zakon o službi v Slovenski vojski (ZSSloV). *Uradni list Republike Slovenije*, št. 68/07, 58/08 – ZSPJS-I, 121/21 in 40/23.

Nadporočnik Siniša Bizjak

Zaključna naloga:
*Neposredni vpliv mednarodnega
vojnega prava in pravil delovanja na
bojno delovanje bataljona*

Mentor: VU XIV. r. dr. Gregor Potočnik

22 Mednarodno vojno pravo in pravila delovanja

Mednarodno vojno pravo oziroma mednarodno pravo oboroženih spopadov spada med pogodbeno pravo. Države podpisnice so se s podpisom zavezale, da sprejemajo določbe mednarodnih pogodb ali konvencij, ki opredeljujejo zaščito določenih udeležencev v oboroženih spopadih ter opredeljujejo dovoljena sredstva in metode bojevanja.

Skozi leta se je zaradi pojava novih držav, odnosov med njimi in razvoja novih tehnologij razvijalo tudi mednarodno pravo oboroženih spopadov. Da bi lahko zaščitili udeležence v oboroženih spopadih in uveljavili pravila vojskovanja, so se izoblikovali različni viri:

- a) haaško pravo;
- b) ženevsko pravo;
- c) newyorško pravo oziroma sodobno pogodbeno pravo, ki se nanaša na omejevanje oboroževanja in poskuse razorožitve, krepitev zaupanja med državami, kolektivno varnost in rešuje probleme glede odgovornosti in sankcioniranja kršitev mednarodnega vojnega prava. Sestavljajo ga na primer konvencije o kasetnem strelivu, prepovedi jedrskih poskusov, prepovedi uporabe in proizvodnje kemičnih in bioloških orožij, protipehotnih min ter druge konvencije;

d) običajno mednarodno pravo oboroženih spopadov, med katere spada študija Mednarodnega komiteja Rdečega križa, ki obsega 161 pravil.

Posebej je treba tudi omeniti t. i. Martensovo klavzulo, ki določa, da so v primerih, ki niso urejeni s pogodbenim pravom, civilno prebivalstvo in oborožene sile pod varstvom pravil in načel mednarodnega prava, ki izvirajo iz:

- a) običajev med civiliziranimi narodi,
- b) zakonov človečnosti in
- c) zahtev javne vesti.

Opredelitev vojaških ciljev

Vojaški cilji po ženevskih konvenciji so objekti, ki po svoji naravi, lokaciji, namenu ali uporabi učinkovito prispevajo k vojaškemu delovanju in katerih popolno ali delno uničenje, zajetje ali nevtralizacija daje neko vojaško prednost. Vojaški cilji vključujejo tudi borce, torej pripadnike oboroženih sil (razen medicinskega osebja in duhovnikov) ter njihovo orožje, vozila, opremo in druge naprave.

Opredelitev vojaškega cilja je ključni del mehanizma za zaščito civilistov v času spopadov. Obstajata dva kumulativna pogoja, ki se dopolnjujeta:

- Narava, kraj, namen ali uporaba predmeta morajo učinkovito prispevati k vojaški akciji. Zato je civilna ali vojaška narava objekta odvisna od učinka, ki ga ima ta objekt na potek spopada.
- Uničenje objekta – v celoti ali delno, njegovo zajetje ali nevtralizacija mora pokazati posebno vojaško prednost. Zato so prepovedani napadi, katerih posledica je zgolj nedoločena ali potencialna vojaška prednost.

Pri dvomu o objektu, ki se običajno uporablja v civilne namene, kot je hiša ali drugo stanovanje, verski objekt ali šola, morata strani v konfliktu domnevati, da se ta predmet ne uporablja v vojaške namene (tretji odstavek 52. člena I. dodatnega protokola ŽK). Da se napad šteje za legitimnega, mora biti dokazano, da je bil objekt dejansko uporabljen v vojaške namene in da civilno uničenje ostaja sorazmerno.

Napadi, ki niso usmerjeni na vojaški cilj, so prepovedani, prav tako napadi, pri katerih se uporabljajo metode ali bojna sredstva, ki jih ni mogoče usmeriti na

vojaški cilj, ali pa so takšni, da brez razlikovanja napadajo vojaške cilje ter civiliste ali civilne objekte (4. točka 51. člena I. dodatnega protokola ŽK).

Kot posledica tega se prisotnost ali gibanje civilnega prebivalstva ne sme uporabiti za zaščito točk ali območij pred vojaškimi operacijami in zlasti za zaščito vojaških ciljev pred napadi (7. točka 51. člena I. dodatnega protokola ŽK).

Med napade, ki nimajo izbranega cilja, pa štejemo bombne napade, s katerimi se na določenem mestu oziroma območju, kjer je več vojaških ciljev in podobna gostota civilistov ter civilnih objektov, šteje kot en samostojni vojaški objekt ter napad, pri katerem pričakujemo, da bo povzročil naključno škodo na civilnih objektih, izgubo civilnih življenj, poškodbe civilistov ali kombinacije vseh, s tem pa bi bile te v primerjavi z vojaško prednostjo nesorazmerno velike (načelo nesorazmernosti).

Posebna težava se pojavi tam, kjer se civilni objekti, in sicer infrastruktura in zgradbe (ceste, šole, tovarne, električne postaje, radijske in TV-postaje), začasno uporabljajo v vojaške namene ali pa se uporabljajo v civilne in vojaške namene. Gre za t. i. predmete z dvojno rabo; ko izpolnjujejo oba kumulativna pogoja, se lahko štejejo za legitimne vojaške tarče, če se pred napadom sprejmejo potrebni ukrepi za zagotovitev evakuacije civilistov in napad ne povzroča nesorazmerne škode neborcem.

V oboroženih spopadih se civilni objekti ne smejo napadati. 25. člen haaškega pravilnika iz leta 1907 je določil, da je prepovedano s kakršnimi koli sredstvi napadati nebranjena mesta, zgradbe, prebivališča ali vasi. Ta člen preneha veljati, če civilisti neposredno sodelujejo v oboroženih spopadih oziroma se civilni objekti uporabijo za vojaške namene. Objekti, ki uživajo posebno zaščito mednarodnega vojnega prava, objekti posebnega pomena za preživetje civilnega prebivalstva (objekti za pridobivanje vode, kmetijska zemljišča, skladišča hrane itn.), objekti, ki vsebujejo nevarne sile (jezovi, nasipi, jedrske elektrarne itn.), civilna zaščita, nebranjena mesta, sanitetne cone in varnostni kraji ter demilitarizirana območja. K tem je treba dodati še kulturne in verske objekte, ki jih opredeljuje haaška konvencija iz leta 1954.

Mednarodno vojno pravo ureja uporabo orožja. Nekatera orožja so preprosto prepovedana kot taka: ne samo, da je strogo prepovedana njihova uporaba, temveč tudi njihova proizvodnja, prenos in kopičenje. Druga vrsta orožja so dovoljena, vendar je njihova uporaba urejena s prepovedjo, če orožje pri uporabi deluje neselektivno ali nesorazmerno glede na udeležence v spopadu.

Na splošno mednarodno vojno pravo prepoveduje kakršno koli orožje, ki povzroča odvečne poškodbe ali nepotrebno trpljenje, in vsako orožje, ki lahko ima nediskriminatorne ali čezmerne škodljive učinke. To je staro načelo, povezano z aksiomom, da »pravica sprtih strani do izbire metod ali sredstev vojskovanja ni neomejena« (35. člen I. dodatnega protokola ŽK).

Mednarodno vojno pravo lahko torej prepoveduje uporabo, proizvodnjo, kopičenje ali prodajo nekaterih vrst orožja. To velja na primer za biološko in kemično orožje ter do neke mere za kopenske mine. Od leta 1977 (ko je bil sprejet dodatni protokol I k ženevskim konvencijam iz leta 1949) je humanitarno pravo tudi kodificiralo, da je prepovedano uporabljati metode ali sredstva vojskovanja, ki so namenjena ali se lahko pričakuje, da bodo povzročila široko razširjeno, dolgotrajno in hudo škodo naravnemu okolju.

Poleg tega so države pri proučevanju, razvoju, nabavi ali sprejetju novega orožja dolžne ugotoviti, ali bi bila uporaba tega orožja prepovedana s humanitarnim pravom v nekaterih ali vseh okoliščinah. Mednarodni komite Rdečega križa ima glede tega vprašanja posvetovalno vlogo.

Drug pomemben mejnik pri omejevanju uporabe orožja na bolj splošen način je bil sprejetje Konvencije o prepovedi ali omejitvi uporabe določenega konvencionalnega orožja, ki se lahko šteje za čezmerno škodljivo ali ima nediskriminatorne učinke (znane kot Konvencija o konvencionalnem orožju), v Ženevi 10. oktobra 1980 (aprila 2013 ga je ratificiralo 116 držav pogodbenic), in njenega dodatnega protokola o oslepljujočem laserskem orožju, sprejetega na Dunaju 13. oktobra 1995 (aprila 2013 so ga ratificirale 104 države pogodbenice).

Tako je lahko uporaba orožja sicer na splošno dovoljena, razen nekaterih načinov uporabe (hladno in strelno orožje), druga pa so strogo prepovedana (zažigalno, biološko in kemično orožje). Splošno pravilo, ki prepoveduje napade na civiliste, velja za uporabo vsega orožja.

Taktike, tehnike in postopki bojevanja

Metode vojskovanja so tehnike ali strategije, ki se uporabljajo v sovražnostih proti sovražniku v času konflikta. Sredstva bojevanja so uporabljeno orožje ali oborožitveni sistemi. Edini legitimni cilj vojne, kot ga opredeljuje pravo oboroženih spopadov, je oslabiti in premagati nasprotnikove vojaške sile.

Zgodovina konfliktov ponazarja potrebo po omejitvi uporabe sile, da bi omejili tveganje iztrebljanja in popolnega uničenja sovražnika in preprečiti predvsem civilne žrtve.

Bataljon ima na voljo več taktik, med katerimi so nekatere dovoljene, nekatere pa mednarodno vojno pravo prepoveduje. Bataljon mora med vojaškimi operacijami upoštevati mednarodno pravo oboroženih spopadov in mora med bojnim delovanjem storiti vse, da čim bolj ublaži civilne žrtve, zato je nastal cikel zmanjševanja civilnih žrtev (angl. *civilian casualty* – CIVCAS).

V pripravljalni fazi mora poveljnik poskrbeti, da je bataljon pripravljen na učinkovit odziv za morebitne incidente s civilnimi žrtvami. Sem spadajo predvsem kulturno ozaveščanje, priprava štaba, posebno urjenje, sodelovanje in komunikacija s prebivalstvom itn.

CIVCAS mora postati del vojaškega procesa odločanja in procesa bojnega odločanja, ki nam bosta prikazala jasno sliko območja delovanja bataljona, kjer so tudi civilisti.

Bojno delovanje bataljona mora biti primerno za območje delovanja in se čim bolj izogibati povzročanju civilnih žrtev s primernim stopnjevanjem sile, implementacijo pravil delovanja, primernim premikanjem in ciljanjem proti nasprotniku itn.

Cikel CIVCAS izvaja postopke ocene učinka izvedbe delovanja, kar je bistveno za ugotavljanje, kdaj se je treba nemudoma odzvati na medijska poročila ali govornice o incidentu. Dejavnosti učinkovitega obveščanja in vplivanja se morajo hitro odzvati na lokalna ali mednarodna poročanja o incidentih, in ne čakati na popolno preiskavo incidenta. V nasprotnem primeru sovražnik lahko širi lažne informacije o incidentu. Prva verodostojna zgodba ima običajno največji vpliv na civilno prebivalstvo.

Bataljon lahko predvideva, kdaj lahko pride do civilnih žrtev, in se na to lahko učinkovito pripravi ter ustrezno odzove. Analiza izkušenj je učenje in pomaga bataljonu, da se hitro in neprekinjeno prilagaja. Fazi »pripravi se« in »uči se« se dopolnjujeta in sta povezani. Pripravljen bataljon se bolje prilagaja, deluje bolj premišljeno, namesto da bi moral oblikovati nove pristope delovanja od začetka. Hkrati pa bataljon, ki je dobro pripravljen na specifično okolje oziroma bojno delovanje, vendar se ne more učiti in prilagajati spremembam, lahko sčasoma

postane manj učinkovit. Učinkovita priprava, učenje in prilagajanje so sestavni del uspešne enote. Zbiranje, analiza in razširjanje informacij o povzročitvi civilnih žrtev so ključnega pomena za ublažitev CIVCAS.

Ženevsko pravo

Ženevsko pravo se v primerjavi s haaškim pravom nanaša na zaščito žrtev vojne in drugih oboroženih spopadov, kot so pripadniki oboroženih sil, ki niso več udeleženi v spopadih (ranjenci, bolniki in vojni ujetniki), civilisti ter na splošno vse osebe, ki ne sodelujejo v sovražnostih.

Leta 1906 je švicarska vlada organizirala konferenco 35 držav, da bi pregledali in posodobili izboljšave. Konvencija iz leta 1906 je nadomestila Prvo ženevsko konvencijo iz leta 1864.

Leta 1929 so bile narejene posodobitve za nadaljnje civilizirano ravnanje z vojnimi ujetniki.

Nove posodobitve navajajo, da je treba z vsemi vojnimi ujetniki ravnati sočutno in z njimi delati v humanih razmerah. Določila je tudi pravila za vsakdanje življenje ujetnikov in ustanovila Mednarodni komite Rdečega križa kot glavno nevtravno organizacijo, odgovorno za zbiranje in posredovanje podatkov o vojnih ujetnikih ter ranjenih in ubitih.

Leta 1977 sta bila dva protokola dodana ženevskim konvencijam iz leta 1949. Protokol I je povečal zaščito civilistov, vojaških delavcev in novinarjev med mednarodnimi oboroženimi spopadi. Protokol II pa je bil uveden, ker je bila večina žrtev oboroženih spopadov od konvencije iz leta 1949 žrtev hudih državljanskih vojn. Protokol navaja, da je treba z vsemi ljudmi, ki ne primejo orožja, ravnati človeško in da nihče od poveljujočih nikoli ne sme izdati ukaza, da »ni preživelih«, niti civilistov. Leta 2005 je bil ustvarjen Protokol III ženevske konvencije za priznanje simbola rdečega kristala – poleg rdečega križa, rdečega polmeseca in rdečega Davidovega ščita – kot univerzalnih simbolov identifikacije in zaščite v oboroženih spopadih.

Več kot 190 držav sledi ženevskim konvencijam zaradi prepričanja, da so nekatera dejanja na bojišču tako gnusna in škodljiva, da škodujejo celotni mednarodni skupnosti. Pravila pomagajo potegniti mejo – kolikor je to mogoče v okviru

vojn in oboroženih spopadov – med humanim ravnanjem z oboroženimi silami, zdravstvenim osebjem in civilisti ter neomejeno brutalnostjo do njih.

Pravila delovanja

Pravila delovanja (angl. *rules of engagement* – ROE) so eden temeljnih operativnih dokumentov mirovniških operacij Združenih narodov in pomenijo »prevod« pravniških, političnih in vojaških usmeritev glede uporabe sile, kakor se te kažejo v mandatu misije, v »vojaški operativni jezik« (Ku in Jacobson, 2003, v: Sancin, Švarc, Ambrož, 2009, 108).

Pravila delovanja so torej po svoji vsebini navodila, ki na območju delovanja operacije usmerjajo odločanje poveljnikov in vojakov o dovoljenih oblikah in načinih delovanja v odnosu do sovražnih strank in lokalnega prebivalstva. Pokrivajo širok spekter vprašanj, od tega, kako ravnati s pridržanimi osebami, do vprašanja, kdaj sme vojak uporabiti strelno orožje, bodisi v samoobrambi ali v napadu. Natančno določajo, v katerih okoliščinah in pod kakšnimi pogoji smejo vojaške sile začeti in/ali nadaljevati z uporabo sile ter določajo stopnjo in način dovoljene uporabe sile. »Vsebujejo tako temeljna oz. splošna načela delovanja kot tudi konkretna navodila za delovanje, ki temeljijo na predvidenih možnih dejanskih situacijah« (Sancin, Švarc, Ambrož, 2009, 323).

»Pravila delovanja morajo vsebovati odgovor na naslednja vprašanja:

- d) kdaj je dovoljeno uporabiti silo;
- e) zakaj oz. s kakšnim namenom je dovoljeno uporabiti silo;
- f) proti komu oz. proti čemu je dovoljeno uporabiti silo, kadar jo je dovoljeno uporabiti;
- g) na kakšen način je dovoljeno uporabiti silo, kadar jo je dovoljeno uporabiti;
- h) kdaj je potrebno pred uporabo sile pridobiti posebno dovoljenje, in od koga« (prav tam).

Oblikovanje in uporaba pravil delovanja

Vsebina pravil delovanja je predvsem odraz kompromisa med političnimi cilji, operativnimi vojaškimi cilji ter pravnimi omejitvami glede uporabe sile (Sancin, Švarc, Ambrož, 2009, 324).

Dejavniki, ki vplivajo na vsebino pravil delovanja, so nacionalno pravo, mednarodno pravo, vojaški cilji in zmogljivosti ter politični dejavniki.

»Pravila delovanja morajo biti jasna, zgoščena in lahko razumljiva, saj na terenu ni časa za razprave o pomenu nedoločno in nejasno oblikovanih navodil: vojak mora dobesedno v delčku sekunde najti ravnotežje med primerno in prekomerno uporabo sile v specifični situaciji. Predvsem pa morajo biti vojaki s pravili delovanja seznanjeni in usposobljeni za njihovo uporabo še pred razmestitvijo na območju delovanja bataljona. Primerna uporaba sile na terenu je namreč odvisna prav od vojakovega poznavanja in pravilnega razumevanja teh pravil delovanja. Dobro zasnovana, jasno artikulirana in skrbno izvajana pravila delovanja so ključna za zagotavljanje varnosti in uspeha delovanja bataljona; nejasna, dvoumna in nedosledno spoštovana pravila delovanja pa lahko povečajo tveganje za nenadzorovano eskalacijo nasilja ter s tem ogrozijo tako bojno delovanje bataljona kot varnost sil in drugih oseb.« (Prav tam, 326.)

»Kljub temu pa je na podlagi povedanega mogoče izluščiti nekaj temeljnih izhodišč in tudi glavnih težav pri oblikovanju in uporabi pravil delovanja:

- pravila delovanja morajo biti oblikovana posebej za vsako operacijo;
- pravila delovanja morajo biti jasna, nedvoumna in dosledna; uporaba definicij mora biti dosledna;
- pravila delovanja morajo biti prilagodljiva, omogočati morajo urejen in nadzorovan proces stopnjevanja in omejevanja operacij glede na spremembe v okolju delovanja operacije;
- pravila delovanja morajo biti oblikovana tako, da omogočajo vojaško učinkovitost, hkrati pa omogočajo delovanje v okviru pravnih omejitev in doseganje političnih ciljev operacije;
- vojaki morajo biti s pravili delovanja seznanjeni in usposobljeni za njihovo uporabo še pred razmestitvijo na območje operacije; vsak vojak mora prejeti žepne kartice s temeljnimi navodili v njemu razumljivem jeziku;

- pravila delovanja ne morejo omejiti neodtujljive pravice posameznika do samoobrambe, ki mora biti vselej omogočena in spoštovana;
- pravila delovanja ne smejo presegati omejitev, ki jih postavlja mednarodno pravo oboroženih spopadov, lahko pa so bolj omejujoča;¹
- morebitni ukrepi za zaščito civilistov ter ukrepi za zaščito osebja, prostorov in drugega imetja misije morajo biti v pravilih delovanja jasno opredeljeni;
- morebitni ukrepi za ofenzivno nasilno posredovanje v primerih protipravne uporabe sile proti civilistom morajo biti jasno določeni in opredeljeni v specifičnih pravilih delovanja, pri tem pa morajo kompetentni oblikovalci odločitev skrbno premisliti in upoštevati sredstva in kapacitete mednarodnih sil na terenu;
- v proces oblikovanja pravil delovanja bi morali na različnih ravneh obvezno vključiti pravne svetovalce;
- za krepitev interoperabilnosti je potrebno spodbujati sodelovanje in izmenjavo informacij med pravnimi svetovalci na vseh ravneh, vključno s svetovalci na terenu;
- države pošiljateljice morajo sodelovati pri skupnem oblikovanju in uveljavljanju pravil delovanja;
- nacionalne omejitve (angl. *national caveats*) pravil delovanja v skupnih operacijah naj bodo omejene na resnično najmanjši nujni obseg;
- oblikovalci politik naj razmislijo o morebitni objavi merodajnih elementov pravil delovanja, katerih razkritje ne ogroža varnosti misije, in ki morajo biti znana vsem subjektom na območju operacije« (prav tam, 329).

Izzivi za prihodnost

Mednarodno pravo oboroženih spopadov in pravila delovanja ne morejo popolnoma primerno zaščititi vseh udeležencev v oboroženih spopadih. Družba se razvija in z njo se tudi vojne razvijajo in spreminjajo. Pojavljajo se nove tehnologije in subjekti, ki jih mednarodno pravo oboroženih spopadov in pravila delovanja še nimajo pravno dokončno opredeljenih v svojih konvencijah.

¹ V situacijah oboroženega spopada (mednarodnega ali nemednarodnega) vojake pod določenimi pogoji obvezujejo pravila mednarodnega humanitarnega prava, ne glede na to, kaj določajo mandat in pravila delovanja ali njihovo nacionalno pravo, in so za kršitve, vsaj hujše, tudi individualno kazensko odgovorni.

Danes obstaja polemika glede pravnega statusa brezpilotnih letalnikov in dronov po mednarodnem vojnem pravu. Razprava je osredotočena predvsem na bojevanje z brezpilotnimi letali. Čeprav ni nobene pogodbe ali običajnega pravila, ki bi prepovedovalo uporabo tehnologije avtonomnega napada, takšna praksa odpira dve glavni vprašanji. Prvo izpodbija avtonomijo programske opreme pri odločitvi o napadu. Drugo postavlja pod vprašaj možnost artikulacije te avtonomne odločitve z dolžnostjo razlikovanja in previdnosti, ki je zavezujoča za vsa pravila ciljanja (člena 36 in 51 I. dopolnilnega protokola ŽK). Kakovostne zakonske zahteve za oceno tveganja za civiliste in ravnovesja med tem tveganjem ter pričakovano vojaško prednostjo ni mogoče prepustiti avtonomni tehnologiji in pomeni neko obliko neposrednega človeškega sodelovanja, tudi na daljavo. Drugi pomemben element je ekstrateritorialna razsežnost takega napada, ki poteka daleč od državnega ozemlja vpletene države, in je otežena zaradi zaupnosti agencij, ki pogosto uporabljajo takšno orožje zunaj uradnega vojaškega poveljstva.

Obstaja veliko spornih elementov glede morebitne kvalifikacije zaposlenih v zasebnih vojaških podjetjih kot plačancev, bojnikov ali civilistov. Opredelitev skladnega in zavezujočega pravnega okvira, v skladu s katerim delujejo v praksi, zlasti ko se zatečejo k sili, ostaja ključni izziv za dandanes.

Morda je skušnjava kvalificirati zaposlene v ZVP kot plačance ali borce in ne kot civiliste. Vendar se zdi, da nič od tega ne ustreza raznolikosti njihovih dejavnosti in zapletenosti meril, ki jih mednarodno vojno pravo določa za vsako kategorijo.

Kategorija plačancev ni v veliko pomoč pri urejanju dejavnosti zasebnih vojaških podjetjih iz dveh glavnih razlogov. Za začetek obstaja zelo malo elementov, ki urejajo uporabo sile plačancev, saj prvi cilj konvencij o plačancih ni urediti, temveč odpraviti to prakso s kriminalizacijo dejavnosti plačancev. Vendar biti plačanec samo po sebi ni kršitev prava oboroženih spopadov, kar pomeni, da ostajajo zavezani k spoštovanju določb humanitarnega prava o uporabi oborožene sile. Druga glavna težava je definicija plačancev, podrobno opredeljena v 47. členu dodatnega protokola I k ženevskim konvencijam iz leta 1949, ki je podobna konvencijam o plačancih. Ta definicija določa šest kumulativnih pogojev, ki jih mora oseba izpolnjevati, da se šteje za plačanca. Ti pogoji se v praksi na splošno obravnavajo kot »neizvedljivi«. Zahtevajo individualno določitev statusa za vsak primer posebej, kar upošteva splošni status zaposlenih v zasebnih vojaških podjetjih ter njihovo kolektivno in večnacionalno razsežnost.

Sklep

Mednarodno pravo oboroženih spopadov pomembno vpliva na bojno delovanje bataljona, saj mora biti ta med svojim delovanjem pozoren, da ne krši določil vseh sprejetih konvencij mednarodnega prava oboroženih spopadov, katerih podpisnica je država Slovenija. Enako velja tudi za pravila delovanja, saj nam dajejo jasne smernice, kdaj, kako, zakaj, proti komu je dovoljeno uporabiti silo. Mednarodno vojno pravo in pravila delovanja nam torej natančno določajo, kako naj bataljon bojno deluje.

Upoštevanje in neupoštevanje mednarodnega vojnega prava in pravil delovanja imata lahko različne pozitivne in negativne posledice, odvisno od konteksta in specifičnih okoliščin. Med pozitivne strani upoštevanja štejemo verodostojnost in ugled, stabilnost in mir ter mednarodno sodelovanje. Države, ki dosledno upoštevajo mednarodno vojno pravo, uživajo večjo verodostojnost in ugled v mednarodni skupnosti, kar lahko koristi njihovim mednarodnim odnosom. Spoštovanje mednarodnega vojnega prava in pravil delovanja prispeva k stabilnosti in miru med državami, saj pomaga preprečevati konflikte in vojne ter omogoča boljše mednarodno sodelovanje, kar lahko vodi do skupnih rešitev za globalne izzive, kot so podnebne spremembe, terorizem in trgovina.

Negativne strani neupoštevanja so:

- **Konflikti:** Neupoštevanje mednarodnega prava lahko vodi v konflikte in vojne med državami ali v njihovem notranjem okolju, kar ima lahko uničujoče posledice.
- **Sankcije:** Države, ki kršijo mednarodno vojno pravo, se lahko spoprijemajo s sankcijami in izolacijo, kar lahko škoduje njihovemu gospodarstvu in mednarodnim odnosom.
- **Izguba zaupanja:** Neupoštevanje mednarodnih dogovorov lahko povzroči izgubo zaupanja med državami, kar otežuje reševanje mednarodnih problemov in sodelovanje.
- **Pravna odgovornost:** Posamezniki in vojaško osebje se lahko spoprimejo s pravno odgovornostjo, če kršijo mednarodno vojno pravo, vključno s kazenskim pregonom pred mednarodnimi sodišči.

- Destabilizacija regije: Kršitve mednarodnega prava v eni regiji lahko povzročijo destabilizacijo in konflikte v širšem območju, kar ima lahko regionalne posledice

Skupaj z navedenimi pozitivnimi in negativnimi vidiki je pomembno razumeti, da je upoštevanje mednarodnega vojnega prava ključno za vzpostavitev reda, stabilnosti in sodelovanja v mednarodni skupnosti, medtem ko njegovo neupoštevanje lahko povzroči resne težave in konflikte.

Neupoštevanje mednarodnega prava oboroženih spopadov in pravil delovanja v lastni državi in njenih oboroženih silah tudi škoduje, v najširšem kontekstu vsaj na področju njene legitimnosti.

Literatura in viri

1. Petelin, D., ur., in Furlan, B., idr. 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Defensor.
2. Sancin, A., Švarc, D., Ambrož, A. 2009. *Mednarodno pravo oboroženih spopadov*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
3. Zakon o obrambi (ZObr). *Uradni list RS*, št. 103/2004 z dopolnitvami.
4. Zakon o službi v Slovenski vojski (ZSSloV). *Uradni list RS*, št. 58/2008 z dopolnitvami.

Ustvarjalno in kritično mišljenje je postalo eden temeljnih ciljev sodobnega izobraževanja. Razvijanje sposobnosti veščine analize, vrednotenja in oblikovanja argumentov oziroma raziskovanja ter odkrivanja je miselni proces ustvarjanja novih zamisli ali poustvarjanje nove celote iz zamisli, ki že obstajajo. Pisanje šolskih del in prispevkov je tako postalo miselni proces pisnega izražanja zamisli v (novih) besedilih iz sestavin, ki že obstajajo, ter poustvarjanje vsebinsko smiselnega, povezanega in zaokroženega besedila.

Zbornik prispevkov 33. generacije štabnega šolanja, ki so povzeti iz zaključnih nalog udeležencev 33. generacije štabnega šolanja na Poveljniško-štabni šoli, je tako pomemben mejnik v načrtnem razvijanju vojaške strokovne misli ter predstavitvi dosežkov generacije. Z branjem in analizo vsebine pisnih izdelkov udeležencev štabnega šolanja je mogoče prepoznati formativno naravo pridobljenih spoznanj, pa tudi posebnosti častnikov, obseg njihovega znanja, njihovih pisnih (komunikacijskih) spretnosti in strokovne kompetentnosti. Zbornik prispevkov 33. generacije štabnega šolanja izraža doseženo stopnjo strokovnega razvoja generacije in je tako tudi pomemben vir informacij o razvoju posameznikov, njihovih osebnih izkušnjah in spoznanjih.

